

angeb. 2.

Reuerendi fr̄s Baptistae
mantuani Carmelitae, de pa-
tientia, aurei libri tres.

Ad me Ioanne Kruyghaerde Lippia

IRL

Bonus q̄s dicit. h. j. r. 17.

(1504)

Thelias Capreolus brixianus. Joāni Taberio. S.

Nisi vana sit Pythagorę palingenesia, Marene nobis alterę hec
 etas rediuiui produxit, Baptista hunc Mantuanu, qui seure
 poetica synchronos ocs, et antiquis etiã p plures, a feloęe reliquit. Cete-
 ru vetustatis reueretiã, opez multitudie, elegãtiaq; Virgilius sic extra a
 leã oim, quasi potifex maxin? Ille tñ res humanas, hic noster diuinas
 cecinit, nullo pferim inuitatus meccenate, sui tantu ipsi?, nõ alien? in
 uitator. In calamitatib? q; grauis z magnific? In gemia pbenice nes
 mo nõ putet secreta illu colloquia, quasi Numam, aut Mosen potius
 alterę, celitus habuisse. Idem disciplinarũ om scientissim?, vite seuerita-
 temõiq; sanctimoia, yniuersę religiois carmelitanę rector patrũ decre-
 to pstitutus ẽ. Qd s. l. Sylla apicem felicitatis sue Metellipi amici-
 ciciã reputauit, quãto nos Taberi amãtissime, iustius inuicem gratula-
 ri possumus, rati hois pcipua benignolentiã psecuti. Qua nihil equidem
 gratius pciõsulq; in rebus nrõs duxerim. Scis tu quõtics nos impede-
 tium belloz tempestatẽ pqueretiã, qua vboz serenitate pscns pfirmarit.
 O magnu amicitie numẽ. Excogitanit homo diuinus, quo pacto etiã
 psolaretur absentes. Petrus neuolarius dignissimus tali pceptore disci-
 pulus, Inter carmelitas theologus pconator, eloquetiã, morib? doctri-
 naq; admirabilis, aureu illius de paciẽtia libellu ad nos Brixia nuper
 attulit, ois molestie pstanteũ medicamentum: quem quũ legimus hoc
 Virgiliãnu fortiter exhibemus. Quo fata trahit, retrabũtq; sequamur.
 Quicqd erit supanda ois fortuna ferendo est. Te ergo Taberi suauissi-
 me, qui degis in musaz ptribernio, natura z arte ad ea que humanitatẽ
 exornãt, accõmodatõz, opus ipsum, etiã si sub inuito forse auroz, publi-
 co tñ viui exponendũcures, obsecro. Rem Gaspari quoq; brunello op-
 tatissimã, qui vt est acri in politicis ingenio, grauissimo psilio, litteratu-
 ra nõ mediocri, ita eruditissimũ quenq; fouet, Baptistaq; in primis, vt
 diuũ fauorabiliter obseruat. Omniumq; deniq; amicõz dchiderio: imo stu-
 diolis oibus satisfeceris. Spero em per hoc audebũt ad ingruentis for-
 tunę nunq; ppetuo bonę iniurias, Horatio libetẽ pcinere? Quo circa
 viuite fortes, fortiaq; aduersis opponite pectora reb? Vale. Brixie. iiii.
 Nonas Decembres. M. cccc. xcviij.

Indices librorum.

Reuerendi Fratris Baptiste Mantuani Carmelite
Theologi ad Carolū Antoniū Pantuciū patricium
Bononiensem. Flagoges ad patientiam Liber pri-
mus. et
Capitulum primum

De morbi cognitione	ca. ij.
De duplici morbo hoīs	ca. iij.
De differentijs quibusdā humanorū defectuū	ca. iij.
Quid sit morbus corporis et aīe	ca. v.
Cur tanta diligentia in curādis corporū morbis	ca. vi.
De morborū spūalium origine	ca. vii.
De animi perturbationibus	ca. viij.
Unde secuta sit rebellio appetitus	ca. ix.
De varijs hoīm dispositionib⁹ ad peccandū	ca. x.
Unde tanta in hoibus diuersitas	ca. xi.
De vi appetitus	ca. xij.
Quomodo appetitus ligetur	ca. xij.
Quid valeat habitus	ca. xiiij.
Quod paucorū est appetitū supare	ca. xv.
Quod motui coeloz assimilatur motus appetitus	ca. xvi.
Quod duplici hoīs nature duo spūs pfecti sunt	ca. xvij.
Quod miseri sunt qui peccant	ca. xvij.
De tribus stulticie gradibus	ca. xix.
Quod terrena voluptas breui dilabitur .argumentum ab imperato- rum exemplis	ca. xx.
Testimonia ex sacra scriptura idem probantia	ca. xxi.
De hoīs excellentia	ca. xxij.
Quē sit summa hoīs miseria	ca. xxij.
De delectatiōe. et an sit peccatū	ca. xxiiij.
Redargutio quorundā theologoz de delectatiōe loquētū	ca. xxv.
Quid sit virt⁹. et vitiiū. et in quo sita sint	ca. xxvi.
De qb⁹ deinceps agendū. et quantū valeat ex arte certare	ca. xxvij.
Quē sunt arma spūalia hoī cū diabolo pugnaturō	ca. xxviiij.
Quo fine sanitas querenda est	ca. xxix.
Quomodo querenda est sanitas	ca. xxx.
De patientia	ca. xxxi.
De gradibus patientie	ca. xxxij.

**Reuerendi Fratris Baptiste Matuani Carmelite
Flagoges ad patientiã Liber Secundus.**

	Capitulū primū
Quod patientiã via est scōz ad coelum	ca. ij.
Rationes philosophoz cur corp ^o humanū sc̄m sit fragile	ca. iij.
De quattuor corporis humoribus.	ca. iiii.
Quomodo p̄plexiones distribuant̄ a deo	ca. v.
De anime libertate	ca. vi.
An distributio p̄plexionū procedat a forma vl̄ a casu. ⁊ q̄ Aristoteles fortunam male descripsit	ca. vii.
In q̄ consistat felicitas i hac vita p̄tra peripateticos ⁊ stoicos.	ca. viii.
De synteresi. ratione. et p̄scientia	ca. ix.
Quō sine dei custodia frustra laborat humana prudētia	ca. x.
Cur bonis mala eueniāt philosophoz opinio	ca. xi.
Sex causę flagelloz nostrorum	ca. xii.
Secunda causa flagellorum	ca. xiii.
Tercia causa flagellorum	ca. xiiii.
Quarta causa flagellorum	ca. xv.
Quinta causa flagellorum	ca. xvi.
Sexta causa flagellorum	ca. xvii.
Quōd s̄r̄ q̄ bonū viz facit. incrementū accipit ab aduersis	ca. xviii.
Quōd p̄sp̄ritas sit inimica s̄rtuti cū declaratiōe dextre ⁊ sinistre p̄tis in celo p̄ Aristotele p̄tra pythagoram	ca. xix.
Quōd aduersitas tollit mortis metū	ca. xx.
Quōd aduersitas facit seipsum cognoscere	ca. xxi.
Quōd aduersitas fert auxilium virtuti	ca. xxii.
De vitanda nemesi. ⁊ quōd sit sc̄dm Aristotele	ca. xxiii.
De generibus filiationis: cū declaratiōe dicti euāgelici: dedit eis potestatem filios dei fieri	ca. xxiiii.
Quod donorum dei consideratio iuuat patientiam. cum p̄mendatiōe familie bentiuoloruz	ca. xxv.
Quōd alienaz calamitatz aī aduersio ad patiaz plimū faciat	ca. xxvi.
Amicorum obsequia. ⁊ religiosorum orationes ⁊ cōsilia patientie sunt adminicula	ca. xxvii.
De Carmelitarum antiquissima origine	ca. xxviii.
Testimoniū ex Plinio quōd natura hūana sit erūnosa	ca. xxix.
Ratio multiplicandoz morboz ac vitioz	ca. xxx.
De morbis humani corporis	ca. xxxi.
De quibusdā alijs humani generis infortunijs	ca. xxxii.

Qd hō naturaliter erūnosus sit testimoniū ex Plimo	ca. xxxij
Qd nō est reprehensibilis autor. ex multa autorū z maxime gentiliū cita- tione. z cur hō nudus nascatur	ca. xxxij.
Cur deus floccipēdat corp ^o z rationes naturales	ca. xxxij.
Tota natura nō consistit in aīa	ca. xxxv
Quē sunt mortis cause: ztra phōs z mathematicos	ca. xxxvi
Causa breuis vitę z mortis Et de annis antiqz patrū	ca. xxxvij
De annis hoīm ante diluuiū. ztra Pliniū	ca. xxxvij
Vitam humanam non esse breuiatam	ca. xxxix.
Aegritudo preseruat a multis flagitijs	ca. xl.
Ex aduersitatibus nascit iucūditas spiritualis	ca. xli.
Debuit esse naturaz varietas ad ostēdendā dei sapiam	ca. xliij
Mūdos est qōdam spectaculū nobis a deo exhibitū quo inuitamur ad patiēter ferendas oēs aduersitates	ca. xliij
Compatione rez naturalīū pbat meliōrē esse vitā sanctā cum aduersis; qz vitam felicem cum vitijs	ca. xliij
Tolerātia aduersitatū facit breuiōrē transitū ad paradisu	ca. xlv.
Reuerēdi Fratris Baptiste Mantuani Carmelite Theologi Sagaces adpatientia. Liber Tertius	
Quattuor stutes plurimū valere ad tolerantia	Ca. pmū
De fidei fundamento z natura	ca. ij
Quod fides p aureum virgilij ramū figurat. z qōdam de natura prophe- tię enarrata	ca. iij.
Fides est principū in eunde cū deo amicicię	ca. iij.
De fidei pgenie spe z caritate	ca. v.
Qd potius dicenda ē spes in caritatē trāsire qz in rem	ca. vi.
De noibus eorum qui a fide deficiūt	ca. vij.
De causis fidei	ca. vij.
De vi z natura miraculoz	ca. ix.
De errore Auicennę et aliozum qui dicunt omnia miracula fieri na- turaliter.	ca. x.
An sit vbiqz Christi lex pmulgata	ca. xi.
Religionē Christianā nō esse a stellis: vt errant astrologi: sed esse breuis simā ad coelū viam a deo inuētā z traditā	ca. xij.
De Georgio Nonariensi Bononię cobusto: cum quibusdā disputatio- nibus de fide christiana	ca. xij
De spe et charitate.	ca. xiiij
De longanimitate	ca. xv.

Anacephaleosis dictoz. 7 q̄ nō recte d̄: a theologis: voluntas añcedēs et consequens in deo	ca. xvi
Qd̄ 7 quare deus odio habebat ociosos	ca. xvij
De quattuoz nouissimis. 7 primo de morte: cum declaratione dicti Em pedoclis de lire 7 amicitia	ca. xvij
An mors corporis sit naturalis	ca. xix.
Opiniones varię de morte	ca. xx.
De multiplici genere mortis corporalis. 7 non esse tempus merendi post mortem	ca. xxi
De multiplici gñe mortis spūal: cū excusatiōe Platonis	ca. xxij.
De loco damnatoz: qui dicitur infernus	ca. xxij
Opinio antiquoz gentiliū de inferno	ca. xxij
Ratiōe naturali psuadet oēm imundiciā esse apd̄ inferos	ca. xxv.
De beatitudine celestis paradisi. 7 p̄mo quantum attinet ad partem intellectiuam	ca. xxvi
De beatitudine pris sensitue	ca. xxvij
Quod naturaliter Virtus est honoranda. probatur ex cōsuetudinibus antiquozum	ca. xxvij:
De iudicio. 7 q̄ astronomi 7 doctores etiā catholici qui tps iudicij p̄dis perūt manifeste delusi sunt	ca. xxix.
futurum esse diem iudicij	ca. xxx.
De Helia p̄re carmelitaz añ diem iudicij p̄mittendo	ca. xxxi.
De sacra scriptura. 7 p̄mū cur sit ateo suadibilis	ca. xxxij
Contra philosophos dicentes credere nos scripturę sacre p̄pter con suetudinem	ca. xxxij.
De multiplici sensu sacre scripturę	ca. xxxij
Quod 7 cur scriptura sacra areę p̄paratur	ca. xxxv
De sanctorum mutatione	ca. xxxvi:
De assidua dei deprecatione	ca. xxxvij

¶ Finis huius Tabule.

Venerandus frater Baptista Mantuanus Car-
melita Francisco Fantucio .S.P.D.

Quod Arolus Antonius, vir clarissimus, pater tuus, quod esset bona-
rum artium studiosus, hominum litteratorum congressibus vivebatur
assidue, et ex familiaribus eorum colloquijs, se inuenire dicebat ve-
nicum podagre sue remedium. Idem ego eo tempore frequenter ad eum, et quia
erat in monasterium nostrum beneuolentus, et quod me (ut scis) precipuo diligen-
ter affectu. Ipse autem ut erat ingenio claro ac vegeto: lingua disertus ac elo-
quens, mox ut consideramus: aliquem ex scriptura sacra, cuius lectioe mirifice
oblectabatur: locum afferebat: quo diutius (sic enim aiebat) mutuo sermone fru-
eretur, et egritudinis sue tortura minus angeretur. Ego domum reuersus,
si quid aptius dixisse memineram: arrepto calamo festim annotabam,
memor dicti euangelici: colligite fragmenta ne pereant, cupidus enim ut
sicut ipsi, ea que dixeram, adiuuenti non nihil attulerant: ita si in scrip-
tis redigerentur ac legi possent, etiam alijs egrotantibus essent aliquando subsi-
dio. huiusmodi ergo ratiocinationes a me recognitas, et ut edantur, in li-
brum tribus diuisum voluminibus modo redactas, tibi restituo, in quibus quod
enim erat patri donatum, debetur et filio, et ei maxime filio: qui non diuitiarum tan-
tum, ut maior pars hominum: sed qui etiam sicut tu: paternarum virtutum here-
dem se constituat: ut videatur a parentibus in eum, non dum secundum carnem,
verum etiam secundum spiritum deducta cognatio. Accipe igitur libellum hunc,
et cum successiuis temporibus aliquando relegito, ut vite huius molestias equa-
nimus feras, et accendaris alterius vite maiore desiderio, quo, et ad eui-
tandum mortis metum, et ad huius mortalitatis incommoda, preferenda
nullum est presentius maiusque remedium. Viue igitur per quam diutius
sine, et sic viue, ut semper videare patris vitam et mores emulari: cui ad
politicam felicitatem peripateticorum id solum deerat: quod et Metello
legimus defuisse: prosperam scilicet corporis validitatem. Sed hec certe mi-
nus est deploranda iactura: ea potissimum ratione: quod quantum adimit
politice: tantum addit vere felicitati: ad quam nobis aditum patefa-
ciat gratia domini nostri Iesu christi. Vale:

Venerandi Fratris Baptiste Matuani Carmelite
Theologi ad Carolum Antonium Fantucium pa-
tricum bononi, Flagores ad patientiam. Liber pri-
mus. et Capitulum primum.

Quoniam opportunis ac frequentibus beneficijs huic no-
stro bononiensi coenobio magnifice ac religiose collatis-
iam pridem tibi nos deuinasti. Carole Antoni. vir reli-
giose. vereoz. ne si te logo ⁊ graui podagre morbo labo-
ratem solatus non fuero. de grauissimo ingritudinis
vicio possum accitari. Nam si iuxta doctoris ⁊ saluatoris nostri Christi
salutare dilium tenemur. is etiam. qui nos oderit. benefacere quantum
queso is debem⁹. qui nos non solum amat. verum etiam quottidiamis elemo-
sinis alere. ⁊ prouo patrocinio fouere non cessant. Christus. qui nobis et
vite ⁊ salutis est autor. sicut in alijs oibus studiosis actionibus. sic etiaz
in hoc exemplar est optimu. Ipse namq. q. diu nobiscum in hoc luctuoso pe-
reginationis exilio. sub seruili specie. blatus est. eos a quibus plurimu ama-
batur. non dilexit tantu. verum etiam docedo illustrauit. obsecrado attraxit.
incredulo correxit. exhortado animauit. miraculis firmanit. beneficijs
allexit. ⁊ omni deniq. officio cure pastoralis custodiuit ⁊ fouit. ⁊ quonia Et //
apud egrotates magni mometi esse. ac plurimu valere cololantiu verba
cognocebat. cum sponte ad passionem. ⁊ ad locum passiois accederet. di-
scipuloz animis subita tempestate sternadis medicinam instatues. Pes-
tro dixit. tu aliqui quersus. firma freres tuos. Magna certe e accomos
dati ad rem sermois energia. ⁊ ad firmados aios. affectusq. regedos. ad
sedados etia copoz dolozes. ⁊ gitudinumq. molestias. grauis elocutio
plurimu valet. pptea aplice discipling documentu est. ⁊ autor e Jacob⁹
apls. ad egrotates debere pl byteros vocari. ⁊ veraz religionem in vidu-
arum ac pupiluloz visitatione slistere. Sed vt ad christi vestigia reuerta
mur. cu ppter iudeoz seuiacia. relicta hierosolyma. trans iordanem paulu-
lum diuertisset. audissetq. lazaro amicum grauiter egrotare. vite sue ra-
tione posthabita. vadamus inquit. aplis. ⁊ iuuenus eum. Tanta igit christi
iesu saluatoris nostri humanitate ⁊ clementia. si quis (vt dignum est)
tota metis acie contemplet. rare beniuolentie suauitate non mirabit solum.
veru etiam ad talis pceptois imitatione accelus. totum se in officia cha-
ritatis effundet. mime tamē mirum est. si ab illo in hmoi amoris. vinca-
mur officijs. nam ipse omni nostrum est pater. nos at sumus inuicem fra-

Martinianus
D.D.
mus pater
eratoz
loquaz
o rpe
ne (ve las)
vegeto
tra sacra
m aida
geretur
calamo
ne perent
tubil
r orantibus
cognitas
actas
apic
tu
in cum
o. Alcap
re vite
itatis
Time
im ⁊ moss
im Decra
lira
ratione
nam nobis
q.
admirat
o.
autem
spouet
viam ⁊ dicit
viam

Liber Primus

tres: ac multo maior est ut experimur assidue: et natura ipsa ostenditur) pa-
trum in filios: quod fratrum in fratres pietatis affectio. Quoniam igitur
ipse precepit: discite a me: si tacuerit hec te languentem, in grauescete iam so-
nio consolari: ac leuare tentauero: quomodo ab illo didicisse videtur: cui
vita sanctitas: cuius natura benignitas: cuius doctrina charitas fuit:
Assimilaretur perfectio non sine magno virtutis et scientie damno: sacerdoti
aut leuitice illi: qui ab hierusalem in hiericho descendens, postulum a latro-
nibus hominem et feminam relictum, sine misericordia: sine humanitate
sine cura preterijt. Nolo igitur Samaritanam imitari, qui lametabili ca-
si mortis vini ac oleum plagis infudit: et prolata pecunia tabulario suo
infirmum dimendauit. Tentabo itaque pro virium mearum potentia
ut optime te adiuuare, et artis mee remedia: quantum deus dederit: tu-
is vulneribus applicare: phaleratum autem et ambitiosum sermonem ex-
plodentes, humilissimis ac familiarissimis colloquijs datum utemur, ne
forte sermone insolentia: et supbo dicendi fastu magis offensus accipias
pro consolatione fastidium. Sed iam vnum consolationis nostre caput af-
feramus: a communioribus exordientes: sicut Aristotele teste doctrine ra-
tio postulare videtur.

Ab alio ornata est
dicitur: hic phalera-
to a d. v. phalerato
equo: gerit: hic et
n. p. ornata: et dicitur
ipis formis

De morbi cognitione.

Capitulum ii.

Sanctatis exordium morbi cognitio est. Nam tum demum ex-
egrotans curari desiderat, et medicus sanare potest: cum et ille se
infirmum: et iste genus infirmitatis intelligit. Et omnem opa-
tionem, quam aliquis appetit sine nature sue voluntatis exercet: ab ali-
qua cognitione punire necesse est: perspicuum hoc in nobis, qui quicquid
volumus ante cognoueramus: in pecudibus quoque ille etenim neque pabu-
lum neque coitum appetit: nisi rerum huiusmodi aliqua vel tenui notitia
ne pulsentur, que vero sine cognitione videtur operari: ut arbores: hec a
cognoscete aliquo necessarium est in opus dirigere: ideo a peripateticis di-
citur opus nature intelligentie opus esse. Philosophi enim naturas rerum
cognitione priuatas, volunt ab intelligentijs, que voluendis celorum orbis
bus a deo prefecte sunt, in opera dirigere, et aliena prudentia, ne operando
peccet gubernari. Quo fit, ut res insensibiles, quales herbe sunt et arbores,
et id genus alia, tanto minus in peccatis fortibus suis errent: quanto propi-
acioris nature iuuantur ingenio. Nos autem prudentie nostre que tenuis
est, inmitentes, in operatione plerumque decipimur: est igitur operi se preuia cog-
nitione: cognitione namque voluntas: voluntate corpus excitatur. Tunc etiam,
cum quid agimus, quod nec appetebamus, neque cognitione fueram affecti:
tunc, ut cum agricolę ignorantes thesaurum effodiunt, quod fieri debet a fortuna.

holomani
lo. Intrauit
Confidit

griech
Dadabing
dous d doud
et d d d d d

relanting

id quoq; nō sine p̄cognitione contingit: p̄cognitione inq; non fodiētis, sed cuiuspiam alterius pura Dei vel Angeli: a quo nesciēs fossor mouet̄ z regit̄. Duplex igit̄ vt plurimū, cognitio necessaria est ad curam. z medi- ci scz z egroti. Propterea dece leprosi qui se infirmos cognoscētes, gra- tia curationis ad Christū venerant: dictum fuisse legimus. Ite ostendi- te vos sacerdotibus: vt infirmantiū cognitioni iungerez cognitio medi- cātis. Sicut igitur hi qui curādis corpibus p̄sunt: radicem morbi z cau- sas infirmitatis priusquā manus adhibeāt, altius inuestigant: sic nos q; q; qui a deo curandis aīabus p̄fecti sumus, spiritaliū langoz causas et naturas scire non vtile t̄m: sed etiā necessarium.

De duplici morbo hominis

Ca. iij.

Et quemadmodū ex duplici substātia, corpe scz z anima, constat homo; ita duplex est hominis morbus: animi videlicet z corporis. duo quoq; et medicorum z medicinarum genera sunt. Unum, quo exterior: alterum, quo interior homo curetur. Atq; ita infirmitati nostre natureq; defectui, p̄uidencia diuina, quia nihil odit eozuz que se- cit: multiplex studuit adhibere remedium. Plerumq; fit vt animi, cor- pus, z item corporis in animum redūdet infirmitas: tanta est enī corpa- ris z anime necessitudo: vt sua omnia bona ac mala: velint nolint: inui- cem p̄municent: propterea neq; sine animo corpus: neq; sine corpore a- nimus beneualet in vita. Rei euidencia probationē excludit: quis enī nō viderit, egrotāte corpe animum egrescere, z animo male habēte male affici corpus; z p̄cipue faciem. Nam cum in capite aīalis omniū instru- menta sint sensuū, omnis animi z corporis affectus in eo promulgātur, facies ira excādescit: metu pallefcit, verecūdia erubescit, tristitia obscurat, gaudio serena. Neq; id in homie solum, sed in brutis accidit. Canes ri- ctu, equi auriculis, feles oculis aīm ostendūt. hinc d̄z ab Ouidio. heu q; difficile est crimē non p̄dere vultu. Medici q; inter ea q; ad p̄seruanda corporis sanitatē p̄tinēt, animi accidētia p̄numerāt: q; viderint has duas hoīs p̄es, omnia bona z mala more amicoz habere p̄munia: cū morbo a- nimi corpus egrotat: animum curato, z cū membror z carnis vitio patit̄ animus: corpus sanato. Itaq; videndū est, priusquā ad curā veniamus, e corpe ne: an ex aīo nascat̄ infirmitas. A causis enī incipiendū: vt arboris intertus non ex ramis, sed ex radice petendus est.

De quibusdā differentijs hūanorū defectuū Ca. iij.

Spiritaliū z corporaliū egritudinū in hoc est natura p̄traria: vnusquisq; cum corpore egrotat, z si non nunq; morbi speciem

Horatij

nescit: se tamē egrotare perpēdit: qui vero aīo languet, vt cum supbie tu-
more insolescit, aut inuidie linore stabescit: vt plurimū egrotare se non
videt. Item, corporis morbu in alio minus dephendim⁹: at animi viciū
in alijs magis, q; in nobismetipsis perspicim⁹. hinc illud Horatij, cum
tua peruideas oculis mala lippus inunctis: Cur in amicoꝝ vitijs tā cer-
nis acuti: et illud item Persij, Ut nemo in se se tētat descendere: nemo,
Sed precedēti spectat mātica tergo. et a Christo reprehendit hypocrita,
qui festuca in oculo fr̄is videns, in oculo suo trabē nō percipit. Ampli⁹
humanorū defectuū quidā incurabiles, vt claudicatio, sterilitas, original
coecitas. hi morbi pprie vitia noiantur. Quidā vero nobis in vita acci-
dūt: morbiq; dicūtur. Et hi quoq; duplices: quidā toti⁹ corporis, vt fe-
bris ac phthisis: quidā partis, vt surditas ac coecitas: est et quidā morb⁹
leuis, qui rebus agēdis nō est impedimēto: ut imbecillis et occulta febrī-
cula. que q; minus a patiēte percipitur, a medicis neutralitas dicitur. Est et
gravis, qui a iurēconsultis fonticus appellat. vt febris phibēs hoīem in
iudicio sparere. Cū multis corporibus vitia nascunt, vt coecitas, steri-
litas, debilitas, oris paruitas, et hui⁹ gr̄is multa: morborū spūalium nul-
lus pperuus: nam, cū aīo, sicut nulla p̄tus, sic nullū nascitur vitium. liber
em̄ hīc Platone dissentire, qui cū scientiā habitib⁹ venire aīas puta-
uit in corpora, placet magis i Aristotelis venire diatribā: cui placet ani-
mas cū vniuscūdis corporibus sociātur, similes esse tabule purē in qua
nihil est pictū, nihil figuratū, magna igitur immo mirabilis inter recen-
tia corpora disparitas est, et p̄positionū varitas ienarrabilis. inter aīas
vero, moꝝ vt create sunt, nullū discrimē est, pares oriūtur, sine vitijs et p̄-
turbib⁹ labitur in corpora. Nec vez qd̄ pythagorici fabulātur, eas ex cor-
pore in corpus trāsmigāre, et hoīm regeneratōem fieri, quam greci palin-
genesiam vocant: et corpora sortiri, p̄teritis morib⁹ ac precedētibus meri-
tis accommodata. Sunt tñ a natura etiā tum quum infundūtur animis
nostris, vires q̄dam, potētēq; vt vis videndi atq; audiēdi. que ad ope-
randū corporeis egeāt instrumētis. hē nimiru⁹ sicut et opifices scdm̄ in
strumēti dispositionē operātur. Verum hęc in aīo diuersitas nō est: s; in
corpore intellectus vero, et si nullo corpis instrumēto eget ad operandū,
potentijs tñ vt fantasię et estimatiuę coniugatus est. quaz opatio certam
corpis partem, et certam illius partis dispositionē, exposcit. Intellectum
igitur in operādo, ab ipsa fantasia, fantasia ab instrumēto suo corpore:
qd̄ in cerebro situm est, depēdere nō dubiū. At instrumēti dispositio, nō
vnum semp̄ habet temperamētum, sed coeli et aeris, ciboꝝ etiam et alioꝝ
que ad dietam pertinet, qualitātē insequit. Propterea corpib⁹ nō vno
semp̄ modo affectis ac dispositis, nō vno semp̄ mo⁹ imaginamur: recoꝝ

Damur. intelligim⁹ sapimus. appetim⁹: non eadem semp voluptates se
 quimur: non eadem placent exercitia: nō iſdem studijs oblectamur. nō
 eadem inſomnia cernimus: pro quorum etiam varietate vt docet hippo
 crates in libro de ſomnijs. periti medicorum ſciunt de humorum domi
 nio coniectari: redundate em ſanguine letiores. felle in ardeſcete acro
 zes: pituita excrescente pigriores: atra bile regnate meticuloſi et triſtiores
 efficitur: accipit ergo anima neq; id dubium corporum affectioes. et ſi
 bi diuncte carnis ac circumſtantia elementoz leſa praxio neſcit in votis
 ſeruare ſtantia. Qd in brutis et volucris manifestus cernit: iuxta
 illud Maronis noſtri de ſerentate loquentis ſe

¶ Vaud equidem credo quia ſit diuinitus illis
 Ingenium: aut rerum ſato prudentia maior:
 Verum vbi tempeſtas et coeli mobilis humor
 Mutauere vias. et Iuppiter humidus auſtris
 Denſet erant que rara modo. et que denſa relaxat
 Vertitur ſpecies animoz. et pectora motus
 Nunc alios: alios dum nubila ventus agebat
 Concipiunt: hinc ille auium concentus in agris
 Hinc lete pecudes. et ouantes gutture cornu

Vergilij

Manifestum hoc etiam in ſenſu guſtus et viſus: na; ppter bilis admix
 tionē palato infirmi mel amareſcit. et oculis egris odiola eſt lux: q̄ iucū
 da eſt ſanis. Corporum morbi ſunt anime plerūq; ſalutares: tunc enim
 maxime deum recolimus cū in obſeſſa carne regnat infirmitas: multis
 ſanctorz ad animi ſalutem vt paulo aplo carnis flagella fuere principi
 um. At animi morbus corpa non ſolum iuuat: verum etiam leđit ac de
 ſtruit. vide luxurie deditos vt palleāt et macerāt: vide inuidos: vt mace
 rentur et tabeſcāt. vide auaros: vt flaceſcāt: et areāt. vide gula deditos. vt
 pigri ſomolēti valitudinarij ſint: ac maloz humorz pleni. quos greco
 vocabulo medici vocāt Chacochoyimos: morbos etiam ſpūales hoc ē ma
 los mores nō ſicut corporeos in omnes toti anime: et vni pti ppios
 diuidimus: nō habet em aia vt corpus ptes. quaz vna ſine alijs iſirme
 tur: ſed cum aia egrotat: tota egrota eſt. videt tamen aliquādo nō tota ſed
 ſcdm ptem egrotare. cū ſc; ad vni⁹ fortis op⁹ eſt ſtrenua ad aliaz ſtus
 tum exercitia lenta et ſpedira: ſ; tñ etiā tūc in toto appetitu venenū ē cui
 qdē fieri p̄t p alios malos mores vitioz acceſſio In corpiaz ai morbos
 etiā diſcrimē h aliud. nā qz medic⁹ aiaz ē de⁹. cui⁹ opatiōes et opa ſūt
 pſcā. aie morbz icurabilis ē nullis. vñ Seneca in q̄t nunq; ſera ead bo
 nos mores via. corpis ſo morbo (vt ſupradictū eſt). iccirco in curabiles
 plurimi: quia natura q̄ corporalis medicinē magiſtra eſt. dei compara

stone. res manca est. medicorū etiā naturalium nō nunq̄ conatus inualid⁹
q̄ teste hippocrate. vita breuis. ars s̄o longa. experimentū fallax

Quid sit morbus corporis et aīę Ca. v.

Morbū corporis a latrone sic definiri recitat. A. gellius in quarto noctiū atticaz libro. capite secūdo. q̄ sit habit⁹ cuiusq̄ corporis cōtra naturā. vsum ei⁹ reddens deteriore. phabitū autē non corporis cultū intelligit. scđm q̄s acceptionē habitū militare habitū scēticū habitū religiosum dicim⁹. Sed habitū dē qualitātē notā naturę p̄trariam et alim corporis vitiantē. alti⁹ imbibitā. vt nequeat subito dimoueri. qua p̄peditū corpus. aīę nō est vt p̄s obtēperās. p̄trā dē vsum ei⁹ reddēs deteriozem. Scđm Platonē. Virt⁹ est animi sanitas. egritudo vituz Virt⁹ bona ē p̄suetudo vel qualitas ex bona p̄suetudie dēdicta. vt viciū s̄o mala. Sicut cū pulsā ifirmitate bonoz ciboz vsū. frequētī malorū abstinetia. corp⁹ in pristinū vigorē sensim rauerit ⁊ eisdem q̄bus sit valitudo⁹ seruat valitudo⁹ seruat. sic anim⁹ malaz opationū fugā bonaz exercitio p̄tē in se gignit. roborat. auget. ⁊ seruat. relicis igit⁹ corporoz morbis de spūalibus egritudinib⁹ deinceps agendū Neq̄ enī vt poda grē morbū incurabilē sanemus s̄ vt maloz tolerantia qua p̄tra hui⁹ vitē mortalis absinthiū nullum est efficacius. antē datum inducamus p̄sēns charitatis manus assumptum est

Cur tanta diligentia sit in curādis corporum morbis. Ca. vj.

Sed cū tot sint corporis ⁊ ai male valitudines: q̄ medicis ac medicaz mētis indigeāt. cur sit vt oēs sp̄eto aīo. solis curandis corporibus inhiemus: ⁊ illi tm̄ in p̄cio sine medici. qui mederi corporibus vel sciūt vel scire p̄ficient. Plinius natural' hystorie. xix. de medicā sic inq̄t. hec p̄mū inuētores suos celo dicauit. ⁊ hodie multifariā ab oraculis p̄ritur. ab aliq̄b⁹ scriptozib⁹ p̄ne infiniti celebrātur qui eā artē aut iuene rūt aut auerūt. aut illustrarūt. Magi illi q̄z tāta apud p̄sas ⁊ egyptios fuit auctoritas. cū religioe ⁊ astronomia medicā etiā p̄fitebantur. De Apolline p̄mo ei⁹ inuētoze Naso scribit Inuētum medicina mei ē. opi ferq̄ p̄ ozbez dicoz. ⁊ herbaz subiecta potētia nobis. his addit Orphe⁹ Muscus Helūsius. ⁊ vt aliq̄ volūt chiron cētaurus q̄ de herbis scripserūt. ⁊ medicinē operā dederūt. Pythagoras etiā samius. ⁊ democrit⁹ ab derites medendi rōnem magno studio q̄sierūt. Machaon ⁊ podalirius ob medicinē peritiā cū alijs ducib⁹ ex creta ad troianā exp̄ditionez voca

Liber Primus

ti sunt hippocrati cū pestilētiā pullulare incipientē repressisset. decre-
 ti sunt honores. Hs herculi decrenerat olim grecia. heralistrat? Chrysi-
 pi discipulus ex Aristotel' filia genit? Antiocho rege sanato centū tale-
 tis donat? est. Teste liuio cū romana vrbs peste laboraret inspectis libris
 sibyllinis decē legati a senatu missi ex epidauro deū Esculapiū in specie
 serpētis romā aduocērūt. Nichidates sua etate regū maxim? oēs an-
 cessores (vt fama ē) medēdi diligētia superauit. Comentat oēs ei? et exēpla-
 ria. Pōpeius magn? in latinā linguā a lenco liberto suo trāsseri iussit.
 Claruit in ea arte Esclepiades prificis qui (vt aiūnt) eloquētē tū ma-
 gis q̄ medicādi fret? auxilio. nouā ex plosa veteri medicinā iuenit. Anto-
 nio mule Cesar augustus q̄ fuit s̄ ab eo graui morbo liberat? statuā ere-
 am iuxta Escalapiū locari mādauit. Eūq̄ rex arabū medicinē et ipse curi-
 osissim? de herbis et lapidib? ad Nerone scripsit. Superuicit et Diosco-
 rides vir militaris in herbaria arte mirabilis. Pe Antonini floruit. Bal-
 lenus vir quidē doctissim? et ea etate i medicina singularis secur? est cū
 ralis poen? et ipse illustrib? medicis anumerat? fuerūt et alij innumerabi-
 les retroactis tēpib? medendi m̄gri. sed nostre etati magis ppinq̄ Petr?
 aponēsis patavin? vir rex scia admirāndus. At oim neotericorū ditissim? Neoterici
 nescio an doctissim? Thadeus florētīn? fuit. qui cū a p̄ncipib? italiē vo-
 cabat quinquaginta aureos in mercedē diurnā pacisci p̄suerat. ab ho-
 nozio summo pōtifice semel vocat? nō prius accessit q̄ centū aureos si-
 bi in diē statutos itellexit. Un liberat? pōtifer decē milia aureorū illi cō-
 donauit. Juniores inumeros. ne tibi sum onerosus: silētio p̄tereo. Nec at
 memorare suasit hūanē curiositatis admiratio. q̄ eis p̄mia honoresq̄ de-
 cernat q̄ corpibus opitulari sciat. eis s̄o qui aias sanāt. ne mīmaz quidē
 mercedē instituat. Credo tū ita factū vt morib? p̄cam. subtili et occulta sa-
 gacitate naturē. natura em̄ corporea vitē studiosa. videns hōi ex p̄te cor-
 poris mortē impēdere. corp? tū fulcire conata ē pigmentis et medicis
 relicta aiē incorporeę cura deo incorporeo. Cui sententię plurimū p̄sonat
 qd̄ deus parua uno mīmam et aliqñ nullā corpis: aiaz vero tantā ratio-
 nem habere se ostēdit ut ipsemet corp? suū pro animaz salute tradiderit
 et certe plures deus medicos et medelas animabus: q̄ natura corporib?
 adiuuenit. Patriarche. Prophetę: noui ac veteris testamenti doctores
 nimirum medici sunt animaz. religiosi nostri temporis omnes et hī p̄e-
 sertim qui declamant in ecclesijs. et qui confessionibus fidelium audien-
 dis p̄sunt animoz medici sunt hī practicoz illi rhetoricozum medico-
 rum loco succēdūt. prophetaz vaticinia doctoz consulta leges quoq̄ tā
 hūanę q̄ diuinę s̄ diuinę p̄cipue. et oīs deniq̄ p̄bia de morib? sunt aioz
 medicamēta salubria: quib? anime nō a morte sed a miseria sempiterna
 p̄sunt et templo Cōno gregario hōm̄ ad audiendū p̄es et sermones hū-
 et conuocatoz q̄ est in declamatozi.

Declamare
 est in conu-
 uio
 uerbi
 declamato
 riorum et
 p̄sunt et
 templo Cōno
 gregario hōm̄
 ad audiendū
 p̄es et sermones hū-
 et conuocatoz q̄
 est in declamatozi.

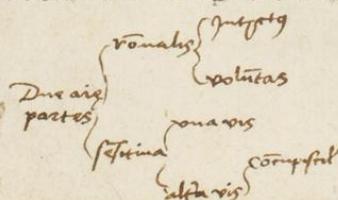
preservatur. que tãto peior quanto lögior morte iudicatur Ut igit om-
nium supradictorũ cõdatur affinitas. corpori corpora debetur medi-
cina. corporalis iudicis. ⁊ medico premiũ corporale. anime vero quia
spus est spiritualis medicus. ⁊ medico premiũ spuale pponitur Sicut
potest uos persuasos esse. qm id ⁊ rationi ⁊ doctrinẽ apostolicẽ cõsentane-
um est. ⁊ q̄ in acto hoc fundamẽto facilius paciẽtiẽ structura consurgit.
huic etiam sicut mortem corpori sic immortalitatẽ anime natura denũ-
ciat. cum scz eam vt naturalis opis minime egẽtem relinquit in custo-
ditum: at deus curam eius assumit nõ vt quo antedixi. mortem effugiet
cui suapte natura nunq̄ addicta est. sed vt miseriam sempiternã cui pec-
cando se subiecit. euadat Sed iam ad vestigandam spiritualium morbo-
rum pergamus originem

De morboꝝ spiritualiũ origine

Ca. viij.

Spiritualium infirmitatum q̄bus pene totũ genus humanum
opprimi tibi. si aduerteris. radicem ⁊ fundamẽtum bẽuibus
explicabo vt cognito morbi loco. sciam⁹ vbi oportet applicare
remediũ. In hoc peripateticorũ ⁊ theologorum scholẽ sentiunt. duas
esse principales anime partes. per quas vident homines duas. ⁊ has qui-
dem contrarias naturas affecti. rationalem scz ⁊ sensitiuam. Ita cum
belluis nobis cõmunis est. illa vero ppria est hominis forma. p̄naq̄ p̄-
fectio. rationalis in duas secatur ptes. Intellectum scz ⁊ volũtatem In-
tellectus est õnia cognoscere. Volũtatis vero intellecta. si bona videant̄
appetere. sin autem mala nocẽtiaq̄ sunt vel appareãt. quo ad ei⁹ fieri po-
test propulsare. vel fugere. sensitiuã duas item continet vires. nam qua
ea q̄ sensui occurrũt aut obijciũtur dignosci. alterã qua occurrentia obie-
taq̄ prius cognita vel tenere satagit. vel declinare. prima vis est ea qua
sentimus. qua videmus. qua audim⁹. qua palpam⁹. qua obfacim⁹. qua
⁊ gustam⁹. nam quasi quidam fonticulus in quinq̄ sensui exterioriũ ri-
uulos s̄tus ista defluxit. Exteriorum inq̄. nam vt philosophis placet to-
tidem sunt interiores sensus. qui intra crani forulos cerebriq̄ cauerna-
las. vt visum ē Auicẽnẽ. ⁊ Alberto magno. ac ceteris medicorũ ac phõz
qui de corpis humani anatomia scripsere. discretas habẽt sedes. pprias
q̄ mãsiunculas. q̄ spirituiũ aialiuũ vie specierũq̄ receptacula nõiantur. sed
ex iis phantasiã ⁊ memorassẽ sufficiat. qm ipsa id officij pte sensitiuã sor-
tita ē. qd̄ intellec⁹ obtinet in rationali. Altera vis seu s̄tus bifariam q̄s
diuidit in cupisabile scz ⁊ irascibile. Cupisabilis in ea fertur q̄ vo-
luptatem afferre. p̄sensum ⁊ phantasiã iudicatur. in ea vero que tristia
apparent ita se habet. vt ea vel abigar. si facultas adsit. vel procul ab eia

Crane. . . . .
Anatomia ordinis
macrocephali.

se seq̄ maxime propriat. Irascibilis ad subsidium isti iuncta est. quoti
 ens enī cupisibili quidpiam impedimēti se ingerit, irascibilis magno
 impetu arcurrēt, illud totis viribus conatur auertere. hic diligētē ad
 uerte huc mētis aciem tota attētiōe conuerte. Jam tibi ostēsurus sum
 maloz omnium fomitem scelerumq; radicem. vnde omnis nostra descē
 dit iniquitas. Videbis acerrimū hostem fructus: videbis id quod mem
 broz legem paulus appellat. Lex membroz est virtutis cupisibilis
 impetus. qui grēce οφραν dicitur. hic semp in id solum qd̄ delectat nul
 la honestatis: nulla fructus: nulla dei habita ratiōe tanq; magnes ad po
 lū mira naturē lege auertitur. Hi duo appetit⁹ in eadem aīa/ quasi dyē
 in eodem are rote sessorī z equo cōparari possunt. Volūtas recta sessorē,
 appetit⁹ equus: sicut enī equus anteq; dometur est freni z sessoris impa
 tiens, sic appetit⁹ nisi prius lōga diligētīq; cura coereatur, volūtatē
 aspēnat⁹, in diuersa cū indignatiōe se propiē domabilis est, sed longa
 opus est diligētia, magnis calcariibus, fortissimīq; capistris, z frenis v
 tendū est. Rem mirā audi. quā velim sepius adhibita diligētia contem
 pleris. Quicquid leges tam sacre q̄ ciuiles, tam veteres q̄ noue, tā pu
 blicę q̄ priuātę, seu in pōnā dminantur, seu pollicētur in p̄miū, seoz
 sum tendit, vt huius cōtumaciū appetitus ceruicosam duriciem et
 caput obstipum cōtundat z subigat, facilius verem Themistocles. Da
 rium Alexander. Ballos Cesar. Bellerophon Chimerā. Hercules Hydra.
 Theseus minoraurū. Aristeus proteum. Cadmus draconem, q̄ hac im
 manissimā feram debellauit. Immo cum illa debellariūt, ipsi ab ista op
 pugnati sunt z expugnati, propterea dictū est a sapiēte. Melior est pati
 ens viro forti, z qui animo dominat suo, expugnatore urbium, non aliā
 ob causam veteres eremite viri sanctissimi quales in noua lege fuerunt
 Paulus Antonius Hilarion, z in veteri Helias Deliseus, z ceteri si
 lii prophetaz carmeli accolę ordinis nostri p̄cīpes z autores, vrbes et
 hominum p̄ortia fugiebant, in ieiunijs z in diuinarum rerum contem
 platione degebāt, non aliam in quā ob causam, nisi vt hūc rebellem z cō
 tumacem appetitū emollirēt, legiq; subijcerēt. Prinua hec intra nos pu
 gna, vt Augustinus inquit, rara victoria.

De animi perturbationib⁹. Ca. viij.

NEc p̄tereundū hoc loco partem hanc animę quam sensitīuā di
 cimus nunq; quiescere, sed instar maris semp estuare, z assidu
 is perturbationibus agitari. Sicut enī mare duodecim ventis
 quos Plinius in libro de naturali historia dnumerat, vexari nō desinit
 hoc est, vt ab oriente in occidentem, z ab occidēte rursū in orientem ves

niamus subfolano, vulturno, curonoto Austro, libanoto Aphrico, fau-
 nio, Cauro, Trisca Septetrione Aquilone Cecia. Ita memorata pars
 aie toridem pturbatioibus quas Egidius romanus libro pmo de regi-
 mine principiu refert in magnos fluctus intumescit ⁊ fremit. Sunt at
he pturbatioes Amor, desideriu, odium, abominatio, delectatio, dolor, fer-
tristitia Ita em ad aim, ille vo referuntur ad corpus. Spes, despaticus,
dadia, timor, ira, segnicies quam ipse Egidius, ⁊ alij Neoterici vocant
 mansuetudinē passionem, ad eius mansuetudinis differētiā: que cū sit
 mediocritas quēdā inter iram ⁊ segnicie, non passio, s; virtus est ⁊ ap-
 pellatur. Primus senari^o ad cupiscibilem. Secundus prinet ad irasci-
 bilem Sed quēadmodum pter iam dictos generales ventos, alij quis-
 dam peculiares sunt, vt Sciron apud arhenices paulum a Cauro de-
 flectens, sic dicitur q spirat a sacis: que Sciron latro a Theseo interfec-
 tus quondam inhabitabat, ⁊ Circeus apud prouicia nardonensem naues
 in italiam recto cursu deferēs. Ita preter iam dictas pturbatioes alie qd
 dam numerantur ab Aristotele in libro secūdo rhetoricorū videt; Zelus,
Gratia, Nemesis, Misericordia, Inuidia, Erubescencia, His appetitus;
 sicut mare: natura sua instabilis semp pturbatur ⁊ fluctuat. hinc mun-
 di turbines excitantur, hinc discordie hinc tumultus hinc bella, hinc ex-
 cidia vrbium ⁊ hoim interitus oriuntur. His laqueis: his retibus anime
 nostre captiuantur, his plagis includuntur, simul hoc visco falluntur, hoc
 veneno ponantur, his sordib^o inquinantur, his deliramētis illuduntur, hoc
 luto inuoluuntur, his illite maculis amittit dei pās imaginē, hi scopus
 li nauigatib^o ad coelū passim obijciuntur. he sunt nrē syrtis vbi herant
 nostra nauigia hec capharēa ^{laxa} hec mendax ⁊ insidiosa lux in ipso Cas-
 pharēo hic Euripus: vbi saltem septies in die periclitat iustus, hec scyl-
 la, hec Char yddis, hec symplegades, quarū concursib^o dephensē aie celo-
 stis pūe cursum amittit, hec torpedō, q mētib^o nrīs torporē ac stuporē
 immittit, ⁊ ad bonū opus reddit immobiles, hec illa mirādē fortis Eche-
 neis, q armatas classes ⁊ magno ventorū imperu cōcitas miratib^o nau-
 tis infrenat ⁊ sistit, hec sirenes, que vocū lenocinio ⁊ blanditib^o cātēna-
 rum illecebris captos in, feras amissa humanitate trāsmutant, hec De-
dusa aspectu tam noxia, vt videntes ouertat in saxa, hec salmācis aque vi-
 ros effeminat, hec deniq; est illa tererrima pestis q nostra hac tēpestate
 p totum terraz orbem contagia sue atrocitatis effudit, hec tibi volui cō-
 memorare ⁊ quasi oculis subijcere, vt visis hostium tuorū castris, scias
 quantum tibi imminet periculum, ⁊ qua virtute pugnandum, ⁊ quib^o
 ad victoriam opus est copijs. ^{xxxviii. l. b.}

¶ Unde secuta sit rebellio appetit?

Ca. ix.

Une querere aut calumnie locus relinquatur, q̄ iter has com-
 munitatem virum p̄slicitationes a deo constituta sit humana
 fragilitas a theologis sapiēter occurritur. Sunt em̄. 2 sentētie
 huius autor p̄mus est Moyses, hominem a deo per gratiaz ita formatū/
 vt q̄d̄iu diuine legi subiectus esset nec mortis necessitate incurreret nec
 ullam rebellionem ab inferiori creatura patreretur, haberetq; non extra
 solum: sed intra se quietem, tranquillitatem, 7 pacem: adeo vt 7 intellec-
 tus sine phantasmis clare intelligere: 7 ratio sine membrorum 7 ap-
 petitus discordia libere 7 expedite posset operari. At soluta in deum pa-
 trem obedientia: homo multiplici est in animo 7 corpore poena mulcra-
 tus. In corpus enim, cum infinitis langozum aculeis mors immissa est.
 Quam sententiam poetę gentilium/ quasi diuinantes, in separato pro-
 methei fabula depungerunt. In regnum vero animi diuę grauissime se-
 ditiones exorte sunt. Una, per quam intelligentię libertati damnum in-
 flicum est: vt scilicet intelligere nō possit nisi vt Aristoteles inquit phā-
 tasimata speculetur. cui seruituti ante peccatum nō erat addicta. Altera
 per quam voluntas illa eximia supremaq; potentia/ qua sola promereri
 commerciiq; 7 boni maliq; pro arbitrio esse possumus, contranitētis ap-
 petitus emulationem incurrit. Et plerumq; teste scriptura. solet vsu es-
 uenire/ diuino etiam iudicio comprobatum ostenditur. vt ne quis fece-
 rit: eadem patiatur. Sic saul postq; deo rebellauit. Dauid aduersatus
 est. Ipsi quoq; dauid Absolon. Salomoni quidam Adadregia strāpe
 natus: q̄ diu exularat in egypto. item Razon, 7 Jeroboam, qui post mor-
 tem Salomonis super decem tribus imperauit. Natura igitur vitata
 peccato 7 appetitus vinculo in vindictam soluto, bellum hoc assiduum
 7 repugnantiam carnis incurrimus. hic itaq; locus est cui medicina q̄-
 ritur. cui sunt applicanda fomenta s̄ritus. cui paciētē crasis inducēda
 vt aio benemoueri subdita sit. 7 obtemperās ac idonea rationi.

De varijs hominum dispositionibus ad peccandum Capitulum. x.

Quemadmodum teste Christo in euangelio sp̄adonuz tria sunt
 genera: vnum eorum/ qui natura frigidi sunt: alterum eorum/ q̄
 ferro ac manu fiunt. Tercium/ cum quis 7 si natura est pronus
 in vnerem/ virtutis tamen beneficio fultus castimoniam seruat: vt de
 Socrate legimus. qui cum iuxta metoposopi iudiciū/ ex totius corporis
 filo atq; habitu iudicatus esset naturaviolētus atq; venerens: ea vitia sic

B. iij

metoposop

diligentia profligauerat. vt nemo esset ea tempestate p̄tinentior. ⁊ sanctior. Ita fere in oī s̄tutis ac vicij genere cōtingit. Sunt em̄ vt exēpli gr̄a de iracūdis loquar. qui naturę impetu fere nullo moueant ad iram. vt ij qui segnes imbellis ignauiq; nascūtur. de quib⁹ illud saryrici: s̄ leua in p̄tremamille. Nil salit arcadico iuueni. Sunt qui et si bile p̄citant. nocendi t̄n̄ instrumentis carēt. vt facti p̄fferum eunuchi: qui licet salacitatem sentiāt. sicut in vita Apollonij Lyanei legimus apud philostratū. t̄n̄ non habēt vnde veneris p̄sequant̄ affectum. Sūt qui ⁊ impetus ⁊ instrumentū habētes. rationis lege quasi quadam animi diuinitate reguntur. hęc igitur cum ita se habeāt. in solo fere genere tercio s̄tus est posita. qd̄ ex arborib⁹ p̄suaderi p̄t. Arbor em̄ que natura recta est. nulla indiget ad rectitudinē industria. que s̄o ita praua nascit̄. vt dirigi nullo mō possit. omnē a se artem facit alienā. At que inflecti p̄t ac dirigi. labore ar̄tificis nō frustratur. Atq; hęc de actionib⁹. quas trāscuntes vocāt. ⁊ instrumentis egent. quicūq; legis dicta memineris. immanētibus em̄ q̄ organis nō vtuntur vt voluntatis opatiōib⁹. nulla obstat quin peccare possint membroz inopia. de his dem̄ est a Christo. Qui viderit mulierē ad p̄cupiscendā eam iam moechatus est in corde suo. de alijs vero intelligitur illud sapię dictum Qui potuit trāsgredi ⁊ nō est trāsgressus. Et eoz quidem qui repugnātię stimuluꝝ patiūtur/gradus sunt pene in infinitū abeūtes. Est nāq; que tenui diligentia superetur. est q̄ maiorē conatū cōtra nitētes rōnis postulet. est qui tāto impetu arcem rationis impugnet. vt vix humana resistat infirmitas. ⁊ hi sunt vt plurimuz quibus ingens ē animus. ⁊ natura feruens multis adiuta spiritibus. qualis in heceroze. in Achille. in Hercule. ⁊ in alijs. qui semidei a nostris. a gręcis s̄o d̄nr̄ heroes. hi sunt forti atq; elato animo viri. qui magna semper aggrediūtur. quozum vt splendida facinora. sic ⁊ enozmes casus audiūtur. mediocritatem fugiētes aut p̄claris facinorib⁹ se illustrant. aut famosis sceleribus se inquināt. fuit ex horum numero Dauid. fuit Salomon. pater ⁊ filius. ambo modo religiōe. modo vicijs excellētes. ⁊ ex nostris Paulus apostolus. qui ⁊ ecclesiam christi molitus est extinguere. ⁊ ad christuz cōuersus de stimulo carnis cōqueritur. ⁊ colaphizari se d̄t. a Sathana. Ad dam ⁊ beatissimum patrem Hieronimum. qui in vasta solitudine constitutus sibi videbatur choris interesse puellar. ⁊ vt ipse inquit frigsces te corpore sola libidinū incēdia bulliebant. Est in manibus omnium liber p̄fessionum Augustini. in quo mulierum amore non tentatum solum ē s̄ ⁊ supatū se in genue p̄fetur. Erat in ijs natura potēs ⁊ ferili terre p̄q; simillima. q̄ vna eādēq; fecūditate nisi p̄hibeatur a villico. ⁊ malas herbas ⁊ bonas passim ⁊ p̄miscue gignit. manifestū id ⁊ in equis q̄ eisde

Liber Primus

viribus quibus p̄nt velociter currere: agiliter saltare: bellatorē ferre p̄nt
et dñm ferire. ⁊ fessorem excutere. ⁊ obuios cōculcare :

¶ Unde tanta in hoib⁹ diuersitas.

Cap. xi.

Quod si queras vnde tanta sit in hoibus naturaz varietas vt
specie nō nulli differre videatur. qđ de aniabus hoim platonici
concedunt. vt em reperies qui natura timidi sint. tardi. somnos
lenti. inertes. pigri. segnes. ignaui. ita videas qui nascantur animosi stre
nui vigiles. industrij. vegeti. cordati. excitati. inuenies etiam quosdā na
tura pios. religiosos. iustos. continentēs. modestos. benignos. Item quos
dam impios. irreligiosos. iniquos. auaros. procaces. inuerecundos. ima
nes Bene dispositi a natura. hoc autē licet oculo ad oculum intueri. mis
noxi diligētia p̄ficiūt. at q̄bus nouercali odio natura difficilis fuerit. so
lent oīa faciendo nihil p̄ficere. ⁊ operaz ac impēsas vt plurimū perdere
Nec Cherilus malus Alerādi poeta. nec Denius ⁊ Bauius minus
q̄s Dometus ⁊ Virgili⁹ p̄discēde poetice studiū impēdisse putādi sunt
sed min⁹ habuisse fauoris a natura. p̄ptēa illi sunt ignobiles. Isti inter
hieronicas honorātur: Plotin⁹ in p̄io de puidētia libro capite quarto
trīa tāgit q̄ putat nobis inuitis ad bonitatē ac maliciā plurimū cōferre.
primū est inclinatio illa qua etiā ante p̄sentem vitam coepit aīa vergere
in corpus ⁊ carnis optare cōsortium. Aliud est corp⁹ sic affectū. vt ani
mam ad talia puocet. ⁊ statim ab inicio incantaz. ⁊ deinceps gradatim
assuefactā. Tercium est subitus sensibiliū occurus p̄sensus in aīam. sic
aut sic afficiēs eam horum trium duo tanq̄ vera suscipim⁹: primū at re
ijcimus qm̄ cum catholicis aīas ante hāc vitā fuisse nō putam⁹. Inseq̄
vident ⁊ nationes sua vitia Un⁹ ⁊ latini sup̄cilioſi ac elati dicūtur. Ua
ni ligures. leues galli. lactabūdi hispani. Mendaces gr̄eci. poeni fœdi
fragi. Citat a Paulo ap̄lo Epimenidis poetę gr̄eci vulgar⁹ ille de cretē
sibus Uersus. ΚΡΗΤΕΩ̄ ΑΕΙ ΨΕΥΤΑΙ ΚΑΚΑ ΘΗΡΙΑ ΥΑΟΤΕΡΕΩ̄
ἀπ̄ροι Cretenses semp̄ mēdaces. male bestē. ventres pigri. si q̄ras igit.
vnde tāta sit in natura varietas. discrepātia in moribus. vita diuersitas:
nolo me modo coarctare ad inextricabiles hui⁹ p̄plexę questiois angus
stias: dicam tamē trāscūter ⁊ summatim: affirmaboq̄ referre multum
quo semine q̄s p̄genitus sit. quo vētre sit forus embrię. quibus horis na
tus infans. quibus cibus ⁊ exercitijs educatus. q̄bus cū alitus: q̄bus dis
ciplinis ibutus: sub qua coeli p̄te uirritus: Nō em oim eque nationuz
corpa sunt ad sapie ac intelligētię p̄ceptionē idonea. Un⁹ Socratē vel
vt aliū volūt Thaletem dicē solitum accepimus. p̄pter tria semaximas
teo grās habere q̄s: mas nō foemina. homo nō bestia. gr̄ecus nō barba

B. iij.

rus natus esset: erant em̄ greci natura apti magis ad philosophiā: q̄ propter aeris & coeli temperie & corpora formati essent ab excellentijs contrarietatum vt philosophi aiunt remotiora Seres em̄ & qui extrema mundi climata inhabitāt. tū ab eorū cōplexione qui clima quintum incolūt. es longātur. vt cōplexio que vni genti salubris est. plerumq; alteri mortez cohsiccat. Et vt corporum dispositionib⁹. sic morib⁹ legim⁹ sententijs differūt & ingenijs. his de causis athenicēsis in geniosiores: thebani ros bustiores habiti sunt: q̄ videlicet illi in puriore: isti in crassiore aere versarentur. Tātus est corpis influxus in aiām. vt platonici qui dēmōes & angelos volūt esse corporeos⁹ putent eos pro corporū varietate varijs rebus oblectari: eos qui de coelesti substātia corp⁹ habet. figuris & canitibus allici: qui ex igne. fumo & odorib⁹ sacrificiorū. qui s̄o ex aere dicūt sese corporib⁹ nr̄is insinuare solitos. & humani corpis humorē exsugere Affirmat Herodot⁹ libro historiarū tercio: se ex genere scytharū sapiētes audiuisse neminem p̄ter vnum anacharsim. qui vt Cicero in q̄stionibus Tusculanis in q̄r. sapiētiē fuit admirāde. Nec igit̄ que ad bene beateq; viuēdum tantū momētū sunt nō nostrē sunt facultatis sed aliā de luppeditantē. licet em̄ bene mori nostri sit arbitrij: tamē bene nasci & bene edūcari nostrē nō est potestatis. Propt̄ea cum de salute agūt non vire p̄uicā p̄u: sed finis inspicūt Satis ergo fuerit nobis p̄tatem cū difficultate relinquī. diuinū adiutorij nulli negari. patere viam oib⁹ a vicij ad s̄tutē a s̄tute ad gloriām. q̄ si quibusdā maiori cum labore. certe etiam maiori nūc intellectu ac recitate sunt a philosophis. & cōis illa causa. hoc ē peccatum origis a p̄mi parētis inobediētia natum a solis theologis allegat. que p̄d̄is adiuncta tāte molis est in omnibus. & omnes ad peccatū incuruet. Hunc illud apostolicum. si dixerimus quia peccatum non habemus. nosmetip̄os seducimus. & veritas in nobis non est. Sed iam ad appetitum recedamus

Anacharses philosophus
scythicus

De vi appetitus. Ca. xij.

Jacoby

Appetitus ergo p̄ inobediētiā p̄mi hominis absolutus in lege
ronis p̄uaricari cepit & insanire. de cui⁹ clam destitit isidij &
incurtionib⁹ aptis Jacob⁹ ita loquit̄. vnusquisq; s̄o tentat a concupiscen
tia sua abstract⁹ & illece⁹ in eo q̄ abstract⁹ d̄t. violētiā exprimit in eo qd̄
illectus adiūgit. fraudulentiā significat. Paulus at̄ ad Romanos scri
bens appetitum his s̄bis accusat & taxat. Nam velle adiacet mihi perfi
cere autem bonum nō inuenio. nō enim quod volo bonum hoc facio. sed
quod nolo: malum hoc ago. si autem quod nolo illud facio iam non ego

Nō qd̄ ap̄lus ait

ex toto illud: sed quod habitat in me peccatū. sic apostolus: Erāt in Paul
 lo sicut et in nobis duo fere homines: spūalis scz et carnalis Verba autem
 supradicta spūalis sunt hoīs et carnalis tñāte cōquērentis. et carna
 lem hominem hoc est appetitum peccatum vocat. quia videlicet semp
 nos ad peccatum flectat et inducat Spūalem hominem ipse Paulus dī
 interiorē. cum Paulo infra subiūgit Condelector em̄ legi dei scdm̄ in
 teriozem hominem. Et de carnali subinfert. Videō aliam legem in mem
 bris meis repugnātem legi mētis mee. mox homo spūalis in Paulō vi
 dens se nō posse penitus carnali resistere. quasi indignabūsus in hęc vō
 ba p̄cipit. Infelix ego homo: quis me liberabit de corpore mortis huius.
 paucis interiectis ita p̄cludit. Igit̄ ego ipse mente seruo legi dei. carne
 at̄ legi peccati hoc idem et Christus in q̄ Spūs quidē p̄optus est. caro
 autem infirma. Spūs quippe meus est in qua p̄idet volūtas consenta
 nea rōni et parata sempaniū retrahat ab appetitu: parē diuine legi. Caro
 autem hoc est appetitus carnalis: infirm⁹ ea de causa ē appellat⁹. q̄ vo
 lūtatē sp̄ p̄pēdiens om̄nē opam nrām reddit infirmam. Uel q̄ nos
 propter carnis legem rōnis conatibus resistētē sumus ad oē p̄clarum
 facinus infirmi. Nec tamē minus infirma caro nūcupabitur etiā tum
 eū appetitus bonis operibus assuefactus adhēserit rōni. nam vis ea q̄
 qm̄ imperiū volūtatē exequitur. executiua nūcupatur: corporeis instru
 metis alligata. nec op̄ et p̄fectiōe. nec opanti velocitate p̄t voluntatē ad
 equare. ex deo igitur et ex volūtatē efficacia est. at tarditas et deterior agē
 di p̄dicio ex carne. nō aliter quā in claudo p̄gressiōis obliq̄tas ex curuis
 tate cruris est: eundi facultas ex aīa. hoc p̄pēdens in sedo ethicoz dixit
 Aristoteles in p̄tinētēs siles esse paralyticis quē admodū em̄ palytic⁹
 morbofa qualitate vim motiua ipediente. quozsum nō vult manū vertit
 sic incōtinēs si aliqui vel bonitate nature vel diuina inspiratōe motus.
 aspirare velit ad virtutes: p̄tinue p̄tuerētis appetitus impulsu de vie re
 gie rāitudine in dextrā aut in sinistrā. hoc est de mediocritate virtutis in
 id quod plus aut minus est. turbat

Quomodo appetitus ligetur! Ca. xij

Quoniam hęc teterrimā pestē qd̄ aliud melius dari p̄t antidotum
 q̄ qd̄ Paul⁹ ondit dicēs. Castigo corp⁹ meū et in seruitutē redi Paul⁹
go. ne cu alijs p̄dicaueri ipse reprobus efficiar. pugnant ergo inter se hęc
 duo sp̄ et ea pugne lex ē. vt victo ipet. et q̄ libuerit trahat hęc miram intel
 ligētiā quam si saperent et sibi recte consulerent homines. fortasse vitam
 cautius instituerent. nec se ipsos inconsulte ac improvide viuendo tot
 vicioz cathenis alligarent. Uis et consuetudo ea sunt quę appetitum

Nota

{

ligat̄ z obstringit̄. ſuetudo ſo que cathena eſt adamate ſolidior p̄ exer-
citiū vſumq; d̄teritur: actiōes aſſidue ^{annuli} ſunt. ſi appetitū ad id
qd̄ cupiſcit: volūtatis aſſenſum ſemel traxerit. vnum cathene annulū
applicauit. ſi centies eam ſeduxerit: iam ex centū orbiculis cathena cōtex-
ta collum victę volūtatis innodat. z captiuam ducēs illudere z inſulta-
re non ceſſat. hinc Horatius in eplis. Animum rege: qui niſi pareat Im- Horatius
perat: hunc frenis. hunc tu compelle cathena. animum autem vocat im-
petum appetitus.

Quid valeat habitus. Ca. xiiij.

Quæ hęc a philoſophis qui rez naturas ſubtiliter inſpex-
rūt. habitus appellat̄. Is cōtinuis z ſequētib; malis actionibus
ſic peterentim z ſenſim nobis adheret z ſubrepat: vt in naturaz
transire videatur: ſicut lignum a natura rectum poſtq; diu flexuram paſ-
ſum fuerit curuitate dinoueri nō p̄t. nec ligno min⁹ tenaciter adheret
ea figura: q̄ ſi ab origine curuatura veniſſet. Scitum eſt illud memora-
bile Lycurgi exemplū: qui volēs pp̄lo quātum ſuetudo poſſit oſtēdere: No Lycurgi
phi ceptū.
duos catulos vnuz in ſiluis. alterz domi in popina educari fecit. mox cō-
uocatis turbis tale ſpectaculū ephibuit. Catulos adduci inſiit. z ppoſito
hinc lepore. hinc cacabo. ſolui eos mandauit: qui popine aſſuetus erat:
ad cacabum rep̄tino curſu ſe proripuit: qui ſo in ſyluis coaluerat. mira
pedum leuitate fugientē leporem inſecutus eſt. Vidēt ergo habitus na-
tura fortiores vt pote quam ſubigūt. domāt z immutāt. z vnusquisq; ha-
bitum habēs niſi diligentia adhibeat: in contrarium ſecūdm eum ſemp
operatur. operatur at̄ habituatus facile prompte p̄fecte z cū delectatione
qui vero ſine habitu eſt. z ſi bene opari p̄t. neq; em id negauerim nō eque
expeditus z promptus venit ad operandū. nec tāta inerit opationi vos
luptas p̄fectio facilitas. Un̄ illud Ariſtotelis in ethicis: catharœdi eſt
citharā ppulſare. ſtudioſi bene pulſare. In eſt ergo habitus vt ipeologoz
clariffimi ſentiūt z p̄fertim Joſ Scotus in p̄mū ſententiaz di. xvij. q. ij)
vis actiua. qua cū anime ſtute cui inſuerit. habituatus valet ad melius
z laudabilis opandū. De vi ſuetudis quid a Valerio dicatur hic refe-
ram. Creteſis (inquit) cū acerbiffima epeccatiōe aduerſus eos. quos vehe-
mēt̄ oderūt vti volūt. vt mala ſuetudie delectētur. opāt: motes ſozq;
voti genere efficaciffimū vltionis euentū reperiūt. Inutiliter em̄ aliquid
cupiſcerq; in eo p̄ſenerāter morari. exitio euicina eſt dulcedo. At ſi vo-
lūtas mea. diligētia ſtudioq; excitata. coeperit appetitū dominari. z ei⁹
feritatem mollire tollēdo. breui ſi p̄ſuerauerit: victoria vti ſciuerit: nec
vires remiſerit. victrix euadet. z in altiffimam ſtutis arcē cum victorie

Operatio ſunt
Vocantur

signis euolabit. Ad hoc Paulus ad Romanos hortatur: dicens Ergo
 fr̄es debitor̄es sumus nō carni. vt sc̄dm carnem uiuamus. Si enī sc̄dm
 carnem uixeritis moriemini Si autē spiritu facta carnis mortificaueris
 tis. uiuetis Uita sc̄z immortali ac sempiterna. quę sola vera est uita et
 ab omni mortis p̄tagione semota

Quod paucorum est appetitum superare Ca. xv.

P Sed pauci admodum sunt, qui carnis imbecillitate deuicta felicitate
 te tantę uictorię potiantur. ea namq; est uoluntati cum appetitu
 concordia, ea familiaritas, ea necessitudo, vt pene nunq; sciat eius
 plene repugnare blanditijs. Docuit hoc cum summa totius humani ge
 neris in p̄moditate atq; lactura p̄oplastus homo. qui cū modo esset ab
 opifice deo p̄ditus. et in p̄fecta membror̄ corpis tanimę uirium intes
 gritate formatus. p̄monitus etiā quid euenturuz esset delinquenti. ma
 le suadenti foemine/ ne (vt Augustinus inquit) eam quā habebat in de
 licijs, p̄tristaret, assensus est. ex illo tpe coepit uerum esse qd̄ a mose dicit̄.
 chi Tezer Jeb Adam Kaha Mincabrah. id est qd̄ latine plurib; s̄bis
 explicat: sensus et cogitatio cordis humani prona est ad malū a iuuentu
 te sua: uiciū hoc in ramos radice diffusuz indies magis magisq; uualit̄
 it. et uenescere natura quotidie reuirescit: Adam rōnis typus ē. appetit̄
 sua. cā rōem dico sup̄iorem aīę p̄rem. q̄ et uoluntate et intelligentiā in
 cludit/ intelligo uolūtas libera est. facilem tñ p̄suadet. et paulo momento
 huc uel illuc ipellit. appetitus s̄o libertate carēs. sp̄ obstinate et irreuoca
 biliter tristitiā fugit. et sequit̄ uoluntate irreuocabiliter inq̄si eū spectes
 nunq; enī seipsum ipse reuocat aut cohibet. sed si sup̄iorem s̄tute cui sub
 iicitur aiaduertis. reuocari p̄t. vt diximus.

hebraicū

Quod motui celorum assimilatur motus appetitus Ca. xvi.

P Pro opere p̄citiū est in his aīę potētis intueri sile quiddā motui
 celoz quę admodū enī nouę spherę qd̄ est p̄imum mobile impetu
 firmamētū et planetaz orbes quotidie ab ortu ad occalum rapiūt.
 qui diurnus motus appellatur. et tñ dū eorūm ferūtur motu s̄oz alio
 sic p̄transūtur vt quibūsdā tpm spacijs totū zodiacū retro grado cursu
 metiātur Sic et appetit̄ quātūnis a rōne regatur. sp̄ tñ diuerticula q̄
 rens aliquantulū refugit. et quasi bos plauastro subiugatus et bubulci s̄is
 mulo p̄citus ad carpēdū gramem collū intorquet

Quod duplici hominis natura duo spiritus
 p̄fecti sunt Capitulū. xvij.

C i

Genij qd.

Hic duplici hoīs nature duo (theologi volūt) a deo demones
 destinātur. vnus qui cū ipse bonus sit ad bonū. alter q̄ in terra suā
 nequiciā nos v̄tat ad malū: qui appetitui fauet **genius** d̄r ab aē
 riq̄us **genius** āt ab īgenio d̄r qd̄ naturā significat vnicuiq̄ insitā. 7 ge
 nius q̄ in geniū hoc est naturā secūdet: appellat. fuerūt etiā phōz qui
 dā qui dixerit singulis rez naturis 7 spēbus singulos āgelos attributos
 qui p̄seruādis eis curā impenderēt: Enclides etiā socraticus duos oib̄
 hoīb̄us genios appositos dixit. qui 7 lares vocātur: bonū scz 7 maluz. in
 cuius sententiā luci⁹ flozus venit. cū dixit. bruto postera die 7 in prelio
 morituro p̄ noctē apparuisse atram quandā imaginē. 7 q̄ esset interro
 gatā tu⁹ malus geni⁹ sum respōdisse. nō em̄ addidisset mal⁹. nisi alterū
 bonū geniū existimasset. hi 7 penates dicebant. qui qm̄ p̄ eoz seu hoīm
 seu locoz quib⁹ p̄sunt. custodia. cū alijs larib⁹ pugnāt. 7 aliqñ supantur.
 dictū est a Virgilio de Aenea Ilium in italiā portās victolosq̄ penates
 hec q̄sq̄ gentilia sunt. attingi. q̄ nō sunt si bonum iudicem inueniāt. mul
 tum a nostris dogmatib⁹ dissidentia. at de his alias Sed quozsum ista
 nūc Ilempe vt ostenderē non mirum esse paucos ad illam victoriā per
 uenire. de qua dictū est. 7 tamē necesse est vt in paucoz hoc est bonoz cas
 talogo p̄putemur. 7 ab illa infirmitate subtrahamur: de qua scriptū est
 q̄ sapiētio stultoz infinitus est numerus

Genij d̄p̄a

No⁹

Quod miseri sunt qui peccant. Ca. xiiij.

Qui ad tantam scelerum immanitatē p̄firmato iam peccādi ha
 bitu descenderūt. vt nec rōnem audire. nec coelum iam suspicē
 possint: hi sunt de qb⁹ d̄r ab apostolo. eccecauit em̄ eos malicia
 eozum. Eisdem Aristoteles taxat cū inquit in ethicis: oēm malum esse
 ignorantē: malus em̄ habitus quasi quēdā tenebrosa caligo de vitiorum
 palude se attollēs lōge amplius q̄ p̄turbatio seu passio mentem exccat
 7 ignorantē nocte lumē rōnis abscondit. licebit hoc experimēto cognoscē
 si statuātur duo. vnus intēperans. alter incontīnēs. intemperantē dicitur
 mus q̄ sine vlla repugnātia rōis libidimb⁹ 7 voluptatib⁹ immergat. in
 contīnēs s̄o est qui post aliquā pugnam appetit⁹ 7 rōis. a fluctu p̄turb
 atōis opprimit. Queratur vter eoz grauius crimen putet adulterū
 respondebit incontīnens graue sibi videri. 7 p̄pterea se conari ab eo tanq̄
 a turpissimo ac foedissimo animi morbo declinare. Intemperans s̄o cō
 temnet forsitan 7 ridens respondebit illud quod in sepulchro sardanapa
 li recitatur inscriptum. Nec habeo que edi: queq̄ exaturata libido hau
 sit. Cognosce quantum ignorantie secum ferat mala consuetudo Quis
 ignorantem non dicat eum qui dicit malum bonum. vel qui graue ma

Nota p̄tra

Sardanapa
 la rex assy
 riorū huius
 vici p̄p̄m̄ḡ

Liber Primus

lum putet esse leuissimum. Nonne qui trabem dicit esse festucam beles
tes habet oculos: et qui ictum gladij culicis aculecum fuisse credat: tardi
oris est sensus.

De tribus stulticie gradibus

Ca. xix.

Ques huius stulticie gradus esse per tres illos mortuos Iesus Christus
suscitauit ostensum est. primus qui in domo sua suscitatus est hos
significat qui malis cogitationibus allecti veneno peccati in tra co
scienciam admissio. ad extrinsecum opus vel veracitatis freno vel alia qua
vis causa prepediti non exeunt. Secundus qui extra ciuitatis portas vires
restitutus est. illos ostendit qui cogitationem in opus dixerunt. tanto infeli
ciores effecti. quanto magis voti compotes exiterent. Tertius qui in mo
numeto foetens et quadrivane mortis detentus ergastulo. iam amicos
in vires desperationem adduxerat. illos signat. qui cogitationem in opus
opus in consuetudinem habitumque verterunt. quorum vita plena flagitijs
caelo infernoque detestabilis est. Illud obscurum et illaudabile genus hominum
fas et iura subuertit. dum neque modum neque modestiam seruat. dum omnia
discipline severitatem abiicit quae multis praesit. lateque dominetur. vicio
tamen ac diabolo seruit. dicente Paulo ad Romanos. serui estis eius cui
obediistis. et quantum leui extrinsecus pelle nitescat intrinsecus est. Quamquam
sibi multisque placeat. deo tamen et angelis bonis inuisum infensumque est
est et esse debet. ut pote quod simile sit sepulchris de albatis. quod vitio
sentina. latrina scelerum. et totius immundicie cloaca dici possit. Prope
rea Paulus ad Romanos capite vi. Non ergo inquit regnet peccatus
in vestro mortali corpore. ut obediatis concupiscentijs eius. sed neque ex
hibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato. et Dauid huius spiri
tualis morbi foetorem non sustinens clamabat. Putruerunt et corrupte
sunt cicatrices meae a facie insipientie meae

Quod terrena voluptas breui dilabitur. argumē
tum ab imperatorum exemplis.

Capitulum xx.

Hec quae ea quibus peccatores plurimus fidunt. et quae perditae amare
breui amissuri sunt. nam quae sub sunt fortunae ludibrio. non est eorum
diuturna possessio. subiiciamus exemplum eorum quae apud homines diu
suerunt. quae in vita praesenti sunt quaeque praemittit terrena felicitas de imperatoribus

¶ ij

Liber Primus

loquor quib⁹ quattuor hec diuitie. potetia. honor et voluptas. q̄ pre ce-
teris oib⁹ mortales miratur affatum suppetebat. **Julius Cesar** omittit q̄
curis q̄t laborib⁹. q̄t piculis et dispedijs puenit ad regnu. ad em impossi-
bile relatu est. necdu plenis velis impio nauigabat. et ecce iuratiōis tē-
pesta exortitur. qua sic oppisus ē. vt trib⁹ et viginti plagis p̄fossus obie-
rit. **C. Caligula** postq̄ trienio et decē mētib⁹ impitauit trucidatur a suis.
claudius āno iperij. xiiij. venenat. **Nero** Iuuenis ad hoc et in etatis flo-
re constitut⁹. q̄ ardēte Roma Troigalolum decarat. se ipm suo pugione
p̄fodit. **Galba** senex iperij mēse septio in vrbe ad lacu curij trucidat et q̄
caput. qd̄ toti orbi legē dixerat a **Bregario** milite ap̄putatuz ad calones
et lipas ē pietū. **Deho** nonagesimo q̄nto iperij die seipm pugione p̄fodit.
Vitellius cū summa ignomia ex edib⁹ tractat⁹ luto et stercore p̄fossus
muerone gladij mēto supposito ne pre pudore faciē inclinaret ad scalas
geonias duc⁹ minuratum excarnificat. **Domitian⁹** exoptio p̄ce pessim⁹
filius christianoz p̄secutor sc̄missim⁹ anno iperij sui decimoq̄nto necat
a suis tāto infelicioz. quāto ei⁹ potetia diuturnioz. plōgatio em tam se-
uē tyrādis quid sint aliud q̄s coaceruatio diuine indignatiōis. **Anto-**
numus omō⁹ oib⁹ (vt aiūt) incōmod⁹ duodecimo iperij āno stragulatuz.
Nelius q̄ illiberalis esset et fordid⁹ iperij mēse sexto palā occiditur. **An-**
tonius Caracalla septio iperij sui āno dum leuade vesice grā descendisset
ex equo a p̄his opp̄mitur. **Heliogabal⁹** hō flagicioisim⁹ quarto iperij
āno tumultū militū enecatur. **Deca⁹** christianoz inimic⁹ iperij āno sedo
a barbaris ē occisus. cadauere ei⁹ nusq̄s reperto. **Valerian⁹** qui cū gallie-
no regnauit cap⁹ a pacoro p̄thoz rege nō occisus statim s̄ ad diuturnā
mortē reseruat⁹. erat em ei equū ascēdētī scabellū pedū: qd̄ aliter d⁹ sup-
pedaneū s̄ quid p̄go tyrānoz cedes recēlere. versu illo satyrico cluden-
dū **Ad** genoz cereris sine cede et sanguine pauci. descendūt reges. et sicca **Satyric⁹**
morte **Tyrāni**. Sic citari posset **Antimachus** poeta gr̄c⁹. qui cū dolo-
rem suū quē e morte charissime iungis **Lysidices** p̄cep̄t emolire vell⁹
elegiā scripsit in qua calamitates oēs herouū alti⁹ reperēs nūerauit. s̄ ad
p̄ns ista sufficiat. hęc s̄t dicta sunt vt memieris breue et iterisum esse oē
qd̄ in hac vita nos allicit. longū et penne omne qd̄ cruciat. nā vt poeta
inquit nulla ē sincera voluptas. et dulcedini sp̄ amaritudo p̄mixta ē qd̄
Domēis poeta. clarissim⁹ innuit. cū d⁹ In limine Jouis duo dolia po-
sita. Unū mellis. altez fellis plenū et singulis aiab⁹ e Coelo in corpa del-
cendētibus ex vtroq̄s dolio portione dāri.

Testimonia ex sacra scriptura idem
probantia. Ca. xxj.

Alf. 8

Orale genonie vho.
mesur

Impedaneū qd̄ s̄t

3

N Is attestat qd in psalmo dicitur: vidi impiū sup exaltatūz exēssum sup cedros libani. et trāsui ecce nō erat. et iter. viri sanguinuz dolosi nō dimidiabūt deos suos. et si aliqñ prospero negotioruz cursu letant. si peccare nō desinūt verificat in eis qd Claudian⁹ inquit Tolūtur in altū. vt lapsū grauiore ruāt. et in psalmo dicitur: Tu vō de⁹ deducēs eos in puteū interit⁹. Audire nō piget qd in alio psalmo scissimus David de hoc pessimo hoim grāe sit locut⁹. et quib⁹ eos vobis insectetur. Sicem cogitauit Lingua tua. sicut nouacula acuta fecisti doli. Dilexisti maliciā sup bonitatē q̄tate magis loq̄ q̄ q̄tate. dilexisti vba p̄cipitati: ois lingua dolosa Proptēa de⁹ subuertet te in finē euellet te. et relegabit ac trāsmigrare te faciet a tabernaculo tuo et radice tuā de terra viuentiuz. Videbūt iusti et timebūt. et sup eū ridebūt. et dicēt Ecce hō qui nō posuit deū adiutorē suū. Sz sperant in multitudie diuitiaz suaz et p̄ualuit in vanitate sua. Dacten⁹ David: alibi q̄ de Inimici at dei mor vt honorificati fuerit et exaltati. deficiēs que admodū sum⁹ deficiēt. hui⁹ hoies igitur dū se in pune peccare aduertūt. dū paciētia dei male vītūt. dū ois bus libidib⁹ suis p̄fruitur deū negāt. p̄udentiā irridēt. gen⁹ aliud vite nō putāt. et p̄uasi aiām interire cū corpe. post mortē nihil nos futuros existimāt. immo et desiderāt. ne omissoz scelez poenas luāt. Idcirco dicit in psalmo. hō cum in honore esset nō intellexit Cōpatus est iumentis insipientibus. et similis factus est illis

psalmista

Nota bñ.

De hominis excellentia Ca. xxiij.

Que queso: qd iam diu tñ vidisse te credo. Sz recole mō in quāta excellētia constitutus est hō Ut p̄cipias q̄ in grat⁹ sit deo. qui passim p̄stituit se diabolo. Est em̄ tāte p̄spicacitatis suapte natura hō. vt ingenio suo disciplinas oēs ac artes excuderit. At quō id factum Aristoteles in p̄mo libro metaphysicę indicat dicēs. hoim sc̄m̄ oium sup̄tebat. post q̄ sepe p̄clitatis in rebus ac cōmin⁹ notis diu se exercuit. et acta ac enēta memoria collegit. fecisse artes at q̄ disciplinas. nihil est aliud q̄ qd. A. Bellius refert dixisse Afraniū poetā in togata cui⁹ hi filii sunt Ulus me genuit. mī pepit memoria. Iophiā vocāt me grai. vos sapiam. sz Aristotelis seratores et p̄sertim Eustratius in ethica p̄secuti sunt dicētes. ex his q̄ eodem mō necario sp̄ eueniūt p̄dixisse sciētia a cui⁹ regulis nihil excipit. ex his vō q̄ non sp̄ sed tñ vt plurimuz accidit. artē sc̄am. quā q̄ multas exceptiōes admittit. et fallere interdū videt artificē: dixit Alagathōn fortune amicā. At que sepe fuit nec tñ vt plurimū: sub artē redigi nequiuisse. sz circa ea sc̄ari prudentiā. de his em̄

de Sapia

artico

C iij

Liber Primus

hoīes cōsultando deliberāt. Quę autem p̄ quam raro apparent neq; scīe
 neq; arti neq; consilio subdita casui ac fortunę reliquerūt. Nec igit̄ sunt
 humane p̄spicacitatis indicia. quę Plin⁹ natural⁹ histore libro septimo.
 capite. lvi. Joāns etiam Tortelius in dōne horologiū tribuētes sua in
 uēta singulis autorib⁹ latinis p̄sequitur. Tāte etiā sublimitatis est hō
 ut oim̄ q̄ cōelo continēt. immo ⁊ cōeli ipsius ac dei sit Capax. Un̄ philo
 sophi gētiles multa de deo recte tradiderūt. Ut q̄ vnus: q̄ immēsus q̄
 in corporeus: q̄ sempitern⁹. q̄ optim⁹. q̄ oipotens. q̄ sp̄ vigilās. q̄ affe
 ctibus carēs. q̄ mūdi opifex: q̄ prim⁹ motar: q̄ finis oim̄ atq; p̄ncipiū
 ⁊ de hoc gen⁹ alijs tam multa recte p̄ceperunt. ut magna p̄ Theologie
 nr̄e ab eis accepta sit. Cōelum autē qd̄ rāto interuallo remotū est sic dua
 cōte de oculor̄ acie ratio penetrant. ut polos. ut apes equinoctialē. eclip
 ticā maximas solis declinatōes. tropicos. arcticū. ⁊ antarcticū. Circulos
 necnō ⁊ aphidas seu epicyclos. motus etiā planetar̄ ⁊ firmamētū itā dēp
 henderit. ut q̄ diligenter supputare ⁊ ad calculū mathēticos reducere vo
 luerit vix errare vnq; possit. Ad exēplo declaratur Hipparchi. ipse cū
 teste Plinio solis ⁊ lunę curfus ⁊ eclipses in sexcētos ānos sequulo ipso at
 testate p̄cūnit nō minus veraciter. q̄ si cōsilioz nature p̄iceps fuisset.
 Tanti insup̄ vigoris est. ut sit ei⁹ aīo celeritas v̄to citatior. igne volucris
 or. tāte felicitatis. ut sit paulomin⁹ minūtis ab āgelis. sicut p̄pheta in
 qu. ⁊ ut philosophi dicūt in eternitatis horizonte locat⁹. hoc est rebus
 eternis p̄pinquissim⁹. ⁊ quo ad aīū p̄iceps eternitatis. Horizontē nā ^{horizon qd̄ sit}
 q̄ vocāt Astronomi Circulū. quo visus terminat⁹ ⁊ hemispheria diuidū
 tur. ⁊ dicūt hoīem in eo cōstitutū. q̄ imaginari sint naturaz oim̄ ḡeries
 distribui in duas p̄tes. quasi in duo hemispheria mūdi hemispherijs iō
 similia. q̄ sicut mūdi sic ⁊ naturaz vna ḡeries q̄ eterna cōplectit̄ nos la
 tet. altera hō que tpe mensurat̄ apparet. hō igit̄ in hoz hemispheriorūz
 cōfinito ponit̄. q̄ corporea mole corpalia. ⁊ animi immortalitate cōtingit
 eterna. ⁊ est vtroz q̄s quoddā p̄ncipiū. p̄tē sui in hoc p̄tem in hemispher
 rium illud extēdens. Sortitus etiā corpus qd̄ immortalitate possit indue
 read imaginē q̄ dei factus. Omnīū p̄tēā animantīū dñs habēs ad cu
 stodiam sui angelos quasi satellites. aut pedagogos. Cōeli insup̄ nisi teū
 p̄remnes heres futurus. demonib⁹ hoc est āgelis malis ⁊ apostatis ipe
 rat. Unde hermes Trismegistus dixit hoīem tāte sublimitatis. ut deos
 faciēdi habeat facultatē. Statius etiā fabricfactis demones ad inhabitā
 dum eas magicis artib⁹ inducebāt. ⁊ eas quasi animatas prodijz habe
 bant. Insup̄ ⁊ promerendi paradysum habet arbitrium. Et in secun
 do phisicorum meminit Aristoteles homo quodāmodo finis est omni
 um. ⁊ ut Plinius in p̄ncipio septimi libri de histozia naturali dicit. cau

Libet Primus

sa hominis videt cuncta alia genuisse natura. Et idcirco predictus **Demetrius Trismegistus**. homo inquit magnum est miraculum o: **Asclepi**. et in secundo libro **Astronomico**. **M. Manlius** de homine loquens ita inquit Eximiam natura dedit linguamq; capaxq; Ingenium volucere q; animum. quem deniq; in vnum Descendit deus atq; habitat ipsiunq; requirit Et in tanto temens constitutus honore. dum appetitu magis q; rationem sequitur. parat iumentis insipientibus. q; nullo rationis moderamine sed solo impetu feruntur appetitus

¶ Que fit summa hominis miseria

¶ Capitulum. xciij.

Status igitur iste flagitiosorum hominum summe miserie quae nulla in hac vita maior esse potest. status est. summa enim miseria culpa est. Nam et ipsi damnati et eternis poenis addicti magis eo q; culpis sordeant. q; q; poenis doleant miseri sunt: et q; miserie plus in sit culpe q; poene: si vacat et placidi rationem admittitis edam. quod enim peius est. id miserius. at culpa peior est q; poena Quid inquam peior? immo neq; mala est poena cum iusta sit. omne enim iustum bonum Sed malum dupliciter dici potest. malum scilicet simpliciter vt Theologi dicunt malum huic. et fieri potest vt quod simpliciter bonum sit huic malum. Sicut poena que simpliciter bona cum sit. est tamen huic mala quae cruciat. mala autem dicitur q; bonum quoddam tollat. sed quoddam bonum. neq; enim simpliciter dicitur bonum. sed tripliciter. bonorum enim quoddam honestum. quoddam vtile. quoddam delectabile. poena de qua est sermo non omnis boni genus. sed eius quod delectat expungit. et q; qd honestum est non solum non destruit sed fuscit. simpliciter bona est huic tamen mala qui plectitur. quia per eam voluptate priuatur. Sed age dic vtrem optabilis puniri in fontem an fontem absolui: vel quod id ipsum est culpa sine tortura. an tortura sine culpa. Si appetitum consulas. si beluarum prudentia vtaris: modo impune scras culpam ridebis At si mentem interrogas et coelum suspexeris. non molestias tantum vitae naturalis: verum etiam carcerem. seruitutem. morbos. infamiam. ferum incendia. mortem deniq; ipsam culpe antepones **Regimus** admirande fortitudinis exemplum singulare Cui simile non habet gentilis antiquitas. **Septem** mulieres **Cappa** doces dum cruore **Blasij** martyris. cuius agonie admirantes puerse fuerat. prone humi spongia colligunt. obiecto christianitatis titulo trahunt ad praesidem. et cum post multas cominationes inuicte persisterent ministri magistratus genus omne tormentorum

¶ C iij

Ex. no.
No. De septem mulieribus quibusda. quodam miranda.

exponit. Lamias eculi plumbū liquefactū. z illos pectines ferreos. q̄
 bus Blasii mō discerperāt: ad incutiendū terrore intentāt. z quo sit in
 spectaculo plus energie. qz traria mutuo se exaggetāt ad nūez muliezz
 septē thorasces igne cādentes ad leuā. septem fo vestes xylinas molliſſi
 mas atqz cādissimas ad dextrā collocāt. iubētur vtrū malint ad nudū in
 duāt Una illaz relictis duob⁹ infantulis. q̄s secū habebat cursu concita
 vestes xylinas corripuit. z in igne negāde fidei incitāmēta picieit Nō ē
 ad aspectū tam terribiliū poenaz exterrita mulier. nō ploratu natoz mī
 elāquit duriora morte tormēta nō horruit s̄ naturā vincēte p̄stātia/tho
 race ignitū ad carnē induit. D rē antea nunqz audirā. D facin⁹ dignuz
 eterna memoria. D exēplū ad p̄firmādos debiles efficacissimū. Nos s̄t
 a maioub⁹ nr̄is tm̄ degenerāuim⁹. tm̄ ab antiqua stute recessim⁹: vt vel
 mīmo incōmodo vsqz ad dei blasphemīā plabamur

I horaz egyptim
 pectorio.
 Xelinus a. d. t. ad. t.
 Xelinus vestes cā.
 didisse a subtilis
 sine sit. ex lino
 egyptio facte. q̄
 phinu p̄cipitūdis
 ac hūvi. mīmo
 firmitat hūp̄s
 mīno vulgi ex
 vore Bobitūg di.
 dicitur. Xelinus ap
 dū appellat. sine
 Boffipins. sevi
 Boffampins zc

De delectatiōe et an sit peccatū Ca. xxiij ained.

Onducere pposito satis arbitroz. si ad ea q̄ de cupiscibili atqz
 irascibili diserebā receam⁹ Dixi cupiscibile vim in ea tm̄ q̄ de
 lectāt z irascibile in ea toto ipetu ferri. q̄ labefactare vidētur vor
 lupratē. hęc igit ita se hñt sed aler⁹ ac intimius mēte p̄gam⁹. rem recō
 ditā cognitu dignissimā. z ex phōz ac theologoz arcans de promptā ac
 cipito Si cupiscibilis qd̄ cupit assequit. z voti p̄pos fiat repēte ex vi
 ctoria gaudiū innascit. flāmelcit accēditur Si p̄sequi neq̄t: aut si quicqz
 offendit qd̄ offendat. tristitia in currit. gaudiū z tristitia opatiōes non
 sunt: s̄ ab opatiōe necārio p̄fluūt. sicut palati delectatio non est ipsa abi
 p̄tritio. s̄ ex p̄tritioe. sicut lux ex sole. calor ex igne. z pulchritudo ex iuuē
 tute p̄surgit. p̄ptēa z si opatio ipsa in nr̄a est p̄tate vt amare z odisse. po
 sitis p̄ opatiōibus: delectatio aut tristitia velim⁹ nolim⁹ sensum inaudit
 sicut in nr̄a est p̄tate ignē accēdere at cū accessus ē. velim⁹ nolim⁹. splen
 det z calet. Hinc Plato dixit aias fieri malas nō spōte s̄ inuitas Nā li
 cet peccādi opatio sit libera: tm̄ habit⁹ malus q̄ nobis maliciē notā inui
 rit ex actiōe libera necārio surgit. z aiām inuitā capit z irretit/ ex liberis
 ergo actiōib⁹ qd̄a necārio z naturaliter p̄deūt. vt passiōes z habit⁹ Doloz
 igit corpis z animi tristitia silr gaudiū z delectatio opatiōes nō sunt ve
 rū ex opatiōib⁹ surgunt. amare z odisse qd̄ est volūtatis. sensisse p̄cipere
 qd̄ spectat ad sensum opatiōes sunt. z ex his oriūtur ea q̄ p̄dicitur incoerz
 leticia. dolor z voluptas. quas latini p̄turbatiōes. noui Theologi passi
 ones. Hęc tr̄a q̄ dicitur Et ideo eos q̄ natura vel inoze sunt rigidi
 nec vllis affectib⁹ inflectūt. quales legim⁹. Diogenē Pyrrhonē Hera
 clitū: Limonē. apathes hoc ē imperturbabiles vocāt. nō igit in p̄turba

P.N.

N.B.

ione actiois. s; in ipsa actioe peccatum est Si rem turpē amas. peccas. Delectatio ⁊ libido. q; ex amore turpitudinis manāt peccati nō est. p̄pt̄a si ad flagitiosum opus inuit⁹ venias. q; q; adsit voluptas. nō tamen peccas. Si dō ad honestum facinus vltro te p̄feras. ⁊ si nō delectaris tamen recte agis: habes ergo in opesine tristitia officium. ⁊ sine omni delectatioe peccatū In opesigat p̄cedere nō in affectioe sequēte laus ⁊ vituperiuz virtus ⁊ viciū Lucrum ⁊ damnum.

Redargutio quorūdam theologorum de delectatione loquentium. Ca. xxv

Hinc sequitur mūne vix esse quod dicitur ad mēsuram malaz voluptatū torqueri malos in inferno Sunt em̄ pleriq; q; animus est ad peccata p̄missimus. s; corp⁹ egrum ex cui⁹ habitu friget appetit⁹ resistit voluptati. nō ergo delectatio q; pendet ex membris. sed interior actio q; pendet ex aīo rō penaz atq; mensura ē. Locus autē apocalypsis quem allegat sic est exponēdus quātum glorificauit se ⁊ in delicijs fuit. hoc est quātum delectari studuit vel quātē se delectationi exposuit. mos em̄ scripture est vt nunq; effectus p̄cā ponatur sicut recubescere p̄ verecundari exardescere p̄ irasci. gestire p̄ gaudere frequēter vsurpant. hoc etiā ab aliq; theologis sic enarratur. vt delectatiōem duplicē dicāt. vnā q; opationem añcedat. ⁊ hoīem ad peccandū irritet. alteram quā volūtas appetitū inardescere corrupta ex ope expectat vt ei fruendo se totam immergat huic sedē p̄mensurari aiunt p̄nas. q;bus p̄tradimus ea rōne q; volūtas non semp voluptatem quam optat assequitur. nō ergo deus delectatiōi quam peccās p̄cipit. sed ei quam ex pctō sperauit tormēta retribuit Ap̄petitus ergo sensibilis vt coepimus enarrare. se rem gratā offendit. exultat ⁊ gestit. si in quidpiā qd̄ offendit. incurrit moerore deijcitur Lucralibilis p̄ occupabili pugnās. qd̄ nocet aggreditur. ⁊ si voti cōpos sit exultat. sin̄ at non p̄. tristatur ⁊ laquet. Nec quisquā oro. me redarguat q; in enarradis his p̄tosior fuerim. nam q; maior sermonis s̄tus est. q; vt a pertus sit. Adde q; si vt Augustinus inq̄t dicē nihil est aliud q; qd̄ aīo p̄tines auditori sermōe ostendere. Certe q; dicēdo id nō p̄sequitur vt intel ligatur dixisse nō videtur. sed iam ad cetera festinemus

Quid sit virt⁹ ⁊ viciū. ⁊ in q; hita sint Ca. xxvi.

Habes iam qd̄ vitium. quidue sit s̄tus Est namq; s̄tus in occupabili seu irascibili habitus p̄ moerem acq̄sit⁹ vires istas legi subijcens ⁊ ad omne rōnis imperium hoīem semp p̄uocans ⁊ inclinans per moerem acq̄situs inde dicitur est. vt nō putes s̄tutē moralē instar sc̄e

a pceptore infundi. aut id fortis esse qd natura sua spore dicit Sunt
 em pleriqz natura neqz scurre neqz rustici sed vrbani. sed id no est in eis
 fortis. at qdam poti⁹ nature felicitas ac dei donum Qd crassus au⁹ cras
 si q a parthis increptus est nunqz riserit Antonia Dmisi nunqz sperie-
 Pomponius psularis poeta nunqz ructarit. natura id pstitit. non frus-
 proptea id in eis vt Aristoteles docet neqz Laude neqz vitupio dignu
 fuit. At q Socrates sp eodem vultu neqz hilari nimis neqz turbulento
 vilus sit. id in eo viro sapia claro fortis ex sumo Ticium vo in eisdem
potentijs habitus est p morem inductus ad ea tm inclinans. q sensu pla-
ceat z applaudat. Cum assuevit ergo pcupifabilis parere romi Cosuetus
do hec temptantia est. qua suadere psuctis ho abstinet voluptatibus; a
vitio; quasi ab extasi in se reuersum; turpitudis sue pudet ac poenitet. Est
 igit bonus habitus aie sanitas. na sicut corpus cum tenui benevalere a
 medicis drcum z recte opat. z a pstrarijs no facile vincit. sic scdm phos
 atqz theologos; tum animus est incolumis; cu fm roem agit z incitame-
 tis malis no assentit; hoc p fortitē habet. Virtus igit. vt ex sententia Pla-
 tonia an iam diximus. aie sanitas est. q si sanitas est z pfectio.

De quibus deinceps agendum. et quantum valeat ex arte certare.

Ca. xxvij.

Sunt Aristotele teste in pmo scdoqz ethicoz libris in diuersis
 aie potētis p ingenio z natura ipsaz diuersi habitus speciesqz
 fortū. Uez post habitis alijs de his tm agem⁹. q in irascibili col-
 lantur. qm hec sunt q plurimum valēt animi tuo morbo pducere. de for-
 titudine scz ac patictia. de spe z loganimitate. de pseuerantia z fide subijci-
 entes aliqua reiatōe digna memorie incūda. dulcia auditui. necessaria v-
 sui. has fortiter si tibi psiliaueris. si familiares. ac pternales habueris
 nullius hostis vim formidabis. ex omni periculo erucis. in omni certa-
 mine coronaberis. nam cum ab inicio scōz comites sp extiterint z eoz
 strategemata viderint. docebūt te certare legitime. qd quāti momēti sit
 audi Paulum dicētem. nō coronabit nisi qui legitime certauerit. Certat
 illi legitime qui bellie rei pitiam habet. peritiam autem illi habent. qui
 exercetur diu scdm artem. q postqz transiit in habitū. nature vim sic e-
 leuat. vt par diuinitati nescio qd addat. Subijciā hic ex libro vegetij de
 re militari pmi Caput. vt cognito qd in corpali⁹ bellis certādi lex va-
 leat. Certare spūaliter tāto magis discas quāto hois magis irerest vicia
 suparekz hoies. igitur eius hec pba sunt in omni pzelio non tam multi-
 tudo z fortis in docta qz ars z exercitium solet prestare victoriā. Nulla
 em alia te videmus populum Romanū sibi orbem subiecisse terraz nū

Extasis

Strategemata

Coribinales
gildes lade

Vegetij h.

armorum exercitio. disciplina castrorum. atq; vsu militię. Quid em̄ ad
uersus galloꝝ multitudinē paucitas Romanorum valuisse. Quid
aduersus germanoꝝ proceritatē breuitas poruisse audere. hispanos
quidem nō tñ numero sed etiam viribus corpoꝝ nostris prestitisse ma
nifestum est. Alphoꝝum dolis atq; diuitijs sp̄ impares fuimus. gꝛęcos
rum artibus prudētiaq; nos vinci nemo vnq; dubitauit. sed aduersus
hęc oīa profuit Tyꝛonem solertem eligere ius. vt ita dixerim. armozum
docere. quotidiano exercitio laborare. quęcūq; in acie euasire pꝛęlijs pos
sent omnia campēstri meditatōe pꝛędiscere. ⁊ quotidiano exercitio robo
rare. scire in desides vindicādo. scētia em̄ rei bellice dimicandi nutrit
audaciam. Nemo facere metuit: quod se bene didicisse cōfidit. Et enim
in certamine belloꝝ exercitata paucitas ad victoziam promptior est.
Rudis ⁊ indocta multitudo exposita semp̄ ad eꝛtem. hęc Uegeres. ex
quibus cōstat. q; si tanta diligētia in spūalibus bellis hoies vterentur.
quāta in corpālibus vsi sunt Romani. q̄sq; sit hoie diabolus ⁊ longi tē
poris experientia ⁊ ingenij perspicacia. ⁊ motus velocitate pꝛęstatio: sp̄
tamē victozes essemus. Nam quod habet minus a demone nostra natu
ra. supplet deus p̄ gratiā. si nostram videret solertem industriā Aristo
teles in ethicis in sꝛutibus inq̄t. scire ipsuz parū est. immo nihil. vti ve
ro atq; exercere plurimū. immo totum. ⁊ ibidem cōtra ignauos inuehit
dicens Sed pleriq; nō ita agūt. verum ad disputationes fabulasq; con
uersi purant se optime philosophari. egrotos unitari qui s̄ba medicoꝝ
audiunt q̄dem diligēter faciūt autem nihil ex his quę sibi pꝛęcepta sunt
Ut ergo illoꝝ corpibus non bene erit. qui ita curātur ita nec illoꝝum
animis. qui ita philosophātur

**Que sunt arma spiritualia homini cum diabo
lo pugnatura.**

Ca. xxviij.

Fortasse me miraberis q; tibi quiescere volenti ⁊ pacifico homini
proponam militiam. bellum persuadeam. ⁊ ad tyꝛociniꝝ rudimen
ta sollicitem. At te reuere. rationem consule. ⁊ videbis hoc esse sa
lutare consilium. puras ne te inter hostioꝝ castra victurum in pacē
maduerit vbi sis. vbi cubes. in mundo in carne constitute anime. q̄ qui
esq; securitasq; pax esse potest. Memoz esto visionis beatissimi vi
ri Antonij Abbatis. qui in excessum mentis positus vidit totum orbē
laqueis impeditū. Tota scriptura sacra ad arma clamante. tibi psuades
in pace viuere Militia est vita hois sup̄ terrā. dixit Job. ipsi scoꝝ pꝛicis
pes Apli. ⁊ ipsoꝝ pꝛimi Petrus ⁊ Paulus. ⁊ pugnādū nobis esse ⁊ pug
nādi artē ⁊ armaturā docēt. Petrus em̄ inq̄t. Sobriꝝ estote ⁊ vigilate in

Liber Primus

orōibus. qz aduersarius vester diabolus tanq̄s leo rugiēs circuit querēs
 quem deuoret. Cui resistite fortes in fide. Ecce bellandū, d̄ hostē osten
 dit. piculū nunciat arma demōstrat. sobrietatē. orōem. fidem. His armis
 cū diabolo est nō ferro nec funda dimicandū. hostis ei qualitas docet ar
 matura aliter cū gallis. alter cū parthis. alter cuz liberis. alter cū seruis
 decernendū. p̄pt̄ea Paulus ad ephesios scribēs admonet eos cuz q̄ sunt
 hoste p̄gressuri. nō est nobis inq̄t colluctatio tm̄ aduersus carnē z sang
 uinēs aduersus p̄ncipes. z p̄t̄es aduersus mūdi rectores tenebrarū ha
 rūrū. p̄tra spūalia neq̄c̄e in celestib⁹. aduersus igit̄ spūales hostes. q̄ certat
 p̄celesti hēditate tollēda spūalia arma sunt habēda. z quenā ea sunt. bon⁹
 armoz doctor Paul⁹ ex̄psit. p̄pt̄ea inq̄t accipite armaturā dei vt possi
 tis resistē. in die malo Armatura dei s̄tutes sunt. q̄b⁹ munus hō interi
 or nō timeat a timore nocturno. a sagitta volāte ī die. a negotio pambu
 lāte in tenebris. ab in cursu z demonio meridiano Et subinfert. stare ergo
 succincti lūbos vrōs in s̄tate. hoc est vere p̄tinentes estote. nam q̄ in a
 gone p̄tendit ab oibus abstinēt. z illi quidē vt marcescibilē coronā acci
 piāt. nos at̄ incorruptā. Lumbos succingē est libidinē ac libidinis istru
mēta velare ligare. scicē. Unde z succintoriū d̄ vestis qua pudēda ve
 lātur. a lumbis libidore z noie descēdit. d̄z em̄ libido z lūbedo quasi lum
 bedo. sicut liber z lubet. z virūqz apud vetēs in vsu fuit. An z eq̄s libidīs
 pruritiū incūtib⁹ lumbos pcutiūt. z subiūgit induti lorica iusticiē Est at̄
 iusticia q̄dam p̄ticularis diuisa in distributiua z p̄mutatiua. z hęc est
 quartuor Cardinaliū vna est z iusticia generalis s̄tus. q̄ sit totius legis
 obseruatio legis appellata. de qua d̄z ab Euripede. neqz lucifer. neqz
 hesperus ita mirabil. hęc igit̄ lorice p̄patur. q̄ armatura ē z munimētuz
 corpis. quale in antiq̄s impatorū statuis videm⁹. habēs etiā cuz numini
 addit Medusam in pectore. nō ociose significatiōis signū. z de hac que
 egis d̄z p̄to Paulū intellexisse. lorica em̄ cū Meduse capite iusticiam
 nō p̄ticularē sed legalē signat. que arca est illa p̄methci in qua s̄tutes o
 nes includit Heliod⁹. z bene numini attribuitur. q̄ cam iusticiā habere
 diuinum sit. p̄pt̄ea loco p̄dicto addidit Paul⁹ vt possitis resistere in die
 malo. z in oibus p̄fecti stare. Perfectus em̄ nō est. nisi q̄ aio iusticiā lega
 lem. hoc est oēm s̄tutē. amplectit̄. hūic lorice Meduse caput id est sapi
 ficia s̄tus inscribit. qz aspectū viri q̄ omni s̄tute sit p̄ditus abhorret de
 mōēs. z p̄ timore stupiditate p̄tracta lapidescit. Et notandū q̄ armatu
 rā grauem Paul⁹ instituit. cū iusticiam legalem nominauit. Est em̄ du
 pl̄x armatura grauis z leuis. hęc quēdā arma illa oia continet qui leuis
 vtātur ferētarios q̄ vero graui cataphrattos vocant. quo innuitur aiām
 volētē de diabolo triūphare. omnibus armis muniti z cataphrattam

Pauli vā
h̄ allega
scēptia.

Succintoriū
q̄m d̄tenti
bracti.

Pauli.

Lorica.

Pauli.

Dūc̄ ama
fura.
ferētarij

Cataphratti
i. eques cū ip
sō legō amati.

Paulus

esse oportere Subdit Paulus Calciati pedes in pparatōe euāgelij pa-
cis. quo pcepto imbuatur tyro spūalis. vt omnes aīe vires. q̄ mouendi
corpis fungitur officio. semper paratas habeat. Et ad capessenda iussa
diuina expeditas 7 promptas. Sic etiam a magistris rei militaris ius-
niores in p̄mis ad gradum. ad cursum. ad saltum instrūtur. 7 de Pom-
peio Salustius dī. q̄ cū alacribus saꝑtu. cū velocibus cursu. cū validis
vecte certabat. nec em̄ aliter potuisset p̄ esse tertorio. nisi se 7 milites fre-
quentibus exercitijs parasset ad p̄elia. Prosequitur Apostolus in oib⁹

Paulus

sumētes securum fidei. in quo possitis oīa tela nequissimi ignea extingue-
re. Cōtra diaboli tela flagrātia prendendū est securū. nō Crystallum illud
palladis quo p̄tra Medusam vius est Mercurius. non qd̄. fabrefecit.
Aeneē vulcanus. s; alteri⁹ materie. alteri⁹ artis. tela em̄ diaboli nō sunt
ignea. nō sunt fulmina. nō sunt phalaricę. nō sunt malta: qua Comage-
ne luculli Romani fugauit exercitum. insubilia sunt tela appetitum ira
succendētia. vt hoīes illis sauciari se se in mortem sponte p̄cipitēt. Illoz
autem vim fides extinguit. subūgit Paulus. 7 galeam salutis assumi-
te. galea q̄ cassis d̄z munimentū est capitis. quo datur intelligi oportere
omnis sensus. qui fortūtur scem in capite. defensos esse memoria 7 desi-
derio salutis eterne. Sūt autem. vt phisici volūt. sensus decem. quinq;
exteriores qui omib⁹ patēt. 7 interiores totidem. scz sensus que cōmū-
nem vocāt. phārasia. imaginatio. estimatiua. memoria. his ita vtendum
vt nihil imaginemur. nihil cogitemur. nihil in memoriā transire sinā-
mus. nisi pium. honestum. salutare diuinum. Idcirco d̄z a ppheta Cogi-
tatio scā seruabit te. Turpes 7 imunde cogitatōes mistri sunt sarbanę.

Paulus
Galea
Cass

Dauid

7 q̄q; animo blandiatur. cauendū tñ ab eis tñ q̄ ab hostibus. quoz tan-
to piculiosior est hostilitas. quāto illecebrosior est calliditas. Arma q̄ hac
tenus memorauimus quandā patiētē spēm ideo p̄el: ferūt. q̄ sunt nō
ad offendendū idonea. sed magis seruāde saluti nostrę curādīs accom-
modata vultnerib⁹ At qd̄ addit Paulus Gladi⁹ scz spūs qd̄ est s̄bum
dei ad fortitudis naturā accedit. eius em̄ est. vt sepe iam diximus. nō pa-
ti solum. sed etiā cum oportet iacturam inferre. vno autem modo s̄bum

Paulus No

ficat. 7 penetrabilior oī gladio accipiti. 7 p̄tingens vsq; ad diuisione spi-
ritus 7 aīe: quia diuidit appetitum a rōne. alio mō quicquid inspirante
deo sancti loquūtur. est s̄bum dei. quo gladio vsus est Stephanus cū sta-
ret in celiō p̄tra iudeos. Propt̄ea de iudeis d̄z dissecabātur cordibus 7
stridebāt dentibus in eū. vsus est 7 ipse christus. cum post ieiunium qua-
draginta dierum est p̄gressus in deserto cum diabolo. Exorisse qui latī
ne adiuratores dicitur diuinorum s̄borum vires agnoscat. 7 aī⁹ p̄cipue

Exorisse

nominis. qđ quia quattuor lris scribitur terragramaton dr. p quo nos dominus. hebrei hoj legunt adonai. Qui ergo pdictis armis se munit. rit. crit ille fortis armatus. de quo chustus dr in euagelio Cū inquit for tis armat^o custodit atriu. in pace sunt omnia q possidet Sic ergo instru ctus stabis ad ianuam Sūt autem ianua scilus exterioroes. atrium ho interioroes. 7 psciētiē domū ita custodies. vt ab hostili defendatur ingres su. Si in pācipio pugne fortiter feceris. 7 instar Torquati hostes deies ceris. arcem rōnis oppugnantes. a rege nostro breui cononaberis Et vt de pugna magis qz de pace cogites. paucis itacludo. Tota hois vita ē pugna vel seruitus. dum tu pacem cogitas. vitia te impugnat. si nō pugnas. vinceris. si vinceris. seruis. vita ergo est pugna vel seruitus. quem pugnare piget. seruire oportet. Et si qui impij sunt. qui pacē habere videntur. par ista non est par. qz nō est par impijs. dr dñs. sed habere pacē videntur. qz spōte seruitium ferūt. 7 se diaboli fecere mācipia. Dicat ergo aia mēbris corpisq pugne diuturn^o labor offendit. illud Daronis

Concludit

De loci (neq enim ignari sumus ante laborum)

De passi gauioza. dabit deus his quoqz finem

Durate. 7 vosmet rebus seruate secundis.

Verghg

Quo fine sanitas querenda est.

Ca. xxx.

Dicturus de his stutibus. ne interdiedum tibi grauius subrepat in comodum. statui te paucis admonere. ne in eoz sententiam ves nias. qui cū egrorant. tāto desiderio sanitatis vrgentur. vt hippo eratis 7 Auicēne remedijs nō contēti. vsqz ad teliramenta ventalaz 7 ma gicas incantatiōes insanāt. accipe igitur hoc nrē militiē documentum. 7 more romanoz discē in pace ita dimicare. vt cum bellum ingruerit nō frangarē. Quoties igitur iniucūdi quid accidit. quōd appetitum 7 sensum offendat. vt phtihis. febris. morbusue aliussicet displiceat. toto co natu contine irascibilem. ne ad ppellendum repēte psurgat. Cōsuevit cō temerarie niti 7 impetuose rōnem anteire. 7 id theologi surreptiōem vo cāt. ante igitur rōem psulito. que est rectitudis index. 7 in regno anime dei vicaria. 7 an morbo hic serēdus. an abigendus sit in vestigia rēdebit rō pythagoricū illud. curādum est vt sit mens sana in corpe sano. nā cor

Pythagoras

sponsio, cui etiam Pauli apostoli ad Timotheū scriberis cōsentit autoritas Sic enī ait Noli adhuc aquas bibere, sed modico vino utere propter stomachū tuū, et frequētes tuas infirmitates Appetitus hō et ipse sanitate suadet ut rō, sine tamē differt, optat enī sanari ac bene valere, nō ut exanimissim et castigatē operet, sed ut libidine ac licēter inq̄netur, ut scz more canum ad vomitum recedat, et more suis ad volūtābz luti. Sed hic est anime oculus neq̄, qui opus omne tenebrosū facit, neq̄ enī ad normā respicit, et deo neq̄ est oculus: qz eius malus prospectus, limus aspectat, strabo est. imo luciosus: nam in luce cœcūticis, videt in tenebris, lux est virtus, tenebre peccatum, in his que sunt peti est circūspectus, oculus, in his est argus, in his est Liphis, in his est Dedalus, in his hō q̄ ad p̄tutem et sapiam p̄tinet, iners, ignavus, muricid⁹, lōmior lenior phoca, pigrior coclea, cecior talpa, at rationis bonus est oculus, si nem namqz p̄bitatis intēdit, regulā semper tenens et perpendiculari propterea et opus eius est nitidum, rectum, interpolatum, ac lucidum, lucem non refugit, videri non metuit, at opus malum tenebrarū amiciz debite secrete cupit, et in publicum, utpote sue deformitatis consciū, prodire nō audeat. Timet occurrere saryzicis, cynicis, veteribus comœdis, veris nō menciatorib⁹, reticis ceniorib⁹, pudet appellari, qd̄ non pudet esse. In genijs nostris nature vis insita frutes in nobis repingit et vicium, nam cum de vicijs loquimur, cōtractis supercilij, frōte caperata, toruo alpectū, truculēto vultu, verbis atrocibus fulminam⁹. Species hec viciorū. Sed cum sermo est de p̄tutibus ex intimis anime penetralib⁹ exit in faciem festiuitas, hilaritas, alacritas, exit in vba q̄dam suavi loquētiē pulchritudo non fucata, q̄ si perperderis virtutis imaginem conatur exprimere. Accedit et fame vulgari iudiciū vicijs non parcēs, quod ore nō potest, more Philomenę scripto promulgar, sanitatem ergo sine proposito quem ratio p̄silet querere licitum, imino et debitum, finem hō appetitus respicere, turpe ac inhonestum.

Quomodo querenda est sanitas. Ca. xxx.

licita q̄ dicitur
Sedita finis rectitudo nō sufficit: nisi modus q̄rendi sit licitus, licita sunt q̄ lege p̄ceduntur, p̄ceduntur autē q̄ nō p̄hibetur, oē quod pctm̄ est, p̄hibitū est, et omne qd̄ p̄hibitū peccatum. Propterea ut pituitā cures, fornicari nō licet. Nec audiendi sunt medici q̄ id corporis sanationē, pctm̄ inducūt, q̄ enī demētia est, ut corp⁹ mītes aiām inq̄nare, id sile ē vt argētū serues, aut amittē, ne vestē amittas, corp⁹ occide. *Les gim⁹* Constantinū impatorē graui qdā morbo laborasse, cui erat medico rū iudicio cruoz p̄hūan⁹ lingrare remediū, qd̄ optim⁹ p̄iceps christianis

De Constantino impatore.

Liber Primus

elephantiasis

dogmatibus nuper imbutus cum audisset. abhorruit et male se dixit se
 egrotare. quod tam immam remedia sualescere. et quod hoc de Constantino
 non legarim loco satis idoneo. quod se eo morbo laboravit. tamen fide facit
 Plinius. qui in vigesimo sexto de naturali historia libro capite primo sic
 inquit Diximus elephantiasim autem Pompei magni etate non accidisse in
 italia. et ipsam a facie lepro incipientem in mare primo. veluti lenticula mor
 inualescere per totum corpus maculosa variis coloribus. et in equali cute a
 libi crassa. alibi tenui. dura. cum scabie aspera. ad postremum vero nigrescere
 et ad ossa carnes appropinquante intumescere digitis in pedibus manibusque.
 Aegypti peculiare hoc malum. et cum in reges incidisset. populis funebre.
 quippe in balneis solia temperabatur humano sanguine ad medicinam
 eam. sic Plinius. quem locum citavimus. ut id metendi genus olim in usu
 fuisse ostendat. Sed quod morbus subinfert Plinius credi hoc de Constantino
 non sinit. ait enim. Et hic quidem morbus in italia celeriter restinctus est. si
 ergo tempore Plinii qui sub Vespasiano floruit. erat iam restinctus hic mor
 bus in italia. simile veri non est Constantinum eo laborasse. qui post longum tem
 pus inpaucis. sed his omissis ad ea veniamus unde potest nobis impedere
 periculum. Prohibite igitur sunt incantationes sortilegia. ac suspitiones om
 nes que sunt simplicium verularum deliramenta. non denudicula solus verus et pe
 sifera. ac gravi censura coercenda. et si vix aliquis videntur habere non ver
 borum. non signorum. non dei vis illa est. sed fallacium demonum nos vanis
 observationibus illaqueare studentium. Est in quinto decretalium libro ca
 put. cum incium est. Cum infirmitas corporis ubi duo in medicos cre
 creta sunt. primum. ut priusque ad infirmorum curam deveniant. eos admonent
 ut medicos advocent animarum. Petrus apontensis vir magne sedumium
 audacis temerariisque doctrine securus Orpheum Zoroastres Porphyrum
 Apuleium. et ceteros danate magie studiosos. in palatore scribit incan
 tationes ad infirmorum curam perferre quod plurimum. Verum quia in decretis
 Braciani. ca. xvi. questio. v. capite non liceat Vanas istas stellas et in
 cantationum observationes videtur sanctorum patrum damnare sententia Pe
 tro assentiendum non consulo. si tamen verba sint sancta. fideliter et nulla su
 perstitioe plata. ut symbolum fidei. et oratio dominica. non damnauerim.
 verus ea cum peccati suspitione carebunt. non iam incantamenta religiosa que
 ba. aut sacre preces appellentur. Eadem questio in decretis capite ultimo
 gemas herbasque sanitatis gratia. sine vlla incantatione deferre processum est. is
 magis vero astronomorum. characteresque preter crucis signum penitus danan
 tur. de quibus etiam apud Thomam aquinatem multa in secunda sede preter repies
 questio. xvi. cum oculi lectio vacare te sine quibus hec breviter dixisse volui. quod
 hac nostra tempestate plerosque videmus his malis artibus depravatos clam

intra cum diabolo amicitia q̄ plurimos seduce & grauissimis erroribus
 aias implicare. Nos autem quib⁹ ppositum est nunq̄ a catholica puri-
 tate discedere. talia floccipēdim⁹ eligētes magis sp̄ egrotare. q̄ cum sal-
 uatoris p̄melia sanos esse Dānari hec etiam & irriteri videtur a Pli-
 nio libro naturalis historię. xviij. Capite secō. tercio. & quarto. vbi reci-
 tatis q̄ plurimis hui⁹ curiosē supsticiose vanitatis exemplis. in fine se-
 cūdi capitis subiūgit. Quapropter de his & libitū cuiq̄ fuerit opinctur
 Cetera igitur q̄ approbati medici remedia docēt. nō solū asp̄nanda non
 sunt. verū etiam diligētī cura sumēda. medicisq̄ parēdum. si peritiā ha-
 beat medicādi dicēte scriptura. honora medicū ppter necessitatē em̄ cre-
 auit illū deus. & infra paululus. Deus creauit medicinā de terra. & vir sa-
 piēs nō abhorrebit eam. Cum post maris rubri transitū venissent iudei
 in locū vbi fontes erāt amarissimi. deus p̄sulētī Moysi remediūq̄ pes-
 cētī lignū indicauit. qd̄ naturali vi sua missum in aquas amaritudinem
 abstulit. poterat sine ligno solo s̄bo succurrāsēd ne res naturales frustra
 fecisse vidēt. monuit vbi opus est fugiendū ad eas Dis igitur q̄ lex & ra-
 tio damnāt p̄termisiss. sic de corpis sanitate curandū est. vt quicquid ag-
 gitur ad aīę sanitatem referatur. & ab aīę salute sumatur exordiu Quod
 si p̄tingat sanari nō posse Sunt em̄ morbi quidā incurabiles. virum sa-
 pientem equo aīo ferre decēbit morbū tanq̄ a deo missum. qui nunq̄ p-
 cutit nisi vt sanct. q̄ nos castigat vt meliores reddat. & ex dāno iactura
 q̄ corpis profectū querit interioris hoīs.

De patientia

Ca. xxxi.

Pa Parthe^{ch}libo 30.
 Patientis terit oia vicia.

Patiam ad fortitudinis & patientię tractatum vt p̄missus p̄ cō-
 pendiu sermonis accedā Mala que accidūt aut inferūtur licet vt
 ante dixi repellere seruata norma legis & rōnis habitus in irascibi-
 li. qui ad hoc inclinat. fortitudo d̄r. facit em̄ aīm ad subcūda pericula sub-
 linez. elatum atq̄ p̄stantem. & quantum & quando oportet semp̄ auden-
 tem. vt nō secari. nō vri. nō amaris p̄tari metuum? aīos igitur ociosos
 excitat. excitatos erigit. erectos firmat & imobiles reddat. hec in infirmo
 stus tūm optima est cum salūti locus est. ita tamē cauetendū vt frenetur
 irascibilis. nam moze impatiēs excēdescit. & bile quasi bos oestro p̄citaf.
 natura vero nō statim. nō in momento. sed tractu t̄pis opatur. At vbi
 sanādi spes nulla est. debet infirmus sese cohibere. & amuletum ferre pati-
 entię. Patientia ergo habitus est in irascibili. que nō ad impugnandū ca-
 q̄ p̄cipisibile offendūt & sensui nocēt. s̄ ad equo aīo tolerandū inclināt
 ipsius namq̄ irascibilis flāmam extinguit. rabiem sedat. furozē emollit.
 fit autem in nobis hic habitus. si aduersa mitissime & sine resistētia fre-

Amuletum red frat
 id quod vulgare est
 p̄ma & d̄r agnus dei
 Amula q̄pe adfri-
 n̄ genz & quod r̄e
 legiō: a exp̄radōz
 malozū grā gestō.

Di

queter feramus. sic enim paulatim violēta hec et immanissima fera potest subigi
 frangi ac domari. tātoque est maior patientie quam fortitudinis virtus. quāto gra-
 uius ac difficilior est malis. nullo pacto quam recte resistere fortitudo ei. ut
 autem iuriscōsulti cum moderamine inculpate tutele. hoc est sic se ^{seruando} ut
 culpari non debeat resistit. patientia nullo modo. Hinc Jacobus dicit *Dom* ^{Jacobus ap}
 ne gaudium existimate fratres. cum in varia tentamina incideritis. Scien-
 tes quod probatio fidei vestre. id est dum aduersa patimini. patientiaz operat. Pa-
 tiētia vero opus perfectum habet. nam cum habitus est inductus. tunc demum
 perfecte operamur. non enim valet patientia nisi habitum habuerit plene opa-
 ri. iuuat namque habitus rationem et cunctis viribus fortius emittunt. Sco-
 tus in tertiū sententiarum distinctioe. xxxiiij. fortitudinem dicit genus esse
 sub quo species collocantur duę. vna qua aduersa repellēdo certam. et hęc
 bellicositatem vocat. altera qua equanimiter ferimus. et patientia dicitur
 ita scđm cum non distinguit a fortitudie patientia. ut species a specie. ut homo a
 leone. sed ut species a genere. ut puta homo ab animal. et erit patientia bellicosi-
 tate tāto prestantior quāto appetitum magis infrenat. De his aliter ab
 alijs disserit. et precipue a Thoma aquinate. nescij non sumus. sed more a cade-
 micorum nulli sectę addicti ex vna quaque arbitrati nostro quod placet assumi-
 mus. Hęc de vere penitētie virtute tradita sunt. Est enim alia que dicitur malo-
 rum tolerātia. que virtus non est. ut in auarorum negocijs est cernere de qui-
 bus Horatius inquit. Impiger extremos currit mercator ad invidos. Per ^{Horatius}
 mare paupicem fugies pro sara per ignes. Verum hęc duriciem rectius vo-
 caueris teste augustino. Neque enim vere patientes est. qui ut dicitur sustinet
 tot aduersa. Patientes est qui pro virtute. pro legibus. pro pietate. pro deo nititur ^{Patientes dicitur}
 quicquid acciderit ferre. nec frangitur

De gradibus patientie Ca. xxxij

Verum patientiam que virtus est excellētissima tres habere gradus
 inuenio. vnum quod et perfectissimum est. illis attribuitur. qui aduersa
 non solum cum opus est ferunt. sed etiam questum eunt. et quasi mercena-
 rii opus unde aliquid lucent inquirunt. et quod inquirunt inueniēto gratulantur.
 horum quod duo sunt ordines Martyres quodammodo Confessores alij. fuerunt enim tunc
 illis cum in persecutione crescebat ecclesia. sicut sub Nerone primo. de-
 inde sub Domitiano. et plerisque alijs imperatoribus. multi christianorum. qui
 aspirare dei gratia tanta fortitudie et patientia excelebāt. ut tormētis crucia-
 tibusque tyrannorum volūtarie seipos. cum latere possent. obicerēt. Secū-
 dus ordo confessorum est. quibus et si tyranni pepercunt. ipsi tamen sibi non parces-
 tes. et in seipos irati quod poenitētie genus est optimum. crucem suam tunc
 reposit christum. Isti coram hominibus modici ac humiles sed deo magni et

excelli sunt illi de quibus in die iudicii quando scientiarum libri proferuntur iudex viuorum ac mortuorum dicit. Venite benedicti patris mei percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi. Tunc in istos Chastissimi pueros seculi principes ac magnates qui modo thesauris incubant. horrea dilatant. mollibus vestiuntur. splendide puiuant. alterius vite ritum admirantes et preter tristitia spiritus gemetes. repetent illud sapientie dictum. hi sunt quos aliquando habuimus in derisum et in similitudinem inproperij. nos in sensati vitam illorum existimabamus insaniam. et finem illorum sine honore. Ecce quomodo computati sunt inter filios dei et inter sanctos sors illorum est ergo errauimus a via veritatis et de hoc iam satis. Primus igitur hic atque optimus patientie gradus est. In quo si Ludonicum morbiolum cocci uen tuum qui anno preterito functus est vitam collocauero quod multi sunt ut si fuerunt qui iusti simplicitate derideant. non ero fortasse grauius condemnandus. Secundus gradus est eorum. qui non questum eunty nec iniuriant ad se mala. attamen cum veniunt benigne suscipiunt. et reuerenter tanquam dei nuncios amplectuntur. Ex eorum numero fuisse Job arbitror. cuius in patientia nomen est clarum. Ipse namque cum suorum cladem audisset coelum suspiciens dixit. Dominus dedit. dominus abstulit. sicut domino placuit ita factum est. Sic nomen domini benedictum. huic adiungendus est Thobias qui cecitatem oculorum tam patienter tulit. ut ab angelo curari meruerit. Tertium ac infimum patientie gradum illi sibi vendicant qui mala neque querunt neque cum venerunt gratanter accipiunt. ingressa non eiciunt. secum patienter grauate ferunt. conquiruntur etiam. tamen sedata bile in deum non elati musando transeunt. et a vicio parum distantes in extremis patientie marginibus sedent. Et hi sunt qui nostra hac etate viri boni sunt. vix restat nobis anti que futuris iste reliquie. et raris quidem in locis. ut periculum sit ne et ipse quoque breui collabantur.

**Venerandi fratris Baptiste Mantuani Carmelite
Magoges ad patientiam. Liber Secundus**

Quod patientia via est sanctorum ad celum. Cap. primum

No igitur maiore fide quam eloquentia dictis velim te vir prestantissime paulo aliter inspicias et abiectis seculi curis. et spinis illis que iuxta christi parabolam semen. hoc est verbum dei fructificare non sinunt. excisis te ipsum intrinsecus quas iuxta illud persianum. nec te quis ueris extrinsecus cum aio tuo roem ponas. in aduertatque quonam patientie gradu sis constituitur.

Dij

Liber Primus

Quod si fortasse, quod mīme suspicor, a patiētia te exclusum videns: sci
 to te a scōz forte supatum. Quotquot enī a mūdi exordio ad nrām vsqz
 etatem deo placuerūt: crucis patibulū in mortali suo corpe portauerunt.
 Audi quid in psalmis dī: Propter te mortificamur tota die estimari su- Aptaz aud.
 mus sicut oves occisiōis. Item trāsinimus p aquam ⁊ ignem, ⁊ coxisti
 nos in refrigeriū. Paulus ad hebrēos de sanctis ita loquitur. Alij iudibz
 a ⁊ verbera experti, insup ⁊ vincula ⁊ carceres, lapidati sunt, secti sunt tē- Paulg.
 tati sunt, in occisiōe gladij mortui sunt. Circūierūt in melotis, que sunt
 pelles omne, in pellibus caprinis egētes, angustiati, afflicti qbus dign⁹
 erat mūdus, in solitudinib⁹ errātes, in mōtib⁹ in spelūcis, ⁊ in caernis
 terre. Sed quid p multa vagor. Nonne Innocētissim⁹ abel que iustū
 in euāgelio christus appellat, primus omnium sanctus ab impio fratre,
 Chaim occisus est. Dauid quem scdm cor sui deus inuenit vnqz ⁊ cre- Meloti dī vesti
subduco pelle
qz olim p. llo
p. be. act. u. v
lote dīv.
 xit, nōnē regis Saul, nōne allophyloz, nonne filij dilectissimū peritur
 insidijs. Nōne elaias in duas pres secus, nōne Hieremias lapidibus Allophyh
 obrutus, nōne Helias a Hiezabel fugatus, nōne Zacharias barachie
 filius inter tēplum ⁊ altare est occisus: Pro salute patrie Judas macha-
 beus diu fortiter ac animose pugnās cum tota fratz stirpe deleris est,
 sub Alexādzī magni successoribus, vt machabēoz testat historia. Iudci
 qui legem veteri ⁊ obseruare voluerūt misere trucidati sunt, in qz ele-
 azarus vnus de senioribus scribarū, vir etate prouectus, vultu decor⁹, vi-
 te sanctitate venerabilis, cum porcina carnē extra legis instituta comē-
 se cogere tur, maluit iuste ⁊ religiose mori, qz flagitiosam ignobilem qz vi-
 tam paulo amplius producere, dum igitur in tormētis cōstitutus vici-
 nam mortem videret, sic exclamasse dicit gemēs, Domine qui habes scānt
 sciētiam, manifeste tu scis, quia cū a morte possem liberari, duos corpis
 sustineo dolores, scdm animam vero ppter timorem tuum libenter hęc
 patior, fuit iste prefecto dignissimus, qui in celo reciperetur quoniam
 tam animese tam fortiter terrenum hoc corpus p lege dei tormētis ob-
 iecit. Taceo Joānem baptistam, taceo apostolos, taceo martyres, quoni-
 am nota magis nulli domus est sua, Joseph Innocē a fratribz vendi-
 tur, Susana detestabilem calumniam patitur, Danielē oībz obicitur.
 Sed quid plura. Terrena hęc habitatio malis est mater, bonis nouerca.
 Tu ergo Carole Antoni noli trīstari, imo magis gaude, ⁊ gratias age
 q in hoc venerando coetu tot sanctorum pari cum eis sorte, numeris
 nihil hesitans breui futurum vt sicut cum eis fueris in poenis, sic etiam
 cum eis in coelo coroneris. Nonne meministi, quod non sunt condignae
 passiones huius temporis ad futuram gloriā, que reuelabitur. Quod
 si meministi, cur tantum te maceras, cur in aetate conficeris. In hoc dō

lorum torculari premeris. vt fructum afferas. vt conscientie rubiginem
 eruas. vt celestem animum in coelum attollas. Si dicat aurum argen-
 tario cur me coquis: cur me cedis: cur me lanias: Nonne recte responde-
 bitur vt perficiaris. vt ad eam ad quam es genitum gloriam peruenias:
Propterea scriptum est. quem diligit deus. corripit. ⁊ castigat omnem
filium quem recipit. Et teste Plinio quoddam a quile genus. qd hali-
 tum vocant. hec pullos mox vt nati sunt. contra solem statuit quos fixa
 acie sole ferre posse viderit. seruat educandos: quos autem oculis conuie-
 re ⁊ radijs offendi dephenterit. tanq̄ indignos vita eliminat: Nō aliter
 pfecto deus nobiscū agit. nam quos videt in aduersis aīo deici. educare
 non curat. qui sō subsistunt. ac durāt. custodit ⁊ nutrit. ⁊ quoz numero
 fuit ille q̄ dixit. ppter nomē tuū deduces me ⁊ enutris me. Itē licet adi-
 pe ⁊ pinguedine repleatur aīa mea ⁊ ipse deus apud elaiam de Iudeis cō-
 querens. filios inquit enutriui ⁊ exaltau. ipsi autēz spreuerunt me. Quā-
 diu em̄ beneuēdo Deo adheferūt. cum eo q̄ dixit. Mihi autē adherere
 deo bonum est. ⁊ ponere in deo spem meam. tandiu eos paut ⁊ rexit. At
 postq̄ cum filio pdigo recesserunt. substantia sua portione cōsumpta. qz
 nunq̄ ad patrem redierunt. porciniis cibus ali. ⁊ in agrestem naturā trā-
 si repermisi sunt

**Rationes philosophorum cur corpus humanum
 auctum sit fragile** Ca. ij.

Ad dicit quispiam q̄ mūdi hui⁹ harmoniam ignoret. Cur huma-
 num corpus tam sup̄ū ac fragile fabricat⁹ est deus. cū lapidib⁹
 ⁊ ferro tantā duriciē resistēdiqz potētiāz indiderit. Quid huic re-
 spōdebo. nisi q̄ apud. A. Belium libro sexto noctium articaz. capite pri-
 mo dixisse Chrysippū in libro de prudentia legisse me memi. At em̄ nō
 fuisse principale naturę consilium vt faceret hoies debiles. ac morbis ob-
 noxios. Nunq̄ em̄ puenisse hoc naturę autozi. parētiqz omnīū rerum bo-
 nar. sed cum multa magna gigneret pareretqz aptissima ac vtilissima p
 sequelā adiueta sunt in cōmoda. Nam cū rōne subtilissima deus hoīem
 fingeret. vtilitas ipsa opis postulauit. vt tenuissimis minutisqz officul⁹
 caput cōpingeret. sed hāc vtilitatem rei maioris. alia qdā in cōmoditas
 extrinsecus psecuta est. ut sez esset caput minus munitū. ictibus offēsi
 omnibusqz paruis. etiā peruium ac fragile. Inde qz morbi egritudinesqz
 cōsecutę sunt. Hāc sententiā cōtemplatus Auerrois in libz Aristotelis
 de aīa dixit. Sensus in aīalibus causaz dedisse breuioris vitę. Nā vt cui
 detius certiusqz sentiam⁹. carnes oportuit esse mollissimas. at molliora
 facili⁹ offēdiū. magisqz patēt nocumētis q̄ lignea duraqz corpa. Utili

D iij

tas igitur hoīs ad hāc operis qualitatem duxit artificē qua de re qui cō
querūtur (Cōquerunt autem soli imperiti) merētur sensu rationeq; sub
latis. in lapides ⁊ ligna pueri. quoz naturam magis emulātur. Finge
per p̄popoēiā. quam poētē ⁊ p̄phētē sepe v̄lurpāt. Duos coram te ligni
truncos humi iacētēs interrogāti tibi respōdere Interrogent autem qd
nam esse malint. quam a fabro formam sortiri cupiāt. R̄ndeat p̄m^o Citharam
me facito. Alter in aratrum me dolato Cithare rō subtilitatem
poscit ratellaz. Corpusq; qd facile ledi ⁊ cōfringi possit. Quid igit si li
gnum postq; vt poposcerat Lyre formam sortitum est de sua fragilitate
p̄querat. admitemus ne hāc quērimoniā an nō potius obiurgabim^o. ⁊
ingratiitudis ac insipiētē truncum accusabim^o. q; opifici grās nō agat
⁊ forme nobilitati duriciem p̄ferat. Sic p̄fecto de nostra hac fragilitate
seu vt philosophi dicūt. naturali impotētia quam vitalium opationum
ratio poscit p̄queri. hoīs est ingrati simul ⁊ stulti. Quis enī mentis cō
pos sine his quidpiam p̄sequi studeat que iuncta illi necario videat. hoc
esset naturā velle subuercere. ⁊ vt ita dixerim exoptare solez sine luce. ter
ram sine mole Mundum sine deo In hoc sumus sapiētēs q; apud Cice
ronem Caro. q; naturam optimam ducē seq̄mur. cig; paremus. Subij
cere libet. qd Plotinus Platonius vir crecepta infidelitate diuinus in
p̄mo de p̄uidētia libro capite. xi. de huiōi senserit. ait nāq;. Quemadmo
dum artifex nō omnia q; in aīali sunt efficit oculus. Ita neq; rō facit om
nia deos. Vex alia quidem esse deos statuit. alia hō demones sequēti na
tura. Post hęc autem hoīes. aīaliaq; deinceps. neq; id quidem inuidia
sed rōne intellectuāle habēte varietatē Nos at sic affecti sumus sicut im
periti picture. q; pictozem damnāt. q; non vbiq; pulchros eque colores
posuerit. Pictoz autem vnicuiq; parti qd eam decebat attribuit. Ciuita
tes qz bene institutē nō equaliter in omnib^o disponūtur. p̄tererea quis
nam comediam tragoēdiamq; vituper. q; omnes in ea nō sunt heroes.
sed interfit ⁊ seru^o. ⁊ rustic^o aliq; rudiōri voce p̄nunciās Poema. tñ nō
erit pulchz. si quis inte tollat deteriores. hęc. Plotinus. q; q; sunt mis
admodum p̄sentanea subiecti. Ergo duplex hoīs natura cum sit vna oī
bus hoībus p̄munis. vt recto corpe esse duas manus. duos p̄tes habe
re. loq;. intelligē. altera vnicuiq; p̄pria. vt talis oris figura talib^o lineas
mētis esse fictū. vtrāq; ⁊ cōem ⁊ p̄pūā. Sapiēs vir equo aīo feret et fa
ciēs ex necessitate (vt aiūt) stutē. corpi deformitate ⁊ damnū vertet in
animi opulētiam atq; ornatū Nō ab re fuerit hic annotare qd in p̄mo
libro ethicoz de foelice hoīe scribat Aristoteles. p̄fert enī eum quadran
talib^o seu tesseriis. qb^o in aluēolo ludit. greci cubos vocāt q; videlz sicut
tessere quomodo etiq; iactētur. sic semp in vnam partem incumbūt vt et

plur. similitudo
Nota

de v. p. p. p. p. p.

rectitudinē ⁊ immotam stabilitatem retineat. ita homo cordatus ⁊ vea
relapiēs quo res cūq; cadant. ⁊ in quamcūq; fortunā incidit. feret opo
time. ac per omnia omnino decēter. q̄ si quotidianos casus sic ferre debe
mus. quomodo non feremus etiam eos quos cuitare cōmunis omnium
parens natura non potuit

De quattuor corporis humoribus Ca. iij.

Sunt qui laborant bile atra. quam nostri. Medici greco vocabu
lo melancholiam vocant Sunt qui prasina seu porracea vel etia
fulua (grece Χοληδὴ) plus Iusto abūdent. Sunt qui phlegma
te quam vocant latini pituitam suffocent. Sunt q̄bus impedimento ē
sūp̄fluis sanguis hęc (vt supra diximus) ante primi hōis culpam tanta
harmonia p̄nuata erāt. vt ex ipsis. neq; mors. neq; morbus. neq; mole
stie quicq; emergeret. At soluta hōis in deum obedientia. soluta est hu
morum huiusmodi par. dissipata cōcordia. Pituita p̄dominās synā
chias Melancholia quartanas. Cholera tercianas. Sanguis q̄rtidia
nas febres facit. Hoc autem exempli gratia dictum sit. Nam multis ⁊
innūerabilibus p̄ne modis humores isti a medio discedētes genera in
finita morborum inducūt. Cholera item fulua: quia acuta est ⁊ ignea. re
pentinas iras tollit. ⁊ quasi nimbus q̄stiuus cito desistit. atra si iram
p̄cipiat. et̄ ē p̄tinax. ⁊ sero se cohibet. qui illam patiūtur Iracūdi vocant
Qui vero hęc amari ⁊ acerbi sunt etiam qui atram eū fulua miscuerint
⁊ in his sicut humor: sic ⁊ morum mīxtura p̄surgit. ⁊ mediū locū tenent
inter p̄dictos Hippocrates vocatus ab abderitis vt curaret Democritū
sp̄ridantē. inuenit eum in agro auiculas exenterantē. ⁊ receptacula hu
morū isto:rum vestigantē. Multum enī confert. ⁊ ad Salutem corporū ⁊
ad mores humanos ista cognitio. ⁊ beneficio medicīne fieri p̄t. vt quis i
nouam p̄plexiōem. ⁊ p̄ sequelā in morū trāseat nouitatē. sicut in his pas
tet qui bilem atram polypodio ⁊ elleboro. fuluam p̄o curant tu pontico
q̄d pharmacopolē reubarbarū vocant

*Exenterare ficit
auibus eoz d̄stina
eijere. ⁊ mactat*

*Pharmacopolē ecce
ficit eos q̄d vulgō
p̄tē apotecarios vōt.*

Quō complexiōes distribuātur a deo Ca. iij.

Adicit iterum quispiam. cur hec ita distribuit deus. vt bilē hō
ratiophlegma heraclito. sanguinem Socrati. melancholiam
Questi tribuerit. Quę nam ratio fuit ita dispēsandi: casu ne ista
an p̄uidentia vlla gubernātur. reduce⁹ sum in syres quas p̄us effugerā
tentabo igitur breuib; verbis etiā hinc elabi ⁊ si quid nouę meritis in
uenero. poterit his q̄ supra diximus applicari. vt ex his duobus locis
vna sententię veritas. ⁊ ex duobus capitibus vna disciplinē fiat integri

gis q̄ illud comedas: vt cibus ita cōcoctis fiat coagulatio certi semis vt
 hac magis hora cocas. vt mulieris vulua. quam medici matricē dicunt
 sic sic affecta. Quibus variatis variari q̄z foeturam oportet Cur autem
 in meam magisquā in tuam perniciem ista p̄tingāt Nescire me fateor q̄
 autē causam dicitur eorum vniuersi: nō faciunt satis animo impatienti
 grauius ferēti se cum decore vniuersi detecorari Sed ignorata cā. igno-
 rari nō licet hęc omnia ē quo aio ferēda. cum vnicuiq̄z p̄suasum esse debe-
 at: nihil a dei numine sine recta rōne fieri posse. Sed sunt q̄dam nō mi-
 nus impij q̄z imperiti. tam arrogantes: tam proterui. tam insolentes et
 imph̄riti. vt velint naturaz omnium stures ac opatiōes: angeloz etiaz
 ritus. et officia p̄pter sui pedis morbum imitari Quod q̄z alicuium sita
 recta rōne breui exemplo digno scito. Si in Cithara ad p̄cinitatē reda-
 cta neruus vnus p̄querat. et dicat se nimium tendi rogetq̄z se paz remitti.
 quō putamus Citharēdū respōsuz. nisi toti^o citharē magisquā nerui
 vnus rationē habendā. Sic p̄fecto deus ordinē mūdi et naturaz. et q̄
 bus mūdos stat: curam gerere et debet: et gerit q̄ si p̄transitaris. et obis-
 cias. vniuersi ordinē opitulari singulis debere nō obesse: quemadmodū
 in optima re. p. sic cōmune bonum admistrat vt singuli in pace sine iniu-
 ria viuāt. Nec enī alterius rei grā p̄ncipes ac magistratus creant nisi
 vt singulis benecōsulātur. Sicut de Solone salaminio dicit q̄ tanto p̄u-
 dentē tempamento leges atheniēsi bus dedit: vt parem grām a senatu
 et a plebe p̄tradiderit. qd̄ si tātē (vt ita dicam) cōditurē felicitas ab hois
 potuit prodire p̄silio. qd̄ humano generi p̄stare debuit dei p̄uidētia cui^o
 est ad nrām nulla p̄portio: Nonne potuit. et omnibus simul et singulis
 bene p̄sulare: O homo bullā. q̄ nascēdo moreris et floēdo marcescis. tan-
 taue cōtra auzorem tuū surgis audacia vt ei succenseas: et vclis in eū ex-
 ercere censuram. pone hanc vaniloquētiam. et recordare dicti illius gene-
 seos vidit deus cuncta q̄ fecerat. et erat valde bona Sed an p̄dere potuit
 meliora. nō desuere Theologi q̄ discerptarint. p̄ducamus ergo nobis q̄
 dem a deo bene p̄sultū. Sed qm̄ vt Aristoteles inq̄t: intellectus noster
 in causas altissimas ita fertur. sicut nyctioracis ocul^o in lumē solis/nō
 posse nos p̄sily diuini rōnem scire. et p̄pterea dictū a christo. nescitis qd̄
 petatis. At dices iterum. si naturaz ordinē et opatiōes violari nefas est
 nō licebit infirmo votis et p̄cibus cum deo de impetrāda sanitate tracta-
 re: Cui obsecrationi respōdeo. licere quidem suppliciter. ac modeste petere
 et qd̄ petitur. si datur. cū gratiaz actiōe recipi debere. si nō datur. p̄queri
 nō licere. istosum mea intendit oratio.

De anime libertate

Capitulum. v.

E i

O homo
 bulla p̄m
 est eo q̄
 metale
 bene affi-
 nitari p̄f
 R bulla h
 aqua p̄p̄te

Barrenseal p̄c d
 ac p̄m a infra ma
 ri. a q̄ a p̄ua q̄
 eo

2.

Liber Secundus

Corpoꝝ hec cōditio. Animi sō natura libera. immūnis ingēna
 z ab erumnis excluda corporeis. nec coelo regit. nec elemētis ser
 uir. z si ppter appetit^o pncionē qui corporeis qualitatibus est
 subditus in penis sp̄ inclinā. in manu tamē silij sui est. Corp^o natura
 libus rebus z deo. aīa sō sibi z deo subest. Propterea vtzqz fm diuersas
 trāslatiōes legim^o in psalmo. latini sic legūt. Aīa mea in manib^o meis
 sp̄. Greci at sic $\Psi\psi\chi\mu\omicron\upsilon\epsilon\tau\alpha\iota\sigma\ \chi\epsilon\rho\sigma\iota\omicron\upsilon\upsilon$. hoc est in manib^o
 bus tuis. i. dei/nostre tamē trāslationi Concordāt hebrei apud q̄s legitur
 naphite caphi. qd̄ est aīa mea in manu. Plorin^o in libro de p̄ritib^o dicit
 Aīam nō habere supra se naturam nisi deum/a q̄ sicut luna a sole frutes
 mutat z lumen. Nec ab ijs multum distat qd̄ Aristoteles d̄ in poli
 tics/trōnem seip̄ pncipatu politico appetitū. corp̄i vero desp̄tico colim
 p̄rare. inter hos duos pncipatus hoc interest. q̄ in desp̄tico hoc est he
 rili nā greci dominiū $\Delta\epsilon\sigma\pi\omicron\tau\iota\alpha\chi$ vocat in quē seruitutis est grauius.
 sicut seruiuit Israel in egypto. hoc ius habet animus in corp^o. in aīam
 verō sicut z in angelos solus de^o. Unde sicut in apocalypsi legit^o Joāni
 ab angelo quē adorare volebat resp̄sum est. Uide ne feceris id̄eru^o em
 tuus sum. s̄ in hac dei seruitute summa Libertas est. qz deo seruire est cū
 eo regnare. In politico autem subditi aliquādo p̄rit z p̄traditē pncipi
 bus z aduersari. sicut z appetit^o rationi. Hāc etiā ob cām sp̄s prompt^o
 z caro infirma vocat a christo. Corp^o est iquē vilemācipium. anim^o aut
 semp z vbiqz pncipat. corp^o suū regit z possidet. At nos qui p̄ inscitia
 ac dementia nostra magis corpus qz aīam colimus. concupiscentijs no
 stris illecti z abstracti deus subornare z pueriliter ac inep̄te supplicādo
 in sentētiā nrām conamur attrahere. At sicut neqz pater filio semp in
 dulget sic neqz de^o nos semp exaudit. Propt̄ea filijs Zebedi honozē am
 biētib^o pmisit martyriū. ac si dicēt vos salutis vestre ignari. ea tm̄ q̄ sūt
 corp̄is infantiliter petitis. ergo at q̄ tanqz opifex figmētus vrm̄ intelli
 go. z tanqz pater verā vram salutē in q̄ro. corpe cui^o natura caduca est cō
 temp̄to. circa ea q̄ animi sunt laboro. Erudē sunt igit huiōi cogitatiōes
Deus vt nr̄i miserat̄ orādus Et in hoc marie audiend^o ē Socrates: q̄
 nihil ultra a dijs petendū arbitrabat. qz vt bona tribuāt. Nos autem id̄
 in plerūqz votis expetere qd̄ nō Impetrasse meli^o forēt. Ipse em̄ de^o fe
 cit nos z nō ipsi nos. sub potētī manu ei^o hūiliari nos decet. Ip̄s em̄ est
 cura de nobis. z vt Jacobus inq̄t expectat a nobis fructū nostrū tempo
 ranēū z serotinū. Eum scilicet quem Maius. z quem September affe
 rat. q̄ sunt p̄ metaphozam dicta. vt per hęc intelligamus z eius fructum
 quem adolescēs adhuc in Iuuenta. z eum quam Aetas in occasum ver
 gens. z in mortem iam inclinata producat.

politia d̄ regimen
 plurimū
 desp̄ticū. i. regimē
 d̄m̄ z heri aliq̄.

An distributio complexionum procedat a fortuna.
vel a casu. Et qd Aristoteles fortunā male descripsit.

Capitulū. vi.

Utres igit que sit complexionū ratio diuersay. que si patrem qui ge-
nerat mortalem inspicias ueniet e fortuna Si ho ad angelos qui
mūdo p̄sunt. si ad deum rex opificem spectes. nec fortuna nomi-
nanda. nec casus. Id nāq; a fortuna factum dē Aristoteles qd efficiens
dum aliud quidpiam oprat. effecerit. Ut fossor si dum plātandē uitis
grā scrobem facit. Thesaurū reperiat. Thesaurus inuētus a fortuna di-
cetur. et ipsa fortuna ipse fossor erit. At deus qd vt Augustin⁹ inq̄. nō ali-
ter nouit facta qz fienda nunq; agere sic p̄t vt dum vnū intēdit. aliud fa-
ciat: hoc nobis argutilis: sed re vera parti cernētibus. vt plurimū aluci-
nāibus accidit. si em fossor Thesaurū hic latere nouisset. iam nō p̄pter
aliud. sed ipsius Thesauri grā fodisset. essetq; thesauri inuētio nō fortui-
ta: s; a proposito fodiētis intēta. p̄ptēa dē Aristoteles. ubi maior intellec-
tus sit. esse fortunā plerūq; minorē. qd ego p̄ capru meo sic intellexerim
Intellectui qualis noster est. qui sibi que euentura sunt parū uidet. p̄-
ter p̄positum multa p̄tingūt. Nam fallax ista rerum mobilitas. et inco-
stās mūdi fluctuantis ingenium noua semp̄ important. et bona ac mala
sperata et insperata p̄miscue ingerit nature nunq; ociosa fœcūditas: quo
fit vt euenta plura sint qz a nobis mortalib⁹ p̄sari possunt. Et hęc causa ē
vt in tāto rerum fluxu quercenti vnum. aliud se offerat. sicut in foro cum
nundinē sunt. in tanta plēbis frequētia ignoti plures qz noti occurrūt.
Si ergo dum Petrum queris. Joānem reperias. id dicit factum a for-
tuna. Animo igit omnia intuiti vt diuino. nihil plurima p̄spiciēt vt a-
gelico. pauca. pauca cognoscenti vt nostro: multa a casu et fortuna p̄tin-
gūt. Nō videt tñ Aristo. recte fortunā descripsisse. cū eā dixit cām p̄ ac-
cidēs. licet em is qd dū colit agz repperit thesaurū. sit ei⁹ inuētiois cā p̄ ac-
cidēs. qz dū aliud facit istud offert. non tñ est fortuna fossor appellādu-
nomē em fortunē nō ad fēcādū has cās. s; ad lōge aliud iuenit antiq̄ras
deū em fortunā dixerūt qd dandi et auferēdi ius h̄rēt. et ei verēs gubernacu-
lū et copiā appingebāt tali figuratiōe innuentes bona hęc terrena regia
fortuna iuxta illud Duidij. fortunē cetera mādo. Que iuuēt. et meli⁹ qz
tu tibi sulat opo. Cām q̄ quandā latentē et ignota. vñ accidētū rex sub
itus et inopinat⁹ p̄dicer euect⁹. dixerē fortuna. Nō si dicat Aristoteles
thesauri fortuitā effossionē p̄ter fossorē. causam nō habere. et iteo fortu-
nā fossorē appellandū. Id plane absurdū est. nam apud sapiētēs confes-
sum est in omni causarum serie causam per accidens nunq; esse primam

Errob

Alucinari sic fit
erro: qd ad lucē p̄-
uēde m̄toz. ut
possit.

E v

Liber Secundus

Sed causas indagātem cum talem inuenerit oportere altius speculārī donec cām videat q̄ effectū noxī et intēdat. hāc autem in stellis vbi fatū collocant. quia rōne carēt. nō inuentā quērim⁹ in spūalis natura substātie. q̄ deo et angelis bonis et malis est cōmunis. cām ergo talem arbitratū suo et temere. vt aiūt: cuncta dispensante fortunam indigītāt. q̄ pfecto nihil aliud est. nisi deus. et āgeli in misterīū dei creati. q̄ si aliqñ vident dādo aut auferendo temerarij. nihil tñ agunt incōsulte. s; est potius in humano intellectu cōcitas. et in iudicio hoīm magis q̄ in opatiōe illorū temeritas/ causas huiōi imateriales et incorporeas q̄ re vera mundū administrant visus est Aristoteles nō curare. q̄ nihil de eis exploratuz haberet. et q̄ id negocij supra humanū iudicauit ingenīū. in hanc disputatūculam me traxit pudentiē diuine reuerentia/ a cui⁹ autoritate subtrahi vident quēcunq; fortune tribuant. fortune inq; que quid sit nescitur. ac cū eam esse pstat dei pudentiā. leuius patientia suadet et emulus q̄dam deo subtrahitur. Sed ijs iam parcedum existimo ne in philosophoz q̄ phisici dicuntur. spineta te ducam. socratica illa philosophia vtilior q̄ vitam et mores instituit: illa enim doctos tantum facit. ista vero et doctos et bonos

In quo consistat felicitas in hac vita contra Peripateticos et Stoicos

Ca. viij.

Hic fortasse quispiam dixerit. cur nō egre: cur non moleste ferens et sunt egritudines. cum nos in hac vita miseros reddāt. Aristoteles enim cuius tāta est omnis autoritas vt ab eo preuaricari nefas parent. in ethicis dicit: felicitatem humanam in sctutis opatione cōsistere. sed pfectam nō esse. nisi sctuti animi corpis et fortune bona coniūgant. cuiusmodi sunt corpis sanitas. forma liberalis. honesta familia diuitiē etiā que nobis familieq; sufficiant. amici quoq; optimi. quibus cum iucunde viuere et omnia cōmunia habere possim⁹ et vt ipse Aristoteles inq̄t sine amicis nullus eligeret viuere etiā si cūcta possideat bona. At inter corpis et fortune bona. sic em̄ vocāt ipsi bona externa. p̄mū locū tenere videt corpis sanitas. sine qua neq; amicorū congressus: neq; diuitiaz vsus. neq; bonorū splendor. neq; liberorū copia delectare tantuz sufficit: vt foelices simus. paucis ego Respondebo. affirmaboq; Aristotelis humanam esse sentētiā. Et p̄pterea oportere eā sacris cloquijs cedere. et veritati reuelate diuinitus nō em̄ potuit ipse q̄ ad speculatiōez corpē nature se puerterat: supra incorporea oculos eleuare. Nec aliud foelicitatis genus vidit q; eius q̄ in hui⁹ vite turbinibus p̄t vel nullis certe ad modum paucis accidere. Sed filius hoīs qui de caelo descendit nos ad

Liber Secundus

alium finem genitos esse monuit Ipse nimirū ille fuit de quo inq̄t Qui
dius Pronaq; cū spectet aialia cetera terram Os homi sublime dedit.
coelumq; tucri Jussit. zerecros ad sidera tollere vultus Cōsumata felici
tas in hac vita si haberi possit: dispuret ab alijs Certe apud nos definitū
est a nullo adhuc habitam Legimus omniū qui añ nos fuerūt historias
 hebræas. grecas. latinas. barbaras Qui fuerit in hac vita pfecte beatus
 repperimus neminē Legim^o infinitas hoīm miserias. calamitates grū
 nas. multoz etiā domi z foris sapiēter dicta. fortiter facta. prudēter con
 sulca. vere beatū nusquā Inuenimus: Pl. libro septimo Naturalis his
 torie. capite. xli. vna inq̄t foeminaꝝ in omni quo Lampido Lacetemo
 nia refert. que Regis filia: Regis vxor: Regis mater fuit. Una Phere
 nice que filia. soroz. z mater fuit olympionearuz: Pherenice Ista que et
 Callipatira dicta fuit. filium P. sirhodum in certamē olympicā ipse
 ta virili habitu quasi pugil cū victorem agnouisset. superato aggere quo
 gymnici claudebant. nudauit se. z ad p̄nā quesita q̄ Alpheū aminē trā
 sisset. id em̄ diebus illis scemis erat capitale absoluta est datumq; id pa
 tris z fratris z filij verecūdię. q̄ omnes olympionice fuerunt. z hac cau
 sa induci q̄ sacris certamib⁹ p̄erāt statuerūt vt ex eo tpe nudi accessēt
 q̄ ad ludicrum id certamen puenirent Una familia Curionum. in qua
 tres p̄tine vna serie oratores extiterūt Una fabioꝝ. in qua tres conti
 nui P̄ncipes senat⁹. M. fabi⁹ Ambust⁹ Fabius Rutilan⁹ fili⁹. Q.
Fabius Burges nepos. Idem capite. xliij. Q. Metell⁹ in ea orōne quā
 habuit in sup̄cimis Laudibus patris sui. L. Metelli P̄otificis. bis p̄su
lis. dictatoris. magistri equitū. quidecim viri. qui p̄mus elephātos p̄mo
punico bello duxit in triumpho. scriptū reliq̄t decem maximas res opti
masq; in q̄bus querēdis sapiētes Aetatem exigerēt p̄sumasse cum .vo
luisse em̄ primariū bellatozem esse optimum oratozem. fortissimū impa
tozem auspicio suo maximas res geri. maximo honore vri. summa sapiē
tia esse summū senatozem haberi pecuniam magnam bono modo inue
nire. multos liberos relinquere. z clarissimū in curiate esse. hęc cōtigisse
ei. Nec vlli aliū post Romam cōditam. Lōgum est recellere. z sup̄uacu
um. abūte vno casu refutāte. si quidem is Metellus orbam lumibus exe
git senectam. amissis incedio cum palladiū rapet ex exe Ueste memo
rabili cā. sed cūctū misero. quo fit vt infelix quidem dici nō debeat. felix
tamē esse nō possit. sic Pl. alterius metelli. q̄ hui⁹ nepos fuit mētionēz
facit. qui p̄ter honores amplissimos cognomenq; Macedonie. a quat
uoz filijs illar⁹ est rogo. vno p̄toze. tribus p̄sularibus duob⁹ triumphis
libus. vno censorio. que singula q̄z paucis cōtigere. In ipso tamen floze
dignitatis suę a Catinio latrone tribuno plebis. quez senatu censorie

Certamē olympi
ca dicitur

E liij

liber Secundus

erat: reuertens e campo meridiano tpe vacuo foro ⁊ capitolio ad tarpeiu
raptus vt papitaret. vix potuit limite mortis reuocari. ⁊ in fine ei⁹ capi
tis ⁊cludit dices. Nulla est pfecto solida felicitas. quam cōtumelia vlt
la vite rumpit. ⁊ in humane felicitatis inquisitione plustens nominato et
excluso Augusto. qui ppter amplissimā imperij dignitatem scēlix cū nō
esset: videri tamē poterat. duos subijcit. quos ad castigādā hoīm vani
tatem diū felicissimos iudicariū Phedum quēdam. qui p patria pprime
occubuisse. Et Aglaum Arcadum pauperrimū: quem a psophide vico
psophidium cognominant. cum em̄ Byges Regno Lydie armis ⁊ di
uitijs abundatissimo inflatus aīo Apollinem pyrbiū venisset sciscitatū
an aliq̄s se esset felicior De⁹ ex abdito sacrariū specū Aglaui ei prulit. Ja
grate senior terminos agelli sui nunq̄ excesserat. paruū ruris fructib⁹
⁊ voluptate p̄tent⁹ Cui sine plane astipulat illud sapiētie. melior ē buc Sapientie
gella cū gaudio. q̄ domus plena diuitijs cum iurgio. Item illud psalmi
Melius est medicum iusto. sup diuitias pctōz multas Et capite. et vij
memit cuiusdam Euthymi p̄ctē hoc est pugilis. enim pugil interpret
tatur. qui quoniā semp Olympiē victor fuerat. ⁊ semel tantū a Thasio
Theagene circumuētus dolo victus Iussu eiusdem oraculi ⁊ Ionis asti
pularu p deo est habitus ⁊ cultus Patria ei locri in Italia. q̄ epizephy
riū dicitur. apud quos erat ei statua. ⁊ Olympiē altera. q̄ ambe vna diē
fulminis impetu p̄sumptē sunt. hic teste Heliano in libro variē historie
octravo. sayuz ingēri magnitudie gestabat: qui locris ostēdebat. ⁊ alio q̄
ceteri mortales fato absumptus est Nam apud Cecinū amnē q̄ locros
diuidit a Rheginis ab oculis hoīm repēte disparuit. hi sunt quos ex to
tō humano genere. ex tam infinita hoīm multitudie vt felices haberent
electi sunt. de q̄bus illud Hieronymi nostri dici p̄t. quātis laborib⁹ here
ditas cassa expectū minori p̄missa p̄cio margarita christi emi poterat. Cle
ra ergo solonis sentētia q̄q̄ ab Aristotele damnata. q̄ neminem in vita
beatum existimauit dici debere. Cui cōsonat illud psalmi Cum ceciderit di
lectus suis somnum ecce hēditas dñi. Nō plus ergo q̄renda ē in hac vi
ta felicitas. q̄ apud gallos Roma. apud gallos em̄ nunq̄ ipam vitem
Romam sed viam quē Romam ducat inuenias. Nulla est igit nec esse
potest dum viuimus nobis alia felicitas. q̄ ad veram felicitatē vera via
quam qui tenet a mortalitate ac miserijs se afferere p̄t. Vita em̄ nostra si
cum p̄tute ⁊ dei gratia agat. ad beatitudinē. si cū vitijs ⁊ dei odio a misē
ria ad miseriam est via. ⁊ quāto vita hęc laboriosior ⁊ erummosiorq̄ ē. mo
do Justiciam ⁊ pietatem seruet. tāto maior est futura felicitas Audi nō
me. sed Joānem in Apocalypsi Beati qui lauant stolas seu vestes suas
vt potestatem habeāt in ligno vite. ⁊ per portas intrēt civitatem stolas

liber Secundus

lanare est poenitentiam agere. que predicatois christi fuit iniciu. in ligno vite potestatem habere. christo qui est lignum vite in medio Paradisi e frui posse Per portas intrare Civitatem. est per madoroz observacione ad coelum ire. Dixit em christus adolescenti. si vis ad vitam ingredi. serua mandata sed quid multis opus est quando licet vno verbo saluare. res ita se habet. vera et compediola felicitas in hac vita nulla est alia nisi madoroz dei et Euagelice legis observatio. no diuitijs no potetia i tendendu est. Regnum dei estimacionem non habet. quantum exhibere potes. ratio emittur Non opus est sanitate. no liberis. no clientibus. no amicis. Sed dei gratia et frute conadum est. vtraga nostro pendet arbitrio. licet em sine dei munere. neqz frutus. neqz gratia haberi possit. tamen vtrumqz ideo nostru est voluntatis. quia deus bonoru suorum liberalis ac magnificus dispesator. tantum tribuit. quantum est quisqz paratus accipere. stat em christus ad ostium et pulsar. ad aperietem intrat. cum eo assidue epulatur et habitat. Neqz stoici igitur cum duce suo. Zenone. neqz peripatetici cum duce Aristotele recte de felicitate senserunt Illi em in virtute sola. Isti in opatione virtutis eam collocat. Sed nos a deo illuminati et edocti virtuti opationiqz virtutum superaddimus gratiam Nec si sequi potes (potes aut si vis) licet amicis priueris. licet summa premaris inopia. Licet cum Job in sordibz iaceas. Licet insanabili morbo teneas. felicitatem tamen habes non illam quam sardanapallus vir muliere corruptior. no eam quam Croesus et Attalus. no illam quam Salomon habuit dum corrupte vixit. sed eam quam Paulus. quam Petrus et alij habuerunt. qui in tentationibus cum christo permanserunt sed tandem postremo loco audi testimoniu christi. quo nullu maius excogitari potest vbi nam christi iudicio prius vite beatitudo sit posita beati inqz eritis cum vos oderint homines. et exprobrauerunt. ac eiecerint nome vestru tanqz malum propter filiu hominis gaudere et exultate. ecce em merces vestra copiosa est in celo

De Synteresi Ratione. et conscientia Ca. viij

PUllatio christi de qua dicit. ego sto ad ostiu et pulso. nuqz intromittitur. die noctuqz prestrepit. domus est aia: ostiu voluntas. res qbz sit pulsatio. sunt mallesynteresis. ratio et conscientia. Synteresis est aig generale iudiciu. quo qd agendu sit naturaliter in gne cognoscit. vt qz colendus est deus. qz pater honorandus. qz subueniendu miseris. qz sp in commune bonum aliqo conservandu. qz humana societas est seruanda. hec animi virtus. quia nunqz corrumpitur. Synteresis. hoc est conseruatio dicitur a grecis. Ratio ad singula descendens subiungit. huc esse deum huc

E iij

esse patrem. hūc esse miserum Cōscientia ad opus pperās. hūc igit colē-
dum. hūc honorandū. huic subueniēdum esse cōcludit discursus iste con-
silium est. qđ intellectus opatiōe pficit. et ex his colligit syllogism^o. qui
apzari hoc est ab opatiōe practicus dicitur. Ad primā vim nullo nobis op^o
pceptore. Lūmē est pperuū naturali luce semp illustre. semp clarum.
nec exingit pr. nec abicōdi. Hoc em est de quo in psalmo dicitur. Signatū
est sup nos lumē vultus tui dñe. Ad rōnem multā cure. multum opre
impēdēdum. falli namq; facillime pōt. et ea decepta pscientiā que sequit
labi decipi et errare necesse est. Intellectus igit triplex ē malleus. quo ia
nua id est volūtas pulsā. nam ad intellectum tria illa ptingit. pulsator ē
deus. pulsat autē vt aperiat. aperiō est electio. hoc est pultationi q̄p̄p̄
cessit p̄sentane^o volūtatē assensus. Si qđ p̄sciētia dicitur eligat. p̄p̄p̄
ctē sunt lumē. et ingrediete deo fit salus aīe. Recta volūtatē electio dōs
mus est aperiō. grē infusio dei est introit^o. de hac dei pulsatiōe Paul^o ad
philippēas capite scđo Deus est inq̄t qui opatur in nobis et velle et p̄p̄
cere quo p̄ bona volūtatē scz sua

**Quod sine dei custodia frustra laborat huma-
na prudentia**

Capitulū .ix.

Ad dicit quispiam dum me infirmitas reddit inuicem. q̄s fami-
lię aderit. quis Literorū necessitati occurret. Didicimus adhuc
pueri f̄sus illos Maronis in Georgicis. Uidi lecta diu ac mul-
to spectata Labore Degenerare tamē in. vis humana quorānis Maxi-
ma queq; manu legeret. sic omnia fatis In peius ruere. ac retro sublap-
sa referri. Respōdēdo ad hec sic breuiter. vt respōsione nō grauem. sic p̄
lixē vt voto satisficiam. Ille custodiet qui semp custodit. At quid dicit p̄
pheta. Nisi dñs custodierit ciuitatem. frustra vigilat qui custodit eam.
Nisi dñs edificauerit domum. inianum laborant qui edificant eam.
An putas tibi filiorū tuorum maiorem curam esse q̄s deo. Sz vix apđ
glaiam. capite. xlv. Quāta nos charitate suscipiat quāta errores nrōs
patientia ferat. quāta nos fide custodiat. ait em. vsq; ad senectā ego ipse.
et vsq; ad canos. ego portabo. ego feci. ego feram. ego portabo et saluabo.
Quomodo fieri pr. vt sit in alicui^o corde tāta duricies quā diuine digna-
tionis sermo tā pius emollire nō possit. Quis est aīo tam stupido q̄ aus-
dita p̄ os tāti p̄phete diuine pietatis redundātia tāta nō putet. ei suarū
rez curam esse. Nō speret se mortuo familiā regi. At dices experimēto
didici eas familias possum ire quas nullas pater curat. nullus tutor re-
git nullus cōonomus admilstrat. At ego quoq; experimēto didici mul-
tę familias q̄b^o cōtērat custodes amici. curatores. pessum esse. Interisse. et

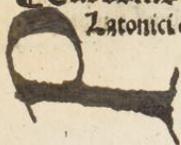
Vergilij

Liber Secundus

enauuisse. Ubi Priami domus. que tum cum maxime viris opibusq; pol-
 lebat. igni ferroq; consumpta est. Ubi Neronis familia: q; tum cum coe-
 los rugebata fundamentis est eruta. Ubi logobardoz & gottthoz princi-
 parus. q; postq; p omnem fere italiam radices miserat repetere conuulsus e-
 Ubi carthago. Ubi corinthus. Ubi numatia. Ubi verus illa hierusalē-
 Ubi Romę gloria: Perierūt. in cinerem lutumq; uerse sunt non quia
 defensoribus carerēt. s; qm de^o custodire cessauit. Dector apud Maro
 nē inq; Si pergamma dextra defendi possent. etiā hęc defensa fuissent. Ne-
 tra. q; Romulum & Remum infantes. nudos feris expositos. omni
 humana ope desertos seruauit inter Lupos. Quis hispanoz ducē abi-
 tem ad feras p̄iectum. Quis Cyro infanti quem postea Persaz regem
 effectum Chulstum suū deus vocat. nutricē canem dedit: Quis istos cu-
 stodiuit. nutriuit & aluit. Quis moysen fuscilla inclusum. in alga iacen-
 tem flumis aluioni expositum liberauit. Quis Petrum a fluctib⁹ ab-
 sumptum ne mergeret erexit. Quis est ergo q; facit hęc. Nempe ille qui
 facit omnia At dices: Est abum⁹ ergo nos. Ignauī iacebim⁹. faciet ille o-
 nia Ne sic dixeris. Audi qd sup hoc Gregori⁹ sentiat et⁹ hęc vba sunt de
 te loquētis. licet em̄ omnīū bonoz sit ipse Largitor. fructum tamē nos-
 tre qrit indultum. finge liberis tuis esse nutricē. que morbo cōfecta ac-
 iam moritura filiozum tuoz vicē ingemiscēs p̄nte te clamer. Quis dul-
 cissimi infantes deinceps me vita functa vos pascet. Quis vestiet. Quis
 educabit. & reget. Tu pater q; hęc audis nōne lamērationes has & vanas
 & supuacaneas dices: Nonne recti⁹ loqretur si diceret Deinceps vobis
 pueri melius erit qm̄ me abeūte sub paterna disciplina futuri estis. hęc
 tenus viuēte me parētes q; vos mihi crederāt. forte negligēt⁹ vos ha-
 buerūt. at cū abiero. ipsi oneri & curę succedent. p̄cta hęc cogitatio sermo
 q; fidelis. Sic p̄cul dubio nobis accidit Carole Ansoni vir opti⁹ De⁹
 nobis pater est. loq; plus nos amat. sapiētius gubernat. q; nos ipsi nos
 Sed nostra teneritas finem nō habet. fides nostra cœca est spes nostra
 spū carēs tanq; follis sine vēto iacet. frustra ergo dictum ē. Facta in do-
 mino curam tuam. & ipse te enutriet. Ergo tam surdi erim⁹. vt nō audia-
 mus dominū ad vos ex Euāgelio Nathei clamantē. Considerate lilia
 agri que nō laborāt neq; nent. Nolite solliciti esse dicentes. qd māduca-
 bim⁹ aut qd bitem⁹ aut quo operiemur. Nolite in crastinū solliciti esse
 sufficit diei malicia sua hoc est anxietas & sollicitudo. Querite p̄mū regē
 num dei. & iusticiā eius. & hęc oīa adijciētur vobis.

Cur bonis eueniāt mala/phōz opinia Ca. r.
 Latonicī qdam. in quoz catalago Plorū⁹ est. cur boni flagellē-

c. v.

Euphorbus .r.

tur a deo. eam inquiretes ad Pythagore Paligenesiam recurrerunt qui ab aliquo demone persuasus se aliqui euphorbi. aliqui panone fuisse putaverat. Existimaverunt ergo aias pluries in corpora suis fuisse. et pro vniusa vite meritis premia in alia vita recipe. et sic fieri vt q vni corpi iura peccauerit. in alteri diuinctoe pleccant. atqz ita iuste potuit euphorbi scelerere pati Pythagoras s; loqe nobis aliena mens e Paligenesia catholica no audit ecclesia. pter euz de qua Christ' dixit oportet vos nasci denuo. qd dictu admirat' Nicodem' princeps phariseoz Quo inqt pt ho nascere sic senex. Sed de hac mo non est sermo. Astronomi coelo impuntant. vñ Mar. Manlius in quarto astronomicon libro inqt.

fata regunt orbem. certa stant omnia lege.

Longaqz per certos signantur tempora cursus.

Nascentes morimur. finisqz ab origine pendet.

Tunc et opes et regna fluunt. et sepius orta

Paupertas: arteqz date. moreqz creati

Et vicia. et clades damna. et copendia vite.

Vulgaris et supstitiosa gentilitas numina qda aduersa esse credidit qd infestadi hoies libido inhit. et ea esse qui Thirgali' leua appellauit. his no tradicim'. sed ad orthodoxe fidei regula reducetes leua hec numia de mones nominam' nocedi audios ac nobis inensos. et io numia dici possunt q habet voluntatem ac ptaem. numen em vtrug significat. Sed

iplos cum stellis et causis oib' quas secudas dicit sub arbitrio comunis dei optimi maximi credimus pncipi. qd et sancti Job testatur historia Illic namqz di ptaem tentadi a deo data. nec prius ausum fuisse diabolum nisi quado et quatenus accepit a deo

Mar. Manliq

nume qd.

Sex cause flagelloz nostroz **Cap. xi.**

Batoro vero patz qui deo inspirate locuti sunt snia est: quattuor causas fieri vt homines vite hui' angustijs pressi multipl' flagellent a deo Ego aut sex et amplius causas esse pperio qd sacre scripture testimonijs pstat Quidam namqz flagellant a deo vt flagitiose vite maculas poenitencia delcat. ptem em qd prudentia no cauet. poenitencia celet. Et ipsa vt sancti docet scda post naufragiu est tabula. Nam cum statim baptizati matris eccie sinuz ingredimur. q nos ad coeli portum vehat. nauē intram'. eccia namqz nauis est Petri. S; si furctib' tentationu pcellis innocetie carina soluta sit Corrupteda e poenitencie tabula. Cui p yndosum seculi fretu innitetes et si non sicca. vni em feramur ad Litt'. pcti aut remissionē litt' voco S; qm in his naufragijs qdē vsqz adco stulti sunt. vt neq saluari curēt de' optim' ac pssim' nauarchus

eos vt tabulā hāc capiāt: dēberib⁹ excitat negligētiā: i crepat somnolētiā: discedit a lethargia ignauā super-pastor bon⁹ flagris abigere: hāc ob rē popul⁹ hebreus missus ē in captiuitatē toriēs. toriēs facola fuit in terra aliena: et in egypto sub pharaonib⁹. et in Babylonia sub Assyrioz Regibus vt tot incommodoz malleis attriti: et penitētię scobina ac luna expoli ti sordē delinerēt. Qd⁹ vt ira esse cōperias lege Judith historiam vixē qd⁹ Achioz dux amoitaz halopherni de iudeoz gēte p⁹stulātū riterit Dixit nāq; q̄riescūq; p̄ter ipm̄ deū suū alterz coluerūt dati sūt in pdā in gladiū et in opprobriū. q̄riescūq; at penituit eos recessisse a cultura dei sui dedit eis de⁹ coeli p̄tutē resistēdi. Ecce q̄ pacto alienigenaz q̄z testimoio (erat enī achioz alienigena) flagellat hoīem de⁹ vt ad p̄niam adducat. Nec de sunt ad h⁹ testimonia ex Macabeoz libro: quē Joseph⁹ is q̄ antiq̄tates edidit p̄scripsisse dicit enī. Obsecro at cas: q̄ hūc libz lecturi sunt ne ab horrefcat p̄p̄t aduersos calus. S; reputēt ea q̄ acciderūt nō ad interitū. s; ad correctiōem esse gn̄is nr̄itatem multo tpe nō sinere pctōres ex sn̄ia agēs; statū vltōes adhibē magni b̄ficij ē iudiciū. hec illo legim⁹ Attilā hunnoz Regē ferocissimū cū tātis cladi b⁹ vastaret Italiā dixisse se. q̄ re vera erat. flagellū dei esse: legim⁹ et i recētiōib⁹ historijs Lamerlanē tar taroz q̄ scythę sūt regē. cū rei bellicę successū iflat⁹ Paciatē Turcoz in patore bello captū quasi sc̄rā cauea iclusuz secū q̄cūq; castra mouisset. cir cūferret. dice solitū. se eē dei irā. et orbis vastitatē. Mēoria p̄bitū ē Dāni bali cū flagrāti odio festiaret ad Italos appuisse i somnis sp̄ētē horrēde magnitudis q̄ a tergo sequēs exercitū memora et salt⁹ igēti fragore p̄ster nēr: qd⁹ aliud erat serpens ille terribil. q̄ Dāmbal ipse: cui⁹ ministerio vos lebat deus totius Italię flagitia.

Secunda causa flagellorū Ca. rñ.

Deus etiā hoies nōnunq̄ aspicius tractat. non vt pctōz rubiginem abstergat: quā nō h̄nt: s; ne iminēti sordē se inq̄nent. ea diligētia in nos vltus quā nos in seruādis cibus adhibem⁹: solemus enī carnes quas sum⁹ in p̄les dies seruaturi. aut sale pfundē aut aceto imergē. aut frigidissimo i loco suspēdere. Solebāt etiā antiq̄ mortuoz corpa mirtha perigē. qm̄ his oib⁹ cōtra putrefactionē p̄t⁹ inest. Sic nimiz flagella diuina p̄tra futurā culpā singulari solēt eē remedio. Sic Paul⁹. et ne ma gnitudo inq̄t reuelationū extollat medatus est mihi stimul⁹ carnis mee sp̄is sathane q̄ me colaphizet. Legisse me meius locū nō memi quendam viz sc̄simū a demoio qd⁹ suis tūc meritis ab energumio qd⁹ expulerat fuisse arreptū. id p̄ remedio factū a deo: ne sc; tāte gratiē miraculo elatus gratiē statim amitteret: quam habebat.

Energium

Tercia causa flagellorum Ca. xiiij.

Saepe numero deus profectui nostro semp intentus. sicut Aquila puocans pullos ad volandum. vt nos altius puehat. terrenis voluptatib⁹ priuar. sic fit vt mens q̄ in his humilib⁹ terre bonis cis bñdū inuenit. sublimius vt pascat. ascēdit. et hec cum plerisq̄ alijs scōz cum p̄cipue dno Hieronymo ad p̄fectionē viā fuit Hieronym⁹ em̄ dū intēpsta nocte ad p̄ salmodiam de more p̄surgeret muliebrēm veste ab enulis clam suppositā. nihil tale suspicatus. induit. et in eo habitu dum strenuus Christi miles in ecciam sine mora se p̄cipit. chorū trantātium ingressus patuit p̄tumulē nō vulgari. nō tamē animo scūs nec victus a malo. sed vincēs in bono malum. sapia em̄ vincit maliciam. cū sancto Jacob cessit ire cessit insidijs Hierosolimā p̄xit. cremū incoluit testamētra trāstulit. et mirabilis vitē scitate clar⁹. non agitantouē obiit. Sic et nos solemus aliqñ euntē equū calcaribus. ut celerius gradiat vrgere. et hoc autem tētationis genere Gregorius in Ezechielē loquens ait Qd̄ flagelluz grano. qd̄ fornar auro. qd̄ lima ferro. hoc facit tribulatio viro iusto. Item p̄cūtimur in via. ne viam p̄ patria diligamus Et iterū tolerandi ergo vbiq̄ sunt proximi quia Abt fieri nō potest. quē Chaim malicia non exerceat.

Quarta causa flagellorum. Ca. xiiij.

Datur etiam bonis aduersitas. vt ad aliorum p̄fectum p̄ eas tan q̄p̄ iudicem magis eoz patet integritas Ad qd̄ ostendendū duoz hominum clarissima p̄ferent exempla Nabraham scilz et habraha Job eius p̄ sanguinci. nā s̄m Hieronymū in quēstioib⁹ hebraicis Nabraham fratre Habrahe descēdisse Job credit. In his ergo duob⁹ viris illu stribus duaz p̄tutum maximaz et hominū maxime necēarum exemplar. cui te p̄formari oportet. est positum Ad hos tanq̄ ad normam et p̄p̄ndiculum respiciūt omnes q̄ deo volūt p̄fere obēdite. et equo aio aduersa tolerare Si ablat lachrymabūdus Nabrahā vnicū p̄dari ingenij et optime in dolis filiū adultum sibi obsequētem. innocētem. piū. māsuētū. q̄amisso plus alteri⁹ spes nulla superat. stricto ad aras gladio p̄fossus rus. Credimus ne sapeū pecc⁹ Habrahe fuisse. putare possum⁹ sup tam elegātis forne filium cum tam paciēter gladio porrigeret iugulū. patet ne pietatis viscera non p̄mota Magna certe et plusquā dica possit pius et filij fides fuit. fortitudo mirabilis. Cōstantia plusquā hūana. paciētia singularis et inaudita. hoc spectaculo delectat⁹ deus tota eoz posteritate vlt⁹ ad aduētum Christi peculiari semp cura tutat⁹ est. Job p̄o patia

Job

facta est miseris et erummosis comune refugium. et magisterium vniuersale
 le dolerium. in eo tanquam in ceteris tabula describitur vite nostre casus. et quomodo
 modo ferendum sit vnum quodque aduersitatis genus ostendit. et sunt que
 putet librum illum non historiam veram continere. sed parabolam esse et quasi figu-
 metum quoddam poetici. eosum inuentum. ut legentes tolerantie leges et
 iura predicet. sed re vera gesta res fuit. ita nos sentire cogit veneranda
 auctoritas sanctorum Patrum. et in primis Hieronymi. qui Job post Mo-
 ysen et prophetas omnibus agiographis anteposuit. ipse in tota libri sui
 serie nil aliud conat ostendere. quam homines non semper suis meritis. sed etiam se-
 creto dei iudicio aliquando si sine culpa. non tamen sine causa flagellari a deo.
 propter quod amici eius probare nituntur peccati non debere hominem innocentem et eum
 qui a deo flagellatur. de precedenti culpa ex poena redargui. qui sensus cuius re-
 fraget fidei orthodoxe. erit a nobis tanquam quidam scopolus cuitandus. hęc
 autem omnia ad disciplinam nostram sunt facta et scripta. sicut in litteralibus quas
 pharos vocant turribus nocturne lapides accendunt ut portum nautis te-
 pestate iactatis a longe ostendant.

Rebetis tabula .i.

Agioſophy

Orthodoxa

Quinta causa flagellorum.

Ca. xv.

Non nunquam ad solam dei gloriā percutit homines saluator ostendit.
 cum discipulis interrogantibus suo ne an parētur merito factus
 esset. ut quidam cecus natus esset. Respondit eam cecitatem. neque ip-
 sum cecum neque parētes peccato meruisse. sed ut in manifesto et irrepara-
 bili nature defectu ars et scientia diuina lucesceret. sicut cum percutitur aial
 quodpiam ut medici scientia et medicina agnoscat affectus. sanctissimum
 igitur Job imitatus. cum ruit in te doloris acerbitas. uersis in cœlum oculis
 dicas. Manus tue domine fecerunt me et plasmauerunt me totum in circui-
 tu. et sic repete precipitas me. memeto queso quod sicut lutum feceris me: non
 vesicut lac nullisti me. et sicut casum me coagulasti. Pelle et carnibus
 vestisti me. ossibus et nervis conpegisti me. vitam et misericordiam tribuisti mihi et
 visitatio tua custodiuisti spiritum meum. Hęc et his similia que plurima que in eo
 reperies. in doloribus repens leuamen accipies. et quasi Job socium habes
 as in poenis minus morbo tanquam in plures diuiso grauaberis. Et memeto
 spiritus mortalitatis vite quam breuis est. bona et mala cito perire. et ideo cum Job
 cantato. homo natus de muliere breui uiuēs tempore replet multis miseriis
 quod quasi flos egredietur. et perierit. et fugit velut umbra. et nunquam in eodem sta-
 tu permanet. et iterum illud. dies mei transierunt. cogitationes mee dissipate
 te sunt. nocte uerterunt in diem. quia me in somno fecerunt. et rursum post
 tenebras. spero lucem. et item illud. nunquam non paucitas dierum meorum
 finietur breui. Dimitte ergo me. ut plangam paulum dolorem meum: et

Job.

Job.

Quod virtus que bonum virum facit incrementū
accipit ab aduersis. Ca. xvij.

Uelim hoc loco audire nō pigeat. et q̄ sunt in patiā fruct⁹ aliquā
disperser me cum p̄scrutari. qd̄ est q̄ homines in primis nō cordati
s̄m verūctiam rudes et plebei mirātur et laudāt. Virtus nempe.
Nā inter terrena bona nihil ē certe frute p̄stanti⁹. Immo terrena bona
sic p̄cellit. tāto intervallo antegredit̄ vt celestib⁹ bonis et feratur hinc il
lud satyrica Egregium sanctūq; vir si ceruo. bimebru. Hoc monst̄r p̄es
ro. aut admiranti sub aratro. Piscib⁹ inuictis. aut foete para melle. Et
q̄ virtus quidam ad intellectū p̄tinet. vt prudentia sciē et artes liberales.
les. ac mox chanice. qd̄a ad appetitū. vt Iusticia Lepantia fortitudo. die
iudicio tuo. quenam istarū p̄ferūtur. et p̄stant. Certe q̄ intellect⁹ sunt bo
nis ac malis cōmunes sunt. Videm⁹ em̄ aliqui mox corruptissimoz ho
minē p̄stare ingenio. liberaliū artū locos callere. legū enigmata et nos
tos sacre naturales et theologicas q̄stiones solue. te oib⁹ ita disere vt deū
credas. sunt nāq; artes et sciē grē (vt aut) gratis date: bonis et malis ex
positre. suapte natura qd̄e horabiles. vt Aristoteles in q̄t in libro de aīa. s̄
vsum malū admittētes. et p̄ptea nōnumq; h̄nti noxie nō habēti vtilēs.
Multri em̄ disciplinis inbuti s̄z male vtētes tanto magis p̄niciosi sunt
quanto ad nocēdum veniūt magis armati. Et Iusticiam Lepantiam
charitatē modestiā. patiā. et id gen⁹ alia nō nisi in bonis videm⁹. neq;
eis quisq; abuti p̄. h̄nt em̄ iste vtutes sc̄issime p̄p̄riā et indissolubilē bo
nitate. quā eis q̄buscū h̄tant largiūtur. et ipsarū natura est bonos efficiē.
Apulei s̄nia est. nihil esse deo simili⁹. q̄ vir aīo p̄fē bon⁹. id ēt maxie. p̄
stant h̄ vtutes q̄s morales vocāt. s̄nia est Aristotelis et eam oim̄ confir
mat opinio p̄ vtutes intellectuales bonū qd̄e nō simplr s̄z fm̄ qd̄ dici v̄t
et qui grāmaticā h̄z. nō bonū simplr dic̄ s̄z cū addito bonū grāmaticū.
sicut et qui caute furari sciat. bonū furē. at q̄ iusticiā ac t̄pantiā h̄eat. que
sunt in appetitu. bonū sine addito et simplr dicim⁹. His ergo vtutibus
tanq; solidis quibusdā clavis et firmis adminiculis naturā fragilē de⁹
fulciunt. vt mox bonitate q̄ secum nō attulit. hauriet ab eis. Sed neq;
ipsas vtutes natura producit. Aristoteles em̄ ait in ethicis. neq; a natu
ra neq; p̄ter naturam inesse vtutes. esse nos quidem natura aptos p̄fici
autem per exercitium. Id Aristotelis dictum genus omne vtutis am
plectitur. exercitio enim omnes parantur. Et de his peculiariter que in
appetitu sunt in psalmo cantatur. Ibur̄ de frute in vtutē. et videbit̄ deus
deorum in syon. p̄p̄riū istarum est in deum ducē. deū ostētere: deo cōiun⁹

gere. At que in intellectu sunt. naturalem impotētiā ad hoc habēt. Et hinc argumētum trahunt; q̄ in certaminibus scholasticis sumūt patrociniū volūtatis. sunt enī in aīa duo duarū capita factionū. intellectu^s scē et volūtatis; q̄bus de p̄scentia certamē antiquū est. Qm̄ ergo he p̄tutes que alijs p̄sident in infirmitate corpis maxie pollēt p̄dicere Ap̄lo Uir^o in infirmitate p̄ficiat. sic vt desiderabilis sit morb^o. quo cū Ap̄lo dicē possimus. cū infirmor. tūc fortior sum. et itez libētē gloriabor in infirmitatibus meis vt inhabiter in me grā ch̄asti. Suscipiēdus ergo gratāter est morb^o. in q̄ est occasio tāti p̄ficiūs. in quo est p̄merēdi tanta opportunitas. tātus v̄sūtātā p̄moditas. Un̄ in psalmo legit Multiplacatē sunt infirmitates eoz. postea accelerauerūt. Quid est postea accelerauerūt. nisi ad deū celeriter cucererūt. Est ergo infirmitas hoi. qd̄ calcar equo qd̄ stimulus boni. qd̄ remus nauī. Nobis vt plurimū accidit. qd̄ et iumentis Iumenta cū in via cibū reperiūt voluptate pellecta trahere desinūt. et pastui tam diu inherēt. q̄ diu bubulci stigma nō sentiūt. tum demū accelerāt cū p̄terantur. tum se in vię accingūt. tum itineri instāt. cū nihil qd̄ delectet occurrit. Nam dum nō nisi in termino quietē expectāt. gressu citatore defūdāt. at qui sepius in via qd̄ tardat. offendit ad vię finem scrius p̄git. Deu quot inuenies q̄ diu mūdi blāditijs quasi sircum canibus terenti tūc tādem ire incipiunt. cum iam mortis nocte ingruente vita inuita venit ad vesperam. Isti postq̄ totum vitę tempus. quod dei beneficio ad conchūcūm acceperāt. p̄ ignauā et seccordiam effluxit. dū frustra vixisse se vident. moerore tabescūt. in desperationē cadūt. submerguntur. et pereunt.

Quod prosperitas sit inimica virtuti cum declaratione dextre et sinistre partis i celo. pro Aristotele contra Pythagoram. Ca. xviij.

Quod mortalium ps cum corpore recte valet. mente egorat. cum succi et spirituum plena sunt membra mens deo vacua friget et torpet. dum sensuū viuacitas in terra se pascit. egrę p̄sciētie deus non sapit. dum appetitū volūtatis inheret. ratio hebetata deum nō videt. deus homo dei mīcab^o abutit iumētis inspicitib^o compāt. p̄ptēa in psalmo d̄. Impinguat^o. dilatat^o. incrassat^o. et recalcitrauit. Immoderata namq̄ p̄speritas vitę lasciuienti p̄bet audaciā. piscicul^o q̄dam marin^o q̄ nauca teneat vocat^o. Echencisq̄ p̄toxiā Antonij nauē bello actiaco fecit imobilē. p̄spitatis naturā ondit. hac ei sicut illo naues magna viroz igenia ne i portū salutis p̄ viā s̄tutis veniāt retardant. Rōne colligim^o i h̄storij legim^o. experimēto videm^o. cū maiorē mox periculo navigari mū

Stigma

Echencis p̄speritas
admodū parū
in petris v̄sūtātā
q̄ adheret carni
m̄. nauisq̄ veta
dat.

Liber Secundus

Angles
 do trāquillo tēpestuoso Iteo in psalmo dicitur: Cadent a latere tuo mille et de-
 cem milia a dextris tuis. eo quod dicunt a dextris decem milia cadere. et a la-
 tere tū mille lat^o sinistro accipit. ac si dicat Moyses cum habet psalmū
 attribuit. hoi vtriusq; casura pericula: s; a dextris lōge plura. Sicut em̄
 teste Aristo. in li. de celo et mūdo Ante vocat qua sensus vigent. retro:
 qd e regiōe est. sursum qd lōgitudis ē caput ei et oppositum deorsum sic
 qua motus incipit dextrū. et qd ab eo dixerunt mūdi dat orienti. sinistrā
 ipse Aristoteles contra Pythagoricos dextram mūdi dat orienti. sinistrā
 occasui. sursum. auctro deorsum boree. ante huic nrō hemispherio. alteri
 retro. hęc aut tetigim^o. vt plar^o ostēdam^o leuū intelligi S; in mystica
 interpretatione q̄ cum oibus sacris scripturis. tum maxie Moysi conue-
 nit p̄ dextrā prosperitas. p̄ leuam et signat aduersitas. p̄ millib^o ergo peri-
 culoz q̄ nobis p̄ viam morum euntib^o offert aduersitas: decez milia da-
 bit prosperitas. Exēplum ex vita Dauid accipito. qui q̄dū p̄sequētib^o ho-
 stib^o bello attrit^o est. sanctorum tēnuie. At vbi p̄secut^o est pacem. et oci-
 um. scūs est mœchus et adulter. et qd lōge prius ē. homicida. In agro p̄-
 speritatis hęc pullulat. q̄ breuiter Joānes enumerat: concupiscētia carnis
 et oculoz. ac supbia vite. S; in agro aduersitatis sicut scūt tristitie. do-
 lores. et lachryme: q̄bus appetit^o quasi ager primis astric^o nihil qd bo-
 nas herbas opprimat germinabit. At cum regnat lasciuia prosperitas su-
 mar^o culine. mensē remittit. pocula spumāt. risus abūdant. corda luxuri-
 ant s; dices. qd p̄est nobis p̄bitas ad quam nō mouer volūtas s; vt get
 necessitas. Audi gregoriū dicētem. felix necessitas q̄ nos ad deū ire cō-
pellit. Nōne dici audisti setam filum agere. seta est timor. filum est cha-
 ritas. cuius seruitio dei q̄s assuevit licet a metu inceperit format p̄ceptū.
 et breui generat ex vi voluntas. ex timore charitas. ex seruitute libertas/
 q̄ ad euāgelicū diuiniuz intrare p̄puli sunt vt epulas gustarēt. q̄ tristes
 intrauerāt leti discumbēbāt. N si aliq̄ dei munē talē vitā agēm^o sani. q̄lē
 aliqui pollicemur infirmi. quāta esset in mūdo trāquillitas. quāta dulce
 do quāta incūditas. Certe nō aureū tm̄ seculū. s; etas illa florēt innocua
 quā primū hois culpa destruxit. Oib^o em̄ existentib^o iustus. pijs. mansue-
 tis. et mitib^o. ois discordiaz fomes occideret. at sepultra discordia qd sup
 est. nisi vt sit oibus vna leticia.

Quod aduersitas tollat mortis metū Ca. xix.

Q
 Si aliud quoddā magnū: nescio an aduersitas: infirmitatis bonū
 Nā liberat nos eo q̄ maxie laboram^o incōmodo. mortis scz metu
 Cuius mēoria sic amarescit. vt etiā si cuncta possideas bona. si ves-
 caris sp̄ ambrosia: q̄ qd gustaf reddit amaz. At sicut cuius quis caleo ni

F i

miu[m] p[ro]mitur. ⁊ si p[er] belle ac p[er] q[ui] venisse pedem vestiat. discaleari op[er]at
 Sic nimiru[m] cum q[ui]s h[ab]e[re] vit[am] experit aduersam. ⁊ sine spe salutis as-
 fligit. p[er] singulari remedio morte[m] expectat. ⁊ nonnunq[ue] inuocat. ⁊ q[ui] sera
 sit increpat. p[ro]tra se v[er]get: sibi eti[am] p[ro]sciscit. vit[am] ipsi[us] p[ro]emptor: ⁊ p[ro]dig[us]
 Cato ille vir memorabilis cui[us] in seueritate ⁊ p[ro]st[er]a nom[en] est tm. in ce-
 sariana tyr[ann]ite sibi aduersa Nescio q[ui]d reppit. q[ui]d formidolose mortis
 metu extingit. Item antidota p[ro]tra mortis pauore inueneru[n]t alij p[ro]res
 in aduersis. vt Cleopatra ⁊ Demosthenes. vt N[um]ibal. q[ui] quasi remedio
 calamitatu[m] vnico obui[us] iueru[n]t fato suo. Un[de] ipse Job patie[n]te ex[em]plar
 que canis infirmitas in vit[am] satietate adduxerat clamat dice[n]s. Cunctis
 diebus q[ui]bus nu[n]c milito expecto donec veniat imutatio mea. Et iterum
 Quis det inq[ui]t vt veniat petitio mea: ⁊ q[ui]d expecto tribuat mihi de[us]: ⁊ q[ui]d
 coepit ipse me p[ro]terat felix igit[ur] egritudo: q[ui]d a nobis auferit incommodu[m]
 quo q[ui]s abstinu[it]io generali voluptas o[mn]is e vita discedit. Bladi[us] ille quem
 supra caput Damoclis p[ro]iu[n]ctis Dionys[us] tyr[ann]i[us] app[er]edi iussit q[ui]d aliud
 notat: qua[m] null[am] relinqui cu[m] metu mortis. in vita dulcedine

Quod aduersitas faciat se ipsum cognosce[re] Ca. xx

Alia in morbo latet vtilitas: q[ui] talis ac tara est. vt ex ea nascat foe-
 licitas. aperit em[en]t morbo[rum] oculos egrotati. ⁊ p[ro]st[er]a reciproc
 se intuens dum nihil videt vnde sup[er]biat. sub potenti manu dei se
 humiliat. Xenophon autor est. Croeso ditissimo ac fortunatissimo Ly-
 dor[um] Regi Apolline delphicum respodisse **σάυτον γινώσκων**
εὐδαίμων κροίσω τρεπασείω. hoc est. te ipsum cognoscens. ⁊ felix
 Croese eris: h[ec] vox licet a medace imo a medacy patre p[ro]derit. adeo tm
 vera est: vt p[er] eam crediderit sue falsitati posse veritatis vultu induci dia-
 bolus naq[ue] ex paucis veris q[ui] loquit[ur] suo medacio velame obtendit. ⁊ fal-
 sis vera quasi mucrone haste p[ro]figit. v[er]u[m] ⁊ Lactanti[us] inq[ui]t venena no[n] dant
 nisi melle circumlita. ⁊ mala no[n] nocet: nisi sub specie vmbrae struunt. Cle-
 ra igit[ur] illa vox est Te ip[s]um cognosces felix Croese eris. Na[m] cu[m] q[ui]s se dili-
 geter explorat. ⁊ q[ui]d ac qua[n]ti sic estimat Co[n]tinuo ad deu[m] cu[m] Job clamat.
 p[ro]tra soluu[m] q[ui]d vento rapit ostendis potetiam tua[m] ⁊ stipulam sicca[m] perseq[ui]
 ris. ⁊ ego quasi putredo p[ro]sumedus sum. ⁊ quasi vestim[en]tu[m] q[ui]d comedi-
 tur a tinea. ⁊ illud. breues dies ho[m]i[n]is sunt. numerus mensu[m] eius apud te e[st]
 Constitui termini ei[us]. qui p[re]teriti no[n] poteru[n]t. ⁊ ite[m] illud Si sustinero
 id e[st] eti[am] si patie[n]ter o[mn]ia tuleru[m] in fern[um] dom[us] mea est. hoc e[st] in sepulch[er]o ita-
 rus sum. Moritur em[en]t iust[us] pariter ⁊ iniust[us]. ⁊ in puluere redit o[mn]is caro.
 Et p[ro]fecto cu[m] scio Job dice[re] possum. copatus sum luto: assimilatus sum
 fauilli ⁊ cineri. Nam ⁊ in psalmo d[icitur] Recordatus est quonia[m] puluis su

liber Secundus

mus. homo sicut fenum. dies eius tanq̄ flos agri. sic effloresbit Quonia
 spūs id est anima p̄rabit in ilo. ⁊ nō subsistet. ⁊ nō cognoscer ampli⁹
 locū suū Nam p̄ mortem sic de locis ac domibus nostris eijcimur. vt qz
 nunq̄ amplius redimus. ea ignorare videamur. ⁊ in alio psalmo. Relin-
quent alienis diuitias suas. ⁊ sepulchra eorum domus illorum in eternū
Et in alio. Ecce mirabiles posuisti dies meos. ⁊ substantia mea tanq̄
nihilum ante te. Ueritatem vniuersa vanitas omnis homo viuēs. em-
 nia namqz que in hac vita possident vana sunt. ⁊ omnis homo veniens
 vanus est. Subditur enim thesaurizat. ⁊ ignorat cui ⁊ gregabit ea. ⁊ Jaco-
 bus apostolus inq̄r. Quę est enim vita nostra. vapor est ad modicum appa-
 rens in duoz primoz fratrum nomibus monstrata est totius posterita-
 tis futura p̄ditio. Cham enim interpretatur possessio vel lamentatio Abel
 vero vanitas vel luctus Quis his appellationibus ostēdit. nisi possessi-
 onibus hoīm lamēra iungi. ⁊ omnia cum luctu ⁊ vanitate collabi. Itē
 in psalmo d̄. Quoniam omnes dies nostri defecerūt. ⁊ in ira tua defeci-
 mus. sequit. Anni nostri hoc est vitę cursus. sicut aranea meditabūtur.
 Vita enim nostra dupliciter meditatur vt aranea. ⁊ q̄ semper aranearum
 more meditatur insidias. quottidieqz ad opes ad honores mille retia tē-
 dimus. ⁊ q̄ opera nostra sicut aranearum telę fragilia modico quouis
 vento dissipantur Cū enim credimus in portū nostra traxisse negocia. quie-
 quid diu nitēdo ceteramus. lenissimi munusculi aura. ⁊ vni⁹ sibi voce
 demergitur. in eodē psalmo sequitur Dies annoz nostrorum in ipsis scy
 diebus septuaginta anni. nam in vita nostra omnio septuaginta vt plu-
 rimum anni sunt. si autem in potētatibus. hoc est si de potētib⁹ ⁊ corpore
 robustis loquimur. octoginta anni. supple sunt in diebus nostris. nec
 huic sententię p̄trarium est quod dicitur in Iesu filio Sirach Omnia
 potētatus vita breuis. psalmus enim vt dixim⁹ de potētia corpis ⁊ mem-
 broz firmitate locutus ē. Iesus at̄ de potētia p̄cipar⁹ intelligit sequit
 in psalmo. ⁊ ampli⁹. hoc est si diuitijs supinam⁹. qd̄ super. vitę. labor ⁊
 dolor est. Hoc est qd̄ poeta clarissimus inquit
 Optima quęqz dies miseris mortalibus cui
 Prima fugit. subeunt morbi. tristisqz senectus
 Et labor. ⁊ dure subit inclementia mortis. Vergiliū d̄ p̄ Georg.

Conditionem hanc mortalitatis nostrę miseriam quam sani corpore
 clausis vt plurimum oculis p̄transimus. quoniam egritudo semp ante
 conspectū nostrū. ⁊ e regione ad oculos nostros collocat. profecto sancti-
 or est sanitate. vt pote cui⁹ sanctiora sunt monita. ⁊ quę est infirmo p̄fec-
 tus occasio. propterea dictum in prouerbij Melius est ire ad domum
luctus q̄ ad domum conuiuij

Quod aduersitas fert auxiliū virtuti Ca. xxi p. 177

Svim ⁊ naturaz fortis inspiciamus: si legum ⁊ rōnis memores sum⁹. vt debem⁹ esse solliciti ne libido in nobis dominet. ⁊ vt appetitum redigamus in ordinē: aduersitatē in p̄mis amabimus. cuius ope vt est antedictū: efficit. vt sensus obediat rōni. Est em̄ aduersitas domitrix passionum. *Passio definit* passionem definit Damascen⁹ q̄ sit mot⁹ appetitiue fortis sensibilis cum imaginamur bonū vel malum. Tantā quippe imaginatiōi nostrę p̄stat vim inesse. vt q̄ primum boni vel mali q̄dā piam apprehenderit fiat in appetitu tāta p̄motio: que totū aialis corpus afficiat. ⁊ cor primum. nam sicut ex sententiā Platonis intelligētie cerebrz ⁊ numerituz epar: sic appetitus cor est instrumentū. Unde i leticia hiat ⁊ aperit. in inuore coit ⁊ comprimit. *Passio* Quicquid ergo nos cum imaginamur delectat vel tristat. passio dici p̄r. que in parte anime cognoscēte nō est. Nam ipsa cognoscēdo qd cupit assequit. quia p̄ter noticiam nihil auctu pat̄ Appetitus aut̄ noticia nō contētus redit vterius. nec quiescit do nec amatē rei se p̄miscet. infanti p̄similis qui sedari nullo modo p̄t do nec in matris feratur amplexum. In idem redit a Cicerone data definitio de affectu q̄ videlicet sit animi ⁊ corpis ex tēpore aliqua de causa mutatio. vt sunt gaudiū. leticia. miscōdia. cupiditas. metus. molestia. Que mō affectus mō p̄turbatōes vocant. affectōes istas fortis q̄dez p̄mitit sed magis aduersitas. p̄pterea cū nobis hoc bello laborātibus suppetias venerit abigēda nō erit. sed vt belli socia amplexāda. *Suppetias dicitur*

De vitanda Remesi. ⁊ quid sit scdm Aristotelem

Capitulum. xxij.

Sit locus qdā salebrosus ⁊ lubric⁹. qui q̄ p̄iculosus sit hinc declarat. q̄ David in eo tūnuisse se d̄r. ⁊ parz defuisse q̄i ruerit. Aut nā q̄m̄ci aut̄ pene moti sunt pedes pene effusi sunt gressus mei. ecce periculū. ⁊ sequit. Quia Zelam sup̄ in q̄s pacē petōz vidēs. ecce loc⁹ piculū. Zelam⁹ cū bona malis euenire dolem⁹: nā ἠλδοσ grece d̄r iusta ira. In Zelotypia. i. forme emulatio. quā Chrysipp⁹ ait eē ai egritudine in te nata q̄ q̄s timeat ne cōe fiat. qd sibi p̄ delictis p̄prium oprat. s̄ ad Zelū recto Aristoteles hūc affectū libro scdo ethicoz *NEUOS* IN vocat. ⁊ inter duo extrēa sicut natura fortis ē. collocat hoc ē inter inuidiam ⁊ malivolentiā. vt Argypopol⁹. vel puerlum gaudiū. vt trāssert Leonardus. Est at̄ vt scis inuidia ex alieno bono nata tristitia. malivolētia s̄o cōtra inuidia ex alieno p̄trahit malo leticia. Illa bonū videt. ista malū respicit. Et vtraqz p̄ra naturā afficiat. ista gaudiū illa inuore abo ḡ vicia detestā

Nemesis

da. Inter ista duo Nemesis est q̄ bona p̄ccatorū intuita p̄turbat. ⁊ non
 potest egre non ferre. q̄ his: qui p̄ntem oderūt legem irriterent: dei offensā
 dū: sic rāta felicitas vt eos audire nolit aduersitas. Un⁹ ex multis p̄fe
 ratur Dionysij⁹ Syracusan⁹. q̄ loc⁹ sano Prosperie spoliato: cū p̄altum
 prospero vento classe v̄heret. ridens amissis. videtis ne ait q̄ bona nauī
 gatio ab ipsi⁹ dijs immortalib⁹ sacrilegis tribuat. Quoniā igit iustū vide
 tur p̄tra hos indignari. Nemesis p̄ p̄ntem se ingerit que tamē nō p̄tus
 sed est p̄nti silis efficit. caue ergo ne cū hui⁹ hoib⁹ passim occurris cō
 sciētie tuę nāniculā sinas v̄eto temeritatis huc pelli: nam iudicia dei a
 byssus multa. Optimas fruges nobis recōdim⁹. viles ⁊ abiectas vel nō
 legim⁹. vel si legim⁹ cicurib⁹ dam⁹. potētia. honor. diuitie bona plebeia
 sunt. hec etiā hoib⁹. qui brutalē vitam agunt. tribuunt. Deniq; vez est
 qd̄ ad Falconē cum Rome essem scripsi hoc disticho

Plurima virtuti laus hic. at premia nulla
 Nam deus illius premia solus habet

Sed p̄cedam⁹ ⁊ hęc bona esse cū dei sint: quia dñi est terra ⁊ plenitudo
 ei: nōne p̄t de⁹ dare hūc denarium etiā his qui vna hora fecerūt. immo
 etiā ociosis: sicut etiā illis q̄ diei ⁊ estus pondus portauerūt. De natura
 est esse beneficiū. solem suū oriri facit sup̄ bonos ⁊ malos. medici est oēs
 curare. Nec debet ei indignari: cū in plagas mali hoīs bona meclā mun
 di videris. medicus etiā licet infirmis malis sit. boni viri officiū facit. Et
 quēadmodum apud dialecticos ex veris ⁊ falsis verū sequit. sic apd̄ mo
 rales circa bonos ⁊ malos bonū opus vertit. Sunt tñ nōnulli q̄bus tā
 imprudēs ⁊ p̄ceps est animus. hos p̄o tam temerariū ⁊ infrenē. vt cum
 maloz p̄spiratē aut audiūt aut ipsi vident: deū dormire: aut huma
 na nō curare: imo blaterent. de quoz errore detestādo quod dicaz ad p̄ns
 aliud nō habeo: nisi illud Horatij Caelū ipsum petimus stulticia. Neq;
 p̄nostrū patimur scelus. Tracūda Iouem ponere fulmina. ⁊ illud psal
 mi. Posuerūt in coelo os suū. ⁊ lingua eoz trāsīuit in terra. qd̄ est vna te
 meritate loquēdi diuina ⁊ hūana simul inuolui.

De generibus filiationis cum declaratiōe dicti euā
 gelici. dedit eis potestātē filios dei fieri Ca. xxiij

Flere pleriq; vanitatis humane studiosi q̄ autoritatis aucupant
 de gratia. filij deoz credi voluerūt. ⁊ in p̄mis Alexander macedo
 Philippi filius. qui cū ad templum Iouis harenarij venisset in
 libyas. p̄misso q̄ sacerdotes subornaret nūcio. Iouis filius voluit saluari.
 Sed qd̄ nos ipsos decipim⁹ dū cupim⁹ vocari: qd̄ nō sum⁹. ⁊ vt Hora

f ij

Siloria

tius inq̄t. Cur ego si non sum. ignoroq; poeta salutor; breuis z expedita
 ad siloria via ē: quā Socrates duxit. vt scz quales haberi volum; tales
 sumus. Docebo ego te quo pacto dei fili; has ad em̄ z oprandum z factu
 possibile Joānes euāgelista dedit inq̄t eis patrēm filios dei fieri. **Fili; ar** filig
 multipliciter dī; nam q̄ ex substātia patris ad eiusdem nature equalitatē. **nāli; filio;**
 est genit; naturalis dī; fili;. vt Salomon David David Iesse. Christ;
 dei. Per adoptiōem; etiā z arrogatiōem fit fili;. **Hec autem ita differūt** Adoptiōe;
q̄ adoptamus eos q̄ filij sunt familias. Arrogamus eos q̄ sui iuris sunt. Arrogatiōe;
Arrogare igitur est quēq; in filium ac familiam asciscere. Et arrogatio Arrogatio.
ideo dicta est q̄ is qui asciscit; interrogat an velit illum iustum sibi filiū
esse. z is qui asciscit; rogat an id fieri patiat; vel q̄ arrogatio p̄ populi ro
gationē fiat. cuius hec vba sunt. Velitis. iubeatis vt Natan i; si David
tam iure q; lege fili; fier. quasi ex eo patre matreq; familias ei; nat; effz.
vtiq; ei vitē necesseq; in eum potestas fiat. vti patre dō filio est. Ita vt dicit
Ira vos queritēs rogo. Adoptio autem fit p̄ p̄torē. Prima apud ho Adoptio.
mīes filiatio fit ex sanguib; z voluptate carnis. dūc aliē ex volūrate vi
ri. Sed q̄ ex hoib; in filios dei volūt asciscit; neq; ex sanguib; neq; ex vo
luptate carnis. neq; ex volūrate viri. sperēt id fieri. nunq; inueniūt qd̄ nō
p̄ suam viā querūt. Quo autem pacto id fiat ad romanos scribens. Pau
lus. explanat. q̄ spū inq̄t dei aguntur. hi filij dei sunt. neq; em̄ accepistis
spūm seruitutis. atq; in timore. sed accepistis spūm adoptiōis filioz. in
quo clamamus abba. qd̄ est pater. Ne si dicat; q̄ deum non vt seruū herū
timent; sed vt filij patrem amant. tum effectum operis q̄ affectu cordis
hi q; spūm dei habēt qui est in generatiōe spūali quasi semen filij dei sunt.
q̄ si filij z heredes. heredes q̄dem dei. coheredes at; christi. Quare ergo z
tu blandā z felice hanc appellatiōem. nō p̄ Alexandri deliramēta. sed q̄
Pauli apostoli documēta. Pauli documētū est ad galatas. qui Christi
sunt. carnem suam crucifixerūt cum vitijs z concupiscentijs. z hoc est qd̄
Paulo supius dixerat. spū ambulemus. hoc est em̄ spū ambulare scdm̄
Christū viuere. vita at; christi qd̄ aliud est q̄ frutu oim̄ z patē in om̄ia
cōe gymnasiū: si patēs ergo fueris fili; dei iure vocaberis. Sil; in euāgē. 84.

¶ Quid donoz dei cōsideratio iuuat patientiā tum cō
mēdatione familie bentiualoz. Ca. xiiii.

Sed cum tot sint genera maloz quibus quasi decumanis flectis
 bus frequēter z sine parsa iactamur. deo poti; grē agendē. q̄ cur
 vno malo tot dona possideas; q̄ preces fundendē vt hoc morbo
 carcas. p̄ptēa moneo vt donozum dei rōem habeas. z ea reducas frequē
 ter ad calculum. Si bona animi gr̄is. nō fecit te deus rutz. ignauū. sto

Liber Secundus

libum ve holera. luxu deditum. gula obnoxium. qualis hac tempestate
nobilitum viroz maior est numerus. sed cordatu. ac doctem. 7 ab adole
sectia bene instructu. liberalium artium no ignauisacre etiam scripturę
studiosum natura verecudum. iustum. mansuetum. piũm. 7 vt paucis ex
pobian. bonam no tua spure. vt pote q nõdum eras. sed magno dei dono
forticus es animum illi extrema bona pñteas: videbis te parentib' hone
stissimus ortum. inter primates vrbs tue pñstitutum. ad preclaz sexdes
apud Ciues tuos auctoritas. primisq; magistratus. adde q in hac optia
bononię Aristocratia ab optimatib' questor electus es. 7 pñc' erario
Qd est 7 charitatis oim in te. 7 tuę in oēs fidei magnum argumentum.
Hęc ad animi tui trāquillitatē paruz facit. q dei munere in ea tpa inci
disti. qbus pñc' pñctudinē suā patria tua Bentiuoloz prudentia rem
gubernat. quinquagenaria iam pace pñruit Solebat añ hos ānos quotti
die tumultuari Bononia. Ciues iter se grassari. cedes 7 incēdia fieri. et
seditionū vestraz plene erant aures Italię. At vbi redijt ad Bentiuolos
iste pñcipatus. tāta fuit eis in reb' agēdis dexteritas. tāti gubernādi pe
ritia. tanta foelicitas. vt calamitosoz tempoz respectu pñs etas cū sum
ma innocētię laude trāsigat Jam religiosior ē populus. diuinus cultus
amplior. Liberalium artium studia sunt in flore. patricioz ac nobilitum
reintegrata est dignitas. mercaturę suus est honor. seruēt opificum offi
cine. in vomeres pñari sunt gladij. 7 rusticoz lacertosa iuuetus non iam
amplius ad bellum: sed ad agriculturę opus exerceat Jam tempoz via
rū porticiu ac domoz ornatui facta est accessio tāta. vt vrbs ipsa ab auis
veltris si resurgerēt nõ possit agnosci Taceo quāta huic clarissime Ben
tiuoloz familie 7 ei ipi qui merito in ea principatū tenet Joāni viro pñ
stātilimo atq; Illustrissimo. necessitudine sis iuctus. clientelas sileo di
uitias. opes honozesq; pñereo. de tui generis nobilitate de familie tue ā
tiq̄tate quicq; dicē supuacantē. scitum est em̄ semp eā inter primas Bo
nonię familias habitā. 7 id etiam nūc antiqua patz ac maioz tnoz mo
nūmera clarissima obscurari nõ sinūt. Prodierūt etiā ex ea nõ pauci ma
gno 7 excellēti ingenio viri. q nõ minus belli q; pacis officijs lōge ac la
te claruerūt. 7 se ac patriā simul illustrarūt. supest vt ad memoriam reuo
ces ac recolas. q; castam. q; pudicā. q; prudentē. q; circūspectā iungēsis
fortitus. filias q̄to corpis decoze. quāta ai honestate pñpicias. 7 iā splē
didissime iungatas. quātę etiā in dolis filios tibi genuerit. qz q maior ē
natu franciscus si vite dator 7 seruator de' affuerit. breui te etiā supsti
te ostēdurus est se prolem esse 7 te patrē. 7 tanta maioz claritate dignissi
mam Hęc oia si in statera rōnis appēdas. si ad ppendiculum metiaris

*Avistograna optimar
id principatus est.*

Bentiuoli

Liber Secundus

videbis in hac vita tati esse. vt hac egritudine videatur emi posse. forsitan et debuisse si vendantur.

Quod alienarū calamitatū animaduertio ad patientiam plurimū faciat

Ca. xxv.

Quoniam contemplare illos quos vno horum momento deo tanquam fulmen extrinsecus exit. quos patria expulit. quos populi tumultuatis depopulatus est furor. quos ferrum absorpsit. Ira trucidauit. momordit inuidia. mors uit infamia. quos filiarum et coniugum impudicia dedecorauit. quos rebellium filiorum assidue cruciat irreuerentia. contumacia. perueritas. hec et mille alia vitę inre incommoda quibus tanquam inextricabilibus labyrinthis includimur si prepederis magno patientię pronęru diraberis. Etia Lucreti in seculo de reze natura libro nobis hoc genus solatiois ostendit

Suaue mari in magno Luctatibus equore ventis
 Et terra magnum alterius spectare periculum.
 Per campos instructa sui sine parte pericli,
 Suaue etiam belli certamina magna videre.
 Non quia veterari quenquam est operosa voluptas
 Sed quibus ipse malis careas. quia cernere suaue est.

Reuocato paulisper ad memoriaz eos quos deo varijs calamitatibus preteritis seculis. et nostra hac tempestate percussit. et pculdubio multos inuenies cum quibus nolis prmutare fortuna. silētio precream? Troianorum interituz. Poenorum excidium. et ea que hispania: que grecia plorauit incendia. trasiliam? etia clades Gothorum Longobardorum Alanorum. et humorum quas alij intulerunt. et ipsi ab alijs perulerunt. Ab alijs secula calamitatum exempla mendicare nil opus est. nostris abundamus. nostra nobis suppetunt plusquam deslere possum? et queri. Nostrę tempestatis breuiter percurram? nimbos. tonitrua. turbines. et fulmina. et discas illoz cōpatoe nihil esse quod pateris. In lamētabili illa Constantinopoli illustrissime vrbis captiuitate per quam Turcoz res Coelo equata est. quantum humani Cruoris effusum sit. quot lachryme sparse. quot euulatus audit. quot ad coelum vsque lamēta puenerint. quis enarrarit Iurgia. contumelias. stupra. illusiones. adulteria. incestus. maledicta: blasphemias. incendia. rapinas. illi? nefande diei numerare quos possit. Tolerabilior? et lōge minus acerba certe fuit illoz sorz. que trucidati mox perierunt. quę eozum que ex tantis cladibus erepti lōgis postea fortunę contumelijs. quasi diuturna morte presumpti sunt: sed que de Constantinopoli dicunt. iam de tota Thracia. de Macedonia. de Artica. de Boeotia. de Achia. de Arcadia. de Thesalia. de Epipro. et de oī Breçia recitant. quę plurimos vidim? et adhuc vi

temus splēdido loco natos: q̄ solebāt alijs impare. ad summas inopiam
 redactos victum medicare: coniugum ⁊ liberorū amissionem desere. ⁊ situ
 ac squalore affectos p̄tere in populis horrēda spectacula. dei templa pro
 fanata: reliquie sanctorū p̄culcatę. Regales ac impatorie familie Ludri
 brio habitę. ⁊ tenęq; tanta fortune mutatio insequuta est. quātam nemo
 hoim fieri vnq̄ posse existimasset. Hęc ⁊ his similia q̄ plurima ⁊ templa
 tu vilia sunt egro animo. nō vt q̄ Lucreti⁹ inq̄. aliena esse debeat grata
veratio: sed q̄ dum eorum p̄paratiōe praua vident esse que patimur: mi
 nus amare vita trāsigitur: recte igit. vt ait Plutarchus. Solon dixit.
 si oēs hoies in vnū aceruū sua mala p̄portēt futurę. vt malit vnusquisq;
 tomū sua reportare. q̄ equalē in oēs fieri portionē

H Oratio amicorū obsequia ⁊ religio sanctorū oratiōes ⁊ et
cōsilia ⁊ paciētie sunt adminicula Ca. xvi.

His adendum puto etiam aliud qd̄ lōge tolerabilia reddit incō
 moda: q̄ scz nō eges quibuscū lamētari possis. qui tibi assistant
 ⁊ seruiāt: qui te p̄solent ⁊ iuuēt. p̄solātūz s̄ba charitatis officia/
 cataplasmata q̄dam sunt ⁊ malagmata: q̄bus cum applicant tristitie in
 animo durata collectio emollit. ⁊ p̄nti mor remedio vt expimur: cessat
 curarum acerbitas: dolorum atrocitas Si etiam vt sepe te moneo: vitę
 chasti portūculam quasi quotidianū anime panem: p̄pinante memo
 ria in cibum sumptis ⁊ cogitatiōis assidue haurib⁹ rumiaueris: erit sca
 turigo ingis refrigerij. ⁊ vitalis q̄dā liquor quasi opobalsami die ac noe
 te stillātis in animum. habeto semp ante oculos passiōis chasti processū
 ⁊ ordinem. quo mō rōnis metas nō egressus seruiuit in omni actione de
 corum. quanta in s̄bis grauitas. quanta molestia. quanta animo forti
 tudo. quanta p̄stantia. habeto semp in ore hec enigmata. vorāda hec fre
 quēter ad cōrōnerādā mentem catapotia: habes etiam plures q̄ deus as
 sidue p̄ te orent. ex quorū numero ⁊ nos sum⁹. qui si vt optas nō exaudi
 mur. memēto quia nec Paul⁹ apostol⁹ vas electiōis cum stimulum car
 nis rogaret a se tolli: sunt exaudit⁹. Sed ei dictum ēt: sufficit tibi gratia
 mea: q̄ vnus infirmitate p̄ficiat Legim⁹ in sanctorum patrum historijs
 quēsdam post impetratā p̄ orōnes sanitatem: cum iterū deum rogassent
 vt si animę salubrior esset egritudo. iterum egrotarent: mor ad priorem
 infirmitatem: tan q̄ ad vtiliorem anime statum deuolutos. Perseuera
 bimus tamē orantes: nec cessabimus: forsitan fuerit aliq̄s inter nos deo
 gratus. ⁊ dign⁹. Cui⁹ deprecationē accipiat deus? Multū enī vt Iacobus
 apostolus inq̄t valet oratio iusti assidua. ⁊ si nō sanitatem paciētiam

*Cataplasma id̄ quod
 Malagma
 vulgo emplastrum
 dicitur. sicut.*

Opobalsamum

*Catapotia id̄ 2 qd̄
 dicitur pillula.*

saltem obtineas. recordatus multo esse melius atq̄ optabilius corpora
egrotare. q̄ aio. Delias vt item Jacobus ait. hō erat filius nobis passio-
bilis. & ateo passibilis. vt metu Jezabel mortē intētantis quadagenari-
am passus in mediā. In Oreb Arabie mōte latuerit. ipse igit q̄sus passi-
bilis nri orauit. & coelū qd̄ tribus ānis & mēlibus sex p̄pter pctm̄ Achab
clausum fuerat. moy erūpente nimbo solutum est.

Digressio de Carmelitarum antiquissima origine
Capituluni. xxvij

Hic est ille Delias qui p̄mus coelibe & monasticen seu solutariam
vitam instituit qui montem Carmelū vnde nos & nomē & origi-
nē ducimus. miraculis. & sc̄monia illustrauit. Ipse vt Regum
testat̄ historia. sui p̄positi imitatores & duplicate struēs heredem reliq̄t.
Deliseum p̄phetam quidem insignem magnis p̄digis & singularis vi-
te sc̄itate mirabilē. & q̄ amborū vitā seq̄rent. posteritate vsq̄ ad aduentuz
christi p̄pagata fuere q̄ plurimi q̄ tpe qui mōtem illū sanctū incolebant
fidei christiane se addicentes christi oparij sunt facti. & aplis adiuncti:
summo mane hoc ē dum adhuc infans esset ecc̄ia venerūt in vine p̄is
euāgelici diei & estus p̄dō portaturi. At postq̄ christi mater maria fūe-
ta ē vita: ipsi sacellū in eodē mōte p̄mi struxerūt. & q̄ ab eis sumpsit ex-
ordiū māsit apud posteros eorū cultū & ḡnci cura p̄cipua: ad hos beatissi-
mus pater Hilario tūc anaconitaz illustrissim⁹: ad hos magn⁹ Basili⁹
cesariēsis ep̄s: ad hos diuus Hieronym⁹ & Eusebi⁹. & alij plures lris &
sc̄itate clarissimi ad q̄s eorū fama p̄uenerat: magnis laboribus p̄uenerūt.
Sunt etiam q̄ Joānem baptistaz cum eis habitasse crediderint: vt pote
de q̄ scriptū est. q̄ christū esset in spū & strute Delie p̄cessur⁹. & de q̄ christ⁹
dixit: ipse est helias. Et vt paucis exp̄diā erat tūc ille mons christian⁹
qd̄ Arhenē. qd̄ Academia. qd̄ Zenonis portic⁹ fuit añ philosophis p̄
longatēporū curricula vinēdi Normam quam ab Alberto patriarcha
Hierosolymitano lōge añ franciscū & dominicū acceperat: ab Innocen-
tio quarto summo p̄tifice tādem approbari & aplice p̄firmatiōis auto-
ritate fulciri missis Romam nūcijs impetrarūt. Ceterum q̄ sept⁹ Bar-
baroz incursiōib⁹ ora illa vastata ē. vt nūc q̄ vastat̄: coacti sunt locū in
alto Carmeli vertice struētū relinq̄re. & innocētiales plagas sc̄i hui⁹
mōtis & ecc̄ie p̄dicte nomē intulerūt. Nam Carmelite genitricis dei ma-
rie nūcupamur. Dabes paucis nri ḡntis originem s̄mo venerabilem: lo-
co insignem: auctore autē firmam ac stabilem habes ordiis nri lōgam poste-
ritatē ecc̄ie autoritate munitam. Beatę & ḡis titulo claram. patrocinio
turam. Sancti Delie mētio me nescio quo modo in hac digressiōe ad

Oratio. singulorū d̄.

ducit. q̄ idcirco nō fuerit inutilis: q̄ plerosq; video gētis nostrę ppter d̄
 aq̄ratem latere principium. 7 cur carmeli mōtis 7 beate Marie nomē
 vsurpimus prozulus ignozare. Cōstat autē in nobis verum esse qd̄ Aris
 stoteles dixit in pblematib⁹. ait em̄ historias recētiōres 7 antiquissimas
 iniucūdas videri: Has quidem qz ppter vetustates p̄similes fabulis iudi
 cant. Illas ūo. qz ppter nouitatem cum in promptu sint omnib⁹. nō ha
 bēt maiestatem. Quę autem mediū sunt t̄pis: vt Romanę: q̄ medio mo
 do se habeāt. plus placēt. Digo igit̄ nostra tam lōge petita patit̄. id vetu
 statis incōmodum. 7 habet p̄ptea apud male cernētes min⁹ fidei: sed pe
 nes clare intūctes plus dignitatis. Te igit̄ vt ad p̄positū redeamus: tā
 multis 7 animi 7 fortunę vt aūt bonis abūdātem decet hanc corpis ad
 uersam valitudinē cū omni equanimitate p̄ferre.

**Testimonium ex Plinio q̄ natura humana sit
 etummosa. Capitulu. xxvii**

QUam sepe in naturalis historie Plinij libz enoluerem inueni.
 Capite quinq̄gesimo sniam valitudis tuę morbo saluberrimam
 Nā cum varia morboz exēpla p̄numerata inq̄t Incertum ac
 fragile nimir̄ ē hoc mun⁹. qd̄ dat̄ nobis malignū ūo 7 breue in his etiā
 quib⁹ largissime p̄tingit vnuerſum vtiq; cui spaciū intūctib⁹ Quid q̄
 estimatiōe nocturnę quietis dimidio quisq; spacio vite sue viuit: Pars
 equa morti silis exigit: aut poenę nisi p̄tingat quies. Nec reputant in
 fantię anni. q̄ sensu carēt. nec senectę in poenā viuacis. tot piculoz gene
 ra: tot morbi: tot nigē. tot curę. toticōs inuocata morte: vt nullū frequēti
 us sit votū. Natura ūo nihil hoīb⁹ breuitate vite p̄stitit meli⁹. hebet̄cune
 sensus. inēbra torquent. p̄morit̄ visus. audit⁹ incessus. dētes etiā ac cibo
 rū instrumēta: 7 tñ vite hoc t̄ps aunumerat. Ergo p̄ miraculo 7 id solis
 tarū reperit̄ exēplū Xenophilū musicū centū 7 quiq; ānis vixisse sine
 vllō corpis incōmodo. At Hercule reliq; oib⁹ p̄ singulas mēbroz p̄tes
 qualiter nullis alijs aialib⁹ certis pestifer calor remeat hoīs: aut rigor.
 neq; hoīs mō s; dieb⁹ noctibusq; trinis quatrinsue etiā toto āno. hacte
 nus Plin⁹. qd̄ addidisse volui vt remiscaris viri sapiētissimi ac mimi i
 hac p̄re suspecti relatorē: q̄ sit naturę nrē p̄dicō. 7 vt ad id qd̄ naturę ra
 tio p̄scit̄ te vt sapientē decet obsequētissimū sp̄ exhibeas.

Ratio multiplicādoz morboz ac vicioz Ca. xxix

QUoniam admonente nos Plinio sumus ad naturalū defectū nr̄i
 corporis mentionem adducti p̄sequamur incēptum humane vi
 tē morbos nō inutili curiositate narremus. His em̄ enumeratis in
 telliges p̄ncipiōssibile esse hoīem viuē sine morbo Nam corpis 7 animi

Liber Secundus

valitudines id comune habet q̄ sanitas in vtroq; vno modo attingitur virtus em̄ animi. ⁊ sanitas corporis in quadaz temperie. hec humorz illa passionum est sita. Temperies autem medium quoddam est ac mediuz vno modo attingit. sicut linea recta vno modo sit. flexa plurib⁹. ⁊ signuz a sagittario vno modo tangit. pluribus autē nō tangit. p̄pterea vt scdo ethicoz menit Aristoteles Pythagorici dixerūt malum ad infinitū bonum ad finiti naturā attingere. Una ergo temperie corpus beneualet. male autem p̄pe infinitis. qđ ex ipsis vocabulis constat. sanitas em̄ vno vocabulo exprimit. at morbi noia p̄pe infinita sortiūt. adeo quotidie morborum numerus inualeſcit. vt medici ⁊ qđem doctissimi atq; pitissimi in eis discernēdis ambigui falsa plerimq; p̄ veris accipiāt. sed de anti quis pauca e multis in medium afferamus.

De morbis humani corporis.

Ca. xxx.

Pozam vocāt morbum qui cutem exasperat instar scabiei. scabies ipsa importunus ⁊ vulgaris morbus ē. p̄tiginem appellat furfurē. minutuz. qui e corpe pdit. Greci catarrhum dicūt qđ p̄tiritam nominamus. que si grossior e naribus fluit. inucus d̄r. Cum obturat natus greci Coriza. nostri grauedinem vocāt. polypus narium morbus. Cū caro corrupta plures habet radices. polypus em̄ grece d̄r. latine multipes. Unde piscem marinū q̄ pluribus brachijs seu pedibus nitit. ⁊ omnium pene rez q̄bus adherēt colorem in se trahit polypum dicunt. Vulgares poplum appellant. polyposus s̄o d̄r. qui eo morbo laborat. Maseitur aliquādo natura ob materie inopiam deficiente aliq̄ sine naribus. cū solis foramib⁹. hi Simones. vel offimi dicuntur. Epiphora vocāt genarū. ⁊ aliquādo aliarum corporis partium tumorem illuc cōfluentibus noxijs humorib⁹ infestum. Quib⁹ oculi rep̄uati sunt. Serabones dicim⁹. Cocles q̄ altero caret. ⁊ vnoculus d̄r. qualis fuit Norari. q̄ romā defendit ab etruscis. fuit hoc etiam plurium ducum ⁊ quidem illuz strum insigne. Nam Philippus Alexandri magni pater. Nāmbal Carthaginēsis q̄ tot clades intulit Romais. ⁊ ipse de q̄ dixim⁹ Cocles Sertorius etiā roman⁹. ⁊ nostro tpe Federic⁹ v. binarium dux. vir ⁊ litteris ⁊ armis indytus. vno oēs isti oculo caruerūt. hoc ad cui solaciū dixim⁹. ne putes magnis impatorib⁹ p̄termisiss in te solum morbos desuire. Sunt nōnulli qui ad lucernam nō videāt. hi luciosi. Sunt qui nocturnum ⁊ vespertilionū more videant q̄ vesperi meridie minus ⁊ hi luciones appellātur. Lusc⁹ ē qui hebetes habet oculos. qui etiā deſiocul⁹ nūcupat. Sed hec p̄ort⁹ vicia oculoꝝ q̄ morbi sūt. Lippitudo est humor in angulis seu finib⁹ oculoꝝ collect⁹. saniei silisq; s̄o sicut quondam Da

Liber Secundus

rarius hoc patit Lippus dicitur. Liuidus & plūbe⁹ color in oculis glaucoma
 appellatur. Aegilops morbus ē in oculo ad nasum; unde fames emanat.
Pterygium est membrana crassa nervosaq; in oculi superficie Albugo ve
 ro in oculo subtercutaneus morb⁹ instar nubecule. fit in oculis cecitas:
 que tāto lamētabilior est. quāto vīsus est pstantior. Ocul⁹ cū vt in me
 raphysica inq̄t Aristoteles ad rerum sciam plurimum p̄fert. nam lōge
 plures q̄ ceteri sensus rerū differentias nobis ostēdit. Democrit⁹ tñ vt
 altius p̄templaret sibi oculos eruit. & sciēdi desiderio maluit Tiresia eē
 quam Strabo sic enī teste Varone nūcupatus est. q̄dam centum trigin
 taquinq; millia passuū peruidebat. & ex lilybeo Sicilie p̄montorio nu
 merū nauium cecumtē ex carthaginis portu classe dephēdebat. Sculi cer
 te sicut plurimū p̄sunt corpori & sciētiē. ita plurimū nocēt p̄sciētiē. Pro
 p̄terea dicit in psalmo Auerte oculos meos ne videant vanitatē. & p̄pheta
 dicit mortem p̄ fenestram. i. p̄ctā p̄ sensus ascēdere. Lamech septim⁹ ab
Adam p̄mus inter cecos: q̄ p̄ cecitatem p̄misit homicidiū. Nam Cha
 im occidit. monet a peccatib⁹ nature integritatē nō esse accusandam. Ec
 ce tum quoq; cum recens erat mūdus ante diluuiū iam genus humanū
 morbus inuaserat. Lamech enī diu viuendo caliginē oculis incurerat.
Surditas quoq; nō paruo est hoibus in cōmodo. Audit⁹ enī teste Ari
 store discipline ē sensus. & qui eo carēt disciplinam nō capiūt. qui s̄o au
 diūt. & si cēci sunt. plurima & discere & docē apte p̄nt. Didym⁹ cecus vir
 literarū filius. & sacre scripturę sacramēta doctissim⁹ tēpore Antonij
 abbatis floruit in egypto. Beda q̄z omni disciplina & in sacra lege ap
 prime erudit⁹ cecus fuit. Opisthotonus morb⁹ ē caput in scapulas in
 flectēs Emprosithorōus mentū p̄ctori applicat. Spasmus neruoz cō
 tractio. q̄ nō nunq; mortē inducit. Tetanus ē colli rigor: ita vt flecti nō
 possit. q̄ id morbi patit obstipus dicitur. Chiragra notū & tibi nimū familia
 remalū: manū est dolor. Paronychiū Gręci nostri Rediū vocant
 morbum. q̄ cutem circa unguis scindit. Codylomata dicitur p̄ corpus
 tubercula. Pleurisi morbo acutissimo gręci a latere. nam πλευρα est
 latus nostri a costa nomē indiderūt. Lomē & vermē duo ventris dolo
 res p̄ q̄ silēs. differētes tñ apud medicos. Hibbus viciū tergi vt pluri
 mum. aliaz quoq; partū aliqñ inde q̄ deformitatē hāc patit gibberosus
 dicitur. Enterocelē sunt cū discesso iferi⁹ interiore vētris libzo intestina de
 scendūt. Laceo rhagades. ficos. seu mariscas atq; hemorrhoides. q̄ mor
 bi in secretissima sedis p̄te nascūt in grauē hoīm molestiam. & quasi
 in cōtemptum ac cōtumeliam Rhagades fissurę sunt. fici mariscęq; idē
 est vlcera sūt. in q̄b⁹ granula ficoz semib⁹ p̄ silia cernunt. Hemorrhoides
fluxus ē sanguis. Uerruca corp⁹ craspat. porrumq; vulgo appellat. cui

dey vnde supke. of
bloisganck.

Liber Secundus

silis ē Neuus; s; naturalis ē. z nō sanat. nū coq; nōnunq; pili succrescūt.
Sciatici dñr q̄bus in corōdice seu in corē s; tēbra. q̄ scia dī. dolor inest et
 p̄ptēa claudicat. Clari is appellat cui urosium Calz cui extrosium
 pedes retorquent. Podagra pedū est. sicut chiragra manūū dolor. nobili
 um viroz morb^o vt plurimū. de qua Quidius in libro de pōto

Soluere nodosam nescit medicina podagram

Nec formidatis auxiliatur aquis

Bemurfa morbus ē inter pedū digitos gemitū inducēs quē morbū dr. cy. hirsid. aem.
Plini. ita i italia restinctū. vt ei^o q̄z nomē nesciret. Atte dicunt hi q̄ de
 biles pedib^o plātas insillētes nō ambulāt. s; terrā platis nō tñ eleuatis
 plātis s; runt. Claud q̄ passus nō apiat s; claudat. Lozipes q̄si loro seu
 p̄p̄te ipedit^o incedit. Carbūcul pestiferz vlcus graue dirāq; mortalib^o
 lucē eminat. Anthrax grece vocat furunculo. q̄z in extremis sp̄ p̄tibus
 quasi fur noccat. appellat^o est. clau furunculo silis callus ē durissimus q̄
 si ferre^o clau^o pedib^o aut alteri corpis mēbro ifixus cruciat. pan tumor
 in inguinib^o. z alibi nōnunq; pānicula etiā appellat. parotis vlcus fm
 aures caput infestās. Elephātiāsis morb^o cutē humanā cuti elephantis
 cū magna deformitate silem redōens. Lychena grece mentagra latie iō
 dr. q̄ a mēto incipiēs totū corp^o fursure inficit. Impetigo scabies q̄ qz
 cū impetu serpat. z quasi volat volatica vulgo nuncupari solet. Lentigo
 macula ē leni p̄silis. Alopecia ē capitis depilatio sic appellata q̄ vulpi
 silem faciat. nam qd̄ αλωπτη^o grece dr vulpes latine noiat. Aqua in
tere grece hydrops dr. morbi nō min^o molesti q̄z deformis. z vt pluri
 mū incurabilis ē homē Icteric. arquat^o. z morb^o regius. tria sūt noia jellyforgr
 morbi vni^o. ικτεροσ. grece galgul^o. vt Plini. vel vt alij galbula est q̄
 auis ē crocea. z qm̄ morb^o hic silem colorē inducit ab auetz ab arqui ce.
 lesti nomē accepit. regius s; morbus appellat qm̄ delicijs z regis diēta
 seu regali victu curari dr. paralytis neruoz est dissolutio tremorē indu
 cēs. z man^o p̄cipue reddēs inutile sitātō p̄teruioz morb^o quātō z latere
 min^o p̄t. z mēbrū magis necarij vsum excludit. videns em̄ natura creasse
 se hoīem nudū imbecillū ac inopē man^o excogitauit. vt hoc vno istrumē
 to munimētoz. q̄ pedib^o tederat defectū supplet. eiq; sarcinet. Lepra q̄z
Dorati malā scabiē vocat. morb^o ē infelicitum^o. p̄pter quē volūt qd̄a
Moysem fuisse carnis vsum iudeis iter dixisse. q̄ suā gentē in hūc mor
 bū natura pronā. z talē abū morbo huic cognatissimū nouerat. Sunt q̄
 leprā elephātiā dicat. Nā platina i vita de^o tedit summi pōtificis dr. le
 prosium ab elephātiē morbo p̄ hūc pōtificē osculo sanātū. s; tales nodos
 solue nō puto p̄ntis eē negocij. fanatici sunt q̄b^o phāta smata qd̄a. z va
 riē imaginū illusiōes apparēt. p̄ptēa fanatic erroz hic morb^o vocat. q̄

Liber Secundus

antiqui scriptores Hercule & Oreste laborasse memorant. Phagedone dicunt vlcera corrodentia. Clari qui & varioli vulgo cognoscant. Pustule sunt cu febre nascentes/morb^o vt plurimum puerilis. Cancer terrificus & in sanabilis morb^o altas ac plures agit radices. de quo Duidi^o Utq; ma lu late solet inmedicabile Cancer Serpere & illesas viciatas addere parres Dui^o spem dicit Carenā. que & Carcinoma vomicaq; dicitur de hoc morbo Plini^o libro. vij. naturalis historie meorabile recitant exemplū. dicit nā q; phalereū. vel vt qdā volūt phereū cū in vomice morbo derelict^o esset a medicis. & ppter ea vitā pclus mortem in acie q̄reret vulnerato pectore medicinā inuenisse. & ab hoste curatum esse fecit Itaq; fors. qd̄ artis industria nō fecerat Sacer ignis pustule sunt corpus adurētes. febrium genera plura sunt Sūt nāq; q̄tidiane & trinue terciāne. & hemitritica que volūt quidā esse terciāna. q̄ ex duoz dierum spacio duodecim horaz em relinqt sanitatis Uez id medicoz subtiliori iudicio relinqm^o. Satis ē nobis morboz noia pcurrere. vt qd̄ insidijs premamur intelligas. Sūt quartane duplices simplicesq; febrem at dicitur noxium ac putrefactum humorum clausis corp^o & poris exire nō valēt. Apoplexia latine dicitur Atronitio subito sensum omnem motumq; recidit. nullis morbi pcedentib^o signis. Itaq; interpretat subita p̄cussio. huic quoq; p̄siliū ē s; nō adeo nocēs epilepsia. latine comitialis. vulgo caduc^o morb^o appellat vterq; morb^o ex oppletioe Ventriculoz cerebri fit: cū vapores a stomacho mittuntur ad caput: q̄ vias quib^o vitalis spūs deriuat in mēbra claudūt & impediūt Spatic^o ē qui pauore ac si demōes occurrentes videat absterit. non p̄t loco p̄sistē. Sūt etiā lunatici q̄z vni christ^o sanasse dicitur hi certis lune t̄pib^o seu id demō seu noxijs humor vaporve efficiat magis veratur Tres hi morbi. scz comitialis lunatic^o & spatic^o affinitate quā dā hnt. & eos nobis nascētib^o in generari volūt Mathematici: cū luna fuerit male collocata: qd̄ an vez sit. ille nouit. qui ipam lunā creauit & celos. Letarg^o ē vt medici volūt. in pte capitis posteriore vbi mēorie domiciliū ē Apostema. seu vt latine loq̄r recollectio qdā grossior memoriā elerās & ē grauedo capitis obliuiosa. Aq̄ nāq; obliuio ē lingue quatuor ad loquēdū sunt impedimēta. quattuor noib^o appellata Balb^o cui liqua q̄si grossior sit ipedit. Blesus q̄ duz loq̄t trām aliq; omittit sicut de Demosthene dicitur qd̄ du iunior: eēt p̄mā artis q; discibat. sz Rhetoricē trāz Rho. videlz p̄ferre nō p̄terat. Trall^o ē cui i vno q̄z s̄to ligua multū lu erat Opic^o q̄ s̄ba iculcat & sup̄lārat. Vitiligo ē qdā cutis maculatio de formis Pulciac^o est q̄ nimū ofecitat. Oscedo oris fætor. Rauceo vocis impedimentū. Cœlstroma est cum recita vna qui vulgo vniula dicitur. vox q̄si in recessu oris audit. Tosille sūt i faucib^o & i vltio palato glādule noniūq;

S iij

dat. v. h. u. u. e. l.

populigua
vul. g. r. d. y.
oppaletie

Hyfo. 162

Liber Secundus

acri dolore hoïem afficiētes Angina grauiſſim^o acutiſſimulq; morbus in mortem niſi repēte occurrat inducit. Synanche & palynanche grece dicit. ea fauces comprimēs & cibi & vocis iter occludit. Synacia ſo non eſt vt q̄dam putāt morbus angineſ; magis locus vbi valles duę p̄ueniunt. Quib^o guttur inflat gutturoſi ſtrumuloſq; vocant. Nōnunq; a niſo loquēdi vſu muti reddimur. quo ſeu vicio. ſeu morbo neſcio an ali^o magis p̄tra naturam hoïbus accidat. Vp̄ nam ad exprimēdos animi cōcepit. vt Ariſtoteles in libro perhermenias teſtat. ſad orādum ad loquēdum p̄ ſingulari dono a natura p̄ceſſa eſt. ſine cui^o vſu cum neq; domeſtica neq; ciuilia negotia p̄tractent. cōſtare nō poſſet humana ſocietas. p̄pterea Jacob^o ap̄l^s in q̄t lingua modicum membrū eſt. ſed magna exaltat. In p̄te pulmonis tabes philiſ. in toto pulmone pulmonaria vocatur. Aſthmatic^o eſt qui difficile respirat. Cardiacus ſo qui corduloⁱ premit. cui^o multe ſunt ſpēs. vt tremor & aſſrictio: q̄ ipſam vite regiam obſidentes vicinum homini minatur interitum. Phrenetiſ ex cordis vicio naſci putat a quibuſdam. ea ſi p̄tinua & inſana ſit. & tales mentis iopes aut mente capti nominātur. Epaticus eſt cui malum eſt epar. Lyenoſus cui ſplen eſt moleſt^o. & latine ſplenetic^o vocat. Nephretici ſunt qui renū dolorib^o angunt. Cruditas ſtomachi vnde pleraq; morborū genera deriuātur. eſt cū ſtomachus facile lēdit & difficile cōcoquit. Coeliaci ſeu ciliaci ſunt q̄ ſtomachi vicio: vētris p̄ſumio diſſoluūtur. Koilia enim vēter d̄r. ſit colic^o dolor in vētre ſub cingulo quo plerofq; vidim^o acriter cruciari. Iliac^o dolor q̄ ab aliq̄b^o cordapſus d̄r quātē ſit violētē & atrocitatis ab Andrea bentiuolo antique nobilitatis ac magnificētē viro: cui ac patricio optimo. & in ſextecimūratu collega tuo potes intelligē. Calculi & ſtrangurię mortos cū vrina guttatim vix emittit. p̄nicioliſſimos audio. qui me & auo & patre priuauerūt: Epitiſ dolores & cuz totū & cum pars. qui eſt hemicranca. cum ſez media cranci. caluarie p̄s d̄let cum crudelitate ſtomachi cum inflammātōe epatis vſq; ad febrem. quā q̄ ſic p̄ſueſcat vt nō diſcedat neq; ſentiat. dicunt ethicam: diu perpeſſuſum dentium q̄z dolorem & lōgum & acerbiffimū pene vſq; ad rabiem p̄tuli. nam cum Paulo ap̄lo libēter gloriabor in iſſirmitatib^o meis. vt in habiter i me ſtus chri eſt ali^o ſordidior morbo^o Phthiriſim greci. nri pedicularē nuncupēt. cū ſez in toto corpe pediculi ſcaturit. quo morbo Sylla ille maximus Romāoz dictator. Qui Mariū: qui Jugurthā. qui Mithradarē. qui Romani ipſam domuit: eſt puteolis p̄ſumptus: ſingularē ſpectaculū erat cernere tm̄ virum tot victorijs clar̄ impatorē. mō dictaturę maieltate depoſita: inter pediculoz acies morientem quemadmodum ſolet enecatus ſerpēs inter formicaz plēbē numeroſa

Plinij
spectari a pueris sunt alie q̄ plurime egritudines ⁊ vite nr̄e miserie. q̄
bus velim⁹ nolim⁹. oēs subijcitur. Qd̄ cernēs Plini⁹ in vigesimo sexto
naturalis historie libro recitatis multis morboꝝ ḡnib⁹ sic inq̄t. qd̄ hoc
esse dicim⁹. aut quas deoꝝ iras. Partū em̄ erāt hoi cetera morboꝝ ḡna cū
supra trecentū essent. nisi etiā noua timeretur.

De quibusdam alijs humani generis infortunijs.
Capitulum .xxxi.

Accidunt etiam vulnera seu sponte illata seu casu oblata. accidunt
corporoꝝ. seu natura. seu aliter inducta debilitas deformitas. mon
strositas. animi q̄z rusticitas. ignorātia. stoliditas. infamia etiā
quas p̄ licetiam obloquēte vulgo vitare nō possum⁹. Accedit variē ho
minum quibuscum vitiū naturę praua ingenia. falsa iudicia Zelus i
uidia. suboritur suspiciōes. principū indignatōes. clientū ingritudi
nes. Amicoꝝ calamitates. annonę charitatis Sepe etiam surgūt bella
externa ciuilia. domestica. filioꝝ rebellioēs. ⁊ eoꝝ quos fideles arbitamur
insidię imposturę. delatōes. p̄ditōes. fraudes. simultates. odia. temerita
tes. sinistra euēns. casus inspirati. impreuisę clades. Pestilētię. timores
anxietates. mors semp̄ impēdens. ⁊ in omni nostra actōe ac negotio for
tuna p̄dominās. ⁊ deniq; nemo est q̄ nō habeat de p̄terito qd̄ doleat. ⁊ de fu
turo qd̄ timeat. Quis ista p̄siderās nō cupiat cum Paulo dissolui. ⁊ esse
cum chriso. Propterea dicebat Miser ego homo quis me sepabit ⁊ eoꝝ
pore mortis huius Sūt alię q̄dam seu morbi. seu p̄digia. q̄ me vitā hęc
formidari compellunt. reperi sunt q̄bus cum dormiret. in stomachum ser
pētes introierint Quin ⁊ in nostris alius serpētes enascūtur. qd̄ q̄ fabu
losum putat. legat pherecydem phūm. ⁊ poetam clarissimum Pythago
rę p̄ceptorē copia serpētum e vetre erumpēte quondā emortuum. Taceo
ruinas tectoroꝝ. vidisti em̄ quot hoies añ duos años hic Bononię vna
turris p̄cesserit. Taceo incedia. fluminū inundatōes. fulminū ictus. Ter
remotuū voragies. Terre hiat⁹. Chasmata ⁊ fissuras. q̄b⁹ nōnunq; inte
grę cinirates absorbent. Taceo bestiaz imper⁹. Inbecillitatē nr̄am sileo
quę tāta est vt vnius dentis etiam mimi morsu moriamur. Mulier p̄re
gnās vna oscitātōe sternūtatione vno lucernę extinctu solet abortire.
Anacreon (vt Plini⁹ autor est) Acino Tuḡ passē. fabi⁹ senator i hau
stu lactis vno pilo strāgulat⁹ est. Nos inter tot insidias iter tutū. ⁊ inter
tot miserias felicitatē. inter tot tristitias hilaritatē. inter tot hostes pa
cem. inter tot mortes vitā. ⁊ q̄z longā nobis p̄mittim⁹. Quę nam ē ista
nr̄a stoliditas. q̄ nullo sermōe minui. nullo exemplo cohiberi. nullis mi

Chasima

Arim

nis terreri, nullis flagellis castigari, nullo argumēto vinci, nullo medi-
cine gñe cōpesci potest: Vere stulti et mente capti et sine vlla spe salutis
phrenetici sum? qui deum vltorem scelerum credimus, et coram eo riden-
tes in omnem nequiciam turmatim irrumpim? Nec igitur hactenus dis-
creta sunt, vt vitę nostrę pdicionem agnosces malorum tuorum portu-
culam, q̄ et anime sanitatem deo sic distribuēte contingit patietus feras.
Caput hoc Hesiodi poete grauisimi & su p̄cludam? ΠΛΕΙΗΛΕΝΥ *cap*
γὰρ κακῶν πλεῖη Δεῖθα λασσα, qd̄ si verti potest, plena ma-
lis tellus, plena sunt equozis vine.

**Quod homo naturaliter gummolus sit testimo-
nium ex Plinio** Capitulum. xxxij

Sed ad cōterendam magis appetitus nostri petulāciam, subijcio
hic principium septimi libri naturalis historie Plinij, in quo nos-
troz corporum miserias omnis breui orōne complexus est, ait cū
sic de natura. Ante omnia vnum animantium cunctoz alienis velat os-
pibus, ceteris varia tegumēta tribuit, testes, cortices, coria, spinas, vils-
los, plumam, pēnas, squamas, vellera, trūcos etiam arborozq; cortice in-
terdum gēio frigorib? et calore tutata est. Homiem tm̄ nudum et in nuda
humo Natali die abijcit ad vagit? statim et ploratus, nullumq; tot ani-
malium aliud ad lachrymas, et has prorin? vitę principio, at Hercule-
risus p̄cōq; illi et celerrim? aēte quadragēsimū diē nulli datur, ab hoc lu-
cis rudimēto: qd̄ ne sgras quidē inter nos gēitas, vincula excipiūt et om-
nium membrōz nexu. Atq; in foeliciter natum iacet/manib? pedibusq;
deuinctus flens animal ceteris impatur, et a supplicijz vitram auspica-
tūam tm̄ ob culpam, q; natū est, Deu demētia, ab his inijtys exstima-
tium ad supbiam se genitos; Prima roboris spes, primūq; tps mun?
quadrupedi silem facit, qn̄ hōi incessus, qn̄ vox, qn̄ firmū cibus os, q; diu
palpitās vertex, summe inter cūcta aialia ixcullitatis indicū, iā morbi
tot atq; medicinę tot p̄tra mala excogitate, et he q; subinde nouitatib?
victę. Cetera sentire naturā suā, alia p̄nicitate viurpare, alia p̄petes vos-
lat?, alia vires, alia narōhoiem scire nihil, sine doctrina, nō fieri, nō ingre-
di, nō velsi, breuiterq; nō aliud nature spēre q; flere. Itaq; multi ceterę
re, qui nō nasci optimū censerēt, aut q; ocyssime aboleri, Vni aiantū lu-
ctus ē datus, vni luxuria, et qd̄ ē innumerabilib? modis, ac p̄ singula mē-
bra. Vni ambitio, vni auaricia, vni immēsa viuēdi cupidō, vni lupstatio
vni sepulture cura, atq; etiā post se te futuro, nulli vita fragilior, nulli re-
rū oim̄ libido maior, nulli pauoz p̄fusior, nulli rabies acrior, Deniq; ces-
tera aialia in suo gñe p̄bete gūt, cōgregari videmus et stare p̄tra dissimū

Liber Secundus

lia, Leonū feritas inter se nō dimicat, serpentū morsus nō petit serpen-
tes nec maris quidē beluę ac pisces nisi in diuersa grā sequūt. At Ter-
cule hōi plura ex hoie sunt mala, sic Plinius

Quō nō ē reprehensibilis autor ex multa autorū z ma-
rie gētiliū citatōe, z cur hō nud⁹ nascat̃ Ca. xxxij

Red nec putes me q̃ fugiā ad gentilis hois autoritatē iō redar-
guendū, ait em̃ noster Augustinus, Philosophi si q̃ fidei nrē con-
sentanea dixerunt, nō solum formidanda non sunt, verz etiā ab eis
tanq̃ ab i iustis possessorib⁹ in vsum nr̃m p̃uertēda, s; neq; vicio det q̃
in hūc libellū nr̃m aliena p̃gesserim⁹, nam appetitus p̃tumaciā restur-
guē nostz ē institutū, id seu nostris seu remedijs fiat alienis, q̃d ad egro-
tum; De Chrysip̃o cui⁹ tm̃ sunt i dialectica nomē aiūt q̃ testimoniorū
nūte vtret, z quibusdā suis opusculis totā Euripidis *Meceā* inseruit,
z Apollodorus Atheniēsis de eo dixit, si q̃s tollat de Chrysippi libris q̃
aliena sunt, charta ei vacua relinq̃t; Plinianę snie caustica vis inē,
quā qz p̃t luxuriantē appetitū rep̃mē, tanq̃s pharmacū opportunū z fometū
salutare porrigim⁹, ad id tm̃ q̃d d; hoiem nasci nudū Aristoteles de grā
siōe ataliū libro sc̃do r̃ndit dicēs Hō nudo marie oīm z itecto corp̃e nas-
cit, qm̃ minimum in eo est terreni incrementi q̃ causa facit vt vngues q̃s
minimos pro portione sortiatur.

Causticū aū.

Cur deus floccipendat corpus rationes naturales

Capitulum, xxxiij.

Recitatis tot morboz ac incōmodoz g̃nib⁹ q̃b⁹ humanū corp⁹ af-
ficiť, remanē potuit i corde tuo q̃dā horie cogitatōis aculeus casti-
gatē p̃sciē p̃molesť, videri enī p̃t deū nr̃i vel nullā, vel certe puā rōnem
habuisse, q̃s tot calamitatib⁹ z gr̃ūnis exposuit; sic nomē p̃is q̃ illū in
p̃mis honozā amittet si paternā curā z pietatē vl̃ amississe vl̃ nō h̃ie p̃-
babit, vt i g̃it excludat h⁹ cogitatōis ipotūitas vicina p̃cipitio p̃ter rō-
nes aūdiētas ad p̃siterādū rez naturā p̃uertamur, q̃ manifeste p̃stet deo
corp̃oz nr̃oz maiorē curā essenō debuisse, q̃d si alit⁹ repetem⁹ audire nō
p̃igeat, nā nō erit rei natural⁹ i iucūda narratio; Phi oēs in corp⁹ z sp̃itū
substantiā p̃ciunt̃ Corp⁹ vocāt q̃d videri, q̃d tāq̃, q̃d audiri, z alijs sensi-
b⁹ p̃cipi p̃t, sp̃m̃ h̃o q̃d q̃li iane sub sensū nō ṽit̃sūt tm̃ z corpa q̃dā natus
re adeo tenuis z exilis, vt videant̃ z appellēt̃ sp̃ūs, vt vapores terrestres
ex q̃b⁹ si i b̃bito calore solis eleuāt̃ sūt ṽēt̃i, tot̃iua, comētē, stelle cadētēs,
si h̃o itra terre viscera obturatis spiramētis occludant̃, terrēmot⁹ exur-
gūt, fontes calefūt, z q̃ ex aqua resolūūtur, ex q̃b⁹ nubes pluuię gradās

Liber Secundus

et id genus alia percant. Item q̄ magie naturali dant operā. solēt spūs
 vocare ptes subtiliores q̄ corpib⁹ mixtis puta q̄ vino ⁊ huiōi alijs stru-
 te ignis ⁊ caloris emunctas squā ⁊ in corpib⁹ humais puriores langu-
 nis pres. qui parterias ad vegetāda mēbra plabunt. spūs vocant a me-
 dicis ⁊ eos trifariam diuiserūt. in naturales q̄ in epate. i vitales q̄ in cor-
 de. ⁊ in aiales q̄ in cerebro generant. his omib⁹ q̄q̄ sunt corpa. tamē spi-
 ritus nomē est indituz. q̄ singulari p̄uilegio subtilitatis ⁊ acuitatis q̄
 cellāt spūs tamē: si more stoicorū vim vocabulorū inspiciunt. salitum fēt
 et ad vctum extendit. iuxta illud psalmi. Ignis grādo mix glacies spūs p
 cellarum. sumit ⁊ p anima. iuxta illud Spūs ⁊ anime iustoz ⁊ itē ani-
 ma p halitu. Plin⁹ em̄ in libro naturalis hystorie de. aīe hoc est halit⁹
 Leonis. inesse virtus graue ⁊ vni pestilēs iam a corporeis ad icorpea
 trāsam. aiā vegetabiliū que nutriēdi. crelēdi ⁊ generādi principuz
 est. Item anima brutoz q̄ p̄cis sentiēdi ⁊ mouēdi vim sup̄addit. nec nō
 et anima rōnalis. in qua p̄dicta duo aīe generāficū trigonuz ⁊ tetrago-
 num in p̄tagonō p̄tinent. spūs sunt. ⁊ p̄tūm anima rōnalis. Sunt et
 in aere spūs q̄dam. iuxta Pauli apli traditōem nō est in q̄ nobis colluc-
 tatio aduersus carnem ⁊ sanguinē. sed aduersus p̄ncipes ⁊ p̄tates tene-
 braz harum. tenebras autem vocat caliginosum hūc aerem. qui circūsa-
 sus. ⁊ trigonus mari p̄ vicinitatē ⁊ p̄fusionem in aquarū naturam dege-
 rat. vel magis p̄ tenebras mediam aeris Regionē intelligit. vbi regnū
 est ventoz. vbi nubes ⁊ grandines. ⁊ multa terraz incōmoda generat. Il-
 lam em̄ lumie carere ⁊ sp̄ tenebrosam esse p̄ fisica rōne p̄batum est. nam
 si vt aiūt. ⁊ experimētum indicat. reflectio radioz a solido corpore pla-
 na superficie repercussorū caloris ⁊ lumis est causa. nullū erit in ea pte lumē:
 que t̄m a terre ⁊ maris verberatu sciūm̄ta est. sed iam p̄posito accōmode
 tur oratio. In omni fere corpe vel vere spūs est. vel quoddā aliud qd̄ pro-
 pter nature vicinitatē spūs d̄. ⁊ id q̄dem est in omni re melius. vbiq̄ p̄
 stātius. Quicqd̄ em̄ est in resper spūm̄ spūs p̄patione fex est. purgamen-
 tum est. Interroga empiricos. cum aqua ardens p̄ ignem educta est. qd̄
 ex vino restet nisi insulsus liquor. ⁊ quasi quoddā corp⁹ mortuū. Quid
 plurib⁹ opus est. Quicqd̄ p̄ corpoream naturam fieri d̄. op⁹ est spūs la-
 tētis intrinsecus ab eo tanq̄ a fonte omnis opatio deriuat. a corpe hōve
 ab instrumēto. p̄p̄ea recte ab Aristotele dictū est aiā opationum vita-
 lium esse p̄cipiū. quid mirum igit̄ si nature opifex deus q̄ corpa spiriti-
 bus animauit. q̄ figmētum nostrz cognoscit. q̄ scit corpus nr̄m esse pul-
 uerem. qui omnē nr̄am vim aīe insculpsit. corpus paruip̄dat. admiran-
 tur pueri pomi amenitatē. q̄ est in cortice. tu hō p̄iecto cortice qd̄ sub eo
 seruas. in fumētū spicis p̄templamur sagacitatē nature mirabilē. gra-

= p̄ ignis pericula.

Empirici

Liber   Secundus

norum ordinem et dispoſionem. folliculorum amictum aristarum vallum. et cetera
 in toto illo opere venustate Attamen post modum omni extrinseca pulchri
 tudine precepta spicas preterimus. et paleas ad ventum iactantes ad solum gra
 num cura credimus. quod si de facit in homine quod tu sapienter facis in messe
 miraris et damnas: Mirari potius debes hominum ignorantiam temeritate
 audaciam. quod se non agnoscat. quod deum incensent quod iudicium eius non formi
 dent. Deus spiritus est. Vis causarum Celestium atque terrestrium in spiritibus est.
 omnis corporea substantia ab incorporea gubernatur: et regitur. floccipendenda
 ergo et contemptum habenda sunt corporea hec membra. animus vero omni cura
 excolendus. supra dictis omnibus astipulat: Paulus summo spiritus sanctus in paulo
 loquens cum inquit Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus. Thesaurum vo
 cat animam. Vasa fictilia sunt membra Quorum incommoda animam mater
 ria strutum. appetitum frenum. et spiritualis profectus occasio. Des qui ad ve
 ram sapientiam vel pervenerunt vel pervenire voluerunt. corpus non preterierunt.
 solum. verum de industria macerant. propterea sanctos de quibus id manifestum.
 Veno ad getiles. Pythagorici a carnibus abstinerent. Diogenes cum bac
 culo et pera medicans. et discipulos medicare docebat. In cuius contemptum
 ut existimo dictum est. a chrystonolite portare baculum neque peram. ut osten
 deret logicam etiam minorem quam Diogenes predicasset corporis curam a nobis
 habendam. Ipse Epicurus quez alie philosophorum schole quasi impudicum
 et de summo tono male sentientem explodit. cum coenare lautius volebat. et
 genio (ut aiunt) indulgere pane et caseo victitabat. Sacerdotes egyptij in te
 plis se claudentes Panem sale et hyssopo vescabant. Gymnosophiste apud
 Indos (ut testis est Philostratus in vita Apollonii) Lyanei se media ex
 tenuabant. somnum et eum per quam brevissimum in nuda humo capiebant. Calo
 ris et laboris ita patientes ut saxeis viderentur. his Plinius in septimo natu
 ralis historie libro. ite indis loquens. ita de philosophis eorum quos gym
 nosophistas vocat. post ab exortu ad occasum prestare patientes solez in
 mobilibus oculis. feruentibus harenis. toto die alternis pedibus insistere. So
 crates quarundam muliercularum quas domi habebat. contumelias et oppro
 bria et omne genus iniuriarum sic ferebat. ut ab eis se meliorem fieri predicat
 recte eodem Socrate legimus. nisi mea me fallit memoria apud. A. Bel
 lium. quod anime corpus ita subegerat patientie disciplina sic formarat. ut a
 vespera usque ad vesperez per diem et pernox fixis in eundem locum semper
 oculis. et in eisdem vestigiis persistebat: quasi facta a corpore mentis ex
 cessu. seneca de corpore loquens. asperius inquit tractandum est ne ani
 mo male pareat

per diem
pernox

¶ Quod tota natura non consistit in aia   Ca. xxxi

Libet Secundus

Propter ea que de corpis ualitate disseruim⁹ ut putauerunt quidam totam humane nature perfectiorem in aia esse, corpus uero quasi re-
cam hominis et appendicem animi nihil ad integritatem nature
pertinere, cui sententie obuiat non Peripaterici solum, sed et Catholici: quod aia
ad corpora tanquam ad speciem partem inclinari, et destructo corpore hominem interi-
re ac esse desine dogmatizant Christi in sup in triduo mortis propter corpo-
ris et aie separationem hominem non fuisse, est Theologorum communis opinio, et in
eo allucinatum esse uolunt Perz Lombardum, qui magister suarum appellatur,
carnis etiam resurrectiorem predicat, ut in natura integrata recipiat unum
quicquid stipem eorum que gessit in uita.

**Que sint mortis cause contra philosophos et ma-
thematicos.**

Ca. xxxi.

Nec de mortis necessitate queri debet sapiens, tria enim sunt vite
genera que expriri unumquodque oportet primum in mortali corpore
secundum extra corpus, tertium rursus in corpore, cum corruptibi-
le induerit incorruptiorem, et mortale egerit mortalitatem hic est animarum
circulus perfectus, cum corpore dimisso rursus in antiqua sua membra com-
pleta periodo remeant, sicut alia (ut aiunt) moriendi necessitas, que uidelicet
ex rarioris elementis, que assidue agendo ac patiendo inuicem corrodu-
tur. Uterque hec ratio iudicio meo breuitatem quidem uite, mortalitates ho-
mo non ostendit. Costat enim diu stare non posse, quod assidue defluit. Si si non ex co-
trariis elementis sed ex uno tantum plasmareretur corpus, elementorum rarioritas ab-
lata esset, non tantum mortalitas, Corruptibile enim est corpus siue ex uno ele-
mento sicut siue ex pluribus, ipsa namque elementa suapte natura morti et cor-
ruptioni subiecta sunt. Non enim puto aerem si solus esset in mundo, et ab ali-
orum elementorum rarioritate liber, fore incorruptibile. Aliam mortis neces-
sitate a numero animarum prope infinito: Platonici trahunt, Quis enim ma-
teriam tot corporibus simul gigneret non sufficere, quot anime sunt fuerunt
et future sunt, et propterea ut alie succedant, oportere pores abscedere, et cor-
porum suorum materiam nouis animabus quasi domum nouis habitatoris
bus tradere, ut spirituum naturalium numerus impleatur, uelle igitur spiritus uiue-
re (si hoc sunt) nihil aliud est quam materiam alijs animabus debita plus
equo uelle occupare, et futuris impedimento esse ne nascatur. Quod quod im-
probum sit iudicemus nos, qui nondum nati essemus: nisi maiores nostri iam de-
cessissent. Tu ergo quicquid es que male uiuendo membra tenes in seruitute
peccati. Memoro corporis tui materiam expectari ab aia fortasse meliori
Cui quod diu uiuas inferi iniuria, si eius Creationi tue obsecro uite obstat
longitudo, Constituit ergo secundum hos deus breues dies hominis, ut certi

allucinari

temporis curriculo omnium summa p̄deat animarum Ex̄dictis inferri potest qđ p̄cessum est a philosophis oibus materiē rez corruptibilū nō corūpi. iuxta illud Nasonis Pythagoricoz opinionē recitata

Non perit ex toto quicq; mihi credite mūdo
Sed variat: faciemq; nouat. nasciq; vocatur

Apperit autem materia semp nouis exornari formis. forma materiē dō minari Et vbi vna forma desituta est. materia ad eā rez nunq; nisi in die iudiciū. ad simlē sō nō statim reuertit. p̄t tamē ⁊ statim hoc ē breui tē pore renocari. vt si corpus humanū māduces ab homie. sicut apud An thropophagos mos est. trāseunte em̄ Cibi p̄t infemē humanū p̄t ex illa materiē portūcula fieri embryo. ⁊ ad rōnalis animē redire cōsortium. Qđ si curiositas humana quesierit quo pacto fieri possit. vt eadem ma terie ps q̄ in plurib⁹ humanis corporib⁹ fuerit. in iudicio surgat cū oni bus nunq; cum quondam igit: aiūt Theologi quidam cum p̄mo resurꝛecturam. ⁊ qđ eius defectu minus erit in reliq; suppleđū a deo. que ad modum em̄ panes multiplicauit in deserto. p̄t materiā augē in iudicio q; si toto vni⁹ materia fiat tota alterius. oportet nouā alteri materiā da ri. nec vt ecclā docet p̄prie carnis resurrectio esset. Astronomi vitam cœ lo meriant. negat Epigenes centuz vigintiduos vitē annos excedi posse Berolus cento septēdecim. Reges Persyis ⁊ Necepsos aiūt posse in italia p̄tingere vitē annos centū vigintisex Obseruādos ānos climacteri cos monēt mathematici hoc est scānsiles ⁊ gradarios. ⁊ hi sunt q̄ ex seps tē ⁊ nouē numeris in vnum cōfluentibus surgūt. hi namq; duo numeri vt aiūt decretoꝝ ac malefici. ⁊ ad vitā succidendā pollētes sunt. ⁊ p̄ptēa sexagisimūterciū annū senū ⁊ pessilētē dicūt. q; nonies seprē ⁊ septies no uem cū numez reddūt. hęc astronomica supstitio. vt Trāquill⁹ testis ē Ip̄m q; p̄turbauit Augustū Sz vt Plini⁹ inq̄t in septimo libro natura lis historie capite. xlii. Artis ip̄s⁹ Astronomie incōstantia declarat q; icera res sit. Recurrat⁹ nos ad Paulū aplm̄ q̄ nō cœli sz dei arcanoz est scius ⁊ discam⁹ ab eo statutū cē oib⁹ hoib⁹ senel mori. Job etiā au diam⁹ dicentē statuiti em̄ios ei⁹ q̄ preriri nō poterūt. his p̄tenti causis inq̄rendis finē iponam⁹: nā ista curiositas ē p̄cipitio vicina temeritas.

De causa breuis vitē et mortis. et de annis anti-
quorum patrum. Ca. xxxiij.

Hec de breuitate vitē dolendū nobis ē more Theophrasti. q̄ natu ram vilis est accusare. q; Cornibus Cernis ac Elephātis lon gissimam vitam dederit. homini vero cuius intererat. et cui ma gime debebatur. in statuendo vitē spacio vsq; ad suspicionem inuidie

Annū climacteris

quit. Annūm aliq̄ estate vnum terminabāt. aliter hyeme. Alij quadragesimā
 Trinitatis epib⁹ vt arcades. quoz anni trunestres fuerē. Quidam lunę sentio vt
 egyptu. Itaq; apud eos aliq̄ singula annoz millia vixisse pount. sic Plī
 nius. Quib⁹ obis ostēdit se putare ānos qui p̄mis patrib⁹ tribuunt fu
 isse menses. Ceteris hęc estimatio p̄ se satis explodit. lōge enī plus nos
 viuercm⁹. q̄ illa mūdi adhuc recētis antiq̄tas. nā centū ānis. mille du
 cētū mēses includūtur: qui numer⁹ annoz nulli illoz ascribit. sed qd̄ cui
 denta⁹ argumentū esse p̄ aduersus eos q̄ ānos hebreoz menses dicunt.
 q̄ ipse Moyses q̄ dixit. vixit autem Malalehel sexagintaquiq; annis. ⁊
 genuit Jared. certe si ānos p̄ mensib⁹ accipit Malalehel quiq; ānos ⁊
 totidem menses natus genuisset. qd̄ vt Persius inq̄t. Nōsani esse hoīs
 nō sanus iuret Orestes. S; de his trāseunter hęc dicta sunt

Quod vita humana nō fit breuiata Ca. xxxix

Quod in sup̄ illoz opinio qui dicūt vitam humanam esse breuiatā
 Nam si tpe David item. quod modo est spacium vitę fuit quō
 dicemus in dies vitam breuiari. Et quidem inter David ⁊ nrām
 hanc etatem annoz duo millia quingenta. ⁊ eo ampli⁹ intercesserūt. quo
 tēpore cursu longissimo manifesta vitę breuiatio facta esset. Qd̄ si dicas
 vsq; ad centesimū annum ⁊ ampli⁹ illis tēpib⁹ quosdā subiūxisse: n̄ debet
 ⁊ posteriorib⁹ sēculis idem contigisse. ⁊ nūc q̄z stringere. Argantionius rex
 Tartaroz centū quingenta. Cinyras rex Cyprioz decem ampli⁹. Epi
 menides centū quingenta septē. Bogias sicul⁹ centū octo. vel vt Pau
 sanias inq̄t centū quiq;. M. Valeri⁹ Coruin⁹ centū. Terētia Licērois
 centū ⁊ septē vixit annos. Sub Tito ⁊ Vespasiano. sicut Plin⁹ memit
 in septimo libro natural⁹ hystorie. censu p̄ italiā agitato viri centū ⁊ vigi
 ti ānos nati Parmę tres reperi sunt. Buxelli centū ⁊ viginti quiq; vnus
 Item Parmę centū ⁊ triginta annoz reperi duo. in veleiacio oppido pla
 centino ducētoz ⁊ decem annoz sex. Joenes quidam Caroli magni Ro
 manoz impatoris armiger vitę lōgitudine par Nestoz tercentū ānos
 vixisse phibet. Ex q̄b⁹ verisimile satis est. qd̄ Petr⁹ Aponēsis rōem sice
 ralem sequēs in sciliatore dicit vitam humanam modo breuiari. mō p̄
 duci p̄ vario cursu ⁊ dispōne cōeloz: Patet etiam vanū esse quod Epige
 nes ⁊ Berofus. Petosyris. ⁊ Necepsos ⁊ alij Mathematici de termis
 vitę tradiderūt. Non ergo de spacio vitę nostrę dolendū: sed omnino cu
 raydum ne frustra viuam⁹. Phocylides dicit vitam esse trochū. est au
 tem trochus reuolutio. rota. Cursus. Cuius finis certus. sed quando. in
 certum. Propterea a christo dictum est. Vigilate itaq; quia nescitis di
 em neq; horam.

Quod egritudo praeseruat a multis flagitijs.

Capitulum .xl.

Est aliud quoddam in infirmitatibus privilegium singulare quod in liberis civitatibus licet advertere. Vbi ut plurimum factiones sunt et contentio est inter ciues de potestate et de honore ac praesidentia. dum enim quisque clientelas habet et suos tueri, ac extollere nititur cum magno praesidio detrimento multum laborum multum periculorum frequenter sulcipimus, et pedes tentum in angustias pellimur. a quibus explicari ac expediri postmodum vel impossibile vel certe difficile. At qui bene valet, et ab huiusmodi officijs praevenit, ignavus segnis stolidus putatur sed qui morbo impediendo derinet, malarum operum praesidio non ponit offendiculum, et apud omnes in promptu habet excusationem. Vivit sibi, sanos autem sibi vivere non licet. unoquoque in sui fauorem illud Platonici usurpate. Non solum nobis nati sumus, sed ortus nostri partem patriae, prem amici sibi vendicant. Quos putas reperiri posse qui mallent se morbo vel gravissimo tunc detentos fuisse, cum aliquando illa Bononiae negotia traerantur, aut cum illis amicis sauerent, unde postmodum seditioes exorte, tumultus excitati, manus praeserte sunt, ac exordia et incendia subsecuta. Cum Lucius Catilina cuius impium ac immanem conatum Cicero sua prudentia repressit, civili bello superatus, et accepto letali vulnere corruens terram momordit, maluisset tunc cum eam praesurationem adortus est, podagra laborasse, duo fratres ex graecorum familia viri seditiosi, Caius et Liberius cum se insidijs circumventos et ab armatis cibus opprobrosos videre, cupissent se tunc cum de lege agraria facere ad populum sibi coeperunt Chiragrae doloribus infestatos. Julius Caesar, qui tantum est ausus tyrannidem cum in senatu se a praesuratis praesertim conspexit, et cosodi praesopasset se tunc quando cum copijs rubiconem traiecit, gravissima febre correptum egrotasse. Egritudines igitur si a quibusdam futurum officijs tardant, ab innumeris tamen quae facturi incursum fueramus delictis periculis nos liberant. Possem in patria tua multa reperire quae dictis meis astipulentur sed parco, nam ea et non fuisse, et postquam facta sunt ex memoria hominum recessisse delitescero. Nonnunquam igitur viri infirmitas totius familiae, totius civitatis, totius etiam provinciae est sanitas. Contra virius sanitas est multorum egritudo. Etiam hoc dei bonitas simul et prudentia maxime cernit quod nostris incommodis voluit commodum aliquid admiscere, ut viri amaritudo digne dulcedo temperaret alterius. Ita fit ut ex his nostrae vitae miseris et erumnis si bene vti sciverim, foelicitatem possim experire.

Quod ex aduersitatibus nascatur inviditas spiritualis. Ca. xli

Liber Secundus

Transeamus ad spūalia tempe Pauli apli. hoc est ad spūales fruc-
 tus anie benevalentis palato dulcissimos. sed gradiamur ea via
 quam ipse monstrauit. ne nouam a dōri fortasse fallamur. sed quo
 melius percipere possis. prius sūiam vnā plato-nicoꝝ euoluam. aiunt enī
 Platonici duplicem esse sctutem. vnā purgatoriam animi. alteram ve-
 ro animi purgati. p̄ma cū vicijs adhuc pugnat. Altera domito iam vicij-
 orum exercitu. p̄positisq; regni sui rebꝝ pacifice sine vlla rebellioe guber-
 nat. p̄ma armat vt appetitū subijciat rationi. vt pessimum hoc qd̄ in-
 tra nos inter rōnem z appetitum gerit bellum. excludat. pessimum inq; bellū.
 nam externa bella mala quidem sunt. Ciuilia peiora. domestica pes-
 sima. que intra nos gerūtur intestina tanto sunt peiora quāto anime
 q̄ corpis est prior interitus. Virtus purgatoria gradit̄ p̄ spineta. per lo-
 ca arida inuia z in aquosa. p̄ caua vallium. p̄ ardua mōtuum. eo scz itine-
 re. quod vt Prodicus inq̄ Herculi virtus ostēdit ad gloriā. Finxit enī
 Prodicus Herculi adolescēti voluptatem z sctutē in muliebrz specie ap-
 paruisse. z eum certatim studuisse ad sese allicē illam pollicitādo delicias.
 z genus oē libidis. cuiꝝ tamen finis futurus esset vituperium. tēxētis z
 ignominia. Hāc vero offerēdo primo quidem difficilia ardua aspera. mox
 autem laudem. honorem ac immortalitatē. Prima illa seuera pludia. vir-
 tutis purgatorie sunt rudimēta. z eius q̄ ad veram gloriā niri velit ty-
 rocina p̄ma. que nō sequitur dulcia z amena. fructꝝ sunt animi iā pur-
 gati. Prodicus Pythagoras p̄coꝝgavit grēcā vocalem. y. a. Paleme-
 de vel Simonide inuentā. nam de autore dubitatur. Interpretans sinistꝝ
 Ramum quia in imo latior. in summo angustior. vbiq; plantior. z ascen-
 su facilior. vicijis dedit Sinistrum vero sctuti quia longus z arduus de
 radice primum surgit angustus. ascenden̄do expanditur. z instar palme
 tanto spissior quāto sublimior in latam planiciem cacumen extēdit. Pri-
 ma pars rami dextri est purgatoria. z summitas illa plana purgati ani-
 mi virtus est typum gerens Christi. qui dixit. Venite ad me omnes q̄
 laboratis z fessi estis. z ego reficiam vos: victa difficultate p̄ambula-
 id est p̄urbationibus sedatis. tum demum cum ratione regnat virtus.
 Tunc ex virtute quasi ex vite bene repastinata. z arbusculo suo alligata p̄-
 deunt hi fructus. q̄bus mens ipsa nutritur z viget. apes imitata que eo-
 dem melle quod procreant viuunt. anima est tellus. arbusculum appeti-
 tus vitis est virtus. Quē de virtute diximus ad ea que videntur ocu-
 lis maioris intelligentie gratia reducamus. Ut duplicem virtutem
 diximus. sic duplex quoq; Triticum dicamus. Lassitudinis vnum.
 refectionis alterum vt dialecticorum more vtamur vno vt pluribus.
 in quod multipliciter fertur intellectus. primum ergo triticum est

H ū

Liber Secundus

dum aratur ⁊ serit runcatur ⁊ metitur, vapulat ⁊ molit. altez est dum
manducatur Hoc igit qđ palato iucundū est. qđ voluptatē affert ⁊ nu
trimentū tātis laborib⁹ est partum. tot pruinis canduit. riguit tot flui
bus. maduit tot pluuijs. aruit tot solib⁹. expauit tot grandines. ⁊ tandē
post tot iniurias succisum ⁊ cū multo sudore perlatum in aſtam ſolterib⁹ *Area cy dell.*
tundit. iacatur ad ventum. fert ad caryllum. ⁊ cribro polinario excuſus.
gloatur in maſſam. fermento corrumpit. pugnis ſubigit. Ad vltimuz
quasi iam quodam martyrio pſumādum redigit in trochiscos. ⁊ in fru *Trachys*
ſta diuiſum torret in clibanolo Sic pfecto ſtus q̄ magna futura eſt i diſ
ſicultate plantat. radicatur in dolore. germinat in erumnis ſudore rigatur.
Curis ſtercorat. firmatur anguſtijs. floret in laborib⁹. frōdet in negocijs.
foetat in aduerſis. cū ergo ſtus ſumpſit incrementum. ⁊ gratie ſole incale
ſcete coaluit. incipit fruct⁹ afferre mirificos Tūc oēs ſicut nos amam⁹.
alienis gaudem⁹ bonis eque ac pprijs. int⁹ ac foris nobiſcum. ⁊ cū alijs.
pacifici ſum⁹. Tūc animi noſtri p̄potes ac reges incōmoda oia equani
miter ferim⁹. In ſice ⁊ moleſtie pietatis ⁊ ſapie. caſtitatis ⁊ iuſticie ſtu
dijs exultam⁹. Virtutū ergo fructus iplaz ſtutum eſt vltus. cum p mo
rem ⁊ habitū factus eſt operati leuis ⁊ dulcis. Vides q̄ pacto tantem ex
ſpinis vuas colligimus: tum ſcz cum grege affectuū diſpeſcetes ſtudio
ſe curam⁹ ſeminitas in nobis a natura ſtutes. hoc ē ergo vt ridere ppo
ſito incipiam⁹. qđ in ſcōa ad Corinthios epla Paulus dicit Sz ordine
ſboz ſolterer attēde In oib⁹ in q̄t exhibeam⁹ nos ſicut dei miſtros. i mul
ta patia. in tribulatiōib⁹. i necitatib⁹. in anguſtijs. i plagis. in carcerib⁹
in ſeditiōib⁹. in laborib⁹. in vigilijs. in ieiunijs: hucusqz p̄ patie ſpineta
gradiēdo. ſtus purgatoria laborauit. ⁊ Ariſteus vt mel inuicret: cū Pro
teo depugnauit. q̄ mox ſubinfert. ſunt mel quod q̄rit. ſunt quas vitis in
terra paſtinata. hoc eſt ſt⁹ in mēte purgata fruges emerito reddit agri
cole Sequit em̄ ſic eodē loco. in caſtitate. in ſcia. in lōganimitate. in ſua
uitate. in ſpū ſcō. in charitate nō ficta. in ſbo ſtutatis. in ſtute dei Nota
dū at qz p ſtutes nō habit⁹ ocioſos. ⁊ ſine opib⁹ mortuos q̄ arbori iſeciū
de ſunt ſiles: ſz iugi exercitatioe fructiferos p̄mēdat Apl⁹. ⁊ in euāgelio
dixit chriſt⁹. ignē veni mittere in terrā. ⁊ qđ volo niſi vt ardea

**Quod debuit eſſe naturaz varietas ad oſtenden
dam dei ſapientiam** **Ca. xliij.**

Quamini me libro ſecūdo capite quarto cum de p̄plexionib⁹ age
remus. Ciſaſſe Plotinum dicentem ad decozem vniuerſi non
parum ſacere. immo ⁊ neceſſariam eſſe rerum veritatem. placet
ſuaſioni huic ratiunculam addere patientie p̄fectui ſatis accōmodatam

ayll

ribus polinarum

iband

Daſtinat⁹ and.

Sumit autem hec ratio ab ostendēda arte summi opificis. ⁊ est huiōi.
 si pictor vnicolorē faciat parietem. q̄s̄q̄ coloris sit ⁊ p̄cio carissim⁹. ⁊ spe
 cie amenissim⁹. vt purpurissim⁹. putares ne tu id esse p̄sumati op⁹ artifi
 cis. Nō putaret hoc Apelles nō zēsis. nō Paribasius. putaret fortasse
 Cleophantus ⁊ aliq̄s eorum pictorū. qui arte nōdum p̄fecta monochro
 mata pinxerūt. At qui exactissime artem adepti volūt absolutissime pin
 gere. ⁊ penicillo naturā emulari. vt Protogenes. qui in Ducēdis lineis
 cum Apelle certauit. nō coloreꝛ vnum tm̄ adhibēt. sed minio. armenio
 Cinabari Chrysololla. indico Sandaraca. purpura. cocco Sinopite.
 hyacintho Balauſto. ⁊ alijs id genus quasdaꝛ arbitrato suo figuras faci
 ent. ⁊ quasdam veras certam rem exprimētes quas Iconas vocāt exarā
 tes. ibunt in infinitā rerum varietatem. Pictor quia res ipsas creare nō
 potest. rerū imagines facit. id est artis summū beneficium. nihil expectes
 ab ea p̄stantius. sed deus qui nō imaginum sed rex est artifex. suaz aliq̄
 volēs mōstrare peritiam. venit ad officinam. ⁊ in se p̄templat. naturaz
 imagines. quaz ideas. ⁊ paralogmata grēci vocāt. animū exēdit ad ope
 randū. Sunt autē in eius mente. nō quarūdam paucarum. immo cunc
 tarum imagines rerum. ⁊ faciundoz operum viuā exemplaria. Idcirco
 Platonicū dicit creationē ac p̄ductionem nihil aliud esse q̄ assimilatio
 nem. Deus em̄ ⁊ ministri eius āgeli coeloz motores ad ideas respiciētes
 cuncta p̄ducūt. Unde ⁊ Mosi dictū est inspicie ⁊ fac sedm̄ exēplar quod
 tibi in mōte mōstratū est. Nec tibi nouū videat quod audies. Quot in
 mēte diuina sunt idez. tot nec plures p̄nt gigni a deo nature. finge em̄ plu
 res gigni. sequet eas factas quasi ab ignorāte. faber nanq̄ qui clauū excu
 dit cui⁹ in mēte spēm non habuit: certe quasi dormiēs ⁊ ignorās fecit. at
 idea est spēs ⁊ rō mentalis. rei faciūte naturam ostēdens. An hō res crea
 te tot numero sunt quot idez. scire quis possit nisi ipse q̄ fecit. Nō deuit
 igit vnum effectum fluere ab artifice cui⁹ opus immēse signum est sapiē.
 Et ne videat item sepi⁹ repetitum. fecit naturas instar numeroꝝ. immo
 instar ideaz hoc est inuales: oportuit ergo quasdaꝛ esse minozes. q̄ ma
 ioribus collate quādam humilitatē p̄ se ferret. ⁊ sic ex plurib⁹ naturaz
 gradib⁹ scala p̄surgit. p̄ quam intellect⁹ in eum ascēdit. supponēs em̄ ea
 esse numero finita q̄ ordinem habeāt ab essentia. naturam quādam p̄mā
 ⁊ p̄cellentem reperit. a qua tanq̄ a pelago p̄fectiōis. fluant in alias riui
 bonitatis. ⁊ hoc est quod Iacobus apls dixit. Die datum optimū ⁊ om
 ne donum p̄fectum desursum ē. descēdens a patre luminū. apud quē non
 est trāmutatio. neq̄ vicissitudo obumbratio. hoc est de quo Aristoteles
 in q̄t esse animal eternum a quo derivat esse ⁊ viuē his clarius his obscu
 rius hui⁹ imago visibilis ē ipse mūd⁹. si cū seruata substantia mūdo quāti

monochroma

minio armenio

paralogmata

H **iiij**

tatem abstuleris. remanebit q̄dam rez sine magnitudine immēsa congeri
 es. cui⁹ magnitudo crit bonitas inserta substāte. Ad ostēdēdā igit sapi
 entia tāti artificis sc̄is est mūdus. ⁊ in mūdo oīa ⁊ inter oīa nos hoīes
 loco satis digno p̄stituti. hoc est in angulo hemispherioꝝ vbi duo parie
 tes diuersi t̄paliū sc̄z ⁊ eternoꝝ miro artificio p̄iungunt. de ista Crea
 turaz multiplicitate Paulus ad corinthios scribit dicēs nō oīs caro ea
 dem caro. s̄z alia hoīm. alia pecoꝝ. alia volucz. alia pisciū. ⁊ corpa celest̄
 ria. ⁊ corpa terrestria. s̄z alia q̄dem Celestū gloria. alia terrestriū. alia cla
 ritas solis. alia claritas lunę. alia claritas stellaz. stella em̄ a stella differt
 in claritate. ⁊ q̄ est in naturis eadem est in donis repetita diuerſitas. In
 Abel nāq; claruit Iusticia. Pietas in Enoe. In Noe lōganimitas. Re
 ligio in Melchisedech. fides in Abrahā. i. Jacob fecūditas. in Ioseph
 pudicia. in Sanson fortitudo. in Dauid p̄phetia. i. Salomōe sapia.
 in Absaloue forma. in Petro crudelitas. in Paulo p̄stantia. in Joanne
 scia. ⁊ vt in p̄dicta epla Paulus inq̄t. diuisiones s̄o gratiaz sunt. idē au
 tem spūs ⁊ diuisiones mīstrationū sunt. idē autez dominus. ⁊ diuisiones
 opationū sunt. idē autē deus qui opatur oīa in oīb⁹. ⁊ paulo infra hęc
 autē oīa opatur vnus atq; idē spūs. diuidens singulis prout vult. In hoc
 vltimo s̄o obſtūt os nrē temeritati. qd̄ em̄ nobis p̄stat deū velle p̄suasi
 id nō posse nisi bonū esse. debem⁹ hūiliter ⁊ reuerēter ferre.

Quod mundus est quoddam spectaculum nobis
 a deo exhibitum quo inuitamur ad patienter ferendum
 omnes aduersitates. Capitulum. xliij.

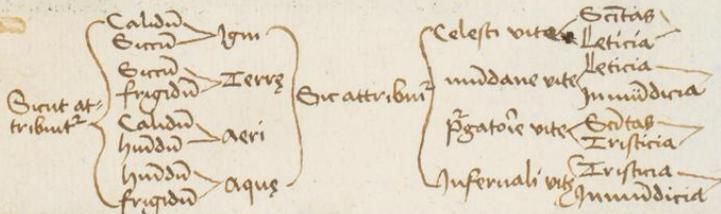
Sapientia ergo diuina tot rez exhibitura spectaculū quasdam natu
 ras condidit q̄ spectarent. vt inaiata. qd̄a etiam aiata rōne; caren
 tia. Quędam vt ⁊ spectarent atq; spectarēt vt homies ⁊ angelos:
 mūdū hunc quasi quoddā theatꝝ mirabiliū rez refertissimū videntes:
 dum opa admirant̄ opifice p̄dicāt. q̄z vnus erat q̄ dicebat Coeli enar
 rēt gloria dei ⁊ opa manuū ei⁹ enūciat firmamentū. Itē Consideraui opa
 tua ⁊ ex p̄au. Itē delectasti me dñe in factura tua ⁊ in opib⁹ manuū tuaz
 exultabo. Eat nūc ⁊ p̄ re mirabili ostēdat Callicratides ex ebore formicas.
 ⁊ alia tam pua aialia vt pres eoz vix oculis cerni possunt. afferat. Ndyz
 meides quadrigā eburneā quā musca alis itegat. recitet Cicero p̄ mira
 culo Iliada Homeri scripta in mēbranis tam puo volumie vt nuce iclu
 derec fecerit Aristides Theban⁹ pictor tabulā q̄ centū talētis licitatus
 est. Arctalus emerit Timomachi duas tabulas octoginta talētis. Cesar
 dictator Cnidia venerē tota gręcia in d̄yā Praxiteles fecerit. Demetri⁹

us expugnator Rhodo peperit ne progenis tabulā cremaret Iouem olympium Phidias capitolinū. 7 ephesiam Dianam Mētor exculpserit. hęc hoies olim mirabant 7 ad quinquennale gæcie certamē affere bāt/celebritatē famę 7 immortalitatē nois aucupātes. At deus hoc totum qđ cernis qđ etiam nō cernis fabrefecit. oculos dedit vt vitæas-mentem vt cognoscas/qua laute qđ hōre dign⁹ ē opifer. ps p̄ma rāti spectaculi sūt ista mortalia corporea terrena. si hęc bene spectaueris 7 opificē spectādo pia mēte colueris. oculis tuis ęterna subiciet: qđ cum rāta animi voluptate spectabis. vt ab eis diuelli nunq̄ possis. si hō hęc p̄mā p̄tem stulte 7 infantuliter spectaueris. tanq̄ indign⁹ qui immortalia vitæas: excluderis. p̄pterea scriptū est de hōib⁹ fatuis. qđ dum irēt oleum emere. clausa est ianua. 7 clamātib⁹ Dñe dñe aperi nobis: respōsum est. Amen dico vobis nescio vos. exclusę sunt qđ se ac alia male spectauerāt. nec in se 7 alijs deū cognouerāt. Tace ergo 7 gaude te in sortē misterij huius ascitum a deo. 7 fer equo animo vitę molestias. vt transire possis ad diuinarum rerum celeste spectaculum.

Comparatione rerum inequalium probat meliorē esse vitam sanctam cū aduersis q̄ vitam felicem cum vicis.

Capitulū. xliij.

Aliud ē qđ ideo tecū volo p̄currē vt ad diuinā sapiam magis intētus ei⁹ te bonitati credas securi⁹. Empedocles autor ē licet id sibi usurpat Aristoteles q̄tuor eē mortaliū rez semia p̄mitiua. q̄ nuncupam⁹ elemēta Ignē Aerē Aquā 7 Terrā. Hęc ita p̄traria sunt vt etiā p̄ueniāt sic colligata sunt. vt annuli quattuor iuicē se p̄plexi. Ignis qđ de secati sumū ē elementū. p̄ siccitatē terrę 7 neq⁹ p̄ frigiditatē terra aque p̄ humiditatē Aqua aeri. p̄ caliditatē Aer igni. Quattuor iste p̄mę qualitates Caliditas. frigiditas. hūiditas. siccitas. ita p̄iungate sūt in elemētis. vt qualibet eaz bis repetita p̄binatiōes q̄tuor reddāt. Qđ si q̄ras q̄ p̄binatiōni istaz p̄stātor. respōdebo: videri eam q̄ in nobilissimo elemēto sit posita. hoc ē siccitas 7 caliditas q̄ est in igne. Si hō vera istarū qualitātū sit nobilior q̄ras. nō erit absurdū caliditati dare p̄ncipatus. qđ eam p̄mū elementū 7 si p̄municat. neq̄ enī p̄p̄riā hz. nō nisi tñ aeri sedo sibi in dignitate cōicat. siccitatē vero 7 terra p̄ncipat. Tūc em iure nobilius id qđ in secundū. q̄s id qđ in quartū a p̄mo diffundit. nā meliora meliorib⁹ natura p̄iungit. Tūdes igit vt hęc miro mō sibi cohęreant. 7 in p̄pabili artificio colligent. hoc qđ ē viderit phi. at aliā rez p̄iungatiōem nō viderūt. quā volo (si placet) paucis explicem⁹. Quattuor in vniuerso genera sunt vitę Mūdāna. infernalis. purgatorea. celestis. hoc ē inuis

dana ad celestē. quod terra ad ignem Sicut em̄ terrę siccitatē ⁊ frigiditatem damus. sic mūdane vitę attribuum⁹ p̄ frigiditate immūdiāz. p̄ siccitate leticiam Qui em̄ scđm mūdā ritum vitam ducit. hi sunt de quibus dicitur t̄mpanum ⁊ catharam. ducūt in bonis dies suos. ⁊ in puncto ad inferna descendunt. In q̄b⁹ rebus v̄r sapiēs cum immūdiā leticiā exp̄ssit. nō em̄ ad inferna descendere dici possent. nisi essent vicijs inuoluti. Celesti vitę damus cū sanctitate leticiam. In purgatoriam s̄o que est vitę celesti. qd̄ est aer ignis. sanctitatem a celesti deriuam⁹. eamq; tristitię copulam⁹. q̄ tristari oporteat. q̄ torquent. In infernali autē que oīno a celesti sicut aqua ab igni diuersa est attributa est immūdiāz cōiuncta tristitię. Sunt igit̄ tot qualitātū combinatōes in quattuor in his vitis quorū ⁊ in elemētis Uerum ille corporeꝝ. istę spūales. q̄ sunt sanctitas ⁊ leticia sanctitas ⁊ tristitia. immūdiāz tristitia. leticia unimūdiāz. Sed restat dubitatiōi respōdere. Videor em̄ infernalem vitam mūdane p̄ponere: cum illam aque s̄. ro. ⁊ istam terrę. dicimus hoc ideo nos secisse q̄ sicut aqua est tellure subtilior ac imaterialior. sic ⁊ infernalis vita iam terrēis defuncta corpibus quatenus defecatiōz. catenus videri possit esse p̄stantior. q̄ si stendas meliorem oīno esse mūdānam vitam. respōdebo ⁊ terram in multis aque p̄ferendā. Sed age hec p̄mittam⁹. sequamur ea que plus habet euidentię. ⁊ min⁹ audacię p̄ vtilitatis. ⁊ min⁹ ambitōis. **Mūdāna** ergo vita cū celesti cōiunctam habet leticiam. **At infernalis** aque p̄parata cum celesti habet sicut cum igne aqua. nullum cōmmercium est em̄ tristis ⁊ sordida. **At celestis** leta ⁊ sancta. **Purgatoria** s̄o aeri collata. qz sancta est ⁊ tristis. infernali assimilata ē in tristitia. in sanctitate celesti. si ergo quis q̄rat que istaz cōbinatiōnū sit potior. nōne respondebit cum sanctitate p̄stare leticiam. Quid em̄ his meli⁹ excogitari p̄t. Si vero querat que duaz qualitatum sanctitatis. scz ⁊ leticię p̄ferēda sit. respōdebim⁹ eadem rōne. p̄ponendā esse leticię sanctitatē. qua siccitati caliditatem pauloante p̄tulim⁹. q̄ videlicet sanctitas est in quo scđm p̄mo. p̄stantius optimo cōiungat. Nam purgatoria que p̄cellit mundānam celesti in sanctitate cōiuncta est. Quorsum hec puras alti⁹ repecta. Nempe vt ex rebus naturalibus oīderem lōge p̄stantius esse cū sanctitate trīstari more illozū q̄ degunt in purgatorio. qz inter sordes ⁊ inopiā mori suo exultare. quoz vita est in cœno volutari. Aegrotantiū s̄o vita vt est omnium sanctorū cōmune iudiciū. si bene (vt debet) egritudines ferāt. nō mūdāna vita est sed purgatoria. si purgatōe indiget sin autem nō egerit. in egritate tutela est s̄tutum. p̄mo ad sanctitatē hortamentuz. vtriq; meritorū augmentū. Vide iam vbi sis. eo em̄ ratio eundē dō ducet⁹ es. vt tibi necario fatendū sit lōge melius esse poenas ferre cū sanctitate

Liber Secundus

¶ In vite turpitudine letari. Sed paulisper ad elementorum speculationem rede
 animus. Ignis supne vbi caelo iungit: est defecatio. vbi aer circuit. in ae
 rem degenerat. aer vbi igne contingit. est rarior. Clarior. vbi aque amittit
 tur. densior. obfcurior. nebulis enim et vaporibus affectus. imbibit alienam natu
 re purgationem. Aqua vbi terre vicina est. terrestrior est: vbi magis distat.
 purgatio. limpidior. Terra que aquis abluit mundior. ut arena: que terra est
 diluta. Inferiora igitur ea parte qua superiora contingunt. meliora sunt. Purga
 torij ergo vita que secundo gradu est a celesti. ea parte qua celesti appropin
 quat est melior. appropiat autem puritatem. que si tantum conari et proficere pos
 ses. ut haberes cum sanctitate letitiam. more apostolorum. et quibus scriptum est.
 Ibant apostoli gauderes a conspectu cœli: quoniam digni habiti sunt pro nomine iesu
 cœlum iam pati: iam purgatoria vita transiret in celestem. essetque homo
 non terrenus. sed celestis. cum apostolo. iam non tu viueres. sed viueret in te chri
 stus. Laborandum igitur quoad fieri potest: ut in hoc vite breuis purgatorio
 viuere sancte iucundeque valeas. que si facies. iam beatitudini vicinam celestem in
 terris vitam incipies. et sicut aer igni triguus par ab ignis natura seiuu
 git. Sic homo patiens et gaudens videt in angelorum transisse consortium. huic
 Paulus dicebat: nostra autem pueratio est in cœlorum alios exhortat clamans
 Que sursum sunt querite: non que super terram: que sursum sunt sapite. et in psal
 mo dicit. cor meum et caro mea exultauerunt in deum viuum.

**Quod tolerantia aduersitatum facit breviorem transi
 tum ad paradysum.**

Ca. xlv.

A Udi (precor) et aliquid insipientie mee sustine. Si dicat tibi deus:
 vbi triginta annos in hac vita. et totidem post mortem in purga
 torio egeris. protinus in cœlum admitteris. Dic sotes. si cœli gau
 dia recte estimaueris. nonne longa magis esset votis expectandum. ut pur
 gatorij tempus cum vite spacio que non breuis esse potest. simul excurreret.
 et utriusque vita scilicet et purgatio vna eademque periodo finem acciperet. et
 cœli mox consors fieres. quam post vitam que non nisi laboriosa et erum
 nosa esse potest: maioribus iterum cruciatibus destinari: et a cœli deside
 rio tandiu fraudari. via ad bonum quanto compediosior. tanto optabilior
 quia melior. Dares igitur precipua dei liberalitate. Munus hoc mag
 num et singulare. quod multis precibus impetrandum. quod magno esset pro
 cio commendandum: que videlicet si equo animo fers. viuus simul et purgatus.
 Utere igitur tanto dei beneficio. nec sinas occasionem hanc tantam euolare.
 feruut enim fortunam duas habere comites. occasionem. et poenitentiam. et
 cum ad quem venerit: offerre primum occasionem. eam cum oblata est. non

3 i

Liber Tercius

arripienti reliquere poenitentiam. quā greci dicūt **ΜΕΤΑΝΟΙΑΝ**. Quo datur intelligi occasiōem sp esse vel querendā vel expectādā. et qui inuentam vel repertam neglexerit. solitum poenitere. Patradi ergo tam p clari ac salutaris negocij opportunitate amplectare. et q̄ eam tibi obtulerit. Deo grās age. Nā si sic egeris. ista corporis tui terra. quasi opportuna nos imbres accipies. et coloni versata lignonib⁹ quo magis verabaris tanto vteriores afferet fructus. et tandem discēs nō illulum te a domino. Sed ad petram hoc est ad christum. vt sorde excuteretur. allisum. et mox vt viueret hic desieris. sine vllō more interstītio in coelo renasceris. et simul erit et purgatorio et vitę satisfactum.

Venerandi Fratris Baptiste Mantuani Carmelite Theologi. Flagoges ad patientiam Liber Tertius

Quattuor virtutes plurimū valere ad tolerātiā
Capitulum primum.

A

Quā hōiem natura fragilem tot morbis expositum: tot malis obiectuz difficile est nō frāgi: vel nō inflecti necessariū arbitror te admonē. vt quattuor p̄cipue virtutib⁹ munire te studeas. quaz p̄sidio vim oēm flagelloz facili⁹ feras. Ne sunt quas p̄mo libro pollicebamur **firmissime patientie sustinet edificium.** Et q̄sq̄ supra dixim⁹ cataphractum esse oportere. q̄ velit cū diabolo pugnare. tñ et plerisq̄ sufficit ad victoriam leuis armatura: **Pictae** mityleneus vn⁹ ex septe sapiētib⁹ cum te agri cuiusdā possessiōe iter Atheniēses et mityleneus armis certaret: ipse cū Phrynone Atheniēsiū duceret q̄ Pancratiastes et Olympionices fuerat. singulari certamine pugnare istum. rete igit̄ Clypeo reges Phrynonem inuoluit. et cum interemit. Dauid adhuc adolescētul⁹ stetit cōtra gigantes loriceatū. ocreatū. clypeatū. et hastile haste ei⁹ erat. quasi liciatōriū rexentiū spm̄ at ferrū haste ei⁹ seccetos siclos habebat ferri. Dauid baculo pastorali armat⁹ et funda gigātem nō expauit. et vicit. Die ergo et tu diabolo. qd̄ et Dauid dixit. **Allophylō Tu venis ad me cū gladio et hasta et clypeo. ego at venio ad te in nomine dñi exercitū: dei agminum Israel.** Prædicte igit̄ virtutes tanto tibi vliū erūt. vt ceteras si ha

allophylō

Liber Tertius

tes tibi custodiāt Si nō habes. ad te alliciāt Dēs em̄ frutes sic mutuo se amat. vt vbi paucas tunc habitare aspexerint. alię plūar. ⁊ sic continget vt breui ex frētario fias Cataphractus. sed venio ad frutes dicitur paucas de naturis eaz. vt eaz in te crescēre noticia crescat ⁊ amicitia. crescat ⁊ p̄tra vicia in corde tuo bellādi fiducia.

De fidei fundamento et natura Ca. ij.

Duplicem fidem dicimus actiuam ⁊ passiuam. passiuam est que est in creditore Actiuam q̄ in debitorē. Unde ⁊ deus fidelis appellat Passiuus em̄ in calce p̄mę eplę ad Thessalonicēses in q̄t. fidelis est deus qui vocauit vos. q̄ etiam faciet. ⁊ ideo hec ea est q̄; q̄ fiat dictum fides est dicta. iuxta illud Malonis dicta fides sequit. ⁊ hec nil est aliud q̄; p̄m̄si si redditio. passiuam s̄o p̄missi expectatio. passiuam item duplex. In fusa ⁊ acq̄sita. Uter hi magis possunt diuersi habēde fidei modi. q̄; diuersi habit^o iudicari fides passiuam siue acquisitam siue infusam est habit^o intellect^o quo credendis nō apparētibus reuelātis autoritate permoti. p̄pter vltimuz finem q̄ est beatitudo. firmiter atq̄; p̄stanter adherem^o. hęc tribus acq̄ritur. p̄dicatōe. miraculis. ⁊ inspiratōe. que sola defectum supplet aliorū. alia s̄o siue hac quasi membra siue sp̄i moribūda languescūt. Ipa fides est lux vera. q̄ illuminat omnem hoīem venientem in hūc mūdum. Et hęc est lux q̄ lucet in tenebris. ⁊ quam tenebrę nō comprehendērūt Licet enim gētilēs q̄ tenebrarū nocte designant. eam conati sunt eradicare. ipsa tamen quasi sol q̄ nescit occasum. nebulas errorum. tonitrua minarum. p̄cellas odior. fulmina irarum. ⁊ quicq̄d excogitauit ingeniosa crudelitas Tyrānorum. lucis suę claritate discussit. Nec te moueat q̄ gētilēs qui tāta rerum sciētia claruerūt. tenebras appellem^o. nam philosophię mūdane claritas siue fidei p̄dimento lumē est illud de quo dicit in euāgelio Uide ergo ne lumē quod in te est tenebrę sunt. Pythagoricū Socraticū Platonū cum Aristotelicū. ⁊ cynicuz dogma est lumē. quod qui adeptus est dicit hoc scio. q̄ nihil scio. Sic em̄ solitū dicē Socratem accepimus. p̄stq̄; p̄sumpta in inquisitōe veritatis erate. respōso Apollinis iudicatus ē sapiens. cum venisset iam in tātam apud hoīes opinionem. vt appellaretur sapiētę humane terrestrę oraculū. At christi s̄būm obbreuiatū quod vnus horū spacio disci potest. nobis ostēdit. qd̄ philosophi frustra laborantes toto vitę spacio q̄sierunt. Et ideo personam philosophorū tenuisse videntur christi discipuli. cum dixerūt. p̄ceptor per totam noctem laborantes nihil cōepimus. in s̄bo autē tuo laborate. quibus verbo duo innūtiur. ⁊ fuisse philosophos in nocte versatos. ⁊ eozum laborem esse vanitatem. qui siue deo querunt veritatem. Erant certe illi similes his.

feruentarij

Liber Tertius

(Alchimiste vulgo nuncupatur) qui auaricie cupiditate delusi volūt ce-
 cere aurum elicere. Sicut ergo isti fallacib⁹ experimētis circūacti dum
 querunt diuitias: incurrūt inopiam. Sic illi vana curiositate delusi vbi
 diem putāt. noctem inueniūt. ppter quod dictum est a ppheta Credidi
 propter qđ loquutus sum. ac si diceret laborantib⁹ alijs circa sciētias et
 nature occulta scire conantib⁹ ego meli⁹ existimaui credere diuine tradi-
 tioni. et ideo dicitur. credidi et quia credidit loquutus ē. et quid sit loquitur sub
 infert dicens. omnis homo mēday. ac si diceret omnes qui suo ingenio ad
 vere sapiētie lumē aspirariūt. mendaces fuerūt. et vt christ⁹ inquit fures
 et latrones. quia animas ad veram sapientiam annitentes suis nugamē-
 tis captare contendunt. et quasi abigei a domino greges. et a vero pasto-
 re pecus abducunt.

Calig. 4. f. vir. gregis.

Quod fides p aureum Virgilij ramū figuratur. et
 quedā de natura pphetie enarrata Ca. iij.

Fides est ille aureus Maronis nostri Ramus. qđ ad elysium pgen-
 ribus est necessari⁹. Videbat em̄ vir ille seu suopre ingenio seu di-
 uina magis inspiratōe quam ENDOVO IAC MON greci vocant.
 sicut i aduētum chulsti ante peruiderat. esse quoddam sapiētie genus si-
 ne quo future vite nō valeat homini caritas apparere. et cam ramū au-
 reum recte nūcupauit. est em̄ fides Ram⁹ hoc est qđdam delibatio diuine
 sapiētie. et aureus qđem: quia et p̄ciosissima et immarcescibilis vt auri sub-
 stantia. et recte etiā in magno nemore dicit inueniri. qz iter varios et mul-
 tiplices humane sapiētie modos inter scz philosophantiū sectas et tradi-
 tiones hoim diuersas quasi arbor in amplissimo nemore fidei sapia delite-
 scit. Quod Virgil⁹ dicit. Ipse volēs facilisqz sequet. Si te fata vocāt. ali-
 ter nō virib⁹ vllis vincere. nec duro poteris cōellere ferro. Quid aliud
 est qđ quod dicitur a christo Nemo potest venire ad me nisi pater me⁹ traxerit
 illum. tei namqz voluntas fatum dicitur. Et recte dicitur id muneris ferri si-
 bi velle p̄serpinā. p̄serpina em̄ teste Tarrone. est luna a p̄serpēdo dicta-
 nam sole sem p̄ eclipticam obseruāte luna modo ad dextraz modo ad fini-
 stram coeli p̄rem serpit et oberrat. luna autē in scripturis sacris signat ec-
 clesiam militārem. iuxta illud Apocalipsis Mulier amicta sole. et luna
 sub pedib⁹ eius. quod exponēs Bernard⁹ inquit. ecclesia em̄ est luna illa
 sub pedib⁹ eius. Potest etiā et de luna qui planeta est terre p̄pinquissi-
 mus ad itelligi sicut namqz ecclesia militās vult ad se venientes esse fideles.
 sic et eccia triūphās nō nisi fideles admittit. Et inuenientes vult ramū
 p̄serpina hoc est fidem) lunę offerri. nam cum ipsa luna rerum immor-
 talium ac eternarum sit limen. fides que enigma quasi lunę maculam p̄-
 na res oēs sup̄ hūmā conditōes sit eterne et diuinales.

fatu⁹.

Liber Tertius

tendit. ibi recte relinquit. vbi iam incipiūt appareē diuina. Quod hoc ene
as ferēs ramum p loca poenarum Sibylla comitāte gradiat. Nil mirū
nam ⁊ filij ecclesie dicūt. trāsiuimus p ignem ⁊ aquam ⁊ eduxisti nos in
refrigerium. Sibylla āst sapia diuina/vel angeloz custodia homi attri
bura. qua nos ptegere atq; gubernāte fidem inuenim⁹. inuentā scriuam⁹
⁊ p huius vitę difficultates ac tenebras ambulātes. tandē ad Elysiūm.
hoc est in paradisiūm mutata in sciētiam fidē/prāsumus. Itēq; dicitur p se
cto munere diuę. deuenire locos letos: ⁊ amœna virectā q; si obūcias cre
di nō debere deūm q̄ futura erāt hōi pagano reuelasse. Respondeo malos
ēque ac bonos hoies facturam esse dei. dei instrumēta. dei ministratores
⁊ deo liberum esse eis vt suis vti. cum libuerit. Balaam vir culpabilis de
futuris autē lōge p̄nunciat. Sibyllę quas ⁊ Lactārius ⁊ Augustinus
ad astruendā fidē citāt. mulieres ex media gētilitate fuerūt. Caiphas vir
sclerissim⁹. vt in euāgelio legimus pphetauit nesciēs qd̄ diceret. Ipa Ba
laam. Asina animal natura brutum ac in docile voces humanas eere p
docet. Et teniq; vt paucis expēdiam. pphetię donūm nō ad grām q̄ gra
tiam facit. s; ad eam q̄ solum gratis dari dicitur. ex theologoz auctoritate refer
tur. gratitudinis autem vocabulū si late extendat. omnes pculdubio crea
turas includit. somnia em̄ diligit deus. ⁊ nihil odio habet eozū q̄ creauit.
sed ex theologoz vsu cis appropriat. q̄ ad aliquem futurę beatitudinis gra
dum acceptant. Et quēadmodum in magna domo. quīs oēs patris fa
milias grati sint. soli tamē liberi sunt heredes. sic ⁊ in mūdo oēs deo gra
ti sunt. non tñ oēs christi coheredes. s; illi tñ. in quibus est fides nō ociosa
nō extincta. sed opatōe accensa. futuri sunt.

Quod fides est principium inuēndę cum deo amicitie.
Capitulum. iij.

Quod homo deo placere incipiat. ⁊ si omnium scitum est officiu.
magima est tamē fidei attributum. propterea dicitur ad deum
oportet credere. ⁊ sine fide impossibile est placere deo. Cuius rei
rōnem hęc assignauerim. Amat deus hominem tanq; sibi simile. Ceteris
animantibus pfectum. ⁊ tanq; suū in terra vicarium. immo vt terrenum
quēdam deum cum quo videt partius imperium. Iuxta illud Coeluz coe
li domino: terram autem dedit filiis hoim at qm̄ dei natura est bonitas
sicut solis natura est claritas. quēadmodum sol nunq; illimiare sic de⁹ be
nefacē nunq; cessat. cogitat ergo hoim ex terreno facē celestem. ⁊ prop
terea quodā inter eos opus est cōmercio. ⁊ arcana quodā admonitione
ac disciplina secretiore qua veluti quodā celesti semie. iam pcepta. pdes
tentum incipiat trāformari. ⁊ quasi diuinescere. Institutum autem cre

Liber Tertius

tere oportet instituenti. discipline enim sunt de occultis: ista precipue neque enim est ex mathematicis. quas dicit peripatetici primum certitudinis gradum usurpare. disciplina hec est de ignotis: de remotis non minus ab intellectu quam a sensu. quod enim remouet a ianua remouetur a domo. ac ianua intellectus est sensus. quod teste Aristoteles nihil est in intellectu quin prius fuerit et in sensu. At in his que lateat sensum et intellectum. quia scia deficit opinio non sufficit. currendum ad fidem. que ut habeat captiuandum est intellectus. et vinculo que dam alligandus. quod vocat doctis auctoritas. hoc vinculo astrictus quia si capistro equus sub dei disciplina perseverat. donec et spe et charitate vestitus omnem accipiat per celesti militia cmeatum. Exemplo Abraham pro bavit hoc Paulus. neque enim Abraham ex legis obseruatione. aut ex circuei sione. que nondum erat. sed ex sola fidei credulitate tantam inuit cum deo amicitiam. ut eius elegerit de qua christus nasceret unam familiam. Unde scri ptum est. Credidit Abraham deo. et reputatum ei ad iusticiam. Ratio probabilis facit opinionem. Causarum cognitio scientiam. Dei autem auctoritas fidem.

De fidei progenie spe et charitate. Ca. v.

Fides duas peperit filias: mortalem unam alteram immortalem. Spes mortalis est. Charitas immortalis. que sic ex fide oriuntur. ut ex visu scientia. neque enim sperari aut amari potest que nesciuntur. Spes et charitas in amore consistunt. et ambe sunt habitus rationis appetitus: que voluntas dei: ambe circa idem intentum eodem fere opere exercentur: amat enim ambe et idem sed non eodem modo persequitur. Spes primum respicit. Charitas bonitatem. Spes erat que dicebat: Inclinaui cor meum ad faciedas iustificaciones tuas in eternum propter retributionem. Charitas retributionem non respicit. amat liberaliter. et mercedis respectu non habito. et nihil sollicita pro premio. bona celestia que nec oculis vidit nec auris audiunt: nec in cor hominis ascenderunt. nec per sciam capi nec per opinionem sic persuaderi valent. ut sperent: Celum enim sine fide que sperauerit. neque etiam ut diligatur. Diligi autem voco quod non solum animo complectamur sed operatiōe. non habet opinio quoque persequamur. qui ardens et efficacis amor appellat De crededis ergo scientia non habet. opinio non sufficit. fides que in ter vitas sita est habet enim firmitatem cum scia et obsecratate cum opinione coniuncta. cum sit in enigmate Sufficit ad ea persuadenda que sperari debent et amari Et quatenus firma est adhesio est eatenus immortalis. quatenus vero obscura est mortalis est. cum enim facie ad faciem deum videbimus omnis tollit perplexitas. omnis incertitudo. omnis obscuritas. et reliquie fidei transeuntis in sciam iste superat Non mirum ergo si ex matre que ex du

placi possat natura duarum naturarum filie pcrentur/mortalis scz 7 in
 mortalis. nam aliter fieri nec debuit forte nec potuit oportet em similem
 esse parētibz partum. 7 efficiēs omne sollicituz est vt sibi quoad p̄t esse
 etum assimiler. sed qui fieri p̄t in quies vt ex imperfecta matre nam manū
 7 imperfectum qd est fides. gener et charitas q̄ matrem ac sororem digni
 tate p̄cellat. ipsa namqz paulo antestāte non occidit. At fides 7 spes ver
 etetur in aliud Spes in rem. fides in sciam. Rspōdeo id ita fieri posse
 sicut fieri posse perspicuū. vt ex imperfecto semis corpūculo arbor surgat
 tāta p̄critis. quāta ē in quercu Acerē 7 populo. 7 id genus alijs arbor
 ribus quercus. Acer. populus. vel si hoc nō placet. sicut fieri potest vt ex
 visu qui ē brutis cōmunis 7 homini generet prudentia sine qua nō cōsi
 stit humana societas.

Quod potius dicenda est spes in charitatem trāsi
 re q̄ in rem.

Ca. vi.

Quod at diximus spem in rem transiturā scdm alios qdē id dictū
 est. ego em rectius dici arbitror transiturā spem in charitatē. nā si
 cut si a fide remas obscuritatem scia remanebit. sic si a spe possessio
 nis tollas respectū Charitas resul tabit. sicut in elemētis scdm. Aristo
 telē trāsmutatio ē inter ea faciliōz q̄ symbolū. i. cōis qualitatis hnt p̄ius
 giū. vt inter ignē 7 aerē. qz vna qualitātē remanētē nō sit in trāsitū tāta
 mutatio. Sicut in hāz virtutū metamorphosi tāto ē trāfiguratiōis maior
 facilitas q̄to ē eaz strictior affinitas. Sūt etiā q̄ dicāt succedē spei tētio
 nē. sz ea tētio cū nō manū sit sz volūtatis: nil aliud esse p̄t qz amor char
 ritatis. Qui at dicūt spei rē succedē. p̄ rē nihil aliud itelligē p̄nt qz rei diu
 7 caten^o desiderate quaten^o absens fuit. nouā p̄ntiam atqz tentionē atqz
 ita scdm 7 naturē 7 alioz opinionē possat spem trāsi rei charitatē. Scien
 dum autē virtutū quāsdā esse q̄bus impfectionis nil annectit. Sapien
 tia Prouidentia Charitas. has etiam deo tribuimus/ quāsdā esse natu
 ra impfectas. vt Spes fides. 7 ipsa ad quā te adhorēamur patientia. 7
 hē quidem sicut a dei natura sunt alienē sic nature humane in hac mor
 talitate sunt necessarie.

De nominibz eorum q̄ a fide deficiūt. Ca. vii.

Uti ad fidei nostre lucem nunqz venerunt. Latine infideles. et
 ci id ē gentiles grece nūcupant. EDNOC em gentē significat. Dicit
 tur 7 pagani hoc ē rustici. qz nō spū renati sicut christiani. sz in
 ea q̄ geniti sunt rusticitate sp̄ pmanerunt. Machometistē q̄ Arabicam
 Aegyptū Arabiā 7 Syriā inhabitāt stulticia corū dicitate ve cibus in re
 noiant. q̄ em dicitur. MOPOC a grecis. dicitur Nabal ab hebreis. fatuus a nos

Liber Tercius

bis. Nec putet q̄s eos dici moros q̄ ex mauritania sint vel venerint. vt moros p̄ maurus. sicut plostrum p̄ plaustrum p̄feratur. Nachometus em̄ arabs fuit. mauri aut̄ vltimas Aphrice occidentalis oras: e regione ad hispanos inhabitāt. Notabile certe. ⁊ a curiositate humana nō p̄tercundum. fossitan ⁊ mysterio carē non extimandū. q̄ res maximi legum latores ⁊ illustrissimi autores trium religionum q̄ totū terraz orbem occuparūt. in tribus mūdi p̄tibus sibi vicinis immo cōfinibus atq̄ cōtinuis ⁊ in medio terre habitabilis constitutis hoc est Assyria arabia ⁊ egypto fuerint percati. fuit em̄ chustus assyrius. Nachomet⁹ arabs. Mose⁹ egyptius. Sed hęc dissimulāda sunt ad p̄ns. neq̄ em̄ suppetit nūc ociū nobis ad pietādum. Qui dereb⁹ fidei recte sentiūt catholici vniuersales vocant. Nam fides nostra nō sicut lex vet⁹ solis Israelitis vni gēti vlnationis sed generaliter data ē vniuersis q̄ postq̄ fidem susceperunt de necessarijs ad salutē partim recte partim prauē sentiūt. hērici hoc ē sectatores appellantur. αἰρεσιῶ namq̄ secta appellat⁹ qui penitus a suscepra fide defecerunt. Apostate. i. rebelles vocant. Nam ἀποστασις rebellio interpretatur. Et quēadmodum christiani a christo quam appellatōem vniuersibus adhuc apostolis primū Antiochię factam narrat Lucas in actibus ap̄loz. sic ⁊ iudei a iuda sunt vocati a quo descendit tribus regia ⁊ inter duodeci magis honorata. dicti etiam sunt hebrei. ⁊ hec cognominatio lōge vetustior p̄surret. vt aliqui volūt ab heber in cui⁹ familia q̄n ē lingua facta p̄fusio in babylonie remāsisse fertur lingua p̄mitiua. q̄ ab eodicta ē hebreā. vel vt alij sentiūt ab Aheber qd̄ interpretat⁹ trāsire. Trāsire em̄ Abrahā monitus a deo ex Mesopotamia ad cananeoz terrā. quo cuz puenisset vocatus ē hebreus hoc ē trāslics ⁊ aduenticius. ⁊ hoc fuisse videt̄ omen ⁊ quoddā p̄sagiū futuroz hebrei em̄ sexnumero vt sacre testantur historię de sedib⁹ suis trāslati de gente in gentē trās migrarūt. ⁊ tādem eoz lex vt tale cognomē futurz innuebat. more sue gētis instabilis ⁊ trāsitoria trāsire in nrām. plura at̄ de his subyccerē. nisi scirē te ⁊ christia nissimū. ⁊ sacre scripture fieri indices magis studiosum. in ea em̄ oia que ad salutē ⁊ ad britudine p̄tinent videre facillimū.

De causis fidei

Ca. viij.

Rexamus ad tria q̄bus fidem fieri supra iam diximus. ea sunt sermo. miraculum. inspiratio. Per sermonem ⁊ miraculum sine inspiratione neminem ad fidem venisse cognouimus. per inspirationē ⁊ sermonē sine miraculis ⁊ cum miraculis credere q̄ plurimū. Sermo quid credas explanat. Miraculum facit vt audies aduertat. Ser-

moni etiam astipulatur et dicta confirmat. Inspiratio vero assensum inclinat. Ergo si materia ut omne genus causarum attingam quare in secundo libro de physico auditu memit Aristoteles Circa qua sunt credenda. in qua est intellectus. Materia enim triplex in qua circa qua et ex qua. Scilicet de tertia nihil ad praesens. illa enim Solus est corporum. forma inducenda ipsa est fides. nam forma est fides materiae dispositio. ideo non necessaria. quia potest ab agente suppleri. Est miraculum agens deus. actio inspiratio. assensus introductio. finis beatitudo. Assensus autem duplex et quo intellectus scio. quo voluntas bono non assentit. inspiratio intellectui primum veritates. mox voluntati ostendit bonitatem. nam utriusque species lucet in credendis. Primus assensus est fidei secundus magis charitatis et spei

De vi et natura miraculorum. Ca. ix.

Theologorum quidem doctissimi atque clarissimi subtilissimis dispositionibus quaerunt an per christi miracula probatum sit possibile cum fuisse deum et messiam in antiqua lege promissum. Sunt qui affirmant sunt et qui negant. Ego autem (ut paucis expediam). in eorum qui negant hoc est Berardi Bononiensis. et Pauli Perusini ordinis mei sententiam vado. Si enim per miracula id probaretur iam non crederet. sed id nobis credendum proponitur. Abde quod cum non posterit qua scuteppa scilicet an aliena Dei an Belzebub ut iudei calumniatur. id fecerit. dici semper poterit id commune et aliis fuisse. Nam praecedentibus etiam seculis apud gentes et hebraeos paria. nec minora sunt visa. legimus Magos Pharaonis qui gentes erat siccut et Mosem fecisse miracula. legimus Heliam mortuum suscitasse. Heliseum Naaman a lepra curasse. Iesaias narrat decem lineis solem esse reuersum. quo miraculo nescio an maius unquam audiuerim. quod enim maius. quidve mirabilius esse potest. quod quod ut vim homini hoc est Ezechie regi egrotanti. de recuperanda sanitate fides fieret. ille caelestium Spiritus diuinus et sempiternus ordo mutaret. Quis per miraculo non accipiat. quod a Tito Livio primo libro de primo bello punico recitat Romanos scilicet cum triennio per Sicilia laborassent Sibyllinis libro admonitos misisse legatos epidaurum Peloponnesi urbem. qui Aesculapium deum Romam accerserent. qui cum venissent nume ipsius dei in serpentis specie apparuisse et per verba celeberrimas praesentibus oculis leni tractu labi coepisse. et tandem spectante populo ad Triremem Romanam sponte profectum. in quinti Ugolini legati tabernaculo multiplici orbe se inspirasse quiescisseque semper. donec Antium quae in Italia velleorum est ciuitas. puenissent. Ubi ex nauis prolapsum postquam in vestibulo templi sibi dicati triduo permansit in nauim iterum per serpisse. ac demum Triremi iam Romam ingressa in insulam Tyberis

fris: 2002 sacke dge

nam ubi templum ei dicantur est. transnataste. Sunt ista q̄tem (non imus
 inficinas) p̄mentra diaboli. s̄ q̄s hoc mortaliū nisi christiana imbutus dis
 ciplina dinoscatur. Plato scribit p̄herum quēdam Pamphilum inter
 eos q̄ in acie ceciderat decem diebus iacuisse. biduoq̄ postq̄ in te sublat̄
 esset impositum rogo reuixisse. ac mira q̄dā tpe mortis v̄la narrasse. s̄
 nescit necesse p̄ multa vagari volentē gētilium mira respire. legat. Vale
 rii p̄mus liber factor̄ ac dictor̄ memorabilium. 7 q̄d de oibus. de somnijs.
 de p̄digijs 7 de miraculis referat. attendat. Ad autē christus d̄t fecisse se
 q̄dam q̄ nemo alius vnq̄ ante fecerit. Ioco vnq̄ dixit. q̄ alij miracula
 nō pp̄ria. vt hoies. 7 si pp̄ria nō diuina sicut ip̄e fecit. & tunc fecissent. Nō
 ergo miraculor̄ exhibito. sed vis exhibēdi singularis in christo. Et quo
 niam scimus mira q̄dā a deo. a spiritib⁹ etiā malis eque ac bonis. 7 a na
 tura q̄z fieri posse. Et cum sūt a quo potissimum fiat semp̄ ambigū. Con
 cludim⁹ miraculum fallax esse signum: quē admodum 7 color in vana. 7
 in vultu obscuritas. vt pote q̄ a plurib⁹ causis puenire solēt. 7 a q̄bus p
 ueniat. raro p̄pertum. Hoc igit dixi nō vt nostra infirmem. p̄ q̄bus etiā
 sandendus est cruoz. sed ne simul cum nostris aliena p̄firmem. q̄bus est
 cum nostris p̄mune miraculum. Tenemus etiā Antichristū dogmatū
 suor̄ impietate miraculis roboratur. q̄bus quotidie ne fidem adhibea
 mus. admonemur q̄ innuit posse 7 miraculis licet non veris. s̄ quo ad
 nos veritate p̄ferentibus astrui falsitatem.

**De errore Auicennę et aliorum qui dicūt oia mi
 racula fieri naturaliter.** Ca. x.

Sed poti⁹ ex fide miraculum q̄z ex miraculo fides efficit. dicit em̄
 ch̄st⁹. Si habueritis fidem sicut ē granū sinapis. 7 dixeritis mō
 ti hūic. trāsi hinc. trāsiabit. fuere tñ nōnulli glorie diuine quēdāmodo i
 uidi. nature at̄ nimis addicti. Inter q̄s est Auicēna q̄ conati sunt oim̄ mi
 raculor̄. etiā eoz q̄ in nr̄m beneficiū deus ostēdit in natura rez causas in
 uenire. Aliunt em̄ nostrę imaginatōi. ai fortis ē. obedire p̄mū vires aie:
 ea est q̄ digerēdo nutrimento p̄fecta ē. q̄ sepe factum dicūt vt nōnulli ex le
 p̄e imaginatōe leprosi euaserit. obedire etiā imaginationi nō corpus so
 lum anime imaginati p̄iugatum. qd̄ 7 nos cōcedim⁹. sed 7 materiam q̄z
 exteriorē. qd̄ negam⁹. nec tñ id aūt omnibus at̄abus esse cōmune. sed
 quarundā esse p̄uilegiū singulare. quas alijs excellētiore ac diuiniōes
 putant. quales esse volūt p̄phetaz 7 horum seu semitēoz. Ifigonius et
 Mempho d̄rius teste Plinio in septimo naturalis historie libro capi

Liber Tercius

te scdo tradit in Aethiopia quadam esse familias. quarum laudatioe in-
tereant pbata. areleat arbores. emoriatur infantes. Esse eiusdem generis
in Tribalis et Illyrijs adicit Iligonus. qui visu quoq; effascinentur in-
terim quos diutius intruatur stratis precipue oculis. et hos pupillas
binas in oculis habere. sunt vt aiunt huius generis foemine in Scythia bi-
thye appellatae Verum haec no imaginationib; sed vel halitui horis pes-
stifero. vel vaporu venenoso q; ex oculis prodeat ascendenda. sicut accidit i
his qui pestilentia sunt in secti. eorum namq; anime constat vim inesse
morfiferam: que et in alios pratio scuiens et multiplicatoe sui inualecat
et serpat. hi nimirum q; effascinati vim habet. nescio quid simile parium
turi sibi innoxium. alijs letiferum. et ne viceat impossibile huic veneno-
sus humor intra nos gigni. subijciam que Plini^o libro septimo natu-
ralis historie. capite. xv. de menstruo mulieru. ex quo humana corpora
concreatur. enarraret Sic eni in q; nihil facile reperitur mulierum pro-
fluvio magis monstrificu; facelcunt sup; ntu musta sterelcunt tacre fru-
ges moriunt insita exurunt hortorum germina et fructus qbus in sede
re: decidunt in speculo; fulgor aspectu ipso hebetat facies ferri pstringitur/
eborifq; nitro; saluci apum emoriuntur; q; etiã ac ferru; rubigo protin^o cor-
ripit; odorq; dirus aera; et in rabiem aguntur gustato eo canes atq; infa-
nabili veneno morsus infigitur. sic Plinius. Aiunt etiã Medici pesti-
lentiã no sp; pratio fieri. s; humoribus atq; spiritibus in hoie viciatis
dirum illud morbi insanabilis genus enasci. Quos fit vt no oia in causas
naturales. sed qdam etiã in demones. qdam hoc est ea q; vera sunt. in bo-
nos angelos. et in deum sunt referenda miracula.

De menstruo mulieru

¶ An sit ubiq; Christi lex promulgata. Cap. xi.

Sed an impletum adhuc sit q; dicitur. In oem terram exiit sonus eos-
rum. si p; terram intelligas continentem. non dubito. ad impletum
eni existimo. si vero terre vocabulum ad oim hoim habitationem
extendas dubito. Seco maxime q; diebus nostris opa regu; hispanie multu;
in atlantico. in ethiopico. in indico oceano. vltra etiam circuli capricor-
ni. et torridam zonam. vbi altera terre habitabilis portio collocatur. rep-
te sunt insule. ab homibus habitate; nostris etiam multo maiores. vtpo-
te quarum aliquę tria milia. et amplius passuu; milia circuitus habeat; et
harum: neq; Strabo: neq; Ptolomeus: neq; Pomponi^o Mella: neq;
Plinius: neq; antiquorum scriptorum quisq; meminereunt. quo con-
stat fuisse semper hactenus ignoras. et nunc primum accepisse nunciu;
de Christo. Qui vero inter illos huius ignorantie nocte perduran-
te secundum legem naturaliter hominibus insitam beneuixerint.

*Insule qda; in cogni-
te nris tibus p;no
tiente*

Liber Tercius

etiam si aliquando peccauerint. mō postea egerint poenitentiā. putam̄
post mortem aliq̄d felicitatis gen̄ habituros. 7 loca aliqua dei dono sor
tituros. Ubi meli⁹ vel saltem min⁹ male sunt habituri. q̄ hi qui fordoce
7 flagitiose vixerūt. Sic putare me cogit iusticie 7 clemencie diuine pre
platio. 7 Dauid autoritas ita dicentis Quia tu reddes vniciq̄s secun
dum opera sua

Religionē Christianoꝝ non esse a stellis ut errant
astrologi. sed esse breuissimam ad celum viam a deo
inuentam et traditam. CAP. III.

Quod s̄o dicit Astronomi religionem christianam a cœli constel
lationibus fluxisse. falsum nefarium atq̄ impium puto. Siut nam
q̄ Ionem iunctum cum Saturno fecisse hebream. Cum Marte
chaldæam. cum Sole egyptiam. cum Venere sacraenicam. cū Mer
curio christianam. Cum luna s̄o facturū aliq̄n dicunt Antichristi reli
gionez. qui in fine seculoz v̄turus est. hec nugamēta ficticia execramur
7 quasi Nenas infantiles ridem⁹ assidue. 7 q̄em multis rōnib⁹ p̄suasi
sed ea potissimū ad p̄ns q̄ scim⁹ tales planetaz coitus sepe añ has reli
giones factos. 7 nunq̄ tñ ex eis legem fluxisse. quo p̄stat leges ab eis non
fieri. 7 nō esse religionum causas hos coitus. si em̄ cause essent. cum posi
ta causa naturali poni necesse sit 7 effectum. q̄ primū p̄gressa fuissent ea
sidera. sicut postea p̄duxerunt. sic 7 tūc legem p̄duxissent. q̄ si facto coitu
lex nō p̄dūt. certa rōne p̄cludim⁹ coitum legis vel nō esse cām. vel saltē
diminutam. Dicimus ergo. qd̄ dicim⁹ credim⁹. fidē christianā nō a si
teribus sed a deo p̄ mediatorem dei 7 hoim̄ deum 7 hoim̄ christū iesum
p̄ditam. ab Aplis p̄mulgatam. miraculis p̄firmatam. veritate subnix
am. p̄ditam honestate. sultam rōne. hāc ergo vt teneas hortor 7 moneo
7 repetēs iterumq̄ iterūq̄ monebo hęc em̄ vita via est in celum recta 7
q̄ breuissima ad illa sempiterna bona q̄ oculus non vidit nec auris audi
uit. Ut Mathematici volūt linearū que in punctum aliq̄d p̄trahūt
nullo breuior est q̄ ea q̄ recta est. rectitudinem hāc habet christiana Re
ligio. vt pote q̄ post mortem iustoz animas nō p̄ anfractus ducat ad deū.
sicut olim lex hebreoz q̄ animas quas taciq̄ iusticia pollentes mittebat
ad inferos. 7 ad locū quem Abrahę sinum appellabant. Erat illa lex via
quidem ad deum. sed lōga sed obliqua. que p̄ nrām ad rectitudinem 7 ad
compendium est reducta. immo in nrām mutata. nec illi p̄ nrām nisi re
ctitudo quicq̄ est annexū. Via que obliqua erat lōga. 7 p̄plexa: facta est
recta. breuis. expedita. Alię s̄o leges ambages sunt. 7 fabulationes sicut
dicit psalmus Narrauerūt mihi iniqui fabulationes. sed non vt lex tua

*Sing ab he
p̄ns dicit?*

et alibi Non fecit taliter omni uatiōi ⁊ iudicia sua nō manifestauit eis.
De Georgio nauariensi Bononię combusto cum
 quibusdam disputationibus de fide christiana.

Capitulum .xij.

U Nam subijciam fidei argumentatiunculā. ^{quā} ego quoad potui
 ab errore reuocare sum conatus Georgium Nauariensem illū
 quem ante quattuor annos hic Bononię. vt meritis erat. arte
 re conspeximus. Verum sicut natura cessante medicina nil iuuat. sic quia
 deus iusto sed occulto iudicio non aspirauit. nullum attulerunt verba re
 medium. Erat enim a deo deprauatus. ⁊ in reprobū sensum datus. vt ne
 q̄ euidentissimas rōnes audiret. postq̄ in doctoz ac prestantium viro
 rum consensu huius a. Notario lecta sunt dogmata. Dicentibus alijs
 cum hereticum. Ubi ad me uentum est (faciebat enim ordinem dicendi or
 do sedentium) non hereticum. sed quod longe est detestabilius. respondi
 apostatam. longa em̄ iudeoz consuetudine deo corruptus. quia a deo de
 relictus udatzabat. ⁊ in se verificabat qd̄ dicitur Cum scō scūs eris ⁊ cū
 puero puereris. huius nostrę snie ⁊ si p̄mū uisi sunt aliquāti sper. quidā
 aduersari tandem tamen vt intellexerunt. oēs assensere. Paulopost ipse
 Georgius vt audire ipam bestiam sua v̄ba resonātem. adductus est. Nō
 erat stature iuste. forme liberalis. corpe firmo robustoq̄. ingenio Uastro
 prauo ac subdolo. adeo vt in eo vno viderer agnoscere Catilinā Ulyxem
 ⁊ Sinonem. Cū igit alijs multa in cū scite apteq̄sq̄ certe bonitatem ma
 licia p̄focante inutiliter dixissent. statui ⁊ ego aliqd̄ p̄ter ea q̄ adducta di
 ctaq̄ fuerāt. subinferre. q̄ ⁊ si nō illi ad salutē. mihi tñ esset vtilis ad me
 ritum labor me⁹. Sic ergo inter nos certamē initū ē. Christū inq̄ in le
 ge p̄missum nōdum venisse putas o Georgi. Puto dixit ille. nōdum ve
 nisse christum vez. sūc ego Daniel inq̄ ⁊ alioz p̄phetaz vaticinijs. de q̄
 bus ab alijs abūde iam dictū est p̄missis. Uolo tecum sermōe mater
 no simplici ac familiari ⁊ de circūuentiōe mīme suspecto fabulari. Quz ve
 nerit christ⁹ dic sodes boni qd̄ afferet. Populi liberatōem r̄ndit. subijci
 et gētes. ⁊ lōge ac late dominabit. Tūc ego si tibi inq̄ alium tetero cuius
 maiora sunt lōge ac meliora facinora. nōne hūc christo tuo p̄stare fatebe
 ris. fatebor r̄ndit. Tūc ego equo aio sis dixi. ⁊ aurib⁹ sane. si Artaxa. aut
 Otoman⁹ aliq̄s Bononiam obsideat. ⁊ duoz alterz petat a civib⁹ vt aut
 terrenū principē. aut deum suū negēt. vtz facili⁹ putas i petratu. Ut p̄n
 cipē terrcnū negēt. r̄ndit. Tūc ego subijeci. Hacten⁹ Georgi scite sapienter
 q̄ r̄ndes. atq̄ vtiā sic in finē vsq̄ r̄ndas. sic em̄ facile te ex his p̄pedib⁹
 exolues. nō sunt deliri hoīs iste voces. Erāt em̄ in collegio qd̄a qui cum

sub demeritē p̄ceptu saluare p̄tenderēt. **Agam**⁹ inq̄s̄ recte vt coepisti sem
per r̄tēas. **Dauis** ē ergo: factusq; difficult⁹ **Deum** vez. vel cum que vez
quis putet. q̄ terrenū principē explodere. ⁊ ex mentib⁹ hoim cōtemptra
ei⁹ cultura deturbare: mai⁹ vidit. **Tūc** ego. **Et** ch̄istus nūq; noster hoc
egit. Ille his auditis subito expalluit. vt nudis presit q̄ calabus anguē.
Et lugdunensem rhetor dicim⁹ ad aram. **Et** subiungēs vides dixi. **Georgi**
quomodo sapia ch̄usti vincit tuam maliciam. quo fateri coact⁹ es nri
ch̄istum tuo quam somnias ch̄usto p̄ferēdum. **Nō** venit ch̄ist⁹ verus
mūdi vt putas q̄ siturus imperiū. Dixit enī ipse. **Regnum** meum nō est
de hoc mūdo. s; vt nos de diaboli p̄tate ⁊ ab idololatria reuocare. **Proptēa**
cum passionem suam sciret instare. nūc p̄nceps hui⁹ mūdi inq̄t eūciēt fo
ras. ⁊ ego si exaltat⁹ fuero a terra. omnia traham ad meipm. **Hic** est p̄mu
nis ⁊ antiquus iudeoz error: **Ch̄istū** putare sp̄aliter regnatū. quo etiā
mater **Joānis** ⁊ **Jacobi**. vxor **zebedei** cum more iudaico essz implicata. ro
gavit filijs mūdanam dignitatē. ⁊ p̄ptēa de ignorātia damnat⁹ a ch̄isto.
Putabat namq; mulier adhuc iudaica sapiēs **Ch̄istum** more **Dauid** et
Salomōis in purpura ⁊ auro ⁊ armorz potētia regnatur. sic popul⁹ il
le carnalis semp̄ fuit. sic rudis ⁊ hebes. vt nunq; dei voces intellexerit. p̄
ptēa tātam eoz p̄cius ignauiam terga eis dedit. **Nō** futurum deus ante
mōstrauerat eo p̄cipue casu. q̄ cum **Moses** deum rogaret vt faciem ostē
deret. p̄festum abies terga ostēdit. **Unde** scriptum est. vidi posteriora vis
dentis me. **Joānis** in epistola sua. capite tercio. **Cur** **Ch̄ist⁹** venerit mani
festat dices. **Ille** apparuit. vt peccata tolleret. ⁊ paulo infra. **Hoc** apparu
it fili⁹ dei. vt dissoluat opa diaboli. **Nō** igit vt putatis vos: quō tēporali
ter regnaret. **Sed** vt idololatriam destruens. **Mundum** ad dei cultum
reuocaret. **Tibi** ergoz iudeis inutiliter appuit. ⁊ facitis apud vos cona
tum eius esse sine fructu: dū caligo vestre p̄nacie bonitatis eius lumen
excludit. sed q̄bus vtiliter apparuit **Jesaias** capite. lxx. longe ante p̄dire
rat. **Iunēt⁹** sum inq̄t a nō querētib⁹ me. palam apparui his q̄ me nō in
terrogabāt. **Ad** **Israel** autem d̄t. **Tota** die expādi man⁹ meas ad popu
lum nō credētem. s; p̄tradicētem mihi. **Aestuas** dixi o **Georgi**: aestuas.
Et breui. **Mi** respicias aestuabis acerbis. **Tūc** ille nō estuo dixit: s; phi
losofiē ac dialecticē recit⁹ me inseq̄ris. q̄b⁹ ⁊ si capi possum. teneri nō
possum. **qd** has inq̄s̄ vanas excusatiōes p̄p̄rā adducis? **Quid** de dial
ctica p̄quereris: sum ne ego **Chryslipp⁹** de quo dictū est ab antiquis. q̄ si
Iuppiter dialecticam habere velit nō aliam habitur⁹ q̄ **Chryslippam**:
Nō potui nudius nō potui simplici⁹ apertiusq; loqui. sed vt video ex il
lis malis es. **piscab⁹**. ⁊ q̄bus dicit **Simile** est regnum coelozum. **lagene**
misit in mare. ⁊ ex omni genere piscium p̄greganti. quam cum impleta

Liber Tercius

esset educētes. ⁊ secus littus sedētes elegerūt bonos in vasa sua. malos at foras miserunt. Hec negare potes tot populos sicut Chriſti ad vni⁹ dei cultum reuocatos. Nam in eius noīe: vt ipse p̄dixerat: sicut eiecta demonia sunt curati morbi. mortui suscitati. idola s̄fracta. templa destructa. ⁊ deum p̄dicata p̄ totum orbem veritas orthodoxa hoc Apostoli. hoc martyres. hoc sancti p̄fessores inuocato Chriſti noīe. nō in Angulis. s̄ palā coram p̄ncipibus regibus ⁊ populis in aperto fecerūt. Nulla iam natio nulla mūdi p̄sūsi fortasse: vt p̄dixi: aliq̄e apud Antipodes. si vsquam sunt Antipodes vel alibi insule abditissime ⁊ nobis ignote sunt. in quas nōdum Chriſti fama trāsierit. Idololatrie seruit^r ⁊ quis ignoret. in quas crinam sparsit. Quis hanc mercem p̄ Asiam Aphricam ⁊ Europam tulit: Iudici ne. Non vniq̄. neq̄ em̄ vnq̄ ipsi gentem vllam ad vnius dei cultum reuocarunt: sed ipsi sepius ad idololatriaz relicto dei cultu/teclinarunt. Et q̄s hoc dogma p̄ mare. per insulas. per terram seminauit. Nemp̄ illi de quibus Dauid dixerat. Pro patrib⁹ tuis hoc est p̄ patriars chis ⁊ p̄phetas. nati sunt tibi filij id est apostoli. qui sunt a chriſto in patrum antiquoz locum subrogati. ⁊ sequit^r Dauid. Cōstituit eos principes sup̄ omnem terram. ⁊ in omnem terram exiuit sonus coru. ⁊ in fines orbis terre s̄ba eorum. Nam dum Thomas parthos. Mattheus Aethiopiam. Ioāns Asiam. Petrus Pontum. Galatiam. capadociam. Paulus Greciā ⁊ Illyricum. ⁊ ambo Petrus sc̄z ⁊ Paulus Romazet Italiam die noctuzq̄ decēdo perambulabāt: pulsa sunt ex templis ⁊ ex teplorum adytis simulacrisq̄ demonia templa euersa. statue comminute. are cōtrite. Et tādem Cōstantin⁹ impator bene in chriſtianos animat^r sice suscepta. ⁊ cruce p̄ aliquib⁹ ⁊ imperij insignib⁹. p̄tra Marentiū Marentiani filium chriſtianoz p̄secutorem/elevata in chriſti reuerentiā vertuit quēq̄ in crucem agi. Sūmo chriſtianoz Pontifici Syluestro Romam cessit. templa q̄ adhuc extāt Chriſto maxime imp̄sū posuit. Ece Georgi hęc sunt opa triumphalia Chriſti nostri q̄d chriſt⁹ tuis amplius gerere porcrit: q̄d equalē: q̄d est: dum est: impossibile factu ē. Aristoteles em̄ inter p̄ncipia rez naturaliu numerat ⁊ priuatiōem: sicut lignum ex nō ligno. ⁊ lapidem ex nō lapide. sic cultuz ex nō cultu fieri ē necesse: cultu ergo diuino iam inducto: quicq̄d agēdum restat/min⁹ est hoc factu: q̄m ergo futurus est Chriſt⁹: eo q̄ iam fuit: ⁊ hec fecit: minor certe erit: ⁊ id ex tua p̄fessione sequi manifestum. Ad hęc Georgi⁹ subiratus: mihi ne dixit tanq̄ muliercule ista narras: putas ne te hodie a uicula cōuersuz: Non sunt inquam o Georgi: nō sunt tue iste voces: fact^r es em̄ diaboli simulacrum. Sed pone miser hęc amētiam. ⁊ noli p̄tra stimulu calcitrare. noli spiritui sancto resistere. Incipe si q̄d habes. ⁊ has nostras

Orthodoxa recta gloria sine macula.

Idololatria

Liber Tercius

amiles fabulas: tu qui tantus es, dissolue si potes. Dabo inq̄t p̄nes me respōdere quid possim, 7 cū tempus erit respōdebo. Tunc ego: Respondi nūc optime Vir, quādoquidem 7 tēpus 7 locus id postulat. Mentitus es inquit me, quem improbum iudicas, virum bonum appellans. Parcius dixi, o Georgi, parcius, ego te optimum virum, non aliter quam christus dei filius Judam amicum dixit, qui scilicet non esset, sed amicus eē debuisset, 7 quē zelo charitatis amicum optabat. Responde igitur, 7 confer peccem, tua namq̄ si bona fuerint: responsa amplectemur. huc hui⁹ gratia venimus, ut tu de fide recte sentiens, 7 sane respondens absoluarē, 7 nos te adiuvantes cum aliquo spiritualis frugis emolumento respicent tibi collegeremur. Nondum inquit Idolorum cultura est explosa, sed nunc maxime idola colitis vos christiani, o sancte p̄ceptor: inq̄ perge oro te, perge, tolle ex mentibus nostris hanc imperatē, 7 doce nos hodie quę christianorum sint idola. Juro enim tibi me illa confessum negaturum, dic age dum. Que sunt christianorum idola? Respondit ille, Tuis inq̄ o Georgi amici offitium est dixi, amicos cum quid reliquerint, oburgare, nam inquit Aristoteles in ethicis Melius est ferre auxilium in moribus, quam in divitijs, quando id honestius 7 amicitie magis congruum, oburgabo ergo te cū bona venia. Quid miser calumnias christianos quod Idolatrię redditi sunt impūto, nonne vides insane tuam amentiam, 7 quod dum me vocas idolo latram, te ipsum esse iudicas idiotā: quomodo Petrus est idolum, cum Petrus sit aliquid, idolum autem nihil, Idolum esse nihil Paulus diffinit, 7 recte quidem, nam in earum naturarum catalogo: quę a mundi opifice deo sunt condite, non magis est idolum, quam chimera, quam hircoceruus, 7 alia ficta ac imaginaria, q̄ rationis entia vocant dialectici. Nec plus est idolum vnum quiddam, q̄ navis 7 nauta, q̄ arator 7 stiva, 7 cetera similia non per se, nec a partium natura, sed alunde unitatem habentia. Sic Georgius concitatus inquit vt video adversum me omnem philosophiam ionicam 7 italicam Tuis dialecticorum elementoz p̄stigia sophistarum contra me armare. Sed que gloria vestra est. Si puerum iuvenes si multi fallitis vnum, Davus sum, non Deipus, Sphingis enigma non intelligo, Ah Georgi dixi quam longe a recto erras itinere, 7 quam facile redires ad viam si redires ad te ipsum. Non es Davus, sed es aspis surda, que cauda obrurans aurem suam, nec audiat vocem incantantis sapienter. Heu miser in quā diram stragem incidisti, que sic omnē tibi sanguinē luctu hausit, quo es tor⁹ devoratus a Lamia. Ah miser egue in opa tenebrarū, 7 indue arma lucis, 7 res

di ad nr̄m tuaz ecciam catholicam quę te genuit. q̄ te mortuū luget. q̄ nos huc misit vt susciteris. redi cum filio p̄digo ad patris pietatem scis nec doceri te est opus. q̄ sit Clemēs ⁊ benign⁹. ⁊ p̄stabilis sup malicia q̄ peccat te christ⁹ ⁊ āgeli sancti. de q̄bus d̄r. gaudium est angelis sup vno peccōre poenitentia agente. sed i ad gremium matris ecclesie. parat tibi. cōdonatur hic error iuuetuti. Recordare parētum/cognatorū/affinium/amicorū ⁊ patrie/q̄bus infidelitatis notam hāc inuris. per h̄s hāc demenriā seipm maculas hoc scelere genus tuū. cōtaminas. hāc impietate nr̄m hoc seculū. Ad hęc ille sol⁹ fixos oculos tenebat. Nec magis in cōcepto vultum sermōe mouet Quam si dura silex. aut steter marpisia cautes. Et facito paruo ad videndum qd̄ r̄nderet interuallo. mox adiuſi. At postq̄ perſtas in p̄posito. reedo ⁊ ago ad p̄positum. Noli metuere georgi te a nobis decipi. neq̄ em̄ sum⁹ decipuli vt tu perperam vocas christi discipulos. q̄ videt ⁊ hōies p̄sunt. hoc est scdm tuam interpretatōem deciperent. Induco cōtra te veritatem nō sophisima. q̄ de Idolo dixi. non sunt ex apicibus vel appēdicibus humane curiositatis. sed ex vere philosophie fundamētis. Adiuere quoz p̄spectib⁹ astes. licet em̄ ego ⁊ tu forte sum⁹. Damocēta ⁊ Menalcas. nō sunt tamē Palēmones q̄ circumſpectant. Idole inquit a me appellat quicqd̄ aliud a deo non adorādum adorāt. vt sanctorū vestrorū imagines. quas ego tum etiam cum essem adhuc puer solēbā laspidib⁹ ferire ⁊ luto p̄spere. Tūc ego subieci illud Persianum. O curę in terris anime ⁊ celestium inanes. ⁊ item illud O miser inq̄ dies vitra miser. hucine rerum venimus. An nescis qd̄ quortidie p̄tionamur ad pplm̄ adorari ⁊ deum ⁊ creaturas. ⁊ em̄ quid est adorare nisi venerari ⁊ colere. q̄ si dicas scriptum esse. deū tuū adorabis ⁊ illi soli seruias. h̄c p̄pō demus a adorationis gen⁹ esse duplex. xñū qd̄ patria. aliud qd̄ dulia vocat a grecis. p̄mo a adorationis genere inclinamur alicui. tāq̄ creatori. tāq̄ deo hostias ⁊ oblatōes offerēdo. sc̄do inclinamur creature. q̄ inclinatio ē cuiusdam excellentie p̄statio de quo ḡne d̄r. cum in multis scripture locis. tum p̄cipue qd̄ memorie nūc occurrit. capite. xxxiiij. geneleos. vbi d̄r q̄ Rachel ⁊ Joseph Esau patrū suū adorarūt. qd̄ ergo p̄nes nos est. Petrus ⁊ Paulus. hoc pene iudeos est Moyses Aaron Neemas Eiras David Samuel. ⁊ ceteri. vitę approbate ⁊ doctrine viri. sanctos em̄ vt deos nō adoramus. at tanq̄ dei amicos amam⁹. honoram⁹ veneramur ⁊ colim⁹. Aliud est regem. aliud ē ministros honorare p̄pter regē. Ad hęc ille nequicia sua quasi quadam spūali apoplexia corept⁹ obmutuit. ⁊ hoc ea de causa. q̄ ei deerat qd̄ est in p̄uisione potissimū. inspiratio. bene ergo a christo d̄r. Nemo p̄t venire ad me. nisi pater meus traxerit eum. paucā hęc fide tecum recēsi. scio em̄ magnam ⁊ plusquā dici aut cogitari poss

Liber Tertius

sit fidei vim inesse. **¶** Si vigilanter custodieris faciet te om̄ inimicor̄ victo-
 rem. 2. om̄ calamitatum p̄emptorem. Propt̄ea Joānes ap̄ls in prima
 epla capite quito d̄r. Nec est victoria q̄ vincit mūdum fides nostr̄a q̄s ē
 autem q̄ vincit mundum nisi q̄ credit qm̄ ielus est filius dei. Qui ielum
 dei filium firmissime credit dicitur ei assentire nō dubitat. q̄ dicitur ei fir-
 miter adheret. iam mundū hūenecesse est cōremnat. at qui mūdum con-
 temnit vincit p̄cte ergo Joānes p̄cludit mūdū hui⁹ esse victorem qui ie-
 sum credit esse saluatorem. 7 Paul⁹. fundamentū in q̄t aliud nemo pos-
 test ponere p̄ter id qd̄ positum est: qd̄ est Jesus christus. Ad dam vnam
 Diem̄ sententiā. qua Paul⁹ ad hebr̄eos. capite octauo Cōtra iudeor̄
 citat puicaciā. vituperās em̄ de iudeos in Hieremia dixit. Ecce dies ve-
 niēt d̄r domin⁹. 7 p̄sumato sup̄ domum israel. 7 sup̄ domum iuda testā-
 menti qd̄ feci patribus eorū. in die qua app̄hēdi manum eorū vt educe-
 rem eos de manu egypti qm̄ ipsi nō p̄manserūt in testamēto meo. 7 ego
 negligi eos d̄r dominus. sic Diem̄as Cerne q̄ manifestū nouo testamē-
 to ferat testimoniū. quid est oro te p̄sumare. nisi cōplere. deus testamē-
 tum dū d̄ est vsq; ad christi aduentum fuit inchoatū fuit impectus. 7
 erat quasi mola inferior ociosa. cui noui testamēti mola superior erat im-
 ponēda. vt adueniēte fluxu sp̄s vchemētis: hoīm inter vtramq; comp-
 hēnsa duricies poenitētię p̄tritoē moleret. Unde Joānes baptista supe-
 rioris mole p̄curfor̄ 7 nūcius ex euāgelio Marthei clamabat. poenitens-
 tiam agite. appropinquabit em̄ regnuz̄ coeloz̄ vocat regnum coelorum
 nouū testamētū. ad qd̄. cum iam esset veteri imponendum hoies quasi
 triticum vocat ad molendū. Ite d̄ dixit ch̄ist⁹. Erunt duę molētes. vna
 assumet. 7 altera relinquet. Erat ergo vet⁹ testamētū in nouo p̄suman-
 dum. qd̄ vbi factū fuit. 7 rei 7 p̄sumatiōis huius autor ch̄ist⁹ nō tacuit
 Sed Diem̄ r̄tens alta voce mox dixit Cōsumatum est. Unde mirabi-
 lem dei sapiam. inexpugnabile fidei fundamētum. 7 nutātis aię solidum
 firmamētum. Sz ne dicētes vnam istaz̄ molaz̄ alteri impositam vicia
 mur sentire p̄tra ch̄istum dicētem vnam assumēdam. alterā relinque-
 dam. dictum ei summa cum reuerētia sic declaram⁹. vt dicam⁹ fidez̄ he-
 br̄eor̄ hoc est vet⁹ testamētū dici a ch̄isto iteo derelinqui. q̄ ps ea q̄ de
 cremonijs id est sacrificijs 7 ea similit̄ q̄ agit de iudicijs 7 de contracti-
 bus humanis. p̄ nouā abroget. Nos autē nr̄am illi dicimus imponi. q̄
 retētis ex veteri testamēto moralibus p̄ceptis/ritus illi cerimoniales in
 ch̄isti sacrificium Quis erāt figura: trāslati sunt. quo fit vt lex illa vet⁹
 hebr̄eor̄ p̄dagogus. 7 derelicta. 7 nostra illi imposita dici possit. Nō fue-
 rit etiam absurdum. si dicat per molētem derelictam intelligi testamēti
 veteris partem abrogatam per eam vero quę assumēda d̄r. designari de

calogum. et ceremonias. Ut ad vetus testamentum totum id christi dicitur referat. nam ut dixi quod est de moribus remansit intactum. Cerimonie vero mutantur melius. Sed quod secundum hanc exponere ad vetus testamentum pertinere videat dicitur christi. reuera tamen tangit et nouum. nam illas partes assumi quod aliud est. quam illas in nouum transformari. Te igitur sepius interroga an perfecte credas. si firmus fueris. nihil est quod tolerare iam non possis. sin autem infirmum te sentis. dic christo cum apostolis. auge nobis fidem. nam si quis indiget sapia postulet a deo. et dabitur ei. Postulet autem in fide nihil hesitans. et memento quod qui deo credit. cum honorat. qui vero non credit mendacem facit. quo nihil esse potest indignius delectabilius perniciosius.

De Spe et Charitate.

Ca. xiiij.

Redo aliquantisper ad fidei familiam spem et charitatem. Ut breui quadam anacephaleosi magis earum pateat ingenium. et quicquid dicitur erit ex theologorum officina de promptum. *Anacephale*
Spes igitur est habitus voluntatis quo ad eorum desiderium inclinamur. que si des pollicetur. desiderium autem eorum est bonorum: que non habentur. Sed quo nam pacto tres istę virtutes theologice sunt discrete breuiter explicato. fides vt ante diximus. sic intellectum afficit. vt his tantum faciat assentiri. que scripta sacra omnium reuelatione complexa est. Est autem communis reuelatio. que saluandis vt saluetur credenda proponit. sunt et alie quedam reuelationes non communes sed speciales. vt Joannis apocalypsis que si vera est. et ei cui ostensa fuit intellecta. nobis tamen quia que necessario explicite sunt credenda non continet. causa et occulta. In intellectu igitur est fides. Spes autem et charitas in voluntate. Voluntas operationem habet. et quietem. negocium et otium. Operatio eius duplex. Una qua velit. altera qua nolit. Atriusque negatio est quies. quod theologo exprimunt per non velle. est autem operatio melior quiete. velle quoque quam nolle prestantius. Velle item duplex propter se. et propter aliud. primo frui dicimur. secundo vti. fruimur enim cum propter se. Utimur vero cum gratia alterius melioris quidpiam amamus. vt panem propter vitam. frui quoque duplex. Nam et quotiens aliquid cum possessionis desiderio. et quotiens item possessionis respectu non habito sui gratia amamus. sic vtraque operatio frui dicimur. vt duos amores duobus vocabulis illius spectillum charitatis nuncupemus. Et si dicas secundum hec dicta non videri spem ab usu differentem. vt ipse qua sicut et usu quidpiam propter aliud. vt deum propter nos diligamus. Respondeo non omnem amorem esse usum quo refertur ad aliud quod amatur. sed cum tantum quo

Theorema

in melius ordinam⁹ qd amam⁹. s; omittamus imp⁹sentiar⁹ theoremata
 ista subtiliora. tñe repetēda cum theologias q̄stionib⁹ acutius intendem⁹.
 At quia vna oppositor⁹ est disciplina. de desperatione aliqd̄ quomodo scz
 generet⁹ adiciam. Cum volūtas sibi teū desiderat ac sperat. si recepta ra
 tio id esse obtēri impossibile dicat. neq; cū nisi recepta id dicet. volūtas
 quia impossibile nō est electio. teum vel nullo ampl⁹ modo. vel sub
 pditōe puta si obtinē posset desiderat⁹ horū vtrumlibet id est vel nullo
 modo. vel cū ea conditōe diffidendo exptē. tristitiam quandam parit in
 volūrate. q̄ vna satis est ad desperandū. Judas in vltimo illo submersio
 nis suę naufragio veniā sub conditōe. hoc ē si possibilis esset: exoptabat.
 sed qz recepta ratio id factū impossibile nūciabat. desperationē adductus
 laqueo se suspēdit. Est igit a natura spei aliena pditio. sed forti atq; anis
 mosa fide sperandū est. nam sub pditōe aliqd̄ exptē. nō est sperare. sicut
 sub pditōe velle hō ē simplr velle. vt q̄ merces vult ne morat. p̄icē. nō
 vult simplr p̄icē. Cōditōib⁹ igit impone silentiū. z alteri⁹ vitę bona sim
 plr z absolute spare p̄suece. S; q̄ vult efficaciter spare. oportz cū firmis
 fime credere: p̄optea desparitib⁹ p̄suadem⁹ vt credāt. Et chylus apud
 Mattheum dixit paralytico Cōfide fili. z duob⁹ cecis Creditis in q̄t qz
 hoc possum facē vobis. miserunt. vtiq; dñe. Tunc tergit oculos eorum
 dices Sedm̄ fidem vestram fiat vobis. Sed de his hec hactenus. iam
 ad longanimitatem transeamus.

De longanimitate.

Ca. xv.

Longanimitas sc̄tus est ad paciētię subsidiū adiuuēta. eius nam
 qz est longin qua ac magno t̄pis interstitio remota bona cōstanter
 aggredi. z inter expectandum nullis iniurijs fragi. nullis difficul
 tatib⁹ absterri. nullis p̄turbatiōib⁹ in fugam verti. Loganimitas igit
 paciētię baculus est. Cū⁹ adminiculo diuti⁹ subsistere z p̄luculentā hęc
 et ad lubricā vitam sine lapsu z casu possit incedere. Spem q̄s adiuvat
 tus ista: Nam bonum qd̄ sperat etiam si in immēsum differat. suadet ex
 pectādum. flouit at̄ ista sc̄tus in p̄phetis maxime z patriarchis. qui vē
 turum ch̄istum a lōge videntes. z in fine seculoz nasciturz fortiter ac lō
 ganimiter expectabāt. z ideo dicti sunt loganimes in spe. hinc illa vox Je
 saie p̄phete. Utinā dirumpes coelos z descenderes. s; illū. mitte quem
 missurus es. iste q̄tem voces sunt sp̄s. Audi iam loganimitatē. Expe
 cta in q̄t Dauid dominū viriliter age. Confortet cor tuū. z sustine dñm.
 Est z illa apud Jesaiam loganimitatis vox. expectabo dñm qui abscon
 dit faciē suā a domo Jacob z p̄solabor cum s; alibi. Si moram feceris
 expecta eum. Nec igitur sc̄tus propter expectandi difficultatem inuēta

est. Nam difficile expectatur ea. q̄ ardentē amata nō statim habēda sed
lōge posita esse iudicant. Hinc illud qđ in p̄ma nr̄a p̄benice diximus.

Sp̄s ē longa dolor. p̄missa q̄q̄ m̄nēra amāti Expectare diu labor est.
p̄dus iniquū Sicut igit magnanimitas in magnas. ita lōganimitas
in res q̄ lōge absunt vel abesse putant animas leuat. Et inter cūndū mentē
ne p̄dat. p̄seuerātia sustinet. Nam pleriq̄ dum ad ea p̄ lōganimitatem
p̄gunt q̄ procul apparēt. quasi iūmētum in via lassum diuerticula q̄rit
ab onere ter gūma iugo ceruicem subtrahūt. 2 nōnunq̄ aliquātis per ex
orbita declinat. Inuēt⁹ est igit funis quidam. q̄ quasi Thesei filum exten
tus. ac animi manu tētus. nec ad dexterā nec ad sinistra errare p̄mittat:
sed vsq̄ in finē itineris ne sit opus quiete. sustētat. hec ē igit p̄seuerantia
q̄ difficultatē ex patiētē diuturnitate surgentem lenit. 2 quasi Ambro
sio succo vires laborātis instaurat Et quēadmodū p̄seuerantia peculiari
ter p̄tra tolerādum fastidiū sic aduersus omne qđ se obijcere p̄t impedi
mētum p̄stantia militat

*p̄liber
beneficū p̄mptū
grauis est*

**ANACEPHALOSIS dictoꝝ 2 q̄ nō recte d̄r a theologis
volūtās añcedēs et cōsequēs in deo. Ca. xvj**

Sed anacephalosim facio eozuz que diximus. Arca difficultia teste
Aristotele versatur virtus. sicut ergo multiplex difficultas. ita q̄z
fortis est multiplex. difficultas ē magna subire pericula. hanc forti
tudo demolit. difficultas ē inter tolerādum tristitia nō vinci. huic diffi
cultati patiētētia se obijcit. difficultas ē que de futura vita dicitur credē
ac sperare. in hoc sp̄s 2 fides sup̄petias ferūt. Difficultas ē lōge distantia
bona diuturna animi suspēsiōne morari. huic lōganimitas opitulatur.
Difficile ē nouos casus quotidie p̄tra nos emergētes equanimiter fer
re huic p̄stantia p̄stat auxiliū Dū longinqua bona pia lōganimitate expec
tamus. difficile ē mētis nō in curre lassitudine. tenere sp̄ intentā cordis
aciem nunq̄ obdormire. nunq̄ hallucinari. nunq̄ ab incepto ope diuari
cari. occurrit huic periculo p̄seuerantia. 2 ita fit vt constare tibi possit de
um 2 naturam nihil p̄mississe qđ homi ad beatāz vitam possit p̄ferre.
Et hoc nimirū est qđ theologi dicunt deum velle oēs volūtate añcedente
saluos facere sed volūtate p̄sequēte quosdā tñi. Juxta illud. multi sunt vo
cati: pauci s̄o electi. Ego at nō añte 2 p̄sequētes. S̄z añcedentis 2 p̄sequē
tis debere dici existimo. vt p̄ hoc inuat deū oēs iteo saluos fieri velle. q̄ o
mib⁹ vt dixi palam fecerit atq̄ cōmuni cauerit ea q̄ añcedere debeat ad sa
lutem. hec at sunt lex 2 s̄tutes. ex q̄b⁹ tanq̄ ex añte sequit beatitudo tan
q̄ p̄sequēs Sicut apud dialecticos d̄r p̄missas esse añs p̄clusiōem vera
q̄ sequit ex p̄missis esse p̄sequens. Licet ergo deus non det omnibus cōse

*hallucinari
diuariari*

U i

quē. hoc ē beatitatē. nō velle dare nō videt. qz dare vult ⁊ dat aūs. ex q̄
 p̄ Syllogismū recte opatōis inferat p̄sequēs beatitudis. S; qz maior
 p̄ mortalitū dum p̄emptū h; formā hui⁹ illatōis. p̄dit felicitatē illi⁹
 p̄sequētis. d; de⁹ velle nos saluari. qz p̄ liberalitatē suam dat aūs. ⁊ non
 velle nos saluari. qz p̄ segnicie nrām nō dat p̄sequēs. h; virtutū habitus
 p̄suetudinesq; lōgo iustas exercitio possum⁹ naturalr̄ qdē habere. operati
 ones autē scdm̄ eas vsq; in vitē finē integre p̄ducē. sine dei peculiari au
 pilio certe non possumus

Quod et q̄re de? odio habeat ociosos.

Capitulum. xviij.

Olanda est igit̄ opa vt in his exercemur. nulla namq; sine exerci
 tio fortis. nulla ars sine vsu esse p̄t. vsu aut̄ parit. p̄seruat. auget.
 Nec negauerim deū vno momēto posse oēm virtutē vires ad vs
 re S; ipse sp̄ ⁊ vbiq; detestās ociosos/leas quas nobis p̄tulit nobis iplue
 sum ⁊ exercitiū vult. p̄ferri Dixit em̄ oparijs. qd̄ statis hic tota die ociosi
 ire ⁊ vos in vineā meam. ⁊ qd̄ iustū fuerit dabo vobis. S; cur piger et
 inertib⁹ aduerset; duas implentiar̄ cās inuenio. vnam q̄ hui⁹i hoies durz
 segnicie sequūtur. maxie dissiles deo efficiunt. de⁹ namq; natura ē actio
 ssum⁹ christo dicēt q̄ me⁹ vsq; mō opatur. ⁊ ego op̄tor nec voco deū
 actiuosum. q̄ cursitet aut saliat. vt istrius Sunt em̄ opa ei⁹ sec̄entaria. sed
 solida assidua perētia. Et p̄pt̄ea suere theologi q̄ scissime dixerint sub
 stantiā illam in finitam. quā deū vocamus. ab actu magis quā ab habitu
 debere appellari. s; ex vocabulis ea deo potius p̄uenire. q̄ opatiōem. quā
 q̄ potētiā opandi significēt. vt rectius noietur docēs quā doctoz dans
 quam dator. p̄regēs quam rector. diuina namq; opatio nō sicut nrā tempo
 raria. s; essentīe suę coeterna tanta firmitate subsistit. q̄sta ⁊ essentia. Al
 teram. qd̄ ois rei p̄fectio est. Aristotele in libro de celo sita esse videt̄ in
 trinitate. hoc ē in essentia. potētia ⁊ opatiōe. essentia vt aia. est potētie ra
 dix ⁊ fundamentū. potētia pura intelligētia in essentia aie. est vt ram⁹ in
 arboris caudice. opatio at̄ vt intellectio quasi dactyli i termitibus palme.
 qui ergo p̄ ocū cessat ab opatiōe. videt̄ naturā fraudare vltima sua p̄fec
 tiōe. ⁊ iniuriā opifici nature irrogare. qz eam nō eo vsq; p̄ducit q̄ ipse
 p̄ducendā instruat. sicut agricola p̄cul dubio offenditq; arborē ne frus
 trificet. facit p̄pt̄ea d; a Joāne baptista in Mattheo. Ois arbor q̄ nō fa
 cit fructum bonum. excidetur ⁊ in ignem mitteretur. Tantum igitur vigi
 lantia nostra molliatur. tantum industria se acuat tantum ratio se attol
 lat. vt indices magis perficiēdo ad fortutes ⁊ ad bonos mentis habitus. q̄
 sunt felicitatis instrumēta pueniat.

edentarij. a. u.

Libet Tercius

De quattuor nouissimis. et primo de morte cū de-
claratione dicti Empedoclis de lite et amicitia:

Capitulum. xviij.

Ad maiore huius sanctę ac salutaris disciplinę pfectū quattuor
adumēta querēda sunt. q̄ nō estiment itēo p̄tēnēda: q̄ vulga-
ta. s; potius p̄tēca amplexanda: q̄ vtilia. 7 p̄fecto nō alia sunt
diuulgatois rō q̄s multiplicis vtilitatis cognitio. Hoc at̄ dixerim p̄tēca
cor̄ p̄tēca p̄suetudinē. qui sine respectu vtilitatis: familiaria oīa con-
tēnūt. 7 vsu quottidiano protrita fastidiūt. q̄s epigrāmatic⁹ p̄tēca no-
tat dicens Et pueri nasum rhinocerotis h̄nt. Nos h̄o nugis post habitis
saluti p̄sulētes: quicqd̄ p̄tēst q̄s sit vile p̄mune truiuale. semp̄ amplecti
mur tanq̄ rem p̄ciosam. negocio accōmodatam. 7 opportuna. Quattuor
ergo adumēta sunt ista. Meditatio nouissimoz Lectio scripturaz.
Imitatio scōz. 7 supplicatio. Nouissima sunt quattuor Mors Infer-
nus Paradisus. 7 Judiciū. Ad naturā mortis enarrandā mihi se offert
quod d̄t Empedocles: fieri sc̄z oīa p̄ litē 7 amicitia. Amicitia aut̄ est gene-
ratio. q̄ diuicta hoc est corpus 7 aiām. 7 quattuor i corpe elemēta p̄glu-
tinat. Lis ē mors. q̄ diuicta dissociat. Nam corrupta elementoz harmo-
nia lis exōit. 7 calore in humidū sc̄uēte sequit̄ desiccatio. quaz incinera-
tionē medici vocant. ex incineratiōe h̄o hoc ē ex radicalis humidi p̄sum-
ptiōe mors nascit̄. mediū inter litē 7 amicitiam. hoc ē inter generatiōem
7 mortē interstitiū. quies ē p̄tēca inter se pugnantiū. licet em̄ sp̄ pug-
nēt̄ t̄n̄ vocari p̄t amicitia. q̄s diu nō est pugna p̄tēptoria. 7 eā quietē que
sunt instar pacis induciē q̄dam: appellare solem⁹. mortālē vitā. quam vt
volūt Astronomi cōelū vt theologi p̄dicāt. d̄t vt ego sentio vtrūq̄ dis-
pensat. conseruat. 7 limitat

Quā mors corporis fit naturalis.

Ca. xix

Ad h̄o mors sit naturalis ambigit̄. 7 p̄fecto qd̄ naturā destruit cū
q̄s aduersat. dicēdum naturale nō videt̄. Qd̄ itē a p̄ncipio venit
intrinseco. naturale id esse manifestum. 7 hoc in secundo libro de
physico auditu p̄firmat Aristoteles dicens. in hoc differre naturalia ab
artificiois. q̄ hęc a p̄ncipio extrinseco. illa ab intrinseco habēt motiōē. 7
hoc vtrūq̄ in morte p̄spicimus. naturam em̄ destruit. qd̄ est manifestum.
Et fit a causis nobis intrinsecis. Nā corpus aiatum causas q̄bus dissolui-
tur. intra se habet Calorem sc̄z naturales: quo radicalis humor eroditur.
7 q̄s q̄ cibo 7 potu nona supinfundat̄ humiditas. nō est t̄n̄ aduēticiū hoc
humidum p̄tēca p̄pandū. 7 naturę eque affine 7 amicū. Duic alimentoz

Lij

Liber Tertius

defectū ē annectendū vim nutritiā in nobis fatigari. ac in dies inualis
dā fieri. et in horas magis euadere expandis corpibus nris imbecillā. q̄ sic
vt corp⁹ p̄detētū viciet. et fiat assidue deteri⁹. et aīe magis inhabile. et
incomodū. et ad vitę munia min⁹ idoneā/cū igit̄ mors: q̄ nihil ē aliud q̄
vitę erinet⁹: hoc pacto ab intrinseco iducat⁹ certe p̄ficisci a natura videt̄.
et ista q̄dē est nrā līnia. S; neq; p̄tereundū hic naturaz pl̄alitatez inesse
corpib⁹. natura em̄ d̄: materia. et forma. et ip̄m p̄positū. Un̄ sic vt natu-
rali fieri possit: q̄d p̄iaz multipl̄r dici. ex alto cadē naturale id materię. s;
est corp⁹ Cui granitas a natura ē insita. formę s; neq; naturale neq; cō-
tra naturā. vtpote elem̄toz expti. et q̄ est a ferm̄to aliena corp̄o Ast i
telligē naturale ē aīe. cui⁹ vis intrinseca ē intellect⁹. p̄posito et hōi natu-
rale ē ridere. audire. loq̄. ābulare. q; istoz nō in p̄tesz in p̄posito sunt sita
p̄ncīpia. magis tñ in aīa. p̄pt̄ea vt bene dixit Aristoteles naturę nomē
elatiōe dignior ē forma. mori ergo naturale ē corp⁹ naturale et homi fm̄
corp⁹. aīe s; trariū hoc ē nō mori et p̄ sequelā hōi naturale q̄ sic vt des-
bita sit ei resurrectio. q̄ postq; moriēdo feni est satis nature corp̄e satisfi-
at et sp̄ali resurgēdo. p̄pt̄ea dogma ē catholicū remanē in aīab⁹ inclina-
tionē ad corp⁹ eterna. donec a deo datore formaz ab inuicē disūcta itez
p̄iugant⁹: Nō ergo vt obiectiōi p̄tē tridēz/mors hōi insigūt vt destruat.
feci vt nature et volūtatē diuinę seruatoz p̄ ordie deducat caro ad eē sp̄ia-
le. hinc illd̄ euāgelicū Nili granū frūmētī cadēs in terrā mortuū fuerit
ip̄m solū manet. si at mortuū fuerit. multū frūm̄ affert. p̄pt̄ea et ab Apo-
stolo mori d̄: seminari cū inq̄t. seminat corp⁹ aiāle. vt surgat corp⁹ sp̄ia-
le. si ē corp⁹ aiāle et sp̄iale. sicut scriptū est. fact⁹ est p̄m⁹ Adā in aiām
viuentē. Nouissim⁹ Adam in sp̄m̄ viuificantē Adā apud hebreos hōiez
fc̄at. et sicut apud nos hō ab humo. sic ap̄ eos Adā ab adama qd̄ terrā
fc̄at. deriuat. Videt̄ iā quō mors hōi natural⁹ S; et alijs modis natura
leq̄ d̄: naturale nāq; ē: qd̄ alicui sp̄ci vt igni et qd̄ rerū nature cōi et
qd̄ sit placitū etiā deosoli ascēsus igni natural⁹ q; leuis. At si natura cōis
vniuerso. ne scissura fiat. ne schisma i reb⁹ accidat. ne mūdi p̄tinuatōe di-
ssoluta vacuū: qd̄ abhorret iter cidat. ignē demittat/erit mor⁹ ille igni cō-
trari⁹. vniuerso tñ natural⁹. sicut latrois mors. latroni aduersa/ Cūb⁹ p̄-
piciā q; si etiā nature cōi quicq; repugnās deo placuerit q; exelū ster-
retrogradiat. id q̄z imo id marie dici naturale dignissimū. tāto ei natura-
lis appellatio ē verior. q̄zto vnde fuit cā ē altior. At sup̄na oīno natura ē
de⁹ Cui obedire toti inferiori nature ē natural⁹ Simpl̄r ḡ hōi naturale ē
mori. et naturale resurgē. qm̄ sic ab opifice oīm natura statutū est.

Opiniones varie de morte Ca. rr.

Libet Tercius

Mortis meditatioem summā esse phiā dixit Plato. Nihil est enim qđ magis aut eque appetitus Luxuriā prematz ad rōnis regulam mores cōponat qđ sp ingruētis mortis meditatio. Apud *de Getul* **Bethas** et **Thraces** qđā feri sunt et ad mortem paratissimi. qđ redituras putāt aias obtinētū. Quidā et si no redituras. nō extingui tñ autumant. sed ad loca teatiora transire. alij emori qđē. sed id meli⁹ esse quā viuē. fōmine sup viroz cadauera interfici simulqđ sepeliri. votū eximū hñt. apđ quosdā eoz puerperia lugebant. Et has apud illā gentē opiniōes dissemīasse putādu⁹. **D**orpbheus. qđ fuit idigena magni viri genij. et poeta sua uiloquētē singlaris. qđ barbaroz aios demulcete. syluas et saxa hoc ē syluestres et saxcos hoies ad rit⁹ quoscūqđ libebat traduceđi liberā ptātem habebat. dies natalicij Tristes agebant. funera fō qđi sacra. cū lusu et cantu iucūdisime et cū summa hilaritate celebrabāt. et recte qđē. Nam cum nascimur peregre pficiscimur. icerti qđ iter. qđ hospiciū. que viē terminū simus habituri. et cū morimur finita peregrinatione in antiq̄ matris gremiū reuocamur. peregrinationē hāc pctōres pduci. sancti fō breuiari sp rogāt. sic **Dauid** inq̄t. Deu me qđ icolat. me⁹ plōgat. est.

De multiplici genere mortis corporalis. et nō esse tēpus merendi post mortem. Ca. xxi.

Sed multipl^r et nō vno mō mors dī. Nam ē mors hois. qua homo dissoluit. et volūt qđā Theologi hoicm et omne totū quoddam tercum esse. pter pres qđ eaz et coitu resulter. et abitu dispercat. et id esse aiunt. qđ morte totū dissipet. Est et alia qđā mors corporis. qua vltiori resolutoē reuertit in ea. ex qđ⁹ stabāt elemēta. Prima si in dei timore. si in pietate et religiōe hoicm reperit. bona ē. de qua dī. Preciosa in cōspectu dñi mors scōz ei⁹. si pctōrem ipoenitētem repiat mala ē. Tercio qđ vt pma ē foelicitatis. sic ista ē miserie sempiternę pncipiū. Quādiu mortale hanc vitā viuim⁹. ex frute in viciū. ex vicio in frutē arbitrio nostro transire pmittit. at postqđē corporis hui⁹ tabernaculo eieci. debitū naturę plolum⁹. nec a vicio in frutē. nec a frute i viciū ē trāsit⁹. Tūc em̄ tviatores esse desinim⁹. pmerēdi ac cōmerēdi statū amittim⁹. Vocabantur ab antiq̄s viatores nūcū ac mīstri magistratūū. qui hoies ex agris accersēbāt. Nostri at viē appellatōem ab vitā hāc trāsferūt. ait em̄ **Bregori⁹** in pñti vitā qđi in via sumus. qua ad patriā p̄gim⁹. maligni at spūs iter nr̄m quasi qđā latrunculi obsidēt. Cū hac ergo vitā qđ morte terminat. finium nō pctā. s; merita. quicqđ em̄ et in paradiso recte agit a sc̄is. et i inferno peccat a dānatis. iō meriti rōem amittit. qđ extra viā fiat. setem vitā ē agouzvita ē theatz. vitā ē olympia. vbi spectatib⁹ arbitris p̄positis cozo

Corona

Corollazum

nis decertat. Ubi sunt Coronæ finitis certamib⁹ distribute q̄ ampl⁹ cer-
tat nō vt coronæ sed ex fortis liberalitate decertat hō negauerim tñ 7 ta-
li certami si certamē id dī vbi nō laborat. posse etiā multa dari corollas
ria a deo maxie Qui p̄t poenas dānator. 7 etiā augē glām beator. Quas
les morimur siue boni siue mali. tales futuri sp̄ egredimur. Hoc excepto.
q̄ sicut boni meli⁹. sic mali sunt sp̄ pei⁹ habituri. Qui mutari vult. i vita
mutet. nam post mortē. tāta ē alteri⁹ vite seueritas. vt in ea sicut singuli
icipiūt. ita p̄seuerāt. Illic vbi nox ē. nunq̄ illucescet. Ubi dies ē. nunq̄ lu-
cis nigrescet occasus. Hinc Jacob⁹ de patre luminū mentem faciēs. as-
pud quē dixit nō est trāsmutatio. neq̄ vicissitudinis obūbratio.

De multiplici genere mortis spiritualis cum exau-
lacione platonis. Ca. xxiij.

Sunt genera duo mortis spūalis. Vnū quo fortis 7 dei timor in no-
bis expirat. Alter qd̄ vicia 7 vicioz fomenta mortificat. De p̄mo di-
xit christus. Sine mortuos sepelire mortuos suos. Mortuos em̄
appellat q̄ seculo appetitui. q̄ diabolo seruūt. qui prauē cōsuetudinis
sepulchro inclusi nec gracie celestis aerē attrahūt. nec dei sp̄m recipiunt.
nec ad legis mandata se attollūt. De secdo spūalis mortis genē dīa Pau-
lo ad Romanos capite sexto. Qui mortu⁹ est iustificatus est a pctō. Si
autē mortui sumus cū christo. credimus qz simul etiā viuemus cū illo. Et
paulo infra Ita 7 vos existimate vos mortuos qd̄ esse pctō. viuētes at
deo in christo iesu. 7 quō hac morte mouēdū sit dī. Nō ergo inq̄t regnet
peccatū in vestro mortali corpe. vt obediatis ꝑcupiscentiis eius. sed neq̄
exhibeatis mēbra vestra arma iniquitatis pctō. Sz exhibeatis vos deo tā
qz ex mortuis viuētes. 7 mēbra vestra arma iusticie deo. Hanc mortem di-
xit Plato licē vnicuiqz sibi inferre. qd̄ ab euāgelica 7 aplica doctrina nō
discrepat. Voz nōnulli hoc nō aduertētēs. 7 Platonē de cōmuni morte
loq̄ calūmiantes. dum eū incōsulte criminant de manifesta ignorātia cō-
temnant. Mortis meditatōe sic decursa. si cōquiescere vides appetitū. 7
irascibile tuam infrenari. potes quozuis libet mētis tue clauū inflectere.
7 quasi iam cessauerit tēpestas remissius habere studiū gubernandi. q̄ si
adhuc recalcitrauerit aplāma aliud adhibēdū. mor p̄ferēda est inferna-
lis baratri recordatio. vt sicut est uans lebes ifusus aquis. 7 frequēs equ⁹
verberib⁹ incussis. sic feruor appetit⁹ eterne miserie ostēsiōe restrict⁹ re-
mittat feruorē suē temeritatis. nam rei tristis sola memoria dum dolorē
ciet in sensu. lasciuā extinguit in appetitu.

De loco damnatorū qui sūt in infern⁹. Ca. xxiij.

Liber Tertius

Damnatoy loc^o. vt est scōz cōmunis opinio non sub ipso globo. vt
Hicorius putat. s; in ips^o globi terrestris medio. tellure ipsa sinū
z quasi aliu^o apriete credēdus est. Jidorius autē dicit futur^o esse. Opinio Jidori de loco
Damatoz.
vt post iudicium. solis z lune orbē s; ita firment. vt huic nostro tm̄ hemis-
pherio lucē in fundāt. damnatos s; in sempiternā noctē alteri^o hemis-
pherij religādos. vbi esse a multis putant. Antipodes s; hęc ē iam pri-
zē ex plōsa sentētia. Nam in medio terre ventre nō in tergo loca illa i; fa-
mia vbi nullus ordo s; sempitern^o horroz inhabitat. pomt eccie scā cre-
dulitas. z credulitati huic rō nō dissentit. decet cī eos q̄ obstinate a deo p-
pauā volūtatem z mox obscenitatē discesserūt. ad infima trudi. z a cō-
spectu solis z coeli. vbi dei est sedes. sub scabellū pedū eius. hoc ē sub terraz
de qua dicitur terra scabellū pedū meoz. m̄trij vt sic implicat qd̄ dicitur pphētā
Sede a tertris meis. donec ponā inimicos tuos scabellū pedū tuoz. Nec
sub terrā solū sed etiā in terre pte abditissimā. z coelo remotissimā. z mū-
di cētro cognatissimā iuncti debet in terrā. in quā miserie z tenebray or-
pertā mortis caligine. z a dei benignitate. z a naturē beneficijs. z at coelo
rum in fluxibus derelictam.

Opinio antiquoz gentilium de inferno. Capitulum. xxiij.

Ne oīno vanū est potēte gentiliū cecinerūt apud infēros esse stygē
Acherontem. lethē. cocytū. phlegethontē. Strygem legim^o esse
aquam ad nonacrum Arcadię regionem. ex altissima saxi crepidi-
ne distillantē. tam violētē frigiditatis. z naturē tam atrocis. vt in ea ne-
q; argenteū. neq; cretū. neq; ferrum vas possit subsistē. s; mox dissiliat ac
dissipet. Strygos hydor appellat Cōtineri z cōseruari posse autē vngula
tm̄ Mulina. z ea regē Alexandz ferūt enecatū. Est etiā silis ingenij z no-
minis aqua. z in Achaia ad phaneū vrbe. z in Thessalia ad peneū amnē.
Acherōtem Seruius dicit esse locū non pcul a Baijs in campania. mon-
tibus vndiq; clausum. z patere tantum ad meridiem soli. Ubi Aeneas
Miseno z Ulyres Delphoz occasus. necromātiā exercere s; z Aches Merbonathra
rusia fixus in asia ad mare euzinū. p̄ quam cerberum ab Hercule tra-
ctum fabulant. tam profunde voraginis. vt illinc credatur descensus ad
inferos. Lethes fluiuius. z in Hispania. z in Aphrica circa extremum
syrium cornu. vrtem abluens Berenicem. de quo Lucanus Quam iur-
ta Lethes tacitus prelabitur amnis Infernis vt fama trahens obliuia
venis. Decantem attigerimus. vt ostendatur antiquozum opinionem
fuisse apud inferos omnium eoz esse congeriem. que apud nos legunt re-
tra. Dirā. horrenda. pestifera.

Liber Tertius

**Ratione naturali persuadetur esse omnem immū
ticiam apud inferos. Ca. xxv.**

Quod attendū est em aq̄s vndiq̄s in eū locū dilabētib⁹ tanq̄s in totius mundi sentinā ⁊ cloacā cōportari bitumem ⁊ sulfur. ⁊ oīa terrene molis imūdiſſimas ſortes. fieriq̄s odorē multo terriore q̄s in ſcapſa tenſula apd̄ grecos Terra em̄ in gētib⁹ pforata cauernis. ⁊ antroz lōge lateq̄s vagantiū ſuſpēla fornicib⁹ capaciſſimā ac ſordiſſimā aluū ſuā longiſſime extēdit. ſūt in eaſicut i pleriq̄s terraz locis aſpicit. eterna mare rie ſp̄ ardētis incēdia ⁊ ne in iuz ſit at̄ incredibile qd̄ de iferni recitat̄ incēdyſperies ea q̄ dñr ab Auguſtino ⁊ reliq̄s autorib⁹ chriſtianiſ. ſubiūciā hic ex Pliny libro ſcdo natural̄ hiſto. capita tria. ſcz. cvij. cvij. cix. ſic em̄ in q̄. In coma gene vrb̄ Samolata ſtagnum eſt emittēs limū (mal tham vocāt) flagrantē Cum qd̄ attingit ſolidi. adheret. p̄trea tacet ſeq̄ fugiētēs. ſic deſcendēt muros oppugnāte lucullo. flagrabatq̄ miles armis ſuis aq̄s etiā accēdit. terra tñ reſtigni docuere experimēta. Silis ē nature naphtha (ita appellat̄) circa babyloniā. ⁊ i auſtāgenis parthie p̄ fluēs bitumis liq̄di mō. huic magna cognatio ignū. trāſiūtq̄ p̄tinus in eā vnde cūq̄ viſam ſita ferūt a Medea pellicē Crematā. poſtq̄ ſacrificatura ad aras acceſſerat corona igne rapta. Verū i mōtiū miracul̄ ardet Aetna noctib⁹ ſp̄. tātoq̄s quo ignū materia ſufficit niualis hybernis tpi b⁹. egeſtiūq̄ cinerē p̄tinis operiēs Nec i illo tñ natura ſequit̄ exuſtiōem terris tenūcians flagrat i phaelide Lycie mōs Chimera. ⁊ qd̄ ē imortal̄ dieb⁹ ac noctib⁹ flāma Ignē ei⁹ accēdi. aqua extinguit ſo terra aut ſeno Bnidius Cteſias tradidit. eadē in Lycia ephelſi mōtes tēda flāmate ta cti flagrant adeo. vt lapides q̄s riuoz ⁊ harenē in iſtis aq̄s ardeāt. alitur ignis ille pluuijs. baculo ſi q̄s ex his accēſo traxerit ſulcos. riuos igniuz ſequi narrāt. flagrat i baetris Cophāri noctib⁹ vertez flagrat i medis ⁊ ceſtia gente cōfinio p̄fidis Suſis qd̄ ē ad turrim alba quindēcā caminis maxio eoz ⁊ iter diu cāpus Babyloñie flagrat qd̄ ā velur piſcina iugeri magnitudine Irē ethiopiū iuxta heſperz montē ſtellaz mō cāpi nocte nitēt. Silr ⁊ in megalipolitanoz agro ſā ⁊ ſi intern⁹ ſit illo iucūd⁹ frōrem q̄s denſi ſupra ſe nemozis nō adurēs. ⁊ iuxta gelidū fontē ſp̄ ardētis. i Nym p̄bei crater dira apolliniatis ſuis porredīt. vt Theopōpus tradit. auget imbrib⁹. ingeritq̄ bitumen tēperandū fonte illo i guſtabili alias oī bitumie dilutiuz. Sꝫ q̄s hęc miret. In medio mari hiera iſula ardet. Aeolia i ſula iuxta Itraliā. cū ipſo mari aſit. p̄ aliq̄t dies ſociali bello. ⁊ donec legatio ſenat⁹ p̄iavit. maxio tñ ardet incēdio. Theono chema dicit̄ ethiopus iugū torretetq̄ ſolis arduub⁹ flāmas egerit. tot locis. tot incēdijs rez na

naphtha

naphtha

Verba plinij.

apolliniat

tura terras cremat. sic Plini⁹ ad s^obū. Duo fit vt mix videri nō debeat si
 i terre alio dicat id eē qd fere passim cernit i supficie. Ignis g̃ q̃ in obscu
 ris ill' scauitatib⁹ nigrares attollit flāmas-fumi z nebulaz globos exha
 lat. q̃dū p opaci carceris trace⁹ aplūsimos euagati postq̃ nulla ad egre
 didū spuramēta repperit. in se p^orti reuertunt in ignes. fitq̃ flāmaz z
 fumi Chaos imēsz illic dānatoz ē hitatio. q̃ assidue cogunt Cēca hec i
 cēdia pteplari tātaq̃ ex hac iuita pteplatoe quā i eternū suppliciu sibi a
 deo datū z g̃scūt surgit idigrio. tāt⁹ ipatiētis ai furoz exartescit vt oi rō
 nis vsu posthito caelo z t^ore ac deo ipsi pēent excidiū. Et qm̃ vis p̃cupisci
 bil' tom placētis abūdātiā z poenē duplicētis sentit offēnsiōem irascibil'
 qz desicēratē qētis neq̃t a p̃cupiscibili ipedimēto repellē. fit i aīo moeror
 z luct⁹. z sine villa p̃solatōe cordoliū. hec at p̃dā poete p̃ illa q̃nqz flūia. q̃
 apud iferos ponūt. mystice designarūt. Styx em̃ ē odiū. Acherō tristitia
 Lethe obliuio Cocyt⁹ luct⁹. Phlegethō ardor. Dūū dei atqz iusticię. tri
 sticia de poenaz acerbitate. obliuio charitatis z sp̃i. Luct⁹ ex poenaz eter
 nitate. ardor ex p̃cia culpe. ardor itē corpis p̃ resurrectōem. qd iugit ar
 debit. z nō p̃sumet. z erit illic mors ētāna. qz imortal' miseria. q̃ supmo to
 no. i. bitūdi opposita p̃summū malū appellari. duo isti sūt sine gyltūmi
 bonoz z maloz. qz cū ad illū p̃ forutū officia scāten do pueneris. nihil ē su
 per⁹ q̃ gradiaris. Vbi ad istā p̃ flagitia descēdēdo corrueris. nihil ē iferi⁹
 q̃ plabaris. Quicqd̃ g̃ bonū ē in morib⁹. p̃p̃ illū q̃rit. q̃cqd̃ s̃o mali p̃p̃
 istū fugit. Nec i possibile deo iudicet. qd naturā posse nō dubiū est. vt scz
 corp⁹ ardeat z nō p̃sumat. z i incēdio eterno vita p̃maneat nec finiat nā
 z lignū setim p̃ster i flāmari posse. s̃z nō p̃sumi. Est z q̃dā lini gen⁹ ex q̃
 tele p̃fecte. cū purgādē sunt. i ignē mittunt nec exurunt. Uñ verēs regū
 z p̃ncipū cadavera cū erāt zburēda. ne cinis eoz cū lignoz cinerib⁹ p̃sun
 deret. huiōi telis ista cremabāt. Est z aīal qd̃ natural' i camis ardētib⁹
 viuūt. pyralle vocāt naturales. Adde q̃ sicut aī p̃ctū erat hūanū corpus
 sic tēperatū vt nō mori possz. sic p̃ iudiciū miro z iudicabili mō fermēta
 bit. vt eternis nō cedat incēdijs. Uñ z Iesaias dixit. s̃mis eoz nō mori
 etur. z ignis eoz nō extinguet. Et quēadmodū bitūdo oīa bona. sic ē cūc
 ta mala p̃pleta dānatio. octo igit̃ g̃na poenaz q̃ Tulli⁹ d̃t p̃ leges ifigi
 scz dānū. vincula. s̃bera. ratiōnē. i g̃minia. exiliū. mortē. seruitutē p̃tinet
 cumulari s̃bera. dānatio hic igit̃ sine fine torq̃nt atroci supplicio qz nulla
 fuit in fine religio. At q̃ saltē in supma vitē vespa respiscūt. qz p̃ctā in vi
 ta relinquūt aliq̃n poenaz finē inueniūt.

Mystica nota de lig
 natioz qoz flūmū
 inferni.

den hgm

**De beatitudine celestis paradisi. et primo quātū
 attinet ad partem intellectuā.** **Ca. xxvj.**

l. v.

Liber Tertius

O Paradisi gaudijs temere quicq; dice non ausim. Nā si vt scribit
 Iesait capite. Ihuu r i epla Pauli p̄ma ad Corinthios capite
 scdo. nec ocul⁹ vidit. nec auris audiuit. nec ī cor hoīs ascendit. q̄
 p̄pauit De⁹ diligētib⁹ se. Quid tētabo v̄bis expromere qd̄ in cogitatōez
 neq; ascendere. Breui sapiē deā tritogeniā vocat. q̄ ordinate tria p̄ducit
 recte cogitare. recte loq;. recte opari. Aristoteles i libro de interpretatōe dicit
 voces esse notas eaz q̄ in aīo sunt affectionū. ex q̄ sequit̄ lingua nō posse ex
 plicari qd̄ sit īpossibile cogitari. Dicā tñ aliqd̄ vt aīm tuū prouocē ad desi
 deriū vidēdi. ea q̄ mortales oculi vidē nō pnt. hoc em̄ desiderū mentē a
 a terrenis reb⁹ ad celestia subugēs. facit vt adhuc terreni ac mortales si
 mus saltē ex pte celestia si vez ē illud Ubi thesaur⁹ tuus ibi ⁊ cor tuū.
 Si thesaur⁹ in coelohabem⁹. necesse ē in coelo esse cor nr̄m. q̄ si ē in celo
 celeste cōsideria facē corda nr̄a celestia. ⁊ conabimur q̄ paucul⁹ infinita.
 ex minis ingentia meditari. Illo vel maxie moti qd̄ in Gregorij dialogo
 recitat. Si mulier i subterraneo ac tērrimo Carcē pariat infantulū. ⁊ ei
 in tenebrosīs ⁊ angustis locis iam adulto velut enarrare coeli altitudinē
 mūdi amplitudinē Solis claritatē. aurore venustatē. Lunę pulchritu
 dinē stellaz nitore. terre latitudinē. veris amoenitatē. auiū alacritatem
 vocū modulationē. riuuloz grām. hortoz leticiā. odorū fragrantiam. ma
 ris redūdantiā. ⁊ reliqua. Iunq; v̄bis plēqui poterit. i miseria illa na
 t⁹ ⁊ educat⁹. cui lucernūcula plara. diē abscondita noctē sp̄ induxerit. cre
 dat q̄ audierit. Sic p̄fecto nobis in terra natis ⁊ enutritis accidit. qd̄ et
 chylus Nicodemo loquēs sic exp̄ssit. Si terrena dixi vobis ⁊ nō credis
 tis. quō si dixero celestia crederis. ⁊ qd̄ sicut celū magnitudinē. pulchritu
 dinē altitudinē terras ancellit. Sic celestia bona terrenis bonis p̄ferēda nō
 dubito. Hoc inq; nō dubito. Illa tñ nō cognosco. q̄ oī imaginatiōe nr̄a
 matora sunt. Parris intellectus dūq; sunt potētie. Intellect⁹ ē volūtas i
 tellectui cognitio veritatis. volūtatē possessio ⁊ moditatis ateo grata est
 vt nihil possit eē iucūdius. i hac vita. ex pte scim⁹. ex pte p̄phetam⁹. Sa
 pim⁹ vt puulo q̄mur vt puuli. qz videm⁹ p̄ s̄culū in enigmate. Nā cor
 p⁹ qd̄ occidit aggrauat aīam. ⁊ opp̄mat sensus multa cogitante. ⁊ vri li
 bro sapiē dicit. Cogitatōes mortaliū tumidę. ⁊ incerte puidētie nr̄e. Quo
 fit vt intellect⁹ Cupiditas quātumcūq; hic se ingurgitet ⁊ bibat. sp̄ tñ siti
 būda remaneat. At i paradiso qz videbit facie ad facie. ⁊ cognoscet hō sicut
 cognit⁹ est. Quacuabit qd̄ ex pte ē. Hō puuli ē. qd̄ imperfecti ē. eritq; imē
 so huic nr̄o desiderio oppido satisfactū. Cū illa omniiformis essentia q̄ est
 prima veritas nr̄e se intelligētie reuelabit. tum demū illud adimplebit.
 Tacate ⁊ videte qm̄ ego sum de⁹. Nūc em̄ intellect⁹ multiplicū p̄bat
 matū vexatus occurſu. ⁊ quasi puer in venali foro vagus. nunc hoc. nūc

Oppido

Liber Tertius

illud demiratur. nec vacat. nec videt deum. sed operat̃ & laborat̃ in cassum
faciens de intellectu. possessione comoditatis. cui⁹ amicitia ẽ inseparabi
liter annexa volutari. vita ista nō prestat̃ teste Salomōe. qui postq̃ sen
sibus suis quicq̃ desiderabile erat̃ indulsit. & omne genus voluptatis ex
ptus est. quasi nihil adhuc p̃fecisset. t̃dem inq̃ *Ebel ebelum ve col ebet.*
interpret̃ Vanitas vanitatum & omnia vanitas. Uiderat enī omne qd̃
delectat vel nō satiare. vel repete trāsire. & amitti. & sensus ipsos annis re
cedentib⁹ hebetari. facietatem omnium fieri. & senescere cum etate libidi
nam. Et certe patria ista quātumcūq; innocēter accipie viuat⁹. spei & tes
terioruz est patria. In ea positus p̃pheta dicebat. Gloriosa dicta sunt de
te ciuitas dei. & q̃ dilecta tabernacula tua domine strutum & cupiscit & de
sicit anima mea in atria domini. & Sicut desiderat ceru⁹ ad fontē aqua
rum. ita desiderat anima mea ad te deū. Sitiuit anima mea ad deum fon
tem viuū. quādo veniam & apparebo ante faciem dei. Dic̃ te sine bonorum
hoc est de beatitudine disputat̃ philosophi. & vsq; adeo querentiū in hac
vita. & nusquā inuenietium beatitudinem curiosa succreuit industria. vt
teste Augustino in libro. xix. de ciuitate dei. naturam sectarum de beatitu
dine loquetium ad ducetas octuaginta octo. Varro produxerit quarum
omnium fides si que illarum aliquid vere bonitatis attingūt. Noster pa
ram fidus abūdanter includit. nam sua redūdantissima voluptate sic om
nem volūtatis appetitum inebriat. vt liberum arbitrium in ea positum
peccadi facultate priuetur. Quod tamen non est libertatem minuisz aus
geri. longe enim prestantior est libertas. ea tantum velle posse que displi
citura sunt nunq; quam ea etiam velle posse. que aliquādo nolle sit neces
se. Tunc erit deus omnia in om̃ibus. hoc est quicquid singuli desiderabūt
suppedabit deus. Quia tanta dulcedine mentibus nostris illaketur. vt
p̃fecte compleatur quod dicitur a propheta. Satiabor enī cum appa
ruerit gloria tua. Vel vt in hebreo est. imago tua. Nam in hebreis codici
bus est. remuneca. qd̃ interpretatur imago tua. Hec de intellectuali seu ra
tionali parte perstrinximus. de sensibus autem quonam pacto beati sus
turi sint paucis explicemus

De beatitudine partis sensitivę. Ca. xxvij.

Naturam seu anime potentiam que & virtus & vis appellatur:
tunc beatam dicim⁹ cum optimum eorum que ab ea capi poss
sunt sic per operationem perfectam est assecuta vt sit de eterna
ei⁹ possessioe secuta. optimū qd̃ intelligi. qd̃ diligi p̃t. est de⁹. Sed qd̃ sen
sibus percipit non est spūs. Deus autem est spūs. a quo igit̃ beatitudo sic

Liber Tertius

sensuū nō ē oīm doctoz vna snia. Sūt q̄ dicāt illā imēsam ptis itellectie
 voluptatē. de q̄ apd̄ oēs p̄stat̄ h̄n̄ sic. redūdare ⁊ q̄li sup̄flue. ac i potētias
 sensibiles deriuari/ quēadmodū exp̄m̄ur ex varijs ai accidētib⁹ corp⁹ af
 fici. ⁊ qd̄ aio pacato pauloātē valebat b̄n̄. nūc aio p̄urbato eḡrorare. q̄
 q̄ ad oīm sensuū gl̄am mod⁹ iste sufficiat. t̄n̄ de auditu ⁊ visu aliqd̄ pecu
 liare dicēdū ē. audiēt em̄ iucūdisimas dei laudes vndiq̄ resonare. Iuxta
 illud p̄phete. B̄n̄ q̄ h̄itēt in domo tua d̄n̄e. in sela scl̄oz laudabūt te. U
 debūt itē coelos ac oēm coeloz harmoniā p̄cipiēt. Videbūt ⁊ ip̄m̄ x̄p̄m̄
 m̄rēm. ⁊ oīa oīm br̄oz corpa gl̄osa: q̄ iā incorruptibilia ⁊ mirabilia deo
 re p̄spicua fiēt intuentiū ocul̄ tā dulce spectaculū. vt qd̄ desiderari meli⁹
 possit. nescituri sint. Id̄ q̄z erit visu iucūdisimū. q̄ sicut nūc ex motu cor
 poris aiām in eē p̄cipim⁹. ⁊ vegetare ac regē mēbra corpea. sicut in celo ⁊
 elemētis ⁊ reb⁹ oib⁹ deū esse intimū. ⁊ i qualibet vniuersi p̄te totū. cōser
 uare. alere ac gubernare mūdi h̄ac machinā nō dubio cernemus intuitu
 Nūc id̄ satis rō p̄suadet. ⁊ credim⁹. t̄n̄ p̄z̄ insc̄ia nr̄a naturali nō p̄p̄
 dim⁹. Tūcāt oculos circūquaq̄z v̄tētes id̄ p̄p̄dem⁹. tāta ei erit vis i ocul̄
 tā acuta vidēdi acrimōia. vt ⁊ corpoz m̄oz ac elemētōz ⁊ coeli quātita
 tes/ hūc⁹ ⁊ p̄portōes/ harmonias/ symmetrias/ ac naturā oēm b̄n̄ visu p̄
 netrātes ic̄br̄adi sint ab vbertate dom⁹ dei ⁊ dicitur. Hęc reges mea i se
 culū s̄culi. hic h̄itabo qm̄ elegi eā. Adde q̄ b̄ris nihil erit iuuū. nihil clas
 sū. nihil inaccessū. mira subtilitate ac agilitate corp̄is/ illuc etiā sine pe
 dū misterio ferent. q̄ desiderabit ardor volūtatis. sic erit aiē ip̄io corp⁹ obe
 diēs ⁊ subditū. vt alcēsi nulla moles nulla p̄tinuo motui lassitudo. nul
 lus labor obstat. Nō defuerūt q̄ dixerit ⁊ i scriptis reliquūt i ceteroz sc̄
 suū instrumētis gnānda a deo qualitatē. p̄ quā melliflua ac nectarea q̄
 dā volūptate dulcescāt. S̄z quicqd̄ de hui⁹i qualitate dicēdū sit. Vnū est
 certū hoies eterne vite destinatos/ a deo p̄ metamorphosim sic i situēdos
 vt nihil i eis sit nō beatū. his p̄m̄ijs donāt. his coronis decorāt a deo. nō
 q̄ v̄tes aut p̄uicias. s̄z q̄ carnē mūdū ⁊ diaboli vicerūt. Hęc p̄mia victori
 b⁹ debita solū reddit. s̄z pluria ac maxia corollaria. donatiuū. cōgiariū
 epulū sup̄addit. q̄ oīa pollicit⁹ ē Ch̄ist⁹ in euāge. dicēs. faciet illos disci
 p̄. ⁊ trāsies m̄strabit ill. ex q̄ innuit deū sc̄is suis omne huanitatis obse
 quiū. omne liberalitatis officiū. omne magnificētiē genus. omne chari
 tatis indicium exhibiturum.

**Quod naturaliter virt⁹ est honorāda probatur ex
 consuetudinib⁹ antiquoz. Ca. xxvii.**

Qonsuetudo antiqua Romanorum fuit ex Lauro p̄mum. ex aure
 mox coronare triumphātes. q̄ obsidiōe castra liberaissent. gramine

in vallarum
 giarum

liber Tertius

de obsidionis loco decerpto: q̄ cuius in bello liberasset querna frōce cinge-
bat/qui p̄m^o murū hostiū a fecidisset: corona muroz insignita pinaculis.
q̄ p̄m^o in hostiū castra irrupisset Corona vallo decorata castrēsi. q̄ p̄m^o
bello nauali classē hostiū insiliisset. donabat corona rostris armata na-
ualib⁹. Celebrabāt Greci sacra certamina. hoc est olympiacū. pythium.
Isthmiacū. Nemecū. horz victores hieronice vocabāt. ⁊ ponat eis i vic-
torie loco statua Coronęq; dabant in olimpicijs ludis p̄ Ioue/ ex oleastro.
In parhijs p̄ Apolline/ ex telpica lauro. In Isthmijs itez p̄ Ioue ex pi-
na. In Nemicijs ex apio. iuxta illud Satyrici. graieq; apū meruisse coro-
ne. ⁊ q̄ huiōi certamina puicisset dicebat vicisse periodon. hoc ē cōsumate
stutis opa p̄petrasse. **Est enī period^o** apud rhetores fermōis ps pfecta
cola p̄tines ⁊ comata. cū videt̄ s̄nia certa quadā descriptōe diffinit. dice-
bant etiā victores huiōi paradori. hoc ē admirabiles: qz videt̄ purabāt
cūctos mortales fortitudie. ac ea de qua certassent stute p̄cellē. Singula
ri etiā p̄uilegio donabant. vt vrbē ingressuri possent: si libuissent. nō porta
sed deiecta muroz p̄te introire. vt apud Trāquillū de Nerone legimus
Lapuam intraturo. his exēplis p̄clare p̄cludit. Naturale sp̄ hoi fuisse s̄-
tute extollē. ⁊ ei⁹ excellentiā ac diuinitatē aliq̄bus egregie laudis ac p̄ci-
pui honoris declarare numerib⁹. hāc de^o inclinātōem mortalib⁹ debet.
eandē ipse habet. p̄ptēa nunq; cessauit minis. exhortatōib⁹. ⁊ exēplis p̄
internūcios prius ⁊ tādem p̄ se ipm nos ad stutis stadiū puocare. Cui⁹
finis ac premiū est foelicitas. nō ea quam vita ista p̄mittit. s̄ illa de qua
d̄r. Cum dederit dilectis suis somnum. ecce hereditas domini. hęc hac
tenus de beatitudine.

**De Iudicio. et q̄ Astronimi et doctores etiam ca-
tholici qui tempus iudicij predixerunt manifeste de-
lusi sunt.**

Ca. xxiij.

Supremi diē iudicij ⁊ generalē carnis hūanc resurrectionem mul-
ti p̄dicere voluerūt. S; in oib⁹ huiōi vaticinijs p̄p̄ertū est chasti-
dicū esse verissimū. Nō est vni scire t̄pa ⁊ momēta q̄ pater posuit
in p̄tate sua. Lactātius allegās illd̄ psalmi. mille āni in sp̄cū tuo tanq̄
dies besterna q̄ p̄terit. sex milib⁹ ānis credidit mūdū duratur. q̄ dieb⁹
esset d̄it⁹ ab inico Cōcordat huic s̄nie qd̄ legit̄ in Talmud hebreoz in
eo namq; libro. vbi agit de Idolatris scribit. filios Delie q̄ fuerit ancel-
sores nri filij p̄phetaz Carmelite. sic dixisse Seferalapim laua aia holā
sene alapim. rou. sene alapim rotat. sene alapim dies messie. quod sic in-
terpretatur. Sex mille anni fuere mundi. hoc est assignati s̄nt. mūdū
a deo duo millia vanitatis v̄l inanitatis. quia sine lege trāserat quo mal

l. viij.

Liber Tercius

lia legis. duo millia christi. Eodē fere modo lapsi sunt Methodius Be-
 da Eusebius ⁊ alij q̄ sex dies opatōis diuine ⁊ septimum quietis frustra
 cōtemplesz cūlibet diei chiliadem supstitiose satis assignātes ad sum-
 mam septem millium annoz durerūt excursum seculoz. Huic cabalisti-
 ce numeroz rōni videt alludere qd̄ a Catholicis doctorib⁹. ⁊ p̄cipue qd̄
 in fine libroz de ciuitate dei d̄z ab Augustino Sex scz esse mūdi etates ⁊
 t̄pis hui⁹ nostri seculi articulos. Primum ab Adam ad Noe. Secūda
 inde vsqz ad Abraham nō equalitate t̄pm. sed numero generationū. de-
 nis em̄ generatōib⁹ ambe terminant. hinc sicut Mattheus recitat tres
 etates vsqz ad christi subsequūtur aduētum. q̄ singule denis ⁊ quaternis
 generatōibus implent. ab Abrahā vsqz ad Dauid vna. altera inde vsqz
 ad trāsnigratōem babilonicam. tertia inde vsqz ad Christū Sexta qd̄
 nūc agit. quem finem sit habitura nō dixit. hūc finem volēs quibusdam
 signis christ⁹ ostēdere dixit Surget gens ⁊ tra gentē. ⁊ erūt terremotus
 magni ⁊ pestilētē ⁊ fames s̄q̄bus v̄bis mor⁹ Gregori⁹ cū videret multa
 ex his q̄ dicunt a christi tempestate sua cōtigisse. putauit adesse diē iudi-
 cij. Verum p̄phetiē ac vaticinia omnia tot sunt obscuritatib⁹ obumbrata
 tot ambagib⁹ inuoluta. vt nisi iam adimpleta possunt fere nunq̄ intel-
 ligi. Iustiani impatoris t̄pis circumferebat oraculum. quo dicebat mun-
 dum cum ple sua peritur⁹ cum ad Romanum impium Aethiā redisset.
 ⁊ cū eo t̄pe Belisario duce strenue rem agēte redisset putabat in fori-
 bus adesse iudicium Subpauidi oēs arrectis animis circūspectabāt
 de coflagratio ḡnalis erumper. In hac cōmuni gentium ac populoz tre-
 pidatōe ac tumultu pugne cuiusdā repētinus euētus cum summa cōm-
 admiratōe p̄ne ac risu declarauit oraculum. Nā post receptam Aethiā
 cum veller idem impator liberare gothis italiā. ducent noie. Nū-
 dum ad p̄clari id negocij misit cū exercitu q̄ in ipsis italiē faucib⁹ tra.
 Gothos infeliciter pugnas cum ple occisus est. Nox cū rumor increbuisse
 Nūdum ducent perisse. vaticinio intellecto timore iudicij functus est
 mūdus. His aduigend⁹ est error astronomoz tam hebreoz q̄ nrōz tes-
 meritatem suam frenare nolētium Abraham hebreus astrologus q̄ p̄-
 cept cognouatur a suis cōiunctioni Iouis cum Saturno Moysi nati-
 uitatem regnū israel ⁊ legis p̄mulgatōem attribuit. ⁊ cum āno Christi
 M. cccc. xliiij. in cācroz rursus p̄ ānos. xx. hoc ē. M. cccc. xliiij. in pisci-
 bus futura p̄nderet eam cōiunctōem. putas redeūte cā reditur effectum.
 Messiam in altero p̄dictoz cōiunctū expectari debere p̄cinit. s̄ nō soluz
 nō venit. s̄ ea t̄pa tāra iudeoz strages est insecuta. vt exoi hispania vbi
 opib⁹ ⁊ multitudie plurimū coaluerat. nostris dieb⁹ a Ferrato rege fini-
 to Granatēsi bello ad vnum oēs ciecti sint. Arnaldus etiā noster vaticī

Hyliade

nari voluit anno Christi M. ccc. lv. ob cōuentum triū supnoz planetarū
in aquario. vel M. cccc. lxiij. ob cōnerionē supradictorū Saturni et Jo
nis in piscib⁹. venturū Antichristū. Sz cū ea tpa iam pterierit. igit agi
cū nūc a christo ānus milēsimus quadringētesimus nonagesimus septi
mus eos profecto ignorantes. arrogantes. mendaces. leues et ridiculos
nugigerulos declarat euentus

Futurum esse diem iudiciū.

Ca. xxx.

Sed quamōs sit incertū iudiciū tps. certū tñ est futurū iudiciū. Nam
carnis resurrectionē et Plathonici cōcesserunt. et Sibylle p̄sages
runt. et p̄phete p̄dixerūt. Christ⁹ cōfirmat. p̄dicant apli. nunciant
astronomi. et q̄d plurib⁹ opus ē? Cōsagrarōis extreme memoria. v^l a de
monib⁹ edita. vel a coelo postēsa in antiq̄s gētiliū libris celebrat. In te il
lud Duidij in p̄mo metamorphoseos libro de Ioue loquētis.

Esse quoq̄ in fatis reminiscitur: affore tempus:

Duo mare. quo tellus: correptaq̄ regia coeli

Arceat Memini me ap̄d Petz aponēsem i eo libro q̄ cōciliator i scribit
legisse. tpe diluuij gñalis planetas oēs sub aquatico pisciū signo. uenit
se. et spirātib⁹ astris in aialiū p̄niciē coelū iurasse. forte pari mō volūt
aliqñ futurū. vt planetis oib⁹ in Leone iunctis q̄ flāmigerātis ē natus
re. hūc ignis supramodū excrecēs. ceteris elemētis et cūctis aiantibus
moliat interitū. sed qz hinc sequividet diē illā ab astronomis posse p̄uide
ri. vtpote q̄ peritā hnt motū celestīū. Puto hūc admirandū ac terribilē
effectū nō a coelo. sz a dei volūtate pendēte. q̄ cū sit etiā āgelis et beatis in
scrutabil⁹ p̄fici nullo mō iudiciū dat. Nisi a deo ip̄o reuelct. Et cū aplis id
scire desiderātib⁹. et sup eo christū interrogātib⁹ respōsum fuerit. nō est ve
strū scire tparz momēta q̄ pater posuit in ptate sua: credo id frustra spera
riā postēitate. et sati⁹ cē desistē ab hac tam curiosa temeritate: s̄ lo desunt
etiā nris t̄pibus q̄ dicat appropinquare tēp⁹ ātichristi. quēdā qz p̄phe
tā breui nasciturū q̄ magnā mox et legū varietatē inducat fuerit q̄ dixer
unt a christo vsq̄ ad antichristū mūdū sex etates habiturū. et p̄mā fuisse
ap̄loz. scōdam martīz. terciā doctoz. quartā anachoritaz. hoc ē seccens
tū. Pauli p̄mi eremite et Antonij ac similitū. quintā monachoz. sextam
medicantiū. et hac euoluta putāt Antichristi tēp⁹ affuturū. Sed cū om
nia sint incerta et plena fabulaz illud christi tenendum ē. Estote parati
qz qua hora nō putatis filius hoīs veniet.

De helia patre Carmelitarum ante diem iudiciū
premittendo.

Capitulum xxxj.

l. xij.

Neliam patrē nostrū p̄mittēdum a deo canit Malachias. sic em̄
quarto capite d̄r. Ecce ego mittam vobis Neliam testibitem añ/
q̄ veniat dies dñi magn⁹ ⁊ terribil⁹. Vel vt interpretati sunt septuas/
ginta. illustri. q̄ p̄uertet cor patrū ad filios. ⁊ cor filioꝝ ad patres. ne for/
te venies p̄cutiam terram anathemate. vel vt transfulerūt septuaginta.
penit⁹. Ad qd̄ p̄o peculiariter p̄mittat Nelias declarat Aug⁹ vigesimo
libro de ciuitate dei capite. xxix. dicēs eum exponēdo legē sp̄ualiter ac my/
stice p̄uersuz corda patꝝ ad filios ⁊ filioꝝ ad p̄res. hoc est ope impletu/
rum. Vt filij q̄ legem scdm̄ lrām interpretant/sum demuz eam sic itelligāt
vt sancti p̄res eoz intellexerūt. ⁊ ideo cum christo in trāsfiguracōe Mo/
ses ⁊ Nelias recte apparuerūt. vt ostēteret vterq; legem sensus per Mo/
sen lrālis quem iudei in cecitate sequūtur. ⁊ p̄ Neliam Mysticus/quē
tenēt electi Christo p̄sentire ac testimoniū ferre. Conflagraturū orbem.
morituros hoīes. atq; resurrecturos. Christum in maiestate venturū ac
appariturū. ⁊ de misericōdie operib⁹ scrutinium habituz bonos in vitā. ma/
los in ignem missuz. nō dubitam⁹. Si p̄o hęc ad plenum scire desideras
qd̄ vt facias etiam atq; etiam te hortari nō desino Augustini vigesimuz
libꝝ de ciuitate dei frequēter euoluas. ipse namq; testimonijs vndiq; cō/
tractis lrās nrās atq; gētiles. vt⁹ instrumentū atq; nouū exscribēs sum/
mo ingenio summa diligentia de his luculētissime disputauit hęc sunt q̄
si memorię tenueris. ⁊ frequēter quasi ruminādo meditatus fueris. e gri/
tudis tuę molestias patietissime feres. ⁊ p̄stanter hui⁹ vitę mortalis to/
na eque ac mala peritura p̄tames

De sacra scriptura et p̄iniū cur fit adeo suadibilis
Capitulum .xxxij.

Magnū ⁊ mirabile p̄tra corpis dolores ⁊ animi iusticiā inuenies
ex sacre scripturę lectiōe remediū. ⁊ certe iudicio meo nullus est
sermo q̄q; sit accuratissime cultus ⁊ summa eloquētia ornatus ac splen/
didus. q̄ m̄tēs egras magis p̄olari ⁊ curas eque possit demoliri. Feci
ego p̄sepe p̄iculu. nam cū fuerim aliqñ circūuent⁹ multis anp̄ictatib⁹ q̄z
feracissima ē turbulēta ista mortalijū vita. p̄fugi sp̄ ad codices sacros tā/
q̄ ad arcē inuinitissimū. ⁊ p̄sentaneū medicamentū ai laborātis. ⁊ qd̄ in
eis q̄rebat leuamē inueni. nec a spe nec a desiderio meo sum fraudat⁹. Se/
pe numero meū cogitavi vnde tā suadibil⁹ sit ista scriptura. vñ tam po/
tēter influat in aīos auditoz. vnde em̄ habeat energie. vt nō ad opinādū
tantū. sed ad solide credēdum oēs inflectat. nō est hoc imputandū ratio/
num euidētē quas nō adducit. nō artis indultrię aut sb̄bis suauib⁹ ⁊ ad
p̄suadēdū accommodatis. quibus non vrit Sed vnde an id in causā sit p̄

suasimus eā a p̄ma veritate fluxisse. sed vnde sumus ita p̄uasi nisi ab ip̄s
 sa. quasi ad ei credendū nos sua ip̄si trahat autoritas. s̄z vñ oro hanc sibi
 autoritatē v̄dicauit. neq̄ em̄ vidim⁹ nos deū p̄conantē. scribentē. docē
 tem tñ ac si vidissim⁹: credim⁹ ⁊ tenem⁹ a spū scō fluxisse q̄ legim⁹. forsi
 tan fuerit hęc rō firmiter adh̄grēdi. q̄ in ea veritas sit solidior. q̄uis nō
 clarior. habet em̄ oīs veritas v̄m inclinatiūā. ⁊ maior maiorē. ⁊ maxia
 maxima. S̄z cur ego nō oēs credūt euāgelio. R̄ideo. q̄ nō oēs trahunt
 a deo. Sed q̄d lōga opus est disputatiōe. firmiter sacris scripturis iteo
 credimus. q̄ diuinā inspiratiōem intus accipimus.

Contra philosophos dicētes credere nos scripture
 sacre p̄pter cōsuetudinē Ca. xxxiiij.

Dicitur phīl̄s̄t̄r̄e cōsuetudis id effici. etem̄ vt aūt̄ illa in q̄bus sui
 mus ⁊ nati ⁊ ab infantia imbuti: ⁊ hacten⁹ educati. sic nos affi
 ciunt vt ea relinq̄re quasi naturalia nō possum⁹. Vex id frivolu
 quō nāq̄ p̄pas eēt̄: quō patriā: quō parētes q̄ nos genuerūt: a q̄b⁹ his
 imbuti ⁊ educati sum⁹ vnq̄ relinq̄rem⁹ si cōsuetudinē tñ tribuim⁹. Ique
 fuit vnq̄ cōsuetudine lōgior. perēntior. blādiōr. dulciōr. q̄ ea qua inter pa
 rētes ⁊ liberos intercessit: ⁊ tñ relinq̄t hō p̄rēm ⁊ m̄rēm ⁊ adh̄eret v̄p̄ozi
 sue. S̄z dices id fieri q̄ oī cōsuetudine natura sit fortior. ⁊ q̄d id sciteor. ⁊
 erit iste nihil locus ad arguēdum. si est cōsuetudine natura validior vt ob
 iicit. cur ergo rō naturalis q̄ fidei nō p̄sentit fidem nō frāgīl: neq̄ em̄ p̄
 gunē peperisse ⁊ deum cōcepisse natura p̄suasit. imo ⁊ dissentit. Cur ergo
 cōsuetudinē sciat in abducēdis a parētib⁹ literis. sic ⁊ credēdis natu
 ra non vincat: Inest ergo scripturis sacris nescio q̄d. imo scio q̄d natura
 sublimius. i. inspiratio facta diuinit⁹. ⁊ diuine irradiatiōis īfluxus ecce?
 Qd̄ si ⁊ aliaz religionum hebraicę ⁊ machometanę exempla p̄duyeris/
 in q̄b⁹ est assensus q̄ nō diuino īfluxui. s̄z īputandus sit cōsuetudinē: Rū
 demus eoz religioē p̄rueri humilia. ⁊ nihil fere supra terrena ac hūana
 q̄bus credēdis cum nō multum natura reluctet. Cōsuetudo facile opitu
 lat. nrā s̄o sunt sublimia: diuina Celestia: Creditu difficillima. ⁊ q̄bus cū
 fortior cōsuetudine natura p̄radicat. necesse ē vt inspiratio faueat. Ex q̄
 forte p̄cludi nō immerito possit fidei. sp̄i. ⁊ charitatis habit⁹ acquisitos
 nō sufficere. sed īfufos cum inspiratiōe haberi oportere: Nō magni ergo
 momēt̄ vt dicē cōp̄ramus esse nō p̄nt̄ s̄ba. que spū scō inspirante sunt
 p̄olata. Vnde mentibus multoz fidelium seu religio seu magis quedam
 supersticio id faciat. iam dudum īnsedit vt sacroz s̄boz sensus ad quicq̄
 operādum nō sufficiat. s̄z opus esse s̄ba ipsa in ea qua primū p̄olata sunt
 lingua p̄ferri q̄d sentire videt̄. Origenes in p̄mo libro cōtra Cellum dis

Liber Tertius

eens, dem oēs vobis quibusdā linguē illius vbi loca fortiti sint, a magis coartari ab alterius linguē vocabulis sensum eundē faciētib⁹, quasi magis nō audiāt, nil moneri hz igit⁹ vitale nutrimentū venerāda maiestas sacrarū scripturarū, ppterca cū audisset christus ppter pabolā de his que intrātia p os nō coinquināt aiām, quosdā insipientes a fide recessisse, et iteo aplis dixisset, nunquōd et vos vultis abire? Rōdit⁹ Petr⁹, vba vite habes ad quē ibimus est in eis vobis vestita nuditas, multiplex simplicitas sublimis humilitas, et habilis vniuscuiusq; ingenij subtilitas, in ea quōd rudib⁹ foris patefacit, et quōd eruditos introsus adducat, est quōd fortiores robuste cperceat, et quōd imbecillis vitro se exhibeat.

De multiplici sensu sacre scripturę. Ca. xxxiij

Scriptura sacra nullum putamen hz, nihil diminutum nihil ociosum, nam non vba solum ver⁹ et res et facta scāt, si sensum vborum attēdis, historiam habes, si scātiam rerum aspicias, vt q; agnus typticus christum significet, allegoriam vides, Si ad mores referas, vt q; christus a nobis cū vtrūq; odoribus est quērendus, s; sancte mulieres cū aromatibus ad monumētū venerūt, tropologia est, si ad cōlū rem transferas, Ut cum p̄ Hierusalem cęlestis patria designat, anagogiam facis, habet et hebrei sensum hūc quadruplicē in sacris lris, Litteralē appellāt, p̄lat, hūc sicut apud nos Nicolaus Lyra, Sic ap̄ eos Rabi Salomō et Chemei ptractarūt, Allegoricus dicitur midras, Un̄ extat midras Rut et midras coelestis hoc est mystica rut et ecclesiasticis expositio, et doctores talis mudici hāc sequunt⁹, Tropologicū appellāt Sechel, in quo Abiam ab Nazara et Leui ben Berson et Rabi Moyses egyptius desudarūt, Anagogicus autē calāba nuncupat, nam expositio illa legis tāto verior quāto abstrusior, quā Moses ab ore dei dicit accepisse, nō ex libris discerat, ne q; em̄ scripta erat, sed a docēte suscipiebat, discipul⁹ tanq; res sacra, et habēda inter arcana Cabala namq; susceptio interpretat, et hec expositio a litterali sensu ad anagogicum quasi a terrenis ad cęlestia volare contendit, Sensum hūc quasi aiām legis et vborū medullam ne amitteret post captiuitatem babyloniam, Esas puocatis septuaginta duob⁹ sapientib⁹ in scriptis redegit, et in septuaginta duo volumina digessit, q̄ deo p̄cipiēte palā legēda nō p̄posuit, sed solum legis p̄ritis ac in sacrarū lrarū studio exercitatis ac sapientib⁹ viris p̄municāda edixit, hos sensus Paul⁹ apls sp̄ritu vocat, cū reprehēdens iudeos qui soli litterali innitebantur dicit, littera mortificat, sp̄ritus autem viuificat, Norandū insup hos sensus posse Mosis faciem appellari, litteralem autē esse velim ei superpositū, quō ad huc iudeorum p̄ceptus ne veritatem videāt, impedit, propter quod Mala

Cabala

Cabala

Liber Tertius

chias propheta dixit Deliam Carmelitaz Patrem prophetam magnū et admirabilem ante christi aduētum ad iudiciū p̄mittēdum. qui scripturam sp̄aliter exponens: et velum a facie Moſis detrahens. patrū ad filios corda duertat. sensus hos mysticos credimus christū credidisse discipulos. cum (vt scriptum est in euāgelio) aperuit eis sensum. vt scripturas intelligerēt. de his etiam intellexit cum dixit scrutamini scripturas: ipse testimonium phibent de me. sed ideo defecerunt scrutātes scrutinio. quia quod erat in sensu. querebāt in textu. q̄ vero ad hos sensus sit recurrendū. docet ipse christus. q̄ fere semp̄ mystice loquebat. vt in parabolis eius manifestat. cum igitur eodem spū quo christus loquebat. data lex fuerit. innuitur q̄ sic querenda sit veritas in s̄bis legis. sicut modo queres tur in christi parabolis.

Quod et cur scriptura sacra Arcē legis cōparatur.

Capitulum. xxxv.

Scriptura sacra fœderis arca est intus et foris deaurata aurum interius Charitas in deum. aurum exterius dilectio est in proximum. In arca tria sunt. Lex dei. virga Aaron. et manna. Lex docet quid agendum. a quibus cauendum. dat p̄cepta moralia. que quia sunt de lege nature in sua adhuc maiestate perdurant. dat p̄cepta ceremoniarū hoc est sacrificiorum. Veteres enim sacra ceremonias appellabant. hec quia christi. quod verum est sacrificium. erant figura. Christo veniente celsauerunt. et quia sunt in melius cōmutata. dici destructa et soluta non debent. Non enim venit christus soluere legem. sed adimplere. s̄ vt supra dictum est consummare. At qui in melius commutat. nō soluit. sed quod minus erat. quod inchoatum. quod vacuū. supplet. perficit. et adimplet. pro omnibus enim antiq̄ legis sacrificijs vnicum christi sacrificium nos habemus. s̄ q̄ christus ille agnus sit. quē in die quinta decima Martij Luna paschalis solempnīs offerrebāt. Joannes baptista a littera ad spiritum hoc est ad sensum transiens allegoricum. manifestat. vt in die. Ecce agnus dei. Ecce qui tollit peccata mundi. ac si diceret. nō ille agnus animal brutum vt verborum textus. sed ille vt innuit spiritus et sensus saluare nos potest. Dat insuper iudiciorum p̄cepta. que si placent obseruare permittimur. dummodo nō putemus ea veteris instrumenti auctoritate seruanda. Nam quo ad hec instrumentum illud est antiquatum re scissum abrogatum. sed si et resse videatur denuo institui. et pro legib⁹ haberi nō veritū. qd̄ si fiat. debebūt obseruari et p̄ legib⁹ haberi. vniq̄ vt diximus nō a veteri instrumento s̄ a nouo sortient̄ instituto. Item in arca ē t̄ga q̄ in scriptura sacra est ip̄tū. quo regimur. cui⁹ auctoritas descendens

M ij

Liber Tercius

a christo in summum pontificem transit. a pontifice in imperatorē. Pō Hofse
 tifer em̄ est mediator christi et hoim. Nam regnuꝝ christianorū magis est
 sacerdotiū dicēdum q̄ imperiū. dicēte Petro ap̄lo gen^o electū. regale sa-
 cerdotiū. Quare pōtificat^o nō in locū imperij subrogat^o. s; impio est sup-
 posit^o. vt a pōtificatu regat impium. et qd̄ pōtificat^o sanctitas faciēdu
 arbitrat^o. impatoria maiestas exequat^o. Un̄ duplex ē gladi^o. vn^o spūaliū
 q̄ est pōtificis. alter t̄palū q̄ pontifici et impatori ē cois^o. Sed h̄z eū pon-
 tifer in vaginā conuersum. Impator s̄o tenet manu strictū. In vaginā con-
 uersus ē autoritatis possessio. manu at̄ strict^o autoritatis exequutio. vter
 q̄ a christo pōtifici. alter a pōtificē dat^o impatori. Virga hęc aliqñ florēs
 aliqñ arida. aliqñ mollis. aliqñ dura. H̄c em̄ gentis impium nūc hūile.
 nūc sublime. nūc flexibile. et lena. nūc ferre. et rigida vt̄ p̄tē. qz nonnū
 q̄ iusticia seuerius agit. Nonnū q̄ equitas in clemētiam et miā mitius
 dulcescit. Qm̄ floret at̄ nō terreni rosis. sed diuine fructus id opus est. nā
 christiane gentis impium celeste nō humanū egit arbitriū. Item in arca
 est māna. qz scriptura sacra sp̄ future vite et celestium bonorū p̄missione.
 in huius vite deserto nos pascit. donec exticto Mose. Iesus alter dux in
 terrā repromissiois inducit. Testamētum vet^o mysterijs ac figuris est re-
 ferrum. quaz multę iā diu itellecte. multę quotidie reuelant. multę ifa-
 turz ab eodem spū q̄ eas condidit docēde seruant. Recitat Plinius de hi-
 storia naturali libro octauo capite. xx. venenatis pabulis. Cynare herba
 ceruos mecteri. p̄cussos a phalāgio qd̄ est aranei gen^o. caneros comedere Cancro
 Cū vulnerati sunt. dictami pastu sagittas eicē. Hirundines vexatos pul-
 loꝝ oculos Chelidonia sanare. Muskelam in murium venatu rura se fo-
 uere. Anguem hyberna latebra visu obscurato. herbe marathro se se afflic-
 tem oculos reparare. Elephātem cameleonte deuorato. q̄ herbe est p̄color
 oleastri folijs veneno occurrē. Quem admodū his et alijs animalibus re-
 media morboꝝ dant a natura. sic nobis a deo p̄tra spūales morbos data
 est scriptura. dicēte Paulo Quecūq; scripta sunt ad nrām doctrinā scri-
 pta sunt. vt p̄ patientiam et cōsolatiōem scripturarum sp̄m habeamus.
 Primo igit̄ loco. scriptura sacra tibi legēda est. Secūdo doctorum codi-
 ces approbati. Tercio philosophi. q̄ de morbis disputant. et poetę gras-
 ues. qui mira eloquētie suauitate philosophię seueritatem cōdiunt. sup̄-
 cilium ponūt. frontem capratam extendit. et veterinosum ei senium au-
 ferēs venustatis gratiam et iuuenilem quēdam decorem inducūt. Nihil
enim est aliud vera p̄oēsis q̄ philosophia quēdam mystica. fucata. inter-
polata. Quarto historie. hac spiritualium ciborum varietate refectus in
 hac pulchra ac sancta sup̄lectile constitutus. potes omnem et egritudis
 et vite perferre molestiam.

shahing

Camelcon

De sanctorum mutatione

Ca. xxxvj

Exempla fortitudinis, ac patientie, spei, loganimitatis, et plerumque frequenter legenda sunt, et semper habenda est ante oculos sanctorum, et confessorum, pudicitia virginum, constantia martyrum, hoc sunt speculamina ad quod anime tue que sponsa est christi, caput amicitias, faciem limas, sinu ergones, ut in vestitu reaurato: Charitatis circumdata varietate virtutum huius vite, non precesserit, et eterne vite dies illuxerit, abulare honeste valeat inter triumphales choros paradisi, habes vestem nuptiale possit eternis adesse coniugijs, bona illa Romanorum antiquitas que virtutum lapidibus orbis terrarum fundabat in piuum, ut ad imitandum iuuenes puocaret, paragebat in coniugijs egregia maiorum facinora comprehensa carminibus. Simili officio Religiosi omnes et nos precipue, cum abo reficimur, semper virtutibus nobis contentiose legentem omnes auscultamus, et cum silentio comedentes erectis ad precationem non oculis, sed mentibus, fere semper audimus sumimus animorum ad meliorem alimentera quam corporum, certe iudicio meo preter hunc magna pars religiose vite, quod cum est aliud communis hec lectioque viciorum extirpatio, spiritualis perfectus exhortatio, et quodam gratialis virtutum irritatio: Conuertere ergo mentem ad contemplanda gesta sanctorum, et quasi tua preclusa ignamiam que nihil adhuc egeris viro dignum, mitte manum tuam ad fortitudo et vigorem elatidorem ac sublimitatem illorum emulato. Cum videris in periculis, et in Choro, in foemineo sexu, ut in Catharina, in pagano ipsi que deum ignorabat, tantarum experimentera virtutum, precebit te, que viri, qui christianus es, cui coelum in hereditate premitur, tuam egritudinem ferre non posse. Lege Regum libros, inuenies regem David in aduersis omnibus que multa preclusus est, patientem, piuum, mitem, loganumera a dei timore nunquam discedentem, et in psalmo dicit Ego autem in flagella patrus sum, et factus sum sicut homo non audies, et non habes in ore tuo redargutores, quoniam in te domine speravi, tu exaudies me domine deus meus. Lege Eschiam regem in lecto iacentem cum lachrymis uersum ad parietem, quindecim vite ac sanitatis annos impetrasse. In seculo Maccabeorum reperies matrem cum septem filiis pro paternis legibus tyanno resistere, et contemplatus animum in foemina plus quam virilem, sic habere iudicis in virtutis corpore animum foemineum, fortius nisi fallor emiteris. De nostris hoc est de christianis nihil dixerim. Sunt enim omnia huiusmodi exemplorum plena volumina, et christiane vite regula est mala pati, et mala non reddere perfecte nostrae summa hec est, patientiam unam maxillam pretere alteram, auferenti tunicam donare et palium.

De assidua dei deprecatione.

Ca. xxxvij

Mij

Liber Tercius

Sperest vt deo ac dei amicis assiduis supplicationibus te commē
des. ⁊ vt amici Job egrotanti consulebant/ ad sanctorum aliquem
conuertere. Sic futurum est vt saluis mercibus ⁊ nauī. velis pas
sis. ventisq; secundis. cum magno meritoꝝ prouentu ac foenore portum
sempiternę q̄ctis introeas. Quā tibi mihiq; ꝑcedat pater misericordiaz
et deus totiꝝ solatōis. q̄ ꝑsoletur nos in oi tribulatōe nrā **AMEN**

Hec habui de tenui facultate mee penurie. q̄ diuturnę nrę Amicie
⁊ mutę charitatis officio dederī. Tu ex ingenij tui fertilitate ac copia:
ex laboris tui opa ac industria ꝑq̄res plura atq; meliora. q̄ his nrīs ad
iūcta tibi ad Celestē patriā ꝑperanti erit ꝑ vehiculo. **Vale**

Impressum Dauentrię per Richardum
patriet Anno dñi. M. CCCC. J.

Joānis Taberij Bixiani ad Heliam Cas-
preolum amicoꝝ optimū Antigraphia *conscripſit*

Postq̄ plena malis subierunt tempora: nosq̄
 Scyllis lacerat fors truculenta vadis.
 Nec sperare sinit portum temeraria bello
 Romanum totiens Gallia passa iugum.
 Vincere si quisquam cupit insuperabile fatum:
 Naturamq̄ animo supposuisse suo.
 Et quasi ex coelo mortalia tenuere, vimq̄
 fortunę: atq̄ omnem pellere corde metum.
 Nec legat: sacri seruet documenta libelli.
 Quem dedit Veniæq̄ fama secunda tube
 Impetrat vt letus subteas: quodcunq̄ necesse est:
 Paruaq̄ in eternum vertere damna bonum.
 Ille etiam nostri mala temporis: ille Roberti
 fata ducis cecinit: Parthenicęq̄ duas.
 Et quę Socraticis certent Epigramata chartis:
 Multiplicem vitijs impositura modum.
 Nos dabit hispani carmen sublime triumphi:
 Pulsaq̄ ab occiduis numina vana locis.
 Cinge tuo Andinas Vati piã Mantua lauros
 Seu p̄te. Cadmea seu notat ille manu.
 At tu tantarum fautor iustissime laudum:
 Ut tua: qui summi carmina vatis amas:
 Hunc tantum placido, sophię Decus: aspice vultu
 Capreole: auspicijs cęperit ora tuis.
 Nam quid opus clypeo: sacris p̄cul omnis abesto,
 Zolus: in sanctos nil mala lingua potest.
 Gloria viuenti comes inuiolata, sepulto
 Atria cęlicolum meta laboris erunt
 ΤΕΛΟΣ

Ornata

De expugnatione Granate

LANDES-
UND STAAT-
BIBLIOTHEK
DUISBURG